

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI

Beşeri-Sosyal Bilimler Dergisi

Bahar-Spring 2016–Sayı- Issue 13

TDED
İstanbul 2017

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI

Journal of Language and Literature Studies

Sayı : 13 - Bahar 2016 - ISSN : 1308-5069

Sahibi / Owner

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Adına: Ekrem Erdem
In Behalf of Turkey Language and Literature Association

Editörler / Editors: Doç. Dr. Mustafa Balcı, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Koçak İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants: Arş. Gör. Muhammet Can İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tuba Yılmaz İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Grafik-Tasarım / Graphic-Design: Selçuk Eser

Baskı / Printed By: Pelikan Basım, Matbaa ve Ambalaj San. Tic. Ltd. Şti.

Baskım Tarihi / Printed Date: Haziran/June 2017

İngilizce Redaktör / English Proofreader: Banu Ergen-Şule Kılıç

Sekreteryası / Secretariat: Gözde Türk Demir

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. İsmail Güleç Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi KKTC
Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu Varşova Üniversitesi-Polonya
Prof. Dr. Drağan Potočnik Maribor Üniversitesi-Slovenya
Doç. Dr. Ahmet Şefik Şenlik İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Balcı İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Turgay Anar İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Yakup Yılmaz Kırklareli Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bağdağül Musa Ürdün Üniversitesi-Ürdün
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Koçak İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Üzeyir İlbak Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği (TDED)

Bu Sayının Hakemleri / Referees for This Issue

Prof. Dr. A. Cüneyt İssi - İstanbul Medeniyet Üniversitesi- İstanbul
Doç. Dr. Deniz Melanoğlu - Kırkkale Üniversitesi - Kırkkale
Doç. Dr. Fatih Başpınar - Kırklareli Üniversitesi - Kırklareli
Doç. Dr. Mehmet Güneş - Marmara Üniversitesi- İstanbul
Doç. Dr. Mehmet Samsakçı - İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Doç. Dr. Turgay Anar - İstanbul Medeniyet Üniversitesi - İstanbul
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Çiçekler - İstanbul Üniversitesi- İstanbul
Yrd. Doç. Dr. Bağdağül Musa - Ürdün Üniversitesi - Ürdün
Yrd. Doç. Dr. Emel Koşar - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi- İstanbul
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Kul - Ankara Üniversitesi - Ankara
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Taştan - Kırklareli Üniversitesi - Kırklareli
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Hakan Karataş - İstanbul Medeniyet Üniversitesi- İstanbul
Yrd. Doç. Dr. Nuri Sağlam - İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Yrd. Doç. Dr. Selda Uygur - Namık Kemal Üniversitesi -Tekirdağ

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Abdullah Uçman Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Abdülkadir Emeksis İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Adem Ceyhan Celal Bayar Üniversitesi - Manisa
Prof. Dr. Ahmet Karadoğan Kırkkale Üniversitesi - Kırkkale
Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu Uludağ Üniversitesi - Bursa
Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Atabey Kılıç Erciyes Üniversitesi - Kayseri
Prof. Dr. Bilal Yücel Cumhuriyet Üniversitesi - Sivas
Prof. Dr. Ertan Ergön Balkesir Üniversitesi - Balkesir
Prof. Dr. Hasan Akay FSM Vakıf Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Hayati Develi İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Hikmet Özdemir Halic Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. İlhan Genç Düzce Üniversitesi - Düzce
Prof. Dr. Kemal Yavuz FSM Vakıf Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Mehmet Aydın 19 Mayıs Üniversitesi - Samsun
Prof. Dr. Mehmet Narlı Balkesir Üniversitesi - Balkesir
Prof. Dr. Mustafa Argunşah Erciyes Üniversitesi - Kayseri
Prof. Dr. Mustafa Uğurlu Sıtkı Koçman Üniversitesi - Muğla
Prof. Dr. Ömür Ceylan Kültür Üniversitesi - İstanbul
Prof. Dr. Şerif Ali Bozkaplan Dokuz Eylül Üniversitesi - İzmir
Prof. Dr. Yılmaz Daşoğlu Sakarya Üniversitesi - Sakarya
Prof. Dr. Zeki Kaymaz Ege Üniversitesi - İzmir
Prof. Dr. Zeki Taştan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi - Van
Doç. Dr. Deniz Menanoğlu Kırkkale Üniversitesi - Kırkkale
Doç. Dr. Hilmi Uçan Afyon Kocatepe Üniversitesi - Afyonkarahisar
Doç. Dr. İbrahim Gütekin Kırkkale Üniversitesi - Kırkkale
Doç. Dr. Mehmet Samsakçı İstanbul Üniversitesi - İstanbul
Doç. Dr. Yakup Yılmaz Kırklareli Üniversitesi - Kırklareli

Makale gönderi/Article sending: hakemli@tdded.org.tr

Baskı/Printed by: Pelikan Bas. Matb. ve Amb. Tic. Ltd. Şti.

Yönetim Merkezi: TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

Feshane Caddesi No: 3 Eyyüp / İstanbul

Tel: 0212 581 69 12 - 581 61 72

www.tded.org.tr

Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisinin Dizinlendiği veri tabanları
Journal of Language and Literature Studies is listed in the index of

Ulakbim Dergipark

SOBIAD

Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS)

İdeal online

Dil ve Edebiyat Araştırmaları uluslararası hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazılardan yazarları sorumludur.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makaleler / Articles

Sunuş	5-6
İsmet Özel'in Şehir İmgeleminde Bazı Varoluşçu Unsurlar / Engin Çağman	7-20
<i>Certain Existentialist Themes in İsmet Özel's Image of City</i>	
Cumhuriyete Kadar Türk Şiirinde Metafizik Görünüm / Secaattin Tural	21-30
<i>Metaphysical Aspects Of Turkish Poetry Until The Republic Era</i>	
Şiir Dilinin Sıfır Noktası: Alışılmadık Bağdaştırmalar (Ece Ayhan ve İlhan Berk Örnekleri / Şaban Çobanoğlu	31-46
<i>Unusual Cohesions: Zero Point Of The Poetic Language (Ece Ayhan And İlhan Berk Examples)</i>	
Jaubert'in "Grammaire Turke'si ile Şinasi ve Ebuzziya'nın "Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye'sinde" Bulunan Atasözlerimize Bakış / Osman Coşkun	47-124
<i>An Outlook on Our Proverbs in Jaubert's "Grammaire Turke" and Şinasi and Ebuzziya's "Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye"</i>	
Öğretim Elemanlarının Eğitim Ortamına İlişkin Alguları / Cumhuriyet	125-148
<i>Faculty Member's Perceptions on Educational Environments</i>	
Alim Kahraman Türk Hikâyeciliğini Konuştu: Kendi Hikâyesi	149-159
Tanıtım / Reviews	
Robert FULFORD, Anlatının Gücü: Kitle Kültürü Çağında Hikâyecilik / Sezin Seda Altun	161-166
Tanıtım / Reviews	
Ahmet Bican Ercilasun, Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları / Gizem Uluscu	167-172
Yayın İlkeleri	173-178

Sunuş

Kıymetli okuyucular,

Dil ve Edebiyat Araştırmalarının on üçüncü sayısı ile tekrar karşınızdayız. Dergimizin on üçüncü sayısı ağırlıklı olarak yeni Türk Edebiyatı alanına hitap eden yazılardan oluşmaktadır.

Dil ve Edebiyat Araştırmalarının ilk yazısı Engin Çağman'a ait. İsmet Özel'in 20. asrın geniş soluklu felsefî akımı olan varoluşçuluk ile macerasına şiirleri üzerinden ışık tutmuş yazar. Varoluşçuluk akımının tanınmış isimlerinden Martin Haidegger'in eserlerinde serdettiği düşünceleri ile İsmet Özel'in şiirlerinde nasıl karşılık bulduğu örneklerle ortaya koymaktadır. Özellikle şehir ve şehirde yaşayan insanların hayatlarına dair şiirlerinde rastlanan ifadelerin kökenleri ile Varoluşçuluk düşüncesi arasında koşutluklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Dergimizin ikinci makalesi Secaattin Tural'ın kaleminden... İslamiyet'ten önceki Türk şiirinin ilk örneklerinden başlayarak Batılılaşma ile başlayan süreçte kadarki dönemde Türk şiirinde görülen mistik ve dinî özelliklerle ilgili bir değerlendirme ortaya koymaktadır. Uygurlar devrinde Buda, Mani gibi Şark dinlerinin etkisi altında gelişen Türk şiiri İslâmiyet'ten sonra yatağını yeni dinin kuralları çerçevesinde değiştirdiğini, nihayet Batılılaşma hareketleri ile de metafizik ve mistik düşüncenin farklı yönlerde geliştiğini ifade etmektedir.

Şaban Çobanoğlu, İkinci Yeni hareketindeki dilsel sapmalardan bahsetmekte ve alışılmamış bağdaştırmalar üzerinde durmaktadır. Batı şiirinde de rastlanan söz konusu söyleyiş şekilleri İlhan Berk ve Ece Ayhan şiirleri üzerinden örneklendirilmektedir.

Osman Coşkun'un makalesi ise 18. asırda Fransızlar için kaleme alınmış olan Türkçe öğretim kitabı *Grammaire Turke*'de yer alan Türk Atasözlerinden derlenmiş örneklerle Şinasi'nin "Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye'sinde"ki atasöz-

lerini karşılaştırıyor. *Grammaire Turke*'nin Türk edebiyatında bir ilk olarak bilinen Şinasi'nin "Durub-ı Emsal" adlı eserine kaynaklık teşkil ettiği sonucuna ulaşıyor.

Cumhur Günkör, "Öğretim Elemanlarının Eğitim Ortamına İlişkin Algıları"nı inceliyor.

Kıymetli araştırmacı-yazar Alim Kahraman'ın İstanbul Medeniyet Üniversitesinde hikâye hakkında üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği söyleşili konuşmasının düzenlenmiş hâlini de dergimizin sayfaları arasına almayı uygun bulduk.

S. Seda Altun ve Gizem Ulusçu Türk Dili ve Edebiyatı alanıyla ilgili kitap değerlendirme yazılarıyla dergimize katkıda bulundular.

Yeni sayılarda buluşmak ümidiyle...

Doç. Dr. Mustafa Balcı

İsmet Özel'in Şehir İmgeleminde Bazı Varoluşu Unsurlar

Engin ÇAĞMAN *

Özet

İsmet Özel'in Şiirlerinde modern zihniyet ve yaşama tarzının eleştirisi çok önemli bir yer tutar. Bu zihniyet ve yaşama biçiminin kendisini en açık Şekilde gösterdiği alan olması sebebiyle Özel, Şehri ve Şehri imgeleyen unsurları Şiirlerinde sıklıkla kullanır.

İsmet Özel'in birçok Şiirinde ve hatta düz yazılarında VaroluŐuluk (egzistansiyalizm) felsefesinin etkilerini görmek mümkündür. Bu sebeple onun eserlerini anlamada varoluŐuluĐun özellikle de Heidegger'in önemli bir yeri olduğunu düŐünüyoruz. Bu yazı, Özel'in Şehri ve Şehir hayatını ele aldığı bazı Şiirlerinde, Heidegger bağlamında, varoluşu kavramların ve etkilerinin yansımaları anlama çabasıdır.

İsmet Özel için (modern) Şehir ahalisi kayıtsız, sıradan, sahip olduklarıyla mutlu, edilgen, konformist, ortak bir aldaniş içinde, varlığını anlamaya yönelmekten kaçınan ve yaşıyormuş gibi yapan ikiyzllerdir. Özel, gençliğinden bu yana gerek Şiirlerinde gerek düz yazılarında bu hayat tarzını eleŐtirmektedir. Bu eleŐtirilerinde zaman zaman varoluşu felsefesinin yaklaşımlarından ve kavramlarından faydalanmıŐtır. Fakat buna rağmen eklektisizme düŐmemiŐ ve kendi zgnlĞn koruyabilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İsmet Özel, varoluŐuluk, modern dŐnce, modern Türk Şiiri.

* Yrd. Do. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakltesi Ğretim yesi.

Certain Existentialist Themes in İsmet zel's Image of City

Abstract

Critique of modern mentality and lifestyle plays a central role in İsmet zel's poetry. As the mentality and lifestyle in question are most explicitly manifested in city, the poet frequently refers to city itself as well as concepts associated with the city.

In various poems and even prose works of İsmet zel, one can recognize the traces of the existentialist philosophy. Thus, existentialism and Heidegger in particular arguably occupy an important place in understanding his works. This paper is intended to elucidate, in a Heideggerian context, the reflection of existentialist concepts as well as their traces in certain poems where İsmet zel takes city and urban life as theme.

For İsmet zel, inhabitants of the (modern) city are indifferent, passive, conformist and ordinary hypocrites, who, falling into a commonly-shared delusion, are content with what they have, abstain from understanding true existence and pretend to live. Both in his poetry and prose works he criticized such lifestyle from his early youth onwards. In his criticism, he at times drew upon the approach and concepts of the existentialist philosophy. Yet, he did not fall into eclecticism, managing to preserve his unique and authentic individuality.

Keywords: İsmet zel, existentialism, modern thought, modern Turkish poetry

“İnsana her zaman en yakın olan, içinde insanın günlük yaşam uğraşlarının olup bittiği alan “kamu” alanıdır. Gerek kamu ulaşım araçlarının gerek haberleşme araçlarının (örneğin gazetenin) kullanımında her öteki diğer ötekinden farksızdır. Bu ötekilerle -birlikte- olma’da insanın kendisi ötekiler içinde erir ve her ötekinin kendi farklılık ve özelliği artan biçimde ortadan kalkar. Bu “göze batmamazlık” ve “belirsizlik” içinde “herkes alanı” ve bu alanın egemenliği gelişir. Herkes neden hoşlanır ve nasıl eğlenirse, biz de ondan hoşlanır ve öyle eğleniriz. Sanat ve edebiyatı herkes nasıl okur, görür ve yargılsa, biz de öyle okur, görür ve yargılarız. “Kalabalık”tan herkes nasıl kaçınırsa, biz de öyle kaçınıyoruz. Herkesi öfkeliendiren, bizi de öfkeliendirir. Belirlilikten yoksun ve hepimizden oluşan “herkes” alanı, insana günlük varoluş biçimini dikte eder.” (Heidegger, Varlık ve Zaman, aktaran Bedia Akarsu, Çağdaş Felsefe, s. 232-233, MEB Yayınları, İstanbul, 1979.)

İsmet Özel’in şiirlerinde modern zihniyet ve yaşama biçiminin tasviri ve eleştirisi önemli bir yer tutar. Özel, kuşkusuz modern zihniyet ve yaşama tarzının kendisini en somut gösterdiği alan olması sebebiyle, şehir ve şehir hayatıyla ilgili imgeleri şiirlerinde yoğun olarak kullanır. Bundan dolayı onun şiirlerini anlayabilmek için bu imgelerin neye veya nelere tekabül ettiğini çözümlmek gerekir.

Özel’in konuyla ilgili şiirlerinde varoluşçuluk felsefesi (egzistansiyalizm) ve bu felsefenin kendine özgü kavramları önemli bir yer işgal eder.¹ Varoluşçuğun ana teması, diğer insanlarla bir arada yaşayarak -bu felsefenin terimleriyle ifade edecek olursak- eylemleriyle kendisini “gerçekleştiren” ya da “gerçekleştiremeyen” insandır.² Söz konusu felsefi akım, tabiatı gereği soyut-tekil insanla ilgilenmediği için Özel’in şiirlerinde özellikle şehir ve şehri çağrıştıran unsurlarda daha bariz görölmektedir.

¹ İsmet Özel’in sadece şiirlerinde değil düz yazılarında da varoluşçu felsefenin izleri kolayca görölebilir.

² “Dasein, bilgikuramsal bir Arşimet noktası değil, ama ön-kuramsal uğraşlarında ve kaygılarında dünya ile yönelimsel olarak ilişkili olan bir varlıktır. İnsanın tüm pratik ve kişisel kaygılarında bir dünya önvarsayıdır. Varolmak kişinin kendini, kaygının (sorge) bir ya da birden çok belirişi içinde (örneğin kişinin aletleri yapımında ve kullanımında, tasarılar oluşturmasında ve üstlenmesinde, ya da öteki ‘kendi’ler ile karşılaşmasında ve ilgilenmesinde) ilişkili olduğu bir dünyada bulmaktır.” Calvin O. Schrag, “Heidegger Felsefesinde Fenomenoloji, Varlıkbilim ve Tarih”, (Çeviren: Serdar Şen), ÇTTAD, V/13, (2006/Güz), s. 209-210.

Bu yazıda Özel'in, modern şehir hayatıyla ilgili bazı şiirlerindeki varoluşçu öğelerin, bu akımın önde gelen düşünürlerinden Alman filozof Martin Heidegger'in düşünceleri bağlamında izlerini sürmeye çalışacağız. Heidegger için varlığın yeniden keşfedilmesinde şair ve şiirin ayrı bir yeri vardır.³ Hem Heidegger'in hem de İsmet Özel'in dile atfettikleri önem, kendi dillerine vukufiyetleri ve dili kullanmaktaki ustalıkları her ikisinin ortak yanıdır. Buna ilave olarak Özel'in eserlerinde merkezî yer işgal eden konular göz önüne alındığında Heidegger'i seçmemizin sebebi daha iyi anlaşılacaktır.

Yazıyla ilgili olarak ifade etmek istediğimiz bir mesele kullandığımız dipnotlarla ilgilidir. Heidegger'in, anlaşılması çok zor bir filozof olduğu hususunda, konuyla ilgilenenler arasında adeta bir mutabakat vardır. Bu sebeple dipnotlarda alıntı yaptığımız yazarların metinlerini (daha doğrusu çevirmenlerin yaptığı şekliyle çevirileri), anlamın bozulabilme ve yanlış anlaşılmaya sebep olma ihtimallerini göz önüne alarak olduğu gibi aktarmayı uygun bulduk. Şüphesiz Özel'in şiirlerindeki varoluşçu unsurlar bu yazıda işaret etmeye çalıştığımızla sınırlı değildir. Ülkemizin önde gelen şair ve düşünürlerinden biri olan İsmet Özel hakkında yapılacak daha kapsamlı araştırmalar, sadece varoluşçuluk etkileri bakımından değil, şiirlerinin ve hatta düz yazılarının çok yönlü anlaşılması açısından da ciddi katkılar sağlayacaktır.

Özel'in şiirlerinde olumsuz anlamlarla yüklü olan şehir, içinde yaşadığımız modern hayatın ve düşünüş biçiminin mücessem şekli ve sembolüdür. Ona göre "şehrin insanı"; -ki aynı zamanda modern insandır- kayıtsız, sıradan, sahip olduklarıyla mutlu, edilgen, konformist, ortak bir aldaniş içinde, varlığını anla-

3 "Felsefi düşünme ya da hatırlama Varlığın birçok vechesini açığa çıkarmanın tek yolu değildir. Heidegger, son yıllarda, Varlığın yeniden keşfedilmesinde sanatçıların, özellikle şairlerin işlevi ve rolü üzerinde durmaktadır. Bu konu üzerine yayınlanmış denemelerde şair ve düşünürün, her ne kadar mizaç ve yaklaşım bakımından birbirlerinden ayrı olabilirlerse de, yakın akraba oldukları fikrinde görünür. Onların hedefleri aynıdır. Heidegger'in iktibas etmeyi sevdiği mısralarında Hölderlin, "onlar en uzak dağ zirvelerinde, birbirlerine yakın konaklarlar" der. Eğer düşünürün vazifesi Varlığı açıklayıp yorumlamaksa, şairinki "kutsal olanı adlandırmak"tır. Şair isimleri verendir; o şeylerin gerçekte ne olduğunu başka insanlardan daha fazla söyleyebilir. Hakiki (has) şairin yoğun bir farkındalığa sahip olduğu dil bağışi sayesinde o açıkta durmaya, Varlığa katılmaya ve onu diğer insanlara açıklamaya özel bir şekilde muktedirdir." J. Glenn Gray, "Heidegger'in "Varlık", Heidegger, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2008, s. 156-157; Heidegger, Hölderlin'in ilahilerine dair yaptığı bir yorumda şiirle ilgili şunları söyler: "Şiire ait anlama, arınmaya yönelerek işler (work), "kendimize karşı mücadelenin eylemsel-ahlaksallaştırıcı direnişi haline gelir: Çünkü onun içinde "şiir yoluyla işleyen geçit" yer alır. Şiir sanatı, sahici varoluşu bireylerin, sahici özünün uyandırılması ve ... bir araya-getirilmesi olarak mükemmelleştirir ve öğretir; öyle ki bu uyandırma ve bir araya getirmeyle bu öz, kendi Dasein'inin temeline geri döner. Bu nedenle şiir sanatı "tarihsel insanın Dasein'inin temel biçimde olagelmesiyle aynı şeydir."Akt. Annemarie Gethmann-Siefert, "Heidegger ve Hölderlin-Yoksul Bir Çağda Şairlere Muhtacıyet", Heidegger, Editörler: Özgür Aktok-Metin Bal, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2010, s. 253.

maya yönelmekten kaçınan ve yaşıyormuş gibi yapan ikiyüzlü bir tiptir. Fakat şair bu hayat tarzının karşısına farklı bir seçenek olarak romantizmdeki gibi şehirden kaçmayı ve pastoral hayatı koymaz. Böyle bir ütopyanın peşinde değildir. Üç Mesele’de ifade ettiği gibi meseleleri kavrarken radikal olunmasını, yani her meselenin, o meselenin doğmasına yol açan bütün unsurlarının göz önüne alınarak ve elden geldiğince derinlere inilerek incelenmesi gerektiğini öğütler. Fakat öte yandan bir meseleye kökten çözüm önermenin rububiyet iddiası taşıdığını söyler. Yani mutlak bir çözüm bulma iddiasında değildir. Özel’e göre bu, “Müslüman olarak modern iddialara yine başka modern iddialarla karşı çıkmak gibi bir tuzağa yakalanmak”⁴ anlamına gelecektir.

Özel, modern şehre ve şehrin insanına karşı mesafelidir. Zaman zaman kendisini şehirden soyutlaması fiziksel anlamda şehirden kaçış değil bir bilinç durumu, sürekli teyakkuz hâlidir. Zaten modern şehrin (ve modern hayatın) dışarıdan/taşradan bu kadar çarpıcı biçimde tasvirinin yapılması da pek mümkün değildir. Has şair, hem toplumdaki yozlaşma ve çürümeyi yukarıdan görebilen, hem de bundan etkilenen bir kişiliğe sahiptir.⁵ Özel, 1970 yılında kaleme aldığı “İkinci Yeni’ye dair bir yazısında Türkiye toplumunun bir savaşta olduğunu, bu savaşın edebiyatının doğduğunu ve ortaya çıkacak olan şiirin de kavga şiiri olduğunu ifade eder.⁶ Özel’in, kişiliği, şiire attığı özellikler ve bunlarla birlikte o dönemde Marksist dünya görüşüne bağlılığı göz önüne alındığında, gençlik yıllarından bu yana şehri terk ederek bu kavganın dışında kalması düşünülemez.

İsmet Özel’de şehir, medeniyetin nüvesini teşkil eder. Kökensele açıdan şehir ve şehirli kavramlarıyla ilişkili olan medeniyet⁷ ona göre daha geniş anlamlar içerir. Üç Mesele’nin bir bölümünü (aslında dolaylı olarak tamamını) gerek İslam dünyasındaki gerek Batıdaki kaynaklardan faydalanarak medeniyet meselesine tahsis etmiştir. Bu konudaki önemli kaynaklarından biri İbn Haldun’dur.

4 İsmet Özel, “Bitirirken: Radikalizm ve Ütopya” *Üç Mesele*, s. 188, Şule Yayınları, 15. baskı, İstanbul, 2010.

5 “Şairsen sende bir şeyin fazla, bir şeyin eksik olması gerekir. Fazla olan toplumun olağan eğilimindeki çürütücü özellikleri görebilecek kadar yukarıdan, üst kattan bakıştır. Eksik olan toplumun uğradığı her beladan etkilenecek kadar aşağıda kalış, alta düşüştür. Bunun sadece bir psikolojik algılama düzeyinde değerlendirilebileceğini sanmamalı. Toplumun değişme, değerlerin alt üst olma süreci içinde şairlerin durmayı seçtikleri yer şiire emek vermeyi kabul veya reddettiklerinin göstergesi olabilir. Şiirin bir söz ustalığı olmayışı büyük ölçüde şairin bizzat kendine biçtiği değer yüzündendir. Bu değer “edebi” bir değer olamaz.” İsmet Özel, “Bir Şey Fazla, Bir Şey Eksik”, *Dergâh*, Sayı 9, Kasım 1990.

6 İsmet Özel, “Tanrı Mezarını İtsin”, *Çenebazlık*, s. 26, Şule Yayınları, İstanbul, 2007.

7 Özel, “Bir Medeniyet Kurmak” *Üç Mesele*, s. 125-126.

İbn Haldun, *Mukaddime* adlı eserinde şehir hayatının birçok olumsuz ve kötü yanlarına işaret eder. İbn Haldun'a göre kötülük, aslında şehir hayatının doğasında vardır. Şehir ahalisi, her çeşit lezzet, bolluk ve genişlik içinde yaşamaya alıştıkları dünyayla birlikte heva ve heveslerine düşkündürler. Hatta şehrin, iyileri bile dönüştürerek kötüleştirmek gibi bir özelliği vardır. Buna mukabil göçebe ve köy hayatı yaşayanlar ancak varlıklarını koruyabilecek oranda dünyaya bağlı oldukları için nefsanî arzularının sebep ve vasıtalarıyla dünya lezzetlerine sahip değildirler. Onların iş ve muamelelerindeki alışkanlıkları da buna göre olup, kötü huyları ve sapkınlıkları şehirlilere göre çok daha azdır.⁸

İsmet Özel, İbn Haldun'un şehirli-köylü/göçebe ayırımından hareket ederek medeniyetin üç önemli özelliği olduğunu ortaya koyar. Bunlar:

1-Medeniyet, sınıflaşmayı ve insanın insanı sömürmesini öngörür ve elbette sınıflaşma ve sömürü de medeniyeti doğurur.

2-Medeniyet, insanların madde karşısında zaaflarının ve maddî gelişmeye mahkûm olmalarının somutlaşmış halidir.

3-Medeniyet, toplum yapısını ve insan kişiliğini karşılıklı olarak bozar, kokuşturur.⁹

İsmet Özel'in şehir ve şehir hayatıyla ilgili düşüncelerini, salt kavramın geçtiği mısralarla sınırlandırarak izlemek ve yorumlamak yanıltıcı olur. Bu sebeple şiirlerinde şehre yaklaşımının; şehri simgeleyen kurumlar ve çağrışımlarla, gündelik hayat ve insan davranışlarının tasvirleriyle birlikte ele alınması kaçınılmazdır. İlave olarak şunu da söyleyebiliriz ki İsmet Özel'de şehir, onun modern hayat ve siyasi-iktisadi "dünya sistemi"ne dair düz yazılarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Fakat hiç kuşkusuz gerek düz yazılarında gerek şiirlerindeki varoluşçu öğeler göz önüne alınmazsa bu değerlendirmeler eksik kalacaktır. Hatta Özel'in bazı şiirlerini varoluşçuluk felsefesini göz ardı ederek anlayabilmenin çok zor olduğunu belirtmeliyiz. Onun bu bağlamda kullandığı bazı kavramlar neredeyse söz konusu felsefenin kendisine özgü kavramlarıyla özdeşdir. Söz gelimi, "Partizan" şiirinin bazı mısralarında gündelik insanları tas-

⁸ İbn Haldun, *Mukaddime*, C. I, s. 310, (Çev. Zakir Kadri Ugan,), MEGSB Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1988.

⁹ Özel, *ae*, s. 133-136.

vir ederken kullandığı “herkesler” Heidegger’in “birisi” kavramına çok yakın anlamlar ihtiva eder:

Yırtarak açtığımız zarflarda
büyük tecimevlerinde, büyük çarşılarda
pokerde-sinemada-genelevlerde
ne bir suçlu çağrışımı, ne karabasan
yalnız o herkesler
o herkesler kendine akarak boğulan
ve sürdüren bir güleş kocamışlığı.¹⁰

Özel’in “herkesler” olarak, çarşıda, pokerde, sinemada ve genelevlerde olanları seçmesi elbette tesadüfi ve bilinçsiz bir tercih değildir. Benzer özelliklere sahip olan bu insanlar, “öteki” ile veya nesnel dünyasıyla “ilişki”de olmasına rağmen Heidegger’in “düşmüşlük” olarak tanımladığı durumda; “benlik” olmak yerine “birisi” olmayı tercih etmiş kişilerdir. Özel’in “herkesleri”, aslında Heidegger’in “birisi” olarak ifade ettiği bireylerin toplamıdır.¹¹ Öte yandan yukardaki mısralarda konu edilen insanlarda herhangi bir suçlu çağrışımı da görülmemektedir. Böylece onlar Heidegger’in sözünü ettiği kendi saklı varoluş imkânlarına kapalı halde hayatlarını sürdürmektedirler.¹²

¹⁰ İsmet Özel, “Partizan”, *Erbain*, s. 68, Şule Yayınları, 7. baskı, İstanbul 1997.

¹¹ “Bu içinde yaşadığımız, hatta unutsalar da Descartes ve Hume’un da yaşadıkları felsefenin sızamadığı günlük deneyim dünyasında hiçbirimiz, bir harici nesnel dünyasına karşı duran özel bir Benlik değilizdir. Hatta hiçbirimiz henüz bir Benlik bile değilizdir. Her birimiz sadece çokları arasında birisiyizdir. Okul arkadaşlarımızın, yurttaşlarımızın, topluluğumuzun isimleri arasında bir isim. Heidegger bu varoluşumuzun günlük kamusal niteliğine “Birisi” der. “Birisi” kimliksiz, kişiliksizdir, her birimizin o bir ben, gerçek bir ben olmazdan önce olduğu kamusal bir varlıktır. Böyle birisi, hayatta filan konuma sahiptir, filanca şekilde davranacağı umulur, şunu yapar, bunu yapmaz vs. Heidegger’e göre böylelikle bir “düşmüşlük” (Verfallenheit) durumunda varoluruz. Bu, şu anlama gelir: Biz henüz üzerine yükselmenin bizim için bir imkân olarak varolduğu varoluş düzeyinin altındayızdır. Bu harici ve kamusal (daha doğrusu kitlesele) varoluşun rahminde kaldığımız sürece, bir Benlik olmanın dehşetinden sakınır ve vakarından vazgeçeriz. Fakat Tolstoy’un öyküsünde İvan İlyich’in başına geldiği gibi, ölüm ve endişe gibi şeyler, bu düşmüşlük durumunu ansızın sekteye uğratar. Sadece birçokları arasında biri olmanın sığmağımı yerle bir eder ve bize varoluşumuzu, korkunç ve şifa bulmaz derecede bize ait olanı ifşa eder. “Birisi” olmak bir “Benlik” olmaktan daha az korkunç olduğundan, modern dünya kendinden kaçmanın bilimum teşehizatını harikulade bir şekilde çoğaltmaktan geri durmamıştır.” William Baret, “Heidegger: Toplu Bakış”, Heidegger, s. 55-56, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2008.

¹² Heidegger’e göre “vicdanın “ben’e yaptığı çağırışı anlamak (Anrufverstehen) Dasein’in kendisinin, yani benim kendi “Dasein”imin “suçlu” olduğunu kavramak demektir. Suçlu olmak bir temel Kaygı bileşenidir. Varolmak için “fırlatılmış” olanı kendi sorumlu Varoluşunun üzerine almayı hiç tasarısının hiç temeli yaparak Dasein, vicdanın ileri ve geriye işaret eden ve insana “suçlu” olduğunu fark ettiren çağrışıyla bir “birçokları gibi biri” olarak kendi kayıp durumundan çekilip çıkarılacaktır. İnsan ancak kendisini suçlu olmanın saklı imkânına doğru tasarladığında (ki bu kişinin kendisini bir kusur veya ihmal ile bilfiil suçlu hale getirmesinden bütünüyle farklıdır) kendi saklı Varoluş imkânına açık olabilir ve varoluşsal anlamda “kendisini seçebilir.” Werner Brock, “Bir Yaklaşım Denemesi- Üç Temel Mesele: Dasein, Zaman Ve Varlık-Tasarlandığı Ve Yayınlandığı Biçimiyle: Varlık ve Zaman”, Heidegger, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), s. 120, Say Yayınları, İstanbul, 2008.

“Kan Kalesi” şiirinde gizemli bir dehliz gibi şehri dolaşan Özel’in şehre karışmak gibi bir niyeti yoktur. Onun gizemli dehliz tarafını otantikliği, biricikliği ve şehre karışmadığı için sahip olduğu insanî özellikleri olarak düşünmek mümkündür. (Modern) şehir zaten bu vasıflarını yitirmiş olan insan topluluklarının ortak aldanişlarını sürdürdükleri mekânlardır. Kendisini diğerlerinden tefrik ederek uyum sağlamaya direnen şairin her yerinde urlar çıkar. “biraz kürt”, “biraz köylü” ve “biraz makine” olarak simgelenen bu urlar bir bakıma şehrin kendisi veya şehrin kimi görünümünün şairdeki yansımalarıdır. Kesmek istese bile koparamadığı urları, -şehirden şaire yansıyanlar- onunla birlikte şehri dolaşarak şehre girmeden önce taşıdığı insani hasletleri bıraktırır. Özel, bu şiirinde (aslında tüm hayatı boyunca) özgünlüğünü koruyan bir “benlik” olmakla sıradan yani şehir ahalisinden “birisi” olmak arasındaki trajediyi yaşar:

Gizemli bir dehliz gibi şehri dolaşıyorum
sıkıca tutuyorum kendimi şehre karışmaktan alıkoymaya
her yerimde urlar çıkıyor, biraz kürt, biraz köylü, biraz makina
kangren oluyorum bahar geldiği için
urlarımı kesiyorum kör bir usturayla
ama kopmuyor onlar ve bana şehri dolaştırıyor
bırakabileceğim her şeyi bıraktırıyor bana¹³

Özel, aynı şiirinde daha sonra çocukluk çağına döner. Şehirle arasına mesafe koyacak bilince sahip olmadığı için doğal olarak o dönemde urları ve suçu da yoktur. Yani hayatının bu döneminde şehre karışmayan bir dehliz değildir:

Kulaklarımız alışmıştı tıptırısına yağmurun
şehre sıkıntının rahatlığı basmadan giriyorduk
filimler üç günde bir değişiyordu
bense ikircikliydim ama korkmuyordum
polis olan babamla tatil arasında uçuşup duruyordum durmadan
urlarım yoktu, suçum yoktu,
ve beyaz kuşlar kalkardı anamın hırkasından
şehre karışmayan bir dehliz değildim
sevinçle kovalıyordum kendimi¹⁴

¹³ Özel, “Kan Kalesi”, *ae*, s. 88.

¹⁴ Özel, *ae*, s. 89.

Şiirinin ilerleyen mısralarında Özel, tekrar şimdiki zamana döner ve iki yerde daha kendisini dehliz olarak niteler; şehre ve şehrin çağrıştırdığı sembollere karşı tavrını sürdürür. Dehliz nitelemesini son olarak kullandığı bölümde, bu özelliğine “devrimci” bir söylemle küskünlüğünü de ilave etmektedir:

Böylece ben, o küskün, o karışmayan dehliz
koca bir tomruğu yüklenirim arkadaşlarla
koca bir tomruğu kaldırıp kaldırıp
kümbetlere, bitkinliğin bordasına¹⁵

İsmet Özel, şehir ve modern insana bazı şiirlerinde zaman zaman değinse de tamamını bu konuya hasrettiği “Dişlerimiz Arasındaki Ceset” şiirinde¹⁶ şehir ahali-sini ironik bir biçimde eleştirir.¹⁷ Kendisini ne kadar özgür zannetse de aslında modern insanın bir kuşatılmışlık, sınırlandırılmış ve yapmacıklık içinde olduğunu ifade eder. Böyle yapay ve ilk bakışta zorbalığını hissettirmeyen bir dünya, dışarıdan değil bizatihi içerdendir. Modern insanın, bu durumundan rahatsız olduğuna dair bir belirti, emare de yoktur. Hatta buna gönüllüdür bile denilebilir. Düzenli, sistemli, olaylar karşısında benzer tepki ve davranışlar sergileyen anonim insan söz konusudur.¹⁸ “Tahrir” şiirinde bu insanları ve onların yaşadığı hayatı şöyle tasvir eder:

Biliniyor
bizim mahsustan yaşadığımız
biliniyor
şarkıların sırası bizde
biliniyor
hayat bizden razıdır¹⁹

¹⁵ Özel, *ae*, s. 92.

¹⁶ Özel, “Dişlerimiz Arasındaki Ceset”, *ae*, s. 227-228.

¹⁷ Şehirli insanla ilgili benzer bir ironi Üç Frenk Havası 2. Alum Cantabile şiirindeki tekrarlamalarda da göze çarpar. Bakınız: *Erbain*, s. 203-205; Propaganda şiirinde de şehirden söz etmese bile şehirli ve modern insanı zaman zaman yine ironiyle ele almakta ve onlar için köleler tabirini kullanmaktadır. Bk. Propaganda, *ae.*, s.164-166.

¹⁸ Varoluşçuluk üzerine kendisiyle yapılan bir röportajda Hubert Dreyfus modern toplumlar hakkında şunları söylemektedir: “Fakat şimdi, gerçek olmanın olabildiğince etkin ve verimli bir biçimde kullanılmak olduğu sibernetik bir toplumda bizim kendimiz de kaynak haline geldik. Sisteme imkânlarımızı son noktasına kadar hayata geçirmek için uymak istiyoruz. Bizim varlığı anlamamız budur işte... Bizler bu şekilde, hiç kimsenin yönetip yönlendirmediği, ama biz insanlar da dahil olmak üzere bütün varlıkların, salt kendi iyilikleri adına, total mobilizasyona doğru giden bir sistemin bir parçası haline geliyoruz.” Bryan Magee, *Büyük Filozoflar*, (Çev. Ahmet Cevizci), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2008, s. 284-285; “Heidegger kısa bir süre içinde, kahramanlar ve caniler arasındaki farklılık benzeri anlamlı farklılıkların, içeriği olan farklılıklar ya da hatta yerel ve evrensel benzeri ayırmaların artık kalmayacağını, fakat sadece, salt daha büyük verimlilik uğruna, her şeyi, her yerde, giderek daha etkin bir biçimde düzene sokmanın söz konusu olacağını söyler. Onun nihilizmle anlatmak istediği şey budur.” Magee, *ae*, s. 285.

¹⁹ Özel, “Tahrir”, *ae*, s. 168.

“Jazz” şiirindeki mısralarında gösterdiği gibi bu düzeni sarsacak en küçük bir aksilik veya gecikme anonim insanın hayatını alt üst etmeye yetmektedir. Şehirli insanın koşturması, telaşı, geç kalmışlığı ve gündelik kaygıları şiirin ritminden bile kolayca anlaşılmalıdır:

Bu vapuru kaçırırsam beni belki de cinnet basar
belki kanser olurum bu yıl sınıfta kalırsam
nöbette uyursam eğer kitaplarımı yakarlar
etimde şirpençe çıkar bu kızı alamazsam
bu işi bitiremezsem şehirden beni kovarlar
izin kâğıdım yanar konuşacak olursam
bu senet bankalar kapanmadan
ruhumun rengini kapatmayacak olursa
ölür kuyuya düşen çocuk
çocuğun mercan saati çatlar mutlaka
koşup haber vermeliyim
yetkili memura
bahar geliyor, ilerliyor yeminler²⁰

Özel, “Dişlerimiz Arasındaki Ceset”te insanın bizatihi insan olma kılığıyla değil, fonksiyonu ve yararlığıyla ön plana çıktığını vurgular. İnsanlar, kişiliksiz ve sıradandır. Otantik ve biricik insandan söz etmek imkânsızdır.²¹ Şiirin sonlarında “üstü çizilmiş kişiler” olarak tanımladığı şehirli insana “ilişik” olarak senet, ahize ve tren tarifesi sembollerini kullanır:

20 Özel, “Jazz”, *ae*, s. 220.

21 “Heidegger, kişisel olmayan biçimde yaşanmış bir dünyadaki otantikliği, kişisel bir karşılık vermekte arar. Tarihsel mirasımızın bunaltıcı hale geldiği bir çağda yaşarken, “herkes”in (the they) hayatımızı denetleme yöntemlerine izin verdiğimiz, otantik olmayan bir varoluş biçimine direnmeden kapılıyoruz. Otantiklik (Eigentlichkeit), kamusal alana emilip onun çeşitli kalıplarında körü körüne gözden kaybolmak yerine ayırt edici bir biçimde kendisine ait (eigen) bir varoluş biçimi arar. ... “Herkes” tarafından tedarik edilen hayatın otantik olmayan yorumu, varoluşun kaygısından kaçılmasına yardım eder. Ancak “herkes”e otantik varoluş yoluyla başarılı olmuş bu direnme, aslında kamusal bağlamın tam anlamıyla reddini gerektirmez... Otantiklik, otantik olmamaktan, sonluluğumuzla veya gelecekteki ölümümüzle yüzleşmeye dayanan durumumuza daha çok odaklanmış ve daha iradeli bir bağlanmayı mümkün kılmaya noktasında ayrılır.” Rudolf A. Makkreel, “Otantik Yorumdan Otantik İfşaya Doğru: Kant İle Heidegger Arasındaki Mesafeyi Aşmak”, *Heidegger, Doğu Batı Yayınları*, Editörler: Özgür Aktok-Metin Bal, Ankara 2010, s. 320-321; “Heidegger’e göre varoluşun otantik biçimi, Dasein’ini diğerleriyle birlikte olan varoluşundan, yani Mitsein’ini ötekilerden koparmamı değil, kendimi tam da bu ilişkide açık olarak bulmamı gerektirir. Otantik anlayış, varoluşumun benim için ne anlama geldiğinin farkına varmamdır; ötekilerden soyutlanma değil.” A. Makkreel, *ae*, s. 323.

Biz şehir ahalisi, üstü çizilmiş kişiler
Kalırız orda senetler, ahizeler ve tren tarifesiyle²²

Özel, şiirlerinde böyle bir hayatı sürekli eleştirmiştir. “Mataramda Tuzlu Su”da ısmarlama olarak nitelendirdiği bu hayat karşısındaki tavrını şöyle anlatır:

Zorbaların arasında tehlikeli bir nifak
uyrukların içinde uygunsuz biriyim
siparişi yargıcılar tarafından verilmiş
bu hayattan ne koku, ne yankı ne de boya
taşımamı yasaklayan belgeyi imzaladım
burada bitti artık işim, ocağım yok
uzun yola çıkmaya hüküm giydim²³

İsmet Özel’in şehirli insan tasvirlerinde evrak, tahvil, senet, belge, banka, banknot vb. günlük hayatın vazgeçilmezleri arasına giren unsurlar sıkça ve olumsuz anlamlar yüklenerek yer almaktadır.²⁴ Onun bu kavramları kullandığı mısralar, teorik temelleri Max Weber tarafından atılarak modern kapitalizmle özdeşleşen ve hayatımızın her alanını kuşatan rasyonel-modern bürokrasiyi akla getirmektedir.²⁵ Weber, aşırı derecede insani değerlerden uzaklaşma, çalışanlar açısından yabancılaşma ve monotonlaşma, hizmetten yararlananlar açısından ise nesneleşme olgusunu bünyesinde barındırarak “gayri insani” hâle gelen bu türden bürokrasiyi yine bürokrasinin bir erdemi olarak görmektedir.²⁶ “*En ussal egemenlik biçimini oluşturan bürokratik yönetimin üstünlüklerini Weber şöyle sıralamaktadır: Kesinlik, süreklilik, disiplin, güvenlik, erk sahibi için olduğu kadar ilgililer için de öngörülebilirliği, hizmetlerin yoğunluk ve yaygınlığı, tüm*

22 Özel, “Dişlerimiz Arasındaki Ceset”, *ae*, s. 228.

23 Özel, “Mataramda Tuzlu Su”, *ae*, s. 222-224.

24 Özel, bu kavramların bir kısmını hayatının birinci döneminde Marksist bakış açısıyla, kapitalizmin sembolleri olarak kullanmaktadır.

Çekleri imzalanıyorken devlet katlarında faşizmin, “Sevgilim Hayat”, *ae*, s. 108-109.

“Boşuna mı sokuldu bankalara

Petrol borularına kundak”, “Yıkılma Sakın”, *ae*, s. 131

25 Weber’e göre, modern bürokrasinin temellerini ve nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür: Para ekonomisinin gelişmesi, vergi sisteminin devamlı, rasyonel, güvenilir ve verimli esaslara dayanması, haberleşme ve ulaşım imkânlarının gelişmesi. Telefon, daktilo, otomatik fiş düzenleme aletleri vb. araçlarla modern yönetsel usullerin geliştirilmesi. Bayram Coşkun-Tuncer Asunakutlu, Max Weber Ve Bürokrasi Teorisi, http://www.academia.edu/6846680/MAX-WEBER_VE_B%C3%9CROKRAS%C4%B0_TEOR%C4%B0S%C4%B0_Bayram_CO%C5%9EKUN_Tuncer_ASUNAKUTLU, s. 10, (24.03.2017).

26 Bayram Coşkun-Tuncer Asunakutlu., *ae*, s. 15, (24.03.2017).

görevlere uygulanabilme olanağı yani evrenselliği ve en yüksek verim ve etkinliği gerçekleştirilmeye teknik yönden yetenekli oluşu."²⁷

Heidegger'in (ve elbette diğer varoluşçuların) felsefesinde ölüm temel kavramlardan biridir. İnsanın hayatını anlamlı kılan ölümdür. Heidegger'e göre insan ancak ölümünü üzerine alarak sahil bir varoluşu mümkün kılabilir. Ölüm, insanı kalabalık arasında kimliksiz, kişiliksiz ve toplumsal biri olmaktan kurtarır. Böylece insan kendisi olmak için özgür olur. Korkutucu, dehşete düşürücü de olsa ölüm özgürleştiricidir.²⁸ İsmet Özel'in şiirlerinde de ölüm teması sıkça işlenir. "Partizan" şiirindeki mısralarında ölüm aramızda dolaşmaktadır. Fakat bu ölüm bize çok uzak olup bizim dışımızda bir olgu olarak kalmaktadır:

her gün şehrin ortasında bir ergen ölüyor
domuzuna ölüyor bankerlere durarak
noterden onaylı kâğıtlara durarak
mevlit ilanlarına durarak²⁹

Barret, Heidegger'le ilgili bir yazısında, ilginç bir şekilde adeta Özel'in yukardaki mısralarını şerh etmektedir.³⁰

20. yüzyıla damgasını vurmuş olan varoluşçuluk sadece ortaya çıktığı Avrupa kıtasını değil dünyanın değişik coğrafyalarını etkilemiştir. Bir şair ve düşünür olarak İsmet Özel'in gerek düz yazılarında gerek şiirlerinde varoluşçuluk felsefesinin izlerini görmek mümkündür. Özel, bir dönem ülkemizde de etkili olan bu felsefenin bazı yaklaşımlarından ve kavramlarından etkilenmiş olsa bile kendi özgünlüğünü koruyabilmiştir. Varoluşçulukla İslam'ı bir ara-

27 Mesut Gülmez, "Weber ve İdeal Tıp Bürokrasi Anlayışı", *Amme İdaresi Dergisi*, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/b138839ce2ac1e1_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi

(29.03.2017), s. 60; "Her şey işliyor. Acaip olan, tastamam bu; her şeyin işlenmesi ve bu işleyişin bizi, işleyişi daha da arttırmaya iteklemesi ve teknolojinin insanları topraktan koparması ve köksüzleştirilmesi. "Bizi Yalnızca Bir Tanrı Kurtarabilir", Martin Hedegger İle Der Spiegel'in Söyleşi, *Heidegger ve Nazizm*, s. 258, derleyen: Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

28 Barret, *ae*, s. 62

29 İsmet Özel, "Partizan", *ae*, s. 66

30 "İnsan ölüyor. Bu dünyada her gün olur. Ölüm dünyada herkesin bildiği bir hadisedir, ölüm ilanlarını görür fakat dikkat kesilmeyiz; cenaze törenleriyle ilgili toplumsal vecibelerimizi yerine getirir ve zaman zaman duygusal bakımdan derin bir şekilde müteessir oluruz. Fakat ölüm bizim dışımızda bir olgu olarak kaldıkça, "insanlar ölüyor" önermesinden henüz "Ben (de) öleceğim" önermesine geçmeyiz. ... Heidegger'e göre ölümün sahil anlamı -"Öleceğim"- dünya içinde harici ve umumi (bildik) bir hadise değil, fakat benim kendi Varlığımın bir iç imkânıdır. O, bir yolun ucundaki zamanla erişeceğim bir noktaya benzer bir imkân da değildir. Bu şekilde düşündüğüm sürece, ölümü hala kendi dışında belli bir uzaklıkta tutuyorum demektir. Bu nokta, benim her an ölebileceğim noktadır ve o nedenle ölüm benim şimdiki imkânımdır. O tıpkı benim ayağımın ucundaki uçurum gibidir. O aynı zamanda, benim imkânlarımın en uç ve en mutlak olanıdır da... Barret, *ae*, s. 61-62.

ya getirmek gibi eklektik bir amacın peşinde olmamıştır. Sözelimi varoluşçu felsefenin temel kavramlarından biri olan “yabancılaşma”nın, İslâm düşüncesi içinde bir yere yerleştirilmesinin imkânsız olduğunu ifade eder.³¹

Özel’in Marksist dünya görüşünden Müslüman dünya görüşüne bağlandığı dönemden sonra da şehre ve şehirde yaşayan insanlara bakışı değişmemiştir. Otantik olmayan, sıradan, kaypak, duyarsız ve ikiyüzlü olan şehir ahalisinin özelliklerini, hayatının ikinci döneminde de birinci döneminde olduğu gibi şiirlerinde sıklıkla vurgulamaya ve bu hayat tarzıyla mücadeleye devam eder.

31- “... Bütün bu yargılar bize insanın bizzat kendisinden bir ahlak kuralı edinmesinin hemen hemen imkânsız olduğunu gösterir. Öyle olunca “insanın yabancılaşması” diye dile getirilen terimi İslâm düşüncesi içinde bir yere yerleştirmek de imkânsız olur.” Özel, “Ziyandaki İnsanın Yabancılaşma Vehmi”, *Üç Mesele*, s. 95

Kaynakça

- Akarsu, Bedia, *Çağdaş Felsefe*, MEB Yayınları, İstanbul, 1979.
- A. Makkreel, Rudolf, "Otantik Yorumdan Otantik İfşaya Doğru: Kant İle Heidegger Arasındaki Mesafeyi Aşmak", *Heidegger*, Doğu Batı Yayınları, Editörler: Özgür Aktok-Metin Bal, Ankara, 2010.
- Barret, William, "Heidegger: Toplu Bakış", *Heidegger*, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul 2008.
- Brock, Werner, "Bir Yaklaşım Denemesi-Üç Temel Mesele: Dasein, Zaman ve Varlık-Tasarlandığı Ve Yayınlandığı Biçimiyle: Varlık ve Zaman", *Heidegger*, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2008.
- Coşkun, Bayram – Asunakutlu, Tuncer, Max Weber ve Bürokrasi Teorisi, http://www.academia.edu/6846680/MAX_WEBER_VE_B%C3%9CROKRAS%C4%B0_TEOR%C4%B0S%C4%B0_Bayram_CO%C5%9EKUN_Tuncer_ASUNAKUTLU, (24.03.2017).
- Demirhan, Ahmet, (Derleyen), "Bizi Yalnızca Bir Tanrı Kurtarabilir", Martin Hedegger ile Der Spiegel'in Söyleşisi, *Heidegger ve Nazizm*, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.
- Gethmann-Siefert, Annemarie, "Heidegger ve Hölderlin-Yoksul Bir Çağda Şairlere Muhtacıyet", *Heidegger*, Editörler: Özgür Aktok-Metin Bal, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2010.
- Gray, J. Glenn, Heidegger'in "Varlık", *Heidegger*, (Çeviren ve yayına hazırlayan: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul, 2008.
- Gülmez, Mesut, "Weber ve İdeal Tip Bürokrasi Anlayışı", *Amme İdaresi Dergisi*, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/b138839ce2ac1e1_ek.pdf?dergi=Amme%20Idaresi%20Dergisi, (29.03.2017).
- İbn Haldun, *Mukaddime*, 1. C., (Çev. Zakir Kadri Ugan,), MEGSB Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1988.
- Magee, Bryan, *Büyük Filozoflar*, (Çev. Ahmet Cevizci), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2008.
- O. Schrag, Calvin, "Heidegger Felsefesinde Fenomenoloji, Varlıkbilim ve Tarih", (Çeviren: Serdar Şen), *ÇTTAD*, V/13, (2006/Güz).
- Özel, İsmet, "Bir Şey Fazla, Bir Şey Eksik", *Dergâh*, Sayı 9, Kasım 1990.
- Özel, İsmet, *Çenebazlık*, Şule Yayınları, İstanbul, 2007.
- Özel, İsmet, *Erbain*, Şule Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1997.
- Özel, İsmet, *Üç Mesele*, Şule Yayınları, 15. Baskı, İstanbul, 2010.

Cumhuriyete Kadar Türk Şiirinde Metafizik Görünüm

Secaattin TURAL*

zet

İslam ncesi Türk Şiirinin ilk örnekleri mistik ve dini özellikler taşıymaktaydı. İslamiyet'le tanıştıktan sonra da dini ve mistik duygular Divan Şiirinin temel konularından biri haline gelmeye devam etmiştir. Batılılaşma hareketinin iyice belirgin hale geldiği Tanzimat döneminde ise Őiirimizdeki metafizik görünüm değişmeye başlamış ve Türk Şiiri yeni konular ve bakış aılları kazanmıştır. Bu makale metafizik bağlamda mistik ve dini konuların Cumhuriyete kadar Türk Őiirine nasıl yansıldığı ile ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: metafizik görünüm, Türk Şiiri, modernleşme, cumhuriyet dönemi.

Metaphysical Aspects Of Turkish Poetry Until The Republic Era

Abstract

The first examples of Turkish poetry before the advent of Islam have religious characteristics. Mystical and religious subjects continued to nurrish Turkish poetry after the conversion to Islam. Religious and mystical aspects of classical Turkish poetry known as Divan poetry brought a metaphysical dimension to Turkish poetry. Movements of westernisation that appeared in the Tanzimat period changed the metaphysical aspect of our poetry. Thus, Turkish poetry gained new subjects and concepts. This article studies how metaphysical subjects, such as religion and mysticism, reflected on Turkish poetry until the republic.

Keywords: Metaphysical appearance, Turkish poetry, modernization, republican period.

* Doç. Dr. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
elmek: secaattintural@yahoo.com

İlahî bir kuvvetin varlığından kaynaklanan düşünce, tasavvur ve hareketlerin insanda uyandırdığı bir duygu diye tanımlanabilen din duygusunun ancak bir sanatçı tarafından somutlaştırılma imkânına kavuştuğu söylenebilir. Din-sanat ilişkisinin temelini insanlık tarihi kadar eskiye giden bir seyir izlediği ise antropoloji ve sosyoloji alanında yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. İnsanın hayatta karşılaştığı her hadiseye bir açıklama ve yorum getirme, içinde yaşadığı âlemi anlama ihtiyacı içinde olduğu, dünyada var oluşunun nedenini sorguladığı ve dinin de bu sorulara cevap vermede oynadığı stratejik rol kabul edildiğinde sanatın en önemli kollarından olan şiirin dini duyguyu nasıl dile getirdiği meselesi öne çıkmaktadır. Biz bu makalede bu ilişkiyi ele almaya ve 18.yüzyılda Batıda ortaya çıkan Aydınlanma hareketiyle birlikte dinin stratejik rolünü, pozitivistimin hâkim olduğu akılcılığa kaptırmasıyla özellikle edebiyatımıza olan etkilerinden bahsedeceğiz. İslamiyet'ten önceki edebi eserlerimizin çoğunun manzum dinî metinler olduğunu düşünürsek, edebiyat tarihimizin bu ilişkiyi ortaya koymak için uygun bir zemin teşkil ettiğini görürüz.

“Türk Edebiyatı'nın Menşei” adlı makalesinde bu konu ile ilgili hayli önemli bilgiler veren Fuad Köprülü “Umumiyetle güzel sanatlar ve pek tabîi olarak onun kısımlarından oluşan şiir, menşeleri itibariyle, din ile çok alâkadardır.” dedikten sonra Durkheim'i referans göstererek insanlığın zihnî faaliyetinin yavaş yavaş dinî şekillerden dinî olmayan şekillere geçtiğini ve buna örnek olarak dinî ayinlerin dinî olmayan oyunlara dönüştüğünü belirtir. (Köprülü 1986: 50.) Şiir, raks ve musikînin birlikteliğinden doğan dinî âyinlerin insanlarda uyandırdığı cezbebe¹ benzer hâl tamamıyla seküler bir görünümde günümüz danslarında dahi görülmektedir.

Şiir ve musikînin birlikteliğinden doğan dini hava ise kendisini özellikle “ilahiler”de gösterir. Bilindiği gibi ilahiler hem sözleri ve hem de musikileri

1- Şiir, musikî ve raksın birlikteliğinin meydana getirdiği cezbe hali ve dinî boyutu en güzel biçimde kendisini “Mevlevî semâ'ında gösterir.

gereği dinîdir. Bu yalnız İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi ilahi karakterli dinlerde değil, eski Mısır, Roma, Yunan hatta en ilkel kabile dinlerinde bile görülebilen özelliklerdendir. Bu âyinleri yöneten kişilerin büyücülük, hekimlik gibi vasıflarının yanında taşıdıkları bir kimlik daha vardır: Şairlik. Hastalıkları tedavi eden, ruhlarla irtibat kuran dinî, dünyevî işleri üstlenen bu kişiler aynı zamanda şairdir. Bizim kültürümüzde *Şaman*, *Kam*, *Baksı*, *Ozan* diye adlandırılan bu kişilerin toplumda gördükleri itibar göz önüne alındığında şiirin, din-sanat ilişkisini ortaya koymada sağlıklı değerlendirmeler yapılabilecek en önemli sanat dalı olduğu da kendiliğinden ortaya çıkar. Gerek İslam öncesi Türk şiirinin, gerekse İslamî Türk edebiyatının ilk örneklerinin hep dinî metinler olduğunu hatırlarsak şairlerin yalnızca estetik bir kaygıyla değeril, mensubu oldukları dinin öğretilerini halka yaymak amacıyla hareket ettiklerini de görmüş oluruz.² Çoğunlukla didaktik mahiyet taşıyan bu şiirler, zaman içinde estetik güzelliğe ulaşarak dinî duygunun yoğun olarak işlendiği ve dinî lirizmin en güzel örneklerini veren eserlere dönüşmüştür. İslamiyet sonrası edebiyatımızın ilk örneklerinden olan *Kutadgu Bilig*³ ve *Atabetü'l-Hakayık*'taki didaktik hava, dinî-tasavvufi edebiyatın en güzel örneklerinin ortaya konulduğu Tekke şiirinde estetik güzelliğin doruklarına ulaşarak XII ve XIII. yüzyıllarda Ahmed Yesevî ve Yunus Emre gibi mutasavvıf şairlerin dilinde en olgun eserlerini verirken, bu geleneğin halkalarını oluşturan Hacı Bayram Veli, Hacı Bektaş Veli ve Kaygusuz Abdal gibi mutasavvıf şairler, ilahi, nefes, devriyye ve şathiyye türü şiirlerinde söz konusu ettiğimiz dinî lirizmi yakalamayı başarılılar ve halkın gözünde yalnızca şair değeril, haklarında menkıbeler üretilen veliler haline de gelirler.⁴ Böylece din ve şiir arasındaki karşılıklı etkileşimin bir başka yönü daha ortaya çıkmış olur.

2- İslam öncesi Türk şiirinin bize kadar gelen en eski örnekleri, Doğu Türkistan'da Maniheizt ve Budist kültürüne ait eserler olarak kabul edilir. (Tekin 1986: 3-42.) Mani ve Uygur harfleriyle yazılmış tövbe duaları, ilahiler, ölüm ve cehennem tasvirlerinde Mani'ye olan sevgilerini sunan Maniheizt Uygurlardan başka, Budist Uygurların da (IX-XII. yy.) sayısı yetmişi bulan öğretici mahiyette dinî şiirleri vardır. (Ayrıca bk. Arat 1965, 1-59.)

3- Yusuf Has Hacib'e ait olan *Kutadgu Bilig* (1069)'in başındaki "Tanrı Övgüsü" tevhid ve münacaat, "Peygamber Övgüsü" de nâ't türünün edebiyatımızdaki ilk örnekleridir. Bunun yanında yine aynı dönemin eseri olan Edip Ahmet Yükneki'nin "*Atabetü'l-Hakayık*"ı da tevhit ve nâ'tle başlar, eserlerdeki fikirler çoğu zaman ayet ve hadislerle dayanılarak anlatılır. (Pekolcay 1967: 34-41.)

4- İslamiyet Türkler arasında yayılırken tasavvuftan hız almış ve "ata, hoca, baba" da denilen mutasavvıflar halkın anlayabileceği bir dille dinî öğretileri şiirlerinde işlemişlerdir. Bu sofi-dervişler İslamiyet öncesine ait olan ve ozan, şaman, baksı, kam diye adlandırılan "şahir-şairler"i hatırlatmaktadır. Halk bu dervişleri öylesine benimsemiştir ki haklarında menkıbeler yazmışlardır. Bunların en başında gelen ve Orta Asya'da büyük bir etki meydana getiren Ahmed Yesevi'nin (XII. yy.) *Divan-ı Hikmet*'indeki şiirler öylesine itibar görmüştür ki bu tarz şiirlere "hikmet" denmiştir. Tıpkı Anadolu'da "ilahiler"in Yunus Emre'nin adıyla özdeşleşmesinde olduğu gibi. (Ayrıntılı bilgi için bk. Köprülü 1986; Köprülü 1985.)

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatının bir kolu olan Tekke şiiiri halk arasında gelişirken, Divan şiiiri de denilen klasik edebiyatımızda aynı atmosfer, daha estetik düzeye taşınarak Allah'ın birliğini ve kudretini dile getirmek için tevhitler kaleme alınmış, münacatlarda bağışlanma dilenmiş, na't ve hilyelerde ise Hz. Muhammed tasvir edilerek ona olan sevgi dile getirilmiştir. Ferdi duyuruşun yanında Ramazan ayının ve dinî bayramların sosyal sahada estirdiği manevî atmosfer de ramazaniyye ve ıydiyye türündeki şiiirlerde işlenmiştir. Aslında Divan şiiirinin halktan ve gündelik hayattan kopuk olmadığının da işareti sayılabilecek bu tür şiiirler yalnız edebiyat araştırmalarında değil aynı zamanda iktisat ve sosyal tarih yazımında yararlanılabilecek kaynaklardandır.

Divanların başında bulunan tevhid ve münacat, sonrasında bunları takip eden na'tler de gösteriyor ki divan şairi için şiir, yaratıcıyı anma ve ona şükretme aracıdır. (Çavuşoğlu 1986: 51.) Divan şiirinin yukarıda adı geçen dinî şiir türlerinin dışında kalan eserler de aslında bu gözle incelenmeye değerdir. Bu şiirde geçen "saki, meyhane, sevgili" gibi mazmun ve motifler aslında dinî-tasavvufî düşünceinin içinde ayrı bir anlama sahiptir. Dolayısıyla dinî konuları içermeyen, beşeri sevgiyi dile getiren bir şiirde bile bu mecazlar ve mazmunların sağladığı çağrışımlar ve anlam dünyaları sayesinde sevgili Tanrı, şarap ilahî aşk, meyhaneçi de mürşid olarak okunabilir. Burada her gazelin dinî-tasavvufî özellik taşıdığını söylemek istemediğimizi, yalnızca aynı mazmun sistemi içinde yer aldığından beşerî aşkı ilahî aşk olarak okumanın da mümkün olduğunu belirtmek gerekir. Divan şiiri bu yönüyle "çoğul okuma, derin yapı, metinler arası ilişki" terimlerinin ifade ettiği yapısalıcı ve yorumsamacı bir okuma tarzı için de uygun bir örnektir.

"Eski cemiyette insanın iç nizamını yapan din ve bilhassa şiirde o kadar tesirli olan tasavvuf vardı", "Her büyük sanat geleneği gibi eski şiirimiz de ne kadar dolaylı yoldan konuşursa konuşsun, evvela içinde doğduğu ve bağlı bulunduğu içtimaî sistemi verir", "Modern Türk edebiyatı bir medeniyet krizi ile başlar" (Tanpınar 1982: 9-10.) Hepsi adeta bir vecize sayılabilecek güzellikte ve değerde olan Ahmet Hamdi Tanpınar'a ait bu sözleri art arda okuduğumuzda tarihimizde kültürel bir kopuş ve kırılma yaşandığı gerçeğiyle karşı karşıya kalırız. Peki, sözünü ettiğimiz kopuşun ve tarihî kırılmanın sebepleri nedir? diye

sorduğumuzda aslında bunun tek bir cevabı vardır: Osmanlı gibi dini, sosyal yapının merkezine yerleştiren geleneksel bir toplumun, o güne kadar pek ciddiye almadığı ve kendisini daima ondan üstün gördüğü Batı medeniyetinin askeri ve teknik üstünlüğü karşısında almış olduğu refleks. Bu refleksler doğal olarak önceleri askerî alanda başlayan, sonrasında ise sosyal ve siyasi alana sıçrayarak tarihimizde Batılaşma, Modernleşme hareketleri diye adlandırılan oldukça sancılı bir sürecin doğmasına neden olmuştur. Bunun nedeni, dinin merkezi bir konum teşkil ettiği geleneksel toplumun, bu güne kadar Hristiyan olarak tanıdığı ve kendi dininin öğretilerini bile dogma düzeyinde görerek onu eleştiriyeye tabi tutan bir medeniyetle hangi noktalarda uyuşabileceği üzerine geliştirilen tezlerin yarattığı ikilemelerdir.

Batıda özellikle Rönesans ve Reform hareketleriyle başlayan Aydınlanma, Fransız İhtilali ve Endüstriyel devrim ile mecrasını bulan ve kendi toplumsal dinamiklerinden beslenen modernitenin en önemli özelliği, akli ve bilimi adeta kutsayarak insan üzerinde hiçbir kutsal otorite ve değer yargısı tanımamasıdır. Sekülerleşme diye de özetlenebilecek olan bu süreç, doğal olarak Osmanlı toplumunu da etkilemekte gecikmez ve Tanzimat Fermanı (1839) bunun beyannameyi haline gelir. Biz burada Türk modernleşmesi denilen ve bugün bile etkilerinin görülebildiği bu sancılı süreçten ayrıntılarıyla bahsetmeyeceğiz. Bizi ilgilendiren bunun edebiyatımıza daha doğrusu şiirimize nasıl yansımış olduğudur.

Tanzimat hareketi her ne kadar bir zihniyet ve medeniyet değişiminin işareti olsa, sosyal ve siyasi alanda köklü değişimleri hedef alsada bu döneme damgasını vuran Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi şairlerimizin dinî tema ve kavramları kullanmaya devam ettiklerini görürüz. Bunun sebeplerinden biri, onların dini yani İslamiyet'i Batılaşma yolunda bir engel olarak görmemeleri, hatta Batıdan aldıkları "adalet, eşitlik, meşrutiyet, hürriyet" gibi kavramların zaten İslamiyet'in içinde var olduklarına inanmalarındır.⁵ Tanrı'nın herkesi eşit yarattığı, adil ve mazlumların yanında olduğunun altını çizen bu dönem şairleri için dinî kavram ve terimler, bir bakıma fikirlerini yaymak için uygun birer vasıtaadır. Çünkü dönemin ediplerinin

5- Ziya Paşa "Terkib-i Bend"inde "İslam imiş devlete pâ-pend-i terakki/ Evvel yoğidi iş bu rivayet yeni çıktı" derken, Namık Kemal de Fransız düşünür Ernest Renan'ın İslamiyet hakkındaki suçlamalarına karşı "Renan Müdafaaanamesi" adlı eseri yazar. Bunun yanında o dönemde Ahmed Midhat gibi bazı yazarlar da benzer tavri göstermişlerdir.

aynı zamanda temelde meşrutiyet fikri etrafında gelişen siyasi hareketin aktörleri olarak birer sözcü görevi de üstlenmeleri Batıdan gelen yeni kavram ve terimlerin dinî kavram ve terimlerle desteklenmesi gereğini beraberinde getirmiştir. Yalnız söz konusu dini kavram ve terimlerin seküler bir anlam kazanmaya başladığını unutmamak gerekir. Özellikle Şinasi gibi küçük çapta “Divan”ı olan bir şairin “na’t” yazmadığı halde Tanzimat döneminin sembol isimlerinden biri olan Mustafa Reşit Paşa’yı “medeniyet resûlü” diye takdim etmesini, içine girmek için uğraşılan bu yeni medeniyetin aynı zamanda bir din gibi telakki edilmeye başlandığının göstergesi olduğunu Tanpınar’ın cümlelerinden anlıyoruz: “Bu yeni dinin bir kitabı vardır: Kanun sayesinde adalet, hikmet, hak mefhumları, bir asr-ı saadet devri gibi, cehalet devrini kapar ve zulüm ve esaretten bizi kurtarır.” (Tanpınar 1982: 172.)

“Bir ıtıknamedir insana senin kanunun / Bildirir haddini sultana senin kanunun” diyerek Mustafa Reşit Paşa’yı bir kurtarıcı, hatta bu yeni medeniyetin peygamberi olarak gören Şinasi’ye gelmeden önce Sadullah Paşa’nın meşhur şiirinden de bahsetmek gerekiyor. Bilimin insanoğlunun zihninde beliren tüm sorulara cevap verebileceğine dair inancın işlendiği Sadullah Paşa’nın şiirinin adının “On Dokuzuncu Asır” olması, dönemin Batıcı Osmanlı aydınlarının bakış açısını vermesi bakımından oldukça anlamlıdır. Paşa, şiirinde bu yüzyılda meydana gelen bilimsel buluş ve kavramları sıralayarak bilimin her türlü efsane ve batıl inançları kökünden sarsarak yepyeni bir dünyanın kapılarını insanoğluna açacağına olan inancını⁶ dile getirir ki bu tem daha sonra Tefik Fikret’te dine karşı bir tavır alış şeklinde tekrar karşımıza çıkacaktır. Fakat unutmamak gerekir ki gerek Şinasi ve gerekse de Sadullah Paşa için din, ilerlemenin önünde bir engel olarak görülmez, tıpkı daha önce de değindiğimiz Namık Kemal ve Ziya Paşa örneklerinde olduğu gibi. Burada akla hemen Tanzimat dönemi yazarlarının Doğu-Batı arasında kalmalarının doğurduğu tenakuz gelebilir. Aslında bu tenakuzu normal karşılamak gerekir; zira Osmanlı gibi çok geniş bir coğrafyaya hükmeden bir devletin aydınlarının, burada yaşayan çeşitli din ve ırklara mensup insanları hesaba katarak bazen İslamcı, bazen Osmanlıcı bazen de milliyetçi söylemler geliştirmesi sosyal ve siyasi açıdan ne kadar doğalsa, içinden geldikleri

6- Bu konuda bk. Kaplan 1963: 61.

medeniyetin temelini oluşturan dinî kùltürün etkisinden kurtulamamalarının yol açtığı şiddetli krizi benliklerinde hissetmeleri de o kadar doğaldır. Yalnız tekrar şinasi'ye dönersek, onun bu tenakuzu diğerleri kadar yoğun yaşamadığının ve tavrını açıkça batılılaşmadan yana koyduğunun ipuçları⁷ özellikle "Münacat"ında ve yukarıda bir beytini verdiğimiz Reşit Paşa'ya yazdığı kasidelerinde olduğu kadar nesirlerinde de mevcuttur.

şinasi'nin, "Münacat"ta klasik münacatların dışına çıkararak Allah'ın varlığına ve kudretine eskilerin gönlün rakibi bile saymadıkları akılla ispat aramasında Batıda gelişen "akılcılık"ın etkisi göz ardı edilmemelidir. Dinî terminolojide de yeri olan akılla, Aydınlanma hareketiyle Batıda gelişen ve giderek pozitivist bir özellik göstermeye başlayan "akılcılık"ın birbirinden farklı olduğu, bilim ve teknik alanındaki yeni ilerlemelerin yeryüzünü bir cennete çevireceği tezi burada hatırlanmalıdır. Bu bir bakıma "dinler"in öte dünyada vadettikleri cennetin yerine insanoğlunun kendi gücüyle bu dünyayı var ettiği ve aşkın boyutu olmayan bir cennet hayalidir. şinasi'nin ve Sadullah Paşa'nın şiirleri bunun ipuçlarını verir; fakat asıl beyanname Tefvik Fikret'le daha sonra kendini gösterecektir. Zira şinasi "Münacat"ında "Vahdet-i zatına aklımca şehadet lazım" mısraından sonra "Göremez zatını mahlukunun adi nazarı/ Hisseder nurunu amma ki basiret basarı" diyerek aynı zamanda dinî öğretiye de ters düşmemiş olur.

Aslına bakılırsa dinî öğretiyle mücadele içinde olan pozitivist bakış açısına Beřir Fuad dışında Tanzimat dönemi sanatçılarının pek rağbet etmemesinin bir nedeni Batıdan gelen romantizm akımına bağlanabilir. Zira romantikler tabiat ve medeniyeti karşılaştırdıklarında tercihlerini Tanrı'nın bir yansıması olarak gördükleri tabiattan yana koymuşlar ve panteist bir görüşe ulaşmışlardır. Kainatın sonsuzluğu ve gök cisimlerinin insanoğlundaki dini duyguları harekete geçirmesi bu yüzyıldan önce de söz konusudur; fakat bu yüzyılda astronomi ve fizik alanındaki buluşlar, pozitivist yorumun dışında ve tam aksi yönde gelişen romantik duyuf tarzını da beraberinde getirmiş, dinî fikir ve heyecanlarla karışmıştır. Divan şiirindeki tevhit ve münacat türü eserlerde şairlerin, kâinattaki nizam karşısında acze, Abdùlhak Hamid, Recaizade Mahmud Ekrem, Muallim Naci gibi Tanzimat dönemi şairlerinin ise hayranlığa düşmeleri sözünü ettiğimiz

7- Bk. Akay 1998: 29-56.

romantik duyuş tarzıyla ilgilidir.⁸ Zira hayranlığın bir sebebi de Batıda gelişen tecrübe ve müşahedenin ortaya çıkardığı aklî delillerin birtakım doğa olaylarını izah etmesidir. Bu bir bakıma Batıdan gelen düşüncenin yalnızca pozitivist ve materyalist yorumdan ibaret olmadığına da göstergesidir. Yalnız şu unutulmamalıdır ki Batı düşüncesinin görünürde karşıtlıklar üzerine kurulu yapısı ve bunun doğurduğu çelişkiler aynı zamanda devamlı surette diri kalmasını da sağlayan bir kontrol mekanizması görevini de görmüştür. Buna kısaca diyalektik düşüncenin serüveni de diyebiliriz.

Batılılaşma çabasına giren her toplumun edebiyatı gibi bizim edebiyatımızda da sözünü ettiğimiz farklı bakış açılarını görürüz. Namık Kemal, Abdülhak Hamid ve Rezaizade Mahmud Ekrem gibi şairlerimiz romantik duyuş tarzından, Servet-i Fünûn edebiyatının en önemli kalemi olan Tevfik Fikret de özellikle ilahi dinlere cephe aldığı “Tarih-i Kadim”, “Haluk’un Amentüsü” ve “İnanma İhtiyacı” şiirlerinde pozitivist bakış açısından hareket etmişlerdir.⁹ Edebiyat tarihimiz bu açıdan bakıldığında bir bakıma modernleşme tarihimizi de temsil ediyor diyebiliriz. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi şairlerimiz, bu dönem içinde yalnızca edebiyatçı kimlikleriyle değil, aynı zamanda siyasi birer aktör olarak da öne çıkmışlardır. Sanatı, dolayısıyla şiiri, toplumun hizmetinde gören bu dönem şairlerinin, içinde buldukları toplumun sorunlarına kayıtsız kalmamalarına bir örnek de 1897 Türk-Yunan Savaşı ile başlayan, sonrasında Trablusgarb, Balkan, Birinci Dünya Savaşları ile devam eden ve Millî Mücadele ile son bulan buhranlı yılların ortaya çıkardığı dinî ve millî duyguların beraber işlendiği şiirleridir. Mehmet Emin Yurdakul’un 1897’deki Yunan Savaşının etkisiyle yazdığı “Cenge Giderken”, Ziya Gökalp’in “Asker Duası”, Mehmed Akif’in “Pek Hazin Bir Mevlid Gecesi” gibi şiirlerini bunlara örnek olarak verebiliriz. Bunun yanında Ziya Gökalp’in “Köylü Şiirleri” başlığı altında topladığı *Oruç, Namaz, Zekât, Bayram* adlı manzumeleri de burada hatırlanabilir. Şairliğinin yanında Türk sosyolojisinin kurucusu olarak da kabul edilen Ziya Gökalp’in, bu manzumelerde daha önce Durkheim’de gördüğümüz dinin toplum hayatındaki dayanışmayı güçlendiren etkisini esas aldığı görülmektedir.

8- Bk. Kaplan 1963: 61, Birinci 2000: 55-57.

9- Tevfik Fikret’in Cumhuriyet döneminde dinî şüpheyi işleyen şairlere yaptığı etki için bk. Tural 2003: 51-136.

Sonuç olarak diyebiliriz ki İslamiyetten nceki en eski Şiir örneklerinde bile gördüğümüz dinî kavram ve motifler, bir yandan halk Şiirinin dinî-tasavvufî kolu olan Tekke Şiirinde, bir yandan da Divan Şiiri gibi oldukça estetik bir düzey tutturana bir edebiyatta İslami renge büründükten sonra, ‘‘Sanat topluma içindir.’’ tezini benimseyen Tanzimat sonrası Şairlerimiz için de Batıdan yeni gelen kavram ve terimlerle beraber anılmaya başlanmıştır.

Kaynakça

- AKAY, Hasan, *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Yeni Fikirler*, Kitabevi Yay., İstanbul, 1998.
- ARAT, Reşit Rahmeti, *Eski Türk Şiiri*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1965.
- BİRİNCİ, Necat, *Edebiyat Üzerine İncelemeler*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2000.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed, “Divan Şiiri”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı*, S.415-417, Ankara, 1986.
- KAPLAN, Mehmet, *Şiiri Tahlilleri*, Anıl Yay., İstanbul, 1963.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 1985.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad, *Edebiyat Araştırmaları*, Türk Tarih Kurumu Yay. 2. bs., Ankara, 1986.
- PEKOLCAY, Necla, *İslamî Türk Edebiyatı*, Çağaloğlu Yay., İstanbul, 1967.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 5.bs., Çağlayan Kitabevi. İstanbul, 1982.
- TEKİN, Talat, “İslam Öncesi Türk Şiiri”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı*, S. 409, Ankara, 1986.
- TURAL, Secaattin, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Din Duygusu*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2003.

Şiir Dilinin Sıfır Noktası: Alışılmadık Bağdaştırmalar **(Ece Ayhan ve İlhan Berk Örnekleri)**

Şaban OBANOğLU*

Özet

Şiir dili, şairlerin dil tercih ve üsluplarına bağlı olarak gelişir. Aynı zamanda verili dilin sınırlarını zorlayarak ortaya çıkar. şair yeni ve farklı olanın izlerini takip ederek, kimi zaman da bu sınırları aşarak őiirini inşa eder. Modern şiir dili tabii dil ölçütlerine karşı olduğu için ayrıklık, farklılık ve hatta sapmalarla yol alır. şiir sanatı kelimelerin dize içinde çarpıcı ve şaşırtıcı bir yapı içinde kullanımı ilkesine dayanır. Modern şairler alıřılmıőın dışında yeni bir dil yaratma konusunda kendilerinin sonsuz bir hürriyete sahip olduklarına inanırlar.

Şairlerin ileri düzeyde ayrıklık ve sapmalara örnek teşkil eden uygulamalarından birisi de **alışılmadık bağdaştırmalar** kavramıdır. **Alışılmadık bağdaştırmalar** gündelik dilin kelime seçimi ve sıralama-sındaki yerleşik kural ve kabullerinin dışına taőan, şaşırtıcı ve özgün kullanımları ile ilgili bir şiir dili terimidir. **Seçme ekseninde** bulunan bir sözcüğün **birleştirme ekseninden** bir başka sözcük veya sözcük grubu ile anlam ve söz dizim kuralları çerçevesinden bakıldığında bir arada kullanımları mümkün olmadığı halde, şair tarafından kurlsız ve özgürce bağdaştırılması şeklinde oluşturulmaktadır.

Modern şiir dilinin gelişim ve değişimin ötesinde sapmalar düzeyine kayıőında alışılmadık bağdaştırmaların önemli bir yeri vardır. Araştırmamıza esas olarak seçilen İkinci Yeni őairlerinden, Ece Ayhan ve İlhan Berk, kulağımızın hiç alıőık olmadığı söz dizim kurallarına aykırı olarak birleştirdikleri isim ve sıfat terkipleri ile manada ve imgede sınırları zorlamıőlardır. Değişik ve ayırt edici uygulamalara imza attığı için adı geçen şairler arasından İlhan Berk'ten seçilen örneklere ağırlık verilmiştir. Her iki şair anlam ve usu dıőlayarak, şiir dilini çarpıcı bir söz demeti haline dönüřtürmüő, nerede ise dilin sıfır noktasına inilerek, şiirde anlam, dilin dip sularına gömülmüőtür.

“Şiir Dilinin Sıfır Noktası: Alışılmamış Bağdaştırmalar” baēlıklı çalışma, modern şiir dilinde anlamı derinleştiren, çarpıcı imge tasarımlarına zemin teşkil eden, şiir dilinde “sapma ve deformasyon” kuramı içinde yer alan ve ikinci dereceden bir sapma türü olarak kabul edilen alışılmadık bağdaştırmalar konusunu İkinci Yeni őairlerinden Ece Ayhan, ve İlhan Berk'in şiirlerinde görülen tipik yansımalarından hareketle inceleyerek, konuya açıklık getirmek maksadı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: alışılmadık bağdaştırma, seçme eksen, birleştirme eksen, şiir dili, sapma ve deformasyon

* Yrd. Doç. Dr., FSM Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü.
elmek: sabancobanoglu@outlook.com

**UNUSUAL COHESIONS: ZERO POINT OF THE POETIC LANGUAGE
(ECE AYHAN AND İLHAN BERK EXAMPLES)**

Abstract

The poetic diction improves in accordance with poets' own styles and free preferences. Additionally, it is also originated by their forcing the standards of poetic language limits. The poets comprise their poetry either following or deviating from the formal language and syntax patterns. Modern poetic diction proceeds through oppositions, contradictions and even **deviations** as it is extensively against the standard and formal language patterns. Based on this fact, modern poets are keen on referring to the unusual and striking use of language, relying on their distinguished talents and great sense of freedom to comprise the unusual cohesions and words and phrases, which underline the exceptional manners of poets in creating their unique poetic style.

The term **Unusual cohesions** play an immense role to exceed the boundaries and limits of standard poetic language. They are originated through cohesions of the words from **selecting axis** with the words and phrases from the **Chesion** (joining) **axis**, despite the fact that it violates the regular use of semantic and syntax; yet preferred by poets like Ece Ayhan and İlhan Berk, who are widely credited with the creative poets of the Second New Movement. Of the two poets, the majority of the samples are selected from İlhan Berk due to his typical practices of poetic language based on **deviations**. Through **unusual cohesions** poetry is turned into a bunch of word phrases compelling the acceptable limits of meaning and imagery by burrying into deeper waters of language and exceeding to the zero point of poetic language.

This study entitled **Unusual Cohesions: Zero Point of The Poetic Language** aims to enlighten and exemplify the term unusual cohesions, which constitute a major function in modern poetry connected with the theory of deviation and deformation, selected from the typical samples of the poems of Ece Ayhan and İlhan Berk, who are the eminent poets of the Second New Movement. Due to deepening the meaning and creating very striking imagery, unusual cohesions are considered to be as a secondary type of deviation.

Keywords: unusual cohesions, selecting axis, cohesion axis poetic language, deviation and deformation

Giriş

Alışılmadık bağdaştırmalar, şiirde normal dil ölçütlerinin kelime seçimi, sıralaması ve bağdaştırılması bakımından dışına taşarak, sözcüklerin şaşırtıcı ve orijinal kullanımları ile ilgili bir dilbilim terimidir. Ünsal Özünlü, şiir dilinde kullanılan sözdizimin günlük dildeki kullanımdan farklı ve karmaşık olduğunu, bu karmaşık yapıların dilbilim açısından inceleme ihtiyacının Roman Jakobson tarafından hissedildiğini belirtmektedir. Jakobson’a göre, şiir dili incelemelerinde önemli olan şairin ne söylediği değil, nasıl söylediğidir. Jakobson, “*nasıl söyleme*” konusunun kelime seçimi, bağdaştırılması ve bunların dizimi ile ilgili olduğunu ifade etmektedir. *Alışılmadık bağdaştırmalar* şair ve yazarlar tarafından *seçim ekseninde* bulunan kelimelerin, *birleştirme eksenindeki ifadelerle* bağdaştırılması sonucunda ortaya çıkmaktadır.¹

Doğan Aksan, “*bağdaştırma*”yı, ister bir tamlama, isterse bir cümle içinde olsun, birden çok birimin bir araya gelmesi olarak tanımlamaktadır. Şiirde alışılmadık bağdaştırmaların, zihinde birçok yeni tasarımın oluşmasına sebep olduğunu, bu tür anlatımın Türk şiirinin hemen her dönemde kullanıldığını belirtmekte; *bağdaştırmaların* dilbilimin anlambilim alt başlığı altında incelenen bir konu olduğuna vurgu yapmaktadır. Aksan, *alışılmış bağdaştırmalara* örnek olarak, *sarı defter*, *bozuk yol*, *yeşil kumaş*, *çalışkan çocuk* örneklerini vermektedir. *Sarı ilgi*, *yeşil çalışkanlık*, *kahraman felsefe* gibi ifadelerin sıfat tamlaması özelliklerini taşıdığı halde, dilde önceden kullanılmamış ve mantığa aykırı birleştirmeler olmaları nedeniyle, bu tür kullanımların *alışılmadık bağdaştırmalar* olduğunu belirtmektedir.²

Dilbilimci Ronald Carter, *alışılmadık bağdaştırmaları* anlamı sınırlayıp derinleştirme kapasitelerine göre, *a. sınırsız*, *b. yarı sınırlı* ve *c. sınırlı* yani alışılmış, yadırganmadan bilinen kelime gruplarının birleştirmeleri şeklinde

1- Ünsal Özünlü, *Edebiyatta Dil Kullanımları*, 2001, s. 82 -85.

2- Doğan Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, 2006, s. 149-152.

olmak üzere üç kısma ayırmaktadır.³ Şiir dilinde önem arz eden bağdaştırmalar, hiç şüphesiz *sınırsız* ve *yarı sınırlı* alışılmadık bağdaştırmalardır.

Şiir dili üzerine ciddi çalışmaları olan Roman Jakobson'a göre dilin işlevlerinden birisi de şiirsel işlevidir. Söz konusu işlev, dilde yer alan iki temel düzenlemeyle (seçme ve birleştirme) sağlanmaktadır.⁴ Yukarıdaki satırlarda Ronald Carter tarafından ifade edildiği gibi, *seçme ve birleştirme ekseninden* şairin yaratıcılık anlayış ve üslubuna bağlı olarak bir araya getirilen somut veya soyut sözcükler sınırlı (alışılmış) veya sınırsız (alışılmadık) *bağdaştırmalar* şeklinde tasarlanabilmektedir. Ünsal Özünlü, *Alışılmadık bağdaştırmaların*, Jakobson'un kuramı ışığında ele alındığını belirtmekte, *seçim ekseninde* bulunan bir tamlayıcı sözcüğün, *birleştirme ekseninde* günlük dilden ayrı olarak nasıl kullanıldığını, Attila İlhan'dan verdiği şu dizelerle açıklamaktadır:⁵

“a. onlara ün mü gelir bazı bir ses mi duyarlar
yumuşak bir kedere ufalır bakışları
idam mahkumlarıdır aslında ihtiyarlar
ölüme koşullanmış bütün davranışları
yorgun öksürüşleri oturup kalkışları”
(Attila İlhan, İhtiyarlar Balladı, 1996: 39)

Attila İlhan'ın şiirinde seçme ekseninden alınan 'yorgun' sözcüğü, *birleşme ekseninde* 'öksürüşleri', ile kullanıldığı zaman, günlük dilde bulunmayan alışılmadık türden bir *bağdaştırma* oluşturulmaktadır. “Yorgun” kelimesinin normal verili dil kalıpları ile insanlar için kullanılması gerekirken, bu dizelerde İlhan tarafından, hiç alışılmadık biçimde *öksürüşler* için kullanıldığını görülmektedir.

Aşağıda verilen tablo *seçme ekseninden* alınan sözcüklerle *birleştirme eksenindekilerin* ne tür bağdaştırmalar ortaya koyduğunu daha net biçimde ortaya koymaktadır. Kalın ve vurgulu olarak belirtilen birleştirmeler *alışılmadık bağdaştırmalara* işaret etmektedir:

3- Ronald Carter, *Vocabulary, Applied Linguistic Perspectives*, Taylor & Francis e-Library, p. 70, NY, 2002

4- Roman Jakobson, *Closing Statements: Linguistics and Poetics*, p. 358, Massachusetts, 1960.

5- Özünlü, *Edebiyatta Dil Kullanımları*, s. 82.

SEÇME EKSENİ	BİRLEŞTİRME EKSENİ	YORUM
<i>Kara</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Ela</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Yeşil</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Mavi</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Bol</i>	<i>Para</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Bol</i>	<i>Not</i>	(Alışılmış bağdaştırma)
<i>Bol</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmadık bağdaştırma)
<i>Ela</i>	<i>Not</i>	(Alışılmadık bağdaştırma)
<i>Uçurum</i>	<i>Gözlü</i>	(Alışılmadık bağdaştırma)

Tablo - 1: Alışılmış ve alışılmadık bağdaştırma örneklere

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi *alışılmamış bağdaştırmalar*, ‘seçme ekseninden’ alınan bir kelimenin ‘birleştirme ekseninde’ normal kullanımların dışında tasarlanan bir başka kelimeye veya kelime grubuna aktarılmasıyla oluşmaktadır. *Kara gözlü* ve *bol para* ifadeleri normal bir bağdaştırma oluştırmaktayken, *Bol gözlü* ve *ela not* gibi ifadeler ise, *alışılmamış bağdaştırma* türlerine birer örnek teşkil etmektedirler.

Ece Ayhan ve İlhan Berk’in Şiirlerinde Alışılmadık Bağdaştırmalar: Dilin ve Anlamın Sıfır Noktasına Uzanan Merdivenler

Yeni Türk şiirinin önde gelen isimlerinden Attila İlhan, Can Yücel ve Hilmi Yavuz; Ayrıca İkinci Yeni şairlerinin hemen hepsi ve özellikle incelememize konu teşkil eden Ece Ayhan ve İlhan Berk *alışılmadık bağdaştırmaların*, çarpıcı ve özgün çağrışım gücünden yararlanmışlar; *onlara* büyük bir değer atfetmişlerdir. İkinci Yeni Şiiri’nin anlamsız bir şiir olduğuna dair ithamların temelinde akıl ve gerçeklik çizgisininin *alışılmamış bağdaştırmalar* yolu ile dışına çikılmış olduğu düşüncesi yatmaktadır. Bağlamla ilgisiz ve son derece uzak çağrışımlı kelimelerin bir araya getirilmesiyle çarpıcı, hatta sarsıcı imgeler elde edilmekte, şiirin anlam katmanı bilinçli olarak dışlanmaktadır.

İkinci Yeni şairlerinin *alışılmadık bağdaştırmalara* yönelim sebepleri arasında bilinç dışını vurgulama düşünceleri akla gelmektedir. Bilinç dışına çıkarak, mantık dokusunun şiirdeki hâkimiyetini kırmak isteği, İkinci Yeni şiirinde *alışılmadık bağdaştırmaların* kullanımına hız kazandırmıştır. Örneğin İlhan Berk, sürekli şiirin “*usu allak bullak etmesi ve yıkması gerektiğini*” savunur.⁶ Berk, Gerçeküstücü şair Breton’un “*Şiir usun bir bozgunluğu olmalıdır.*”⁷ görüşünü hemen her fırsatta dillendirmektedir. Sezai Karakoç da “*Yeni şiir, yeni mantığı deniyor. Freud, Bergson, W. James’ in doğuşunu hazırladıkları mantığı*”⁸ sözleriyle yeni şiirin bilinçaltının karmaşasına ve girift örgüsüne yönelmiş olduğunu vurgular.

Alaattin Karaca, *Alışılmadık bağdaştırmalar* kavramına başvurmanın temelinde Gerçeküstücüler’in alışılmamış imgeler bulma çabaları ile Rimbaud’nun *Cehennemde Bir Mevsim*’inde yer alan “*bütün duyuların düzensizce bozulması*” gerektiği düşüncesinin yattığını ifade etmektedir. Karaca’ya göre bu, bir anlamda beş duyunun birbirine karıştırılması ile yeni imgeler yaratmak anlamına gelen *eşduyum* (*syneisthesis*) yöntemidir. Karaca, bu yöntemle ilgili olarak şu değerlendirmelerde bulunmaktadır.⁹

“Gerçeküstücülerin yapmak istediği bir başka şey de, nesnelere bilinen işlevlerinden ve yerlerinden kopararak, alışılmadık biçimde yan yana getirmek ve böylece gerçeküstü görüntüler, imgeler yaratmaktır. Bir ameliyat masasında, dikiş makinesi ve şemsiyeyi yan yana getiren Lautreamont bunun en çarpıcı örneğini verir ve yeni bir gerçeklik düzeni kurmaya çalışır. İkinci Yeni şairlerinin yeni ve alışılmamış imge yaratma anlayışında bu uygulamaların payı göz ardı edilmemelidir.”¹⁰

Karaca, görüşlerine delil olarak şu örnekleri vermektedir: Philippe Soupault’tan, “*Bir kilise bir çan gibi pırıl pırıl dikeliyordu*”, “*Rose Selavy’nin uykusunda vardı bir cüce*”, Andre Breton’dan “*Köprüünün üstünde kedi başlı bir çiğ sallanıp duruyordu*”, Roger Vitrac’tan “*Tutuşmuş ormanda/Aslanlar buz gibiydi*”¹¹

6- İlhan Berk, “İkinci Yeni’nin Sorunu Halis Şiirdir”, *Kanathı At*, YKY, İstanbul, 1994, s. 8.

7- Berk, *Şairin Toprağı*, Simavi Yay., İstanbul, 1992, s. 119.

8- Sezai Karakoç, *Edebiyat Yazıları I*, Diriliş Yay., İstanbul, 1997, s. 73.

9- **Syneisthesis**, İkinci Yeni sonrasında da şiirde başvurulan bir yöntem olmaya devam etmiştir. Örnek olarak Osman Türkay’ın şiirleri zikredilebilir. Ayrıntılı bilgi için bk.: Mustafa Balcı, *Osman Türkay’ın Kelime Dünyası*, s. 96, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

10- Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, 2. bs., Hece Yayınları, Ankara, 2010, s. 222.

11- Karaca. *age*, s.22.

İkinci Yeni şairleri, *alışılmadık bağdaştırmalar* yolu ile çarpıcı çağrışımlar ve çok katmanlı anlamlar üretmeye özel bir çaba harcamışlardır. *İlhan Berk, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Edip Cansever ve Cemal Süreya alışılmadık bağdaştırmalar* konusunda tipik, aykırı ve cesur denemelere imza atmışlardır. İkinci Yeni şairleri arasından incelememizin konusu olan Ece Ayhan ve İlhan Berk *Alışılmamış bağdaştırmalar* ve mantık dışı söylemler noktasında dili uç noktalara taşıyan sıra dışı şairlerdir. Söz konusu şairlerin bu yaklaşımlarına sebep olarak, Eagleton'un görüşlerinde ifade edildiği gibi, şiir dili dilbilgisi ve söz dizime dayanan standart ve alışılagelmiş yapısından uzaklaştığı takdirde gerçek şiir olmaktadır:

*“Dil, şeyleri bizim için canlı biçimde var kılar, ancak bunuvöylesine başarıyla yapar ki biz ile onlar arasına kendi hantal kütlesini yerleştirmeyi bırakması gerekir. Yani şiirsel dil, dil olmayı bütünüyle bıraktığı zaman mükemmel haline ulaşır. Zirvesine çıktığında, kendini açar.”*¹²

Ece Ayhan, ilk şiirlerinden itibaren şiir diline kendine özgü mührünü vurmuş, bambaşka ve aykırı bir söylem yaratmıştır. *Alışılmadık bağdaştırmalar* ve sözdizim kurallarına aykırı olarak elde edilen şaşırtıcı ve çarpıcı dizeler, Ece Ayhan şiirlerinin önemli ve farklı dokusunu oluştırmaktadır.

Ece Ayhan'ın birçok şiirinde dil sapmaları, alışılmadık söz dizimleri, anlamda ve sözdiziminde deformasyonun en ileri boyutları görülebilir. Aşağıda verilen örnekler, Ayhan'ın 2001 yılında YKY'den çıkan şiir kitabı *Bütün Yort Savul'lar!*'dan alınmıştır.¹³ Seçtiğimiz örneklerde *seçme ekseninde* yer alan kelimelerin her türlü mana ve dilbilgisi kuralından sapmalarla ayrılarak, *deformasyona* doğru kayışlarının tipik yansımaları görölmektedir. Gerçek şiirin kendine özgü bir dil yaratma çabası ve başarısı olduğu, *ayrıca “şiir dilinin özgün ve etkileyici olmak için günlük konuşma dilinden farklı olarak sapmalarla, bağdaştırmalarla zenginleştirilebileceği”*¹⁴ gerçeği göz önüne alındığında, seçilen örneklerin konumuza ışık tutabileceği değerlendirilmektedir:

12- Terry Eagleton, *şiir Nasıl Okunur*, ev. Kaya Genç, Agora Kitaplığı Yay. 1. bs. İstanbul, 2011, s. 221.

13- Ece Ayhan; *Bütün Yort Savul'lar!*, 1954 -1997, Toplu şiirler, YKY, İst. 2001.

14- Geoffrey Leech, *Üretimsel ve Yorumsal Anlambilim*, ev. İsmail Boztaş, TDK Yay., Ankara 1994, s.172.

“intihar karası bir faytona binmiş geçerken ablam”

(E.A., “Fayton”, *Bütün Yort Savul’lar!*, s. 37)

“Bir çakıl taşları gülümseyişi ağlatmış karafaki rakısıyla”

(E.A., “Kınar Hanımın Denizleri”, *Bütün Yort Savul’lar!*, s. 38)

“Sokaklarda/ölümcül portakallar / (...)üzünç yüklenmiş bir gemi”

(E.A., “Çocukların Ölüm Şarkıları “, *Bütün Yort Savul’lar!*, s. 45)

“Akdeniz dudaklı pencereni sancılı bir çocuk”

(E.A., “Okarina”, *Bütün Yort Savul’lar!*,s. 47)

“bir en çok ablasız bulutları geliyor aklıma hep / bir en çok Türkçe sigaralar tüttüren bacalarla”

(E.A., “Babil’den Bir Piçin Propagandası”, *Bütün Yort Savul’lar!*, s. 49)

“Ay; gecikmiş ağı, yosun yeşili bir canavar. İlerlemiş gece; kanatsız kargınmış bir ilkyazın simgeleri. Büyük uçurtmamı çalmışlar deliliğimden, mor gözlü çocuk ölüsü bir pazar, onu bulamıyorum.”

(E.A., “Kargınmış Bir İlk Yaz”, *Bütün Yort Savul’lar!*, s. 73)

Yukarıdaki dizelerden seçilen “intihar karası fayton, Çakıl taşları gülümseyişi, Ölümcül portakallar, üzünç yüklenmiş bir gemi, Akdeniz dudaklı pencere, En çok ablasız bulutlar, Türkçe sigaralar tüttüren bacalar”, “Ay(...); yosun yeşili bir canavar, kargınmış bir ilkyazın simgeleri, , mor gözlü çocuk ölüsü bir Pazar” şeklindeki alışılmamış bağdaştırmaların seçme ve birleştirme eksenindeki görünümüne ve şiir dilinde sapma ve deformasyon kuramı çerçevesinde kısa yorumlarına aşağıdaki tabloda işaret edilecektir:

SEÇME EKSENİ	BİRLEŞTİRME EKSENİ	YORUM
<i>İntihar</i>	<i>karası fayton</i>	Bağdaştırma deformasyona kaymış. İmge unsuru alışılmadık biçimde pekiştirilmiş. Sınırsız bir bağdaştırma anlayışı.
<i>Çakıl</i>	<i>taşları gülümseyişi</i>	Sapma düzeyinde alışılmadık bir bağdaştırma. Hoş bir imge tasarımı.
<i>Ölümcül</i>	<i>portakallar</i>	Konu ve temaya göre normal bir sapma. Gene de yadırgatıcı bir birleştirme örneği.
<i>Üzünç</i>	<i>yüklenmiş bir gemi</i>	Normal kabul edilebilir bir sapma, şişsel bir söylem. Yarı sınırlı bir bağdaştırma. Canlı bir imge
<i>Akdeniz</i>	<i>dudaklı pencere</i>	Anlam ve yapı deforme olmuş, son derece çarpıcı bir bağdaştırma. Somut kavramların bağdaştırılması
<i>en çok</i>	<i>ablaksız bulutlar</i>	Anlam ve yapı deforme olmuş, ilginç bir bağdaştırma. Sınırsız bir dil algısı.
<i>Türkçe</i>	<i>Sigaralar tütüren bacalar</i>	Konu ve temaya göre normal bir sapma. Yaratıcı bir bağdaştırma. Muhayyileyi azla zorlamıyor.
<i>Ay...yosun</i>	<i>Yeşili bir canavar</i>	“Ay”ı yosun yeşili bir canavara benzeten ilginç ve yaratıcı bir bağdaştırma örneği.
<i>Kargınmiş</i>	<i>Bir ilkyazın singeleri</i>	Nesnel karşılığı müphem bir bağdaştırma kümesi.
<i>Mor gözlü</i>	<i>Çocuk ölüşü bir pazar</i>	Somut kelimelerin birleştirmesiyle elde edilen çarpıcı bir bağdaştırma.

Tablo- 2 : Ece Ayhan'ın Şiirlerinden tipik alışılmadık bağdaştırma örneklere

Yukarıda verilen tabloda Ece Ayhan'dan seçilen *alışılmadık bağdaştırma* örneklerinin, genelde somut kavramların seçme ve birleştirme ekseninde bir araya getirilmesi şeklinde üretildiği görülmektedir. “*Akdeniz dudaklı pencere*”, “*Türkçe sigaralar tütüren bacalar*”, “*mor gözlü çocuk ölüşü bir Pazar*” bağdaştırmaları söylenenlere örnek teşkil etmektedir. Bu ve benzeri örneklerde yapı ile içerik arasındaki bağlar kopmuş, muğlak ama bir o kadar da çarpıcı bir şiir dili ortaya konmuştur. Ancak, iki ve daha fazla somut kavramın bağdaştırılmasından ziyade, “*üzünç yüklenmiş bir gemi*” örneğinde olduğu gibi, somut ve soyut sözcüklerin birleştirmesiyle daha estetik ve çağrışım değeri yüksek çağrışımlar elde edilebildiği söylenebilir.

Alışılmadık Bağdaştırmalar konusunda çok sayıda örneğe imza atmış bir başka İkinci Yeni şairi İlhan Berk'tir. İlhan Berk'in şiirlerinde *alışılmadık bağdaştırmalar* genelde *seçme ekseninde* bulunan bir ismin diğer bir isim veya sıfatla birleştirilmesi; bir sıfatın da diğer bir sıfat ve isimle bir arada kullanılması

ile oluşturulmaktadır. Berk'in bazı şiirlerinde, özne, nesne ve yüklem arasındaki tutarsızlıklar ve akıl dışı çağrışımlara dayalı oyunlarla kurulan bağlantılarla oluşturulan *bağdaştırmalar* da görülmektedir. Aşırı ve kontrolsüz bir aykırılığa, bir diğer ifade ile *sapmanın* aşırı noktalarına işaret eden *deformasyona* kaydığında anlamsız bağlantılar, insanın hislerini köreltebilmekte, adına "syneisthesia" (sinestezi) denen algı bozukluklarına yol açabilmektedir.¹⁵

İlhan Berk'in ilk kitabı olan *Güneşi Yakanların Selamı*'ndan *Galile Denizi* adlı kitabına kadar uzanan ilk dönem şiirleri, *alışılmadık bağdaştırmalar* noktasından insanı rahatsız edici bir sapma şekli göstermemektedir. Bu tür bağdaştırmalarla oluşturulan imgeler anlaşılır sınırlar içersinde şiir dilindeki yerini almıştır. Berk'in anlam ve tasarım açısından karmaşık, sıra dışı, sınırsız ve şaşırtıcı *bağdaştırma* kullanımlarının görüldüğü ilk kitabı *Galile Denizi*'dir. Adı geçen eserden sonra yazdığı kitaplarda belirlenen tipik *alışılmadık bağdaştırmalardan* bir kısmı aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibidir:¹⁶

"Ben bazı denizlere bazı ölümlere eğildim, baksanız kim bilir görürdünüz Lübnan gibi güzeldim."

(“V. Balad”, *Otağ, T.Ş.*, s. 285)

“Bir gece **gökyüzü karasındayız** Gece tüm gökyüzüne bakıyoruz”

"Bugün bin yıl sonra Yunan yalnızlığında hep o şey ağzındır dolaşır akşamlara kadar"

(“Sahi Siz Mi Geldiniz...” *Çivi Yazısı, T.Ş.*, s 258)

"Alırdı yüzün beni. Ağızlarında ada çaylarıyla sömürge halkım geçerdi Hey kırlangıç" Kırlangıç" Akdeniz'deyken benimle gemilerdeydin sen / Artık buradayız"

(“II. Balad”, *Otağ, T.Ş.*, s. 277)

"II. Ramses çadırında bir süvari uçurur."

(“ II. Ramses”, *Mısırkalyoniğne, T.Ş.*, s. 305)

"Üşütgen gençlik"

(*Şenlikname, T.Ş.*, s. 365)

"Bir saat kara"

15- *Synesthesia*, (birlikte algılama) kavramı Fransız sembolist şairlerinin şiirlerinde kullandıkları bir yöntemdir. “Kulakları sağır eden bir sarı” ifadeleri terime örnek teşkil eder. Alışılmadık bağdaştırmalarla koklama, dokunma ve işitme gibi duyuların birbirine karıştırılarak algının ayırt ediciliğinin törpülenmesi ve şiirde nesnel görüntünün engellenmesi anlamına gelmektedir. İnsanın görüntüleri seslerle algılaması, zamanın akışını karıştırması gibi hususlar *syneisthesia* belirtisi olabilir. (*Glossary of Poetic Terms*, http://www.poetsgraves.co.uk/glossary_poetic_terms_s.htm, e.t., 19. 02. 2012).

16- İlhan Berk; *Toplu Şiirler*, Ed. Mehmet Taner - Fahri Güllüoğlu 3. bs., İstanbul, YKY. 2008.

(Şenlikname, T.Ş., s. 365)

“Şakaedenbirtabut”,

(Şenlikname, T.Ş., s. 366)

“**Gecenin atı giti**”.

(Şenlikname, T.Ş., s. 366)

“**Atsı yüzlü**”

(“Hamsi, Şenlikname, T.Ş., s., 376)

“**Artık şiirlerde geçer geçse geçse yağmurun elleri**”

(“Yağmur I”, Taşbaskısı, T.Ş., s. 406)

İlhan Berk’in anlamın üzerinin örttüğü, dilbilgisi ve yazım kurallarını bilerek kırdığı şiirlerinde belirlediğimiz dikkat çekici bazı alışılmadık bağdaştırma örnekleri, ilgili kısa değerlendirmeleriyle birlikte aşağıdaki tabloda görülmektedir:

<i>Lübnan gibi</i>	<i>güzel</i>	Benzeyen ve benzetilen arasında anlam uyumsuzluğu, yaygın kullanımı yok. Yarı sınırlı bir bağdaştırma
<i>sır</i>	<i>Kollarını açtı</i>	Özne - yüklem arasında anlam ve mantık uyumsuzluğu var. Ancak, buluş şiirsel.
<i>Sır</i>	<i>su üşüdü</i>	Özne - yüklem arasında anlam ve mantık uyumsuzluğu var. Soyut ve somut unsurların bağdaştırılması.
<i>Yunan</i>	<i>yalnızlığı</i>	İsim tamlaması şeklinde alışılmadık bir bağdaştırma. Yalnızlığın bir ırka benzetilmesi ilginç. Okuyucuyu meraka sürüklüyor. “Yunan yalnızlığı nasıl bir duygu, acaba?”
<i>Ağzlarında Ada çayları ile geçen</i>	<i>sömürge halk</i>	Fiiiden elde edilen sıfatla yapılan bir bağdaştırma. Sınırlar fazla zorlanmamış. Yarı sınırlı bir bağdaştırma.
<i>Çadırında Süvari</i>	<i>uçurmak</i>	Derin anlam kopukluğu. Dille oynanan oyunun yansıması. Sınırsız bir dil örgüsü.
<i>Üşütgen</i>	<i>gençlik</i>	Sıfat tamlaması şeklinde tasarlanmış. Ayrıca “üşütgen” kelimesi bir sözcük sapması oluşturmuş.

<i>Bir</i>	<i>Saat kara</i>	Aslında bir kara saat olması gerekir. Ters çevirme şeklinde bir dil sapması.
<i>Şaka eden bir</i>	<i>tabut</i>	Anlam açısında ilgisiz. Tabut insani bir vasıfla resmedilmiş. Gerçeküstü bir algının şiirde yansması.
<i>Gecenin</i>	<i>atı</i>	İsimle ismin bağdaştırılması. Aykırı ve sıra dışı bir uygulama
<i>Yağmurun</i>	<i>elleri</i>	İsimle ismin bağdaştırılması. Şiirsel bir söylem. Sınırsız ve gerçeküstü çağrışımlar.
<i>Atsı</i>	<i>Yüzlü</i>	Sıfat tamlaması şeklinde alışılmadık bir bağdaştırma.

Tablo - 3: İlhan Berk'in şiirlerinden tipik alışılmadık bağdaştırmalar

İlhan Berk'in *Atlas* adlı kitabından başlayarak, *Dün Dağlarda Dolaşım Evde Yoktum* başlıklı kitabına kadar, olgunluk dönemi olarak adlandırılabilen süre içinde dizelerine aktardığı dikkat çekici ve ilginç uygulamalarından oluşan yeni bir *bağdaştırmalar tablosu*, ele alınan konunun billurlaşmasına katkıda bulunacaktır. Bu bölümde belirleyebildiğimiz *alışılmadık bağdaştırmalar* isim ve sıfat tamlamalarından çok, özne ve yüklem arasındaki mantık ve düşünce bağının, *sapmanın* ötesinde *deformasyon* düzeyine kaymış olduğunu göstermektedir. Berk'in bu yaklaşımında - gerçeküstücü akımla yakından ilgilenen bir şair ve ressam olarak - akımın mantık ve düşünce bağını kırmak anlayışının etkili olduğu akla gelmektedir.¹⁷ Akıl dışı ve mantık ötesi yöntemlerle bilinçdışına yöneliş, imge yapısını olduğu kadar *alışılmadık bağdaştırma* oluşumunu da etkilemektedir. Gerçeküstüçüler, "*Yaklaştırılan gerçekler birbirinden ne kadar uzak ve yerindeyseler; imge o kadar güçlü olur. Şiirsel gerçekliği ve heyecansal gücü o kadar artar*"¹⁸ prensibinden hareket etmektedirler. Sözcükler, *seçme eksenini* ile *birleştirme ekseninde* ne kadar uyumsuzluk, akıl dışılık ve rastlantısallığı önceleyerek bağdaştırılırsa, o kadar çarpıcı imajlar ortaya çıkmaktadır. Bu arada, mantık ve gramer açısından bu derece ilgisiz sözcük demetlerinin bir

17- İlhan Berk'in hazırladığı, Varlık Yayınlarından çıkan *Gerçeküstüçülük* başlıklı bir kitap çalışması bulunmaktadır.

18- André Breton, "Gerçeküstüçülüğün Birinci Manifestosu", Çev. Selahattin Hilav, *Gerçeküstüçülük*, Haz. İlhan Berk, Varlık Yay. İst., 2004 s. 29.

arada kullanılmasının duyguların ve algıların karışmasına (syneisthesia) sebep olabileceği ve kimi Şiirlerde Edebiyat sanatının özünü oluşturan dil, üslup ve estetik alımlamalar noktasında zayıflıklar oluşturabileceği tehlikesine de işaret etmekte yarar vardır. Aşağıda YKY'den çıkan **Toplu Şiirler** başlıklı kitaptan seilen¹⁹ *alışılmadık bağdaştırma* rnekleri bu açıdan değerlendirilmelidir:

“Bir su! İnce, fkeli ve ters huylu”

(“Sodom ve Gomora”, *Atlas, T. Ő.*, s. 436)

“Ve an alarak ve ateşler yakarak

Yarı ha sayılan bir gidişi.”

(“Ankara”, *Atlas, T. Ő.*, s. 459)

“Bir denizde bir akşam gittim lümü

Yosunlar rüzgrlar gözleriyle balıkların”

(“Aşklar İçinde Bir Kentin...”, *Deniz Eskisi, T. Ő.*, s. 762)

“Şimdi sizi liyorum bir tayın dişinde”.

(“Tay”, *Delta ve ocuk, T. Ő.*, s.900)

“Baktık bir evin bahçesi ilk defa bir evin bahçesi başını almış gidiyor”

(“ağıt”, *Eşik, T.Ő.*, s. 208)

“ekilir odaları denizin”

(“I. Balad”, *Otağ, T.Ő.*, s. 275)

“Uzar ellerinin caddesi”

(“I. Balad”, *Otağ, T.Ő.*, s. 276)

“Denizin pencereleri srgliydü”

(“pavurya”, *Mısırkalyoniğne, T.Ő.*, s. 296)

“Gecenin pancurlarını açtım”

(“g”, *Mısırkalyoniğne, T.Ő.* s. 297)

İlhan Berk'in sanat hayatının olgunluk dönemlerinde yazılmış çeşitli Şiirlerinden alıntıladığımız tipik *alışılmadık bağdaştırma* rnekleri ve kısa yorumları aşağıdaki tabloda grldüğu gibidir:

19- İlhan Berk; *Toplu Şiirler*, Ed. Mehmet Taner - Fahri Güllüoğlu 3. bs., İstanbul, YKY. 2008.

SEÇME EKSENİ	BİRLEŞTİRME EKSENİ	YORUM
<i>İnce, ökelî ters huylu bir</i>	<i>su</i>	Alışılmadık ve gerçeküstü bir sıfat isim bağdaştırması. Soyut ve somut tasarımlar bir arada.
<i>Yarı haç sayılan bir</i>	<i>gidiş</i>	Fülden elde edilen sıfatla yapılan bir bağdaştırma. Sınırsız çağrışım ve anlam bağı kopmuş.
<i>Denizde bir akşam</i>	<i>Gittim ölümü</i>	Söz dizimi sapması ve özne yüklem arasında anlam ilişkisi kaybolmuş.
<i>Yosunlar, rüzgarlar</i>	<i>gözleriyle balıkların</i>	Eksiltme bir cümle bağdaştırmasıyla özne ve yüklem arası anlam ilişkisi kaybolmuş.
<i>Bir tayın dışında</i>	<i>sizi ölüyorum</i>	Seçme eksenî ile birleştirme eksenî arasında mantık bağı kurulamıyor. Serbest çağrışımaya dayalı bir bağdaştırma.
<i>Bir evin bahçesi</i>	<i>başını almış gidiyor</i>	Özne yüklem arası mantık uyumu ortadan kalkmış. Gerçeküstü ve sınırsız bir yansıma.
<i>Çekilir</i>	<i>odaları denizin</i>	Yüklemle özne arasında anlam bağı kurulamıyor, söz dizimi sapması var.
<i>Uzar</i>	<i>ellerinin caddesi</i>	Yüklemle özne arasında anlam bağı kopuk, gerçeküstü resme benziyor.
<i>Denizin</i>	<i>pencereleri sürgülüydü</i>	özne ve yüklem arasında anlam bağı kopuk. Sıra dışı ve sınırsız bir yansıma.
<i>Gecenin</i>	<i>pancurlarını açtım</i>	Sapma bir isim tamlaması, özne ve yüklem arası anlam bağı kurulamıyor. Şiirsel bir eda söz konusu.

Tablo – 4 : İlhan Berk'in olgunluk dönemi şiirlerinden alışılmadık bağdaştırmalar

İlhan Berk'in olgunluk dönem şiirlerinde imge tasarımı konusunda bir daralma söz konusu olsa da, *alışılmadık bağdaştırmaların* gerçeküstü bir anlayışla özne ve yüklem arasında anlam bağının kopması şeklinde yer almaya devam ettiği görülmektedir. Aralarındaki sınırı belirlemek çok zor olmakla birlikte, şiirsel ve estetik imgelerin yerini anlambilim ve dilbilgisi kuralları açısından *deformasyona* kayan *bağdaştırmalara* bırakmış olduğunu öne sürmek mümkündür.

Sonuç

Bu çalışmada modern Őir dilinde anlamı derinleştiren, imge tasarımlarına zemin teşkil eden ve ikinci dereceden bir başka sapma türü olarak kabul edilen *alışılmadık bağdaştırmalar* teriminin, İkinci yeni Őairlerinden Ece Ayhan ve İlhan Berk’in Şiirlerinden seçilen tipik örneklerle açıklanmasına ve kavramının dilbilim çerçevesinde bir tanımının yapılmasına gayret edilmiştir.

Alışılmamış bağdaştırmalar Şiirde geniş bir hayal gücü, tasarım ve imge örgüsü oluŐturulmasını sağlarken, Şiir diline de yeni ve özgün bir üslup kazandırmaktadır. Şiirin anlatım ve çağrışım gücü zenginleŐmekte, okuyana, dinleyene bol imaj, sembol ve okanlamlı bir yapı sunmaktadır.

Alışılmamış bağdaştırmaların Ece Ayhan ve İlhan Berk’in Şiirlerinde formla muhteva arasındaki kopuŐa, dokunun anlam üzerindeki baskısına ve anlamın kısmen ya da tamamen örtülmesi, hatta boğulması balarına rağmen zengin yorum, imge ve çağrışımlara imkân verdiği hususu dikkat çekici bulunmuştur.

Bununla beraber, *bağdaştırmaların* keyfi ve özensiz bir anlayışla düzenlendiği durumlarda, Şiir dilinde *sapmaların*, *deformasyon* düzeyine kayabileceği; adına “syneishesia” denen duygu ve algıların karıŐmasına yol açabileceği; ayrıca Şiir sanatının dil, üslup ve estetik alılmamalar açısından eleŐtirilere maruz kalabileceği yönünde bazı endiŐelerin söz konusu olduğu dikkat çekici bulunmuştur. Bu manada szdizimde, *baėdaŐtırmada* ve anlamda hiçbir kayda bağlı kalmama anlayışının, mantık dışı söylemlere yol açmakta olduğuna ve Şiiri mihverinden çıkararak bir müdahale olarak kabul edildiğine dair tenkit ve değerlendirmelerde bulunan Şair ve yazarların varlığı dikkate değer bulunmuştur.²⁰

Alışılmadık bağdaştırmalar özensiz ve sınırsız bir aykırılık anlayışı ile Şiire aktarıldığında nesnel karşılığı olan, estetik ve üslup yönünden zengin bir yapı görüntüsünden uzaklaŐmaktadır. Bu erevede İkinci Yeni Őairlerinden Ece Ayhan ve İlhan Berk’in *alışılmadık bağdaştırmalar* konusunda cesur deneyimlere imza atmış oldukları, her iki Şair için Őiirselliėin, szdizimin girift labirentlerinde buharlaŐması yüzünden, akla ve mantığa uygun *bağdaştırmalar* konusunda sınırları zorladıkları grlmektedir. Bununla beraber, serbest çaėrıŐımın peşinde,

20- İkinci Yeni Őir dili ile ilgili eleŐtiriler için bk. Bedrettin Cömert, *Eleştiriye Beş Kala*, De Ki Basım Yayım, 1.bs. Ank. 2007, Cevat Akkanat, *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yayınları, 2. bs. Ank, 2010, Attila İlhan, *İkinci Yeni Savaşı*, Bilgi Yay., İstanbul, 2001.

şiiirin dip sularından gelen sözcüklerin vanaları sonuna kadar açılarak, okura zengin çağrışım demetleri eşliğinde geniş bir imgeleme ve yorumlama imkânı sunulmuş; altı çizilen hususlar her iki şairin şiirlerinden seçilen örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Netice olarak, Ece Ayhan ve İlhan Berk'in şiirlerinde *alışılmadık bağdaştırmalara* sıkça yer verildiği belirlenmiş; söz konusu şairlerin kendilerine has şiir dillerinin oluşmasında, birbirinden uzak çağrışımlı soyut ve somut kavramların kimi zaman birer tamlama şeklinde; kimi zaman da özne, nesne ve yüklem arasındaki anlam bağının ve sözdizim yapısının bozulmasına zemin hazırlayan sıra dışı ve sınırları belirsiz *alışılmadık bağdaştırma* kurgulama yöntemleri biçiminde şiirlerine aktarılmış olduğu kanısına varılmıştır.

Kaynakça

- Akkanat, Cevat: *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ank., 2002.
- Aksan, Doğan: *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin yayınevi, 6. bs. Ank. 2006.
- Ayhan, Ece: *Bütün Yort Savul'lar!*, 1954 -1997, Toplu Şiirler, YKY, İst. 2001.
- Balcı, Mustafa, *Osman Türkay'ın Kelime Dünyası*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.
- Berk, İlhan: *Toplu Şiirler*, Ed. Mehmet Taner - Fahri Güllüoğlu 3.bs., YKY. İst., 2008.
- , -----: "İkinci Yeni'nin Sorunu Halis Şiirdir", *Kanatlı At*, YKY., İst., 1994
- , -----: *Şairin Toprağı*, Simavi Yay., İst. 1992.
- Breton, Andre: "Gerçeküstücülüğün Birinci Manifestosu", Çev. Selahattin Hilav, *Gerçeküstücülük*, Haz. İlhan Berk, Varlık Yay. İst., 2004.
- Carter, Ronald: *Vocabulary Applied Linguistic Perspectives*, Taylor & Francis e-Libraray, NY, 2002.
- Cömert, Bedrettin: *Eleştiriye Beş Kala*, 1.bs. De Ki Basım Yayım, Ank., 2007.
- Eagleton, Terry: *Şiir Nasıl Okunur*, Çev. Kaya Genç Agora Kitaplığı Yay. 1. bs. İst., 2011.
- İlhan, Attila: *İkinci Yeni Savaşı*, Bilgi Yay., İst., 2001.
- Leech, Geoffrey: *Üretimsel ve Yorumsal Anlambilim*, Çev. İsmail Boztaş, TDK Yay., Ank. 1994.
- Jacobson, Roman: Closing Statements: *Linguistics and Poetics*, s.358, Massachusetts, 1960.
- Karaca, Alaattin: *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yayınları, 2. bs., Ank., 2010.
- Karakoç, Sezai: *Edebiyat Yazıları I*, Diriliş Yay., İst., 1997.
- Özünlü, Ünsal: *Edebiyatta Dil Kullanımları*, Multilingual Yay. İst. 2001.
- Glossary of Poetic Terms*, http://www.poetsgraves.co.uk/glossary_poetic_terms_s.htm, e.t., 19.02. 2012.

Jaubert'in “Grammaire Turke”si ile şinasi ve Ebuzziya'nın “Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye”sinde” Bulunan Atasözlerimize Bakış

Osman Coşkun*

Özet

Söz varlığını hikmetli öğütlerini oluşturan atasözlerimiz bamtelimize dokunan, yüreğimizi derinliklerine işleyen ortak mirasımızdır. Kısa ve öz oluşları, şiirsel nitelik taşımaları, benzetme ilişkilerinin sıkça kullanımı akılda kalmalarını kolaylaştırmış, hafızamızda yıllar yılı değişmeden kalabilmesine olanak sağlamıştır. Asırlar boyunca nesilden nesile, kulaktan kulağa aktarılarak bizlere ulaşmış halk arasında geniş kitlelerce kabul görmüş, bu felsefi ifadeler batılı kaynaklarda da kendine yer bulmuştur. Tarihi süreçte yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmış eserlerin birçoğunda atasözlerimize ve deyimlerimize rastlamak mümkün. Zira yabancı dil öğretimi yöntemlerinde atasözleri ve deyimler şu veya bu şekilde yer almaktadır. Rahip Amédée Jaubert Paris'te 1833 yılında Türkçe öğretimine yönelik bir Dilbilgisi kitabı hazırlamıştır: *Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des Élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*.

şinasi Durûb-ı Emsâl-i Osmaniyye'yi 1858 yılında hazırlar. Eser 1863 yılında kitap olarak basılır. 1870 yılında ilk baskıya ilaveler yapılarak ikinci baskısı yayınlanır. şinasi'nin ölümünden sonra Ebuzziya Tevfik, ilaveler yapıp şinasi'nin oğlundan izin de alarak 1885 yılında üçüncü bir baskısı yapılır. Bu çalışmada Jaubert'in eserinde geçen atasözlerimizin bir derlemesi yapılacaktır. Bu atasözlerinin şinasi'nin eserinde geçen atasözleri ile karşılaştırması yapılacaktır. Konu edilen eserlerdeki benzer atasözlerinin değişik kullanım özelliklerine vurgu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Jaubert, *Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des Élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*, şinasi, Durub-ı Emsâl-i Osmâniye, atasözleri.

* Yrd. Doç. Dr. , Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü.
Elmek: ocoskun77@gmail.com

An Outlook on Our Proverbs in Jaubert's "Grammaire Turke" and Şinasi and Ebuzziya's "Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye"

Abstract

Our proverbs, which constitute the wise counsel of our vocabulary, are our common heritage that touch our sore spot and tug at our heartstrings. Being short and sweet, having poetic nature, the frequent use of analogies have made it easier to keep in mind, and allowed us to keep them in our memories for years. Throughout the ages, these philosophical expressions, which have been reached us by passing down to generations from ear to ear and widely accepted among the people, have found their place in western sources. It is possible to come across our proverbs and idioms in many of the works prepared to teach Turkish to foreigners in the historical process. Because in foreign language teaching methods proverbs and idioms take place in one way or another. In 1833, priest Amédée Jaubert prepared a grammar book in Paris for teaching Turkish: *Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des Élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*, In 1858, Şinasi prepared Durûb-ı Emsâl-i Osmaniyye. The work was published as a book in 1863. In 1870, the second edition of the book published with the additons on the first edition. After the death of Şinasi, Ebuzziya Tevfik made a third print in 1885 with the permission of Şinasi's son and making the additions. In this work, a compilation of our proverbs in Jaubert's work will be made. These proverbs will be compared with the proverbs of Sinasi's work. The different usage characteristics of similar proverbs in the mentioned works will be emphasized.

Keywords: aubert, *Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des Élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*, Şinasi, Durub-ı Emsâl-i Osmâniye, Proverbs.

1- Giriş

Aksoy (1965:30) atasözlerini en yalın şekliyle “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış şekilleri bulunan kamuca benimsenmiş özlü sözler.” olarak ifade eder. Tarihsel süreçte atasözlerimizin yazıya geçirilmiş örneklerini 8. Yüzyılda Orhun Abidelerinde, sonraları Göktürk alfabesiyle yazılmış metinlerde, Uygur alfabesiyle yazılmış metinlerde, 11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmud’un Divanü Lügat-it-Türk’ünde, Dede Korkut Kitabı’nda, 15. Yüzyılda bir tıp kitabı sonuna konulmuş olup 1936’da VeleD İzbudak tarafından açıklamalarıyla yayınlana Atalar Sözü’nde rastlarız (Oy:44-45). Bu eserler sonrasında 16 yüzyıldan günümüze gerek yerli gerek yabancı kaynaklı eserlerde küçük çaplı atasözleri çalışmalarına rastlamak mümkündür. Yerli kaynaklardan ilk atasözü kitabı Şinasi’nin 1863 yılında basılan Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye’si olarak bilinir. Bu çalışmadan sonra atasözleri kitabı olarak farklı müelliflerin birçok eserine rastlamak mümkündür.

Yabancı kaynaklara konu olması bakımından atasözleri derlemesi niteliği olarak ifade edilebilecek bir çalışmaya, Hieronymo Megisero’nu (1612) yılında yazılan Institutionum Lingvæ Tvrçicæ Libri Qvatvor, adlı eserin örnek verebiliriz. “...Qui Diuersa Il Livs Exercitia Complectitur: quedam nimirum Religionis Christiane Capita, E duas Proverbiorum Turcicorum Centurias” adlı üçüncü bölümde Megiser, devrine göre zengin mükâleme ve atasözü örnekleri sunmaktadır (Balcı, 2015: 21).

Biz bu çalışmamıza yabancılar tarafından kaleme alınmış ve yabancılarla Türk dilinin öğretimi amacıyla hazırlanmış bir eserde geçen atasözlerini konu edindik. Rahip Amédée Jaubert Paris’te 1833 yılında Türkçe öğretimine yönelik bir Dilbilgisi kitabı hazırlamıştır: *Éléments de la Grammaire Turke à l’usage des Élèves de L’École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*. Çalışmada karşılaştırmaya esas diğer eser ise bu alanda ilklerden olması nedeniyle Şinasi’nin 1863 yılında basılan Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye’sidir. Jaubert’in eserinde geçen

atasözlerinin tamamının transkripsiyonu yapıp Şinasi'nin eseri ile karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

2- Kuramsal Çerçeve

Yabancılar tarafından kaleme alınan birçok eserde atasözlerimizin izlerine rastlamak mümkündür. Balcı (2015: 11-52) Cumhuriyet dönemi öncesi Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda bu alana kaynaklık edebilecek en temel eserleri incelediği çalışmasında Jaubert'in eserine de yer vermiştir. Eserle ilgili şu başlıklarda temel bilgiler vermiştir:

- Dilbilgisi (227 safa tanzim edilmiş)
- Ses bilgisi (telaffuz çalışmaları)
- Okuma metinleri
- Fiil çekimleri
- Günlük konuşma örnekleri(38 sayfa)
- Sözlük(69 sayfa)
- Atasözleri(358 atasözü mevcut)
- Örnek Türkçe metinler

Balcı (2015:27-28) çalışmamızı ilgilendiren eserin, atasözleri kısmı ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır : « Daha sonra 358 sözün yer aldığı bir nevi Türk Atasözleri Sözlükçesi denilebilecek bir bölüm yer almaktadır. 358 atasözünün mevcut olduğu bölüm 1833 ve öncesi döneme ait bugün kaybolmuş veya az bilinen sözlerimize ulaşma imkânı sunabilir: "Kör odur ki düştüğü kuyuya bir dahi düşer", "Dilin kemiği yoktur ama kemiği kırar", "Cihanda yâr ol bâr olma". »

Öztürk (2016) ise 1858 yılında Mısırda Ali Rıza adlı bir müellifin eseri "Kitâbu Tercemân fi'l-Lügati'l-Fârisiyye ve't-Turkiyye ve'l-Arabiyye" adlı kitapta geçen 200 atasözü üzerine bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanı Araplara Türkçenin öğretimi amacıyla hazırlanmış bir kitabın bölümü olduğu ifade edilmiştir.

Bozkurt ve Karadağ (2013:174) hazırladıkları çalışmada Tanzimat Dönemi'nden Cumhuriyet'e kadarki sürede derlenen ve Osmanlı Türkçesinden Fransızcaya/ Fransızcadan Osmanlı Türkçesine çeviribilim bağlamında görüşlerle ilişkilendirerek yararlanarak üç atasözü kitabının karşılaştırmalı incelenmesini yapmışlardır. Jean D. Demetriades Durub-ı Emsal-i Osmaniye ve Franseviye (1305/ 1888); Mehmed Emin

Durub-ı Emsal-i Frasevi Lugatçesi (1305/1891); İzzet Hamid Mukayeseli Türkçe ve Fransızca Durub-ı Emsal (1339/1921) bu çalışmada ele alınan temel eserlerdir.

Şahin ve Yeşilyurt (2015:172-194) Osmanlı döneminde 1709 yılında 1910 yılına kadar 201 yıllık süreçte İngilizler ve İngilizce bilenlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış 17 adet eser tespit etmiştir. Bunlardan bazıları Thomas Vaughan'ın 1709 tarihli "Grammar of the Turkish Language'si", A. L. Davids'in 1832 tarihli "Grammar of the Turkish Language'si", Charles Boyd'un 1842 tarihli "The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language'si" James William Redhouse'nin 1855 tarihli "The Turkish Campaigner"s Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Lanuag'si ve 1884 tarihli "A Simplified Grammar of The Turkish Langage'si", V.H. Hagopian 'ın 1907 tarihli "Ottoman Turkish Conversation Garmmar'i" ve 1908 tarihli "Key to The Ottoman'i" örnek olarak sayılabilir. Bu eserlerinbazılarında geçen atasözlerinin küçük bir listesini sunmuşlardır.

Senemoğlu (2005: 91-100) Türk ve Fransız atasözleri üzerine hazırlamış olduğu çalışmasında her iki dildeki atasözlerinden bazılarının çevirilerini sunup bunların bir karşılaştırmasını yapmıştır. Burada özellikle her iki dilde ortak kullanım özellikleri olan atasözlerini örnek olarak vermeye çalışmıştır.

3- YÖNTEM

Bu araştırma boyunca nitel araştırmada doküman analizi tercih edilmiştir. Çalışmamız boyunca Amédée Jaubert'in Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des Élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes adlı eseri ile Şinasi'nin Durûb-ı Emsal-i Osmaniyye adlı eserleri arasında betimleyici bir karşılaştırma yapılacaktır.

Bu amaçla öncelikle Jaubert'in eserinde geçen atasözlerinin tamamı her atasözüne bağımsız dörtlü tablo içinde olacak biçimde önce Osmanlı Türkçesi karakterleri ile yani orijinal hali verilecektir. Ardından latince karakterlerle Türkçe transkripsiyonu yapılacaktır. Yazar tarafından Fransızcaya aktarılmış çevirileri verilip ardından yazarın yaptığı çevirilerin günümüz Türkçesine yaklaşık çevirileri verilmeye çalışılacaktır. Böylece yazarın çevirilerinde hangilerinin birebir aktarım, hangilerinin kültürel aktarım yoluyla çevrildiği belirlenebilecektir. Ardından Şinasi'nin eserindeki karşılıkları tablo dışında verilerek gerekli yerlerde transkripsiyonu yapıp, iki eserde geçen sözlerin karşılaştırması yapılacaktır.

TÜRK ATASÖZLERİ

Durub-u Mesel

4. ESERLERİN İNCELENMESİ

1	Osmanlı Türkçesi	دوست بیٹک ایسه آز در دشمن بر ایسه چوقدر
	Latince karakter ile yazılışı	Dost biñi ise azdur, düşman bir ise çoqtur.
	Fransızcası	Mille amis, c'est peu; un ennemi c'est beaucoup.
	Yaklaşık Çevirileri	Bin dost az, bir düşman çoktur.

Şinasi: 2004 nolu atasözü ile aynı.

۲۰۰۲ دوست بر ایسه آزدر دشمن بر ایسه چوقدر.

2	Osmanlı Türkçesi	ای ابدال ای درویش اچه ایله بتر هرایش
	Latince karakter ile yazılışı	Ey abdal, ey derviş, akçe ile biter her iş.
	Fransızcası	O moine! Ô derviche! Avec de l'or on vient au bout de tout.
	Yaklaşık Çevirileri	Ey abdal, ey derviş, akçe ile biter her iş.

Şinasi: 573 nolu atasözü ile aynı.

۵۷۳ ای ابدال. ای درویش. آچه ایله بتر هرایش.

3	Osmanlı Türkçesi	ایت اورور کروان کچر
	Latince karakter ile yazılışı	İt ürür, kervan geçer.
	Fransızcası	Le chien aboie, (mais) la caravane passe.
	Yaklaşık Çevirileri	İt ürür, (ama) kervan geçer.

Şinasi: 648 nolu "İt ürür, kervan geçer." atasözü ile yukarıdaki atasözü yapı ve anlam bakımından uyşur. Ancak Jauber'te "geçer" ifadesi Şinasi'de "göçer" olarak karşımıza çıkar.

۶۴۸ ایت اورور کروان کچر.

4	Osmanlı Türkçesi	مفت سرکه بالدن تاتلودر
	Latince karakter ile yazılışı	Müft sirke baldan tatlıdır.
	Fransızcası	Vinaigre donné est plus doux que miel (qui coûte quelque chose).
	Yaklaşık Çevirileri	Bedava sirke, bir bedel karşılığında alınan baldan tatlıdır.

Şinasi: 964 nolu "Bad-ı heva sirke baldan tatlıdır." Atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak birbiriyle örtüşür. Ancak birinde "müft" diğerinde yakın anlam "bad-ı heva" ifadesi kullanılmıştır.

۹۶۴ بادهوا سرکه بالدن تاتلیدر.

5	Osmanlı Türkçesi	آزی بلین چویسی هیچ بلمز
	Latince karakter ile yazılışı	Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.
	Fransızcası	Qui ne sait les détails ignore l'ensemble.

Yaklaşık Çevirileri	Ayrıntıyı bilme yen, bütünü hiç bilmez.
---------------------	---

۱۴۲ آزی بیلین چوغی هیچ بیلز .

Şinasi: 142 nolu atasözü ile aynı.

6	Osmanlı Türkçesi	کوپک کوپکی یهز
	Latince karakter ile yazılışı	Köpek köpeği yemez.
	Fransızcası	Les chiens ne se dévorent point entre eux.
	Yaklaşık Çevirileri	Köpekler birbirini yemez.

Şinasi: 3156 nolu atasözü ile aynı.

۳۱۵۶ کوپک کوپکی یهز .

7	Osmanlı Türkçesi	سندن قوتلوا بیلن طوتوشه
	Latince karakter ile yazılışı	Senden kuvvetli ile n tutuşma.
	Fransızcası	Ne lutte pas contre plus fort que toi.
	Yaklaşık Çevirileri	Senden güçlü ile mücadele etme.

۲۱۸۰ سندن دولتی ايله طوتوشه .

Şinasi: 2180 nolu "Senden devletli ile tutuşma." Atasözü yukarıdaki söz ile anlam olarak örtüşür. Ancak Şinasi "kuvvetli" kelimesinin yerine "devletli" kelimesini kullanmıştır.

8	Osmanlı Türkçesi	ایکی رئیس برکمی باتررلر
	Latince karakter ile yazılışı	İki reis bir gemi batırırlar.
	Fransızcası	Deux patrons font chavirer une barque.
	Yaklaşık Çevirileri	İki reis bir sandalı batırır.

۷۲۴ ایکی قیودان برکمی بی باترر .

Şinasi: 724 nolu "İki kaptan bir gemiyi batırır." atasözü yukarıdaki kullanımla yapı ve anlam birimlerini bakımından örtüşür. Bu iki sözün birinde "reis" diğerinde yakın anlamlısı "kaptan" kelimesi kullanılmıştır. Jaubert "gemi", Şinasi "gemiyi" ifadesini kullanmıştır.

9	Osmanlı Türkçesi	روزگاره توکرن بوزینه توکور
	Latince karakter ile yazılışı	Rüzgâra tüküren, yüzüne tükürür.
	Fransızcası	Qui crache au vent se saillit la figure.
	Yaklaşık Çevirileri	Rüzgâra tüküren, yüzünü kirletir.

Şinasi: 2097 nolu atasözü ile aynı.

۲۰۹۷ روزگاره توکورن بوزینه توکور .

10	Osmanlı Türkçesi	دیشک اغردوسی بیره دلی دوکور
	Latince karakter ile yazılışı	Dişin ağrdığı yere dil dokunur.
	Fransızcası	La langue se porte vers la place où la dent fait mal.
	Yaklaşık Çevirileri	Dil dişin ağrdığı yere yönelir.

Şinasi: 1964 nolu atasözü ile aynı.

۱۹۶۴ دیشک آغردیغی بیره دبل دوکور .

11	Osmanlı Türkçesi	شهری کورنه قولاغز نه لازم
	Latince karakter ile yazılışı	Şehri görene kılavuz ne lazım.
	Fransızcası	Quel besoin de guide a (à) celui qui connaît la ville.
	Yaklaşık Çevirileri	Şehri bile ne kılavuza ne gerek.

Şinasi: 3271 nolu "Görünen köy kılavuz istemez." Atasözü ile yukarıdaki atasözü yapı bakımından olmasa da anlam bakımından örtüşmektedir. Şinasi sözün daha güncel

kullanımını aktarmıştır.

۳۲۷۱ گورین کوی قلاغوز استمز .

12	Osmanlı Türkçesi	کوچک طاش باشی یارر
	Latince karakter ile yazılışı	Küçük taş baş yarar.
	Fransızcası	Petite Pierre blesse la tête.
	Yaklaşık Çevirileri	Küçük taş, başı yaralar.

Şinasi: 3211 nolu atasözü ile aynı.

۳۲۱۱ کوچوک طاش باش یارار .

13	Osmanlı Türkçesi	اوله اشکم یاز کلور یونجه بتر
	Latince karakter ile yazılışı	Ölme eşeğim, yaz gelir yonca biter
	Fransızcası	Ne meurs pas, ô mon âne! Le printemps viendra, et avec lui croîtra le trèfle.
	Yaklaşık Çevirileri	Ölme eşeğim, bahar gelecek yoncalar büyüyecek.

Şinasi: 899 nolu "Ölme eşeğim ölme, yonca bitecek." ifadesi anlam olarak yukarıdaki ifadeyle örtüşür. Ancak Yukarıdaki ifade ile yapı bakımından uymaz. Şinasi'de verilen yapıda "yaz" ifadesi eksiktilmiş, "ölme" ifadesi ikilenmiştir.

۸۹۹ اوله اشکم اوله یونجه بیتجک .

14	Osmanlı Türkçesi	طن اتبدوختف برددن تلکی چقار
	Latince karakter ile yazılışı	Zann etmediğün yerdən tilki çıkar.
	Fransızcası	Le renard sort du lieu où on ne le croyait point caché.
	Yaklaşık Çevirileri	Tilki hiç ummadığın gizli bir yerden çıkar.

۸۵۲ اومادیمک دلیکن تلکی چقار .

Şinasi: 852 nolu "Ummanın delikten tilki çıkar." ifadesi ile yukarıdaki ifade anlam olarak örtüşür. Ancak yapı bakımından farklı kelimeler kullanılmıştır.

15	Osmanlı Türkçesi	کورک استدرکی نه در ایکی گوز
	Latince karakter ile yazılışı	Körün istediği nedir: İki göz.
	Fransızcası	Que désire l'aveugle? – Deux yeux.
	Yaklaşık Çevirileri	Körün istediği nedir: İki göz.

Şinasi: 3186 nolu "Körün istediği bir göz." ve 3187 nolu "Körün istediği bir göz, ikisi olursa ne söz." Atasözleri yapısal olarak uymasa da anlam bakımından yukarıdaki söz ile

۳۱۸۶ گورک استدرکی بگوز .

۳۱۸۷ گورک استدرکی بگوز ایکی اولورسه نه سوز .

örtüşmektedir.

16	Osmanlı Türkçesi	یورغانکا کوره ایباغکی اوزات
	Latince karakter ile yazılışı	Yorganına göre ayağınu uzat.
	Fransızcası	Allonge tes pieds proportionnément à la longueur de la couverture.
	Yaklaşık Çevirileri	Yorganının uzunluğuna oranla ayağını uzat.

۳۹۴۵ یورغانسه گوره ایباغی اوزاتیلیدر .

Şinasi: 3945 nolu "Yorganına göre ayağını uzatmalıdır." atasözü ile yukarıdaki atasözü örtüşür. Acak Jaubert "ayağını uzat", Şinasi "ayağını uzatmalıdır" ifadesini kullanmıştır.

17	Osmanlı Türkçesi	اصلاح صوبه بوغلاماز
	Latince karakter ile yazılışı	Asılacak suya boğulmaz.
	Fransızcası	Qui est destiné à se pendre ne se noie pas.

	Yaklaşık Çevirileri	Kaderi asılmak olan, boğulmaz.
--	---------------------	--------------------------------

Şinasi: 159 nolu atasözü ile aynı.

۱۵۹ آله جق صويه بوغماز .

18	Osmanlı Türkçesi	غلی استین دکنلرنده استیک کرک
	Latince karakter ile yazılışı	Gülü isteyen dikenlerin de istemek gerek.
	Fransızcası	Qui ve ut la rose doit vouloir aussi les é pines.
	Yaklaşık Çevirileri	Gülü isteyen dikenini de iste meli.

Bu sözün yapısal olarak ayusına Şinasi'de rastlanmamıştır. 3334 nolu atasözünde

۳۳۳۴ گلی - دکن دکننه قانادور .

"Gülü seven dikenine katlanır." denilmektedir anlam olarak yukarıdaki söz ile örtüşmektedir.

19	Osmanlı Türkçesi	کسب دکنک الی اوب
	Latince karakter ile yazılışı	Kesemedüküf eli öp.
	Fransızcası	Baise la main que tu n'as pas pu couper.
	Yaklaşık Çevirileri	Kesemediğin eli öp.

۳۰۴۰ کسب دکنک الی اوبده باشکه نوی .

Şinasi: 3040 nolu "Kesemediğin eli öp de başına koy." şeklindeki atasözü anlam olarak yukarıdaki ifade ile örtüşür. Söze "başına koy" ifadesi eklenerek oluşan bu hali de kullanılır.

20	Osmanlı Türkçesi	عقلو دشمن عقلسز دوستدن ایودر
	Latince karakter ile yazılışı	Akıllı düşman, akılsız dosttan evyüdür.
	Fransızcası	Sage ennemi vaut mie ux que fol ami.
	Yaklaşık Çevirileri	Akıllı düşman akılsız dosttan iyidir.

Şinasi: 2596 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Ancak Jaubert "evyüdür" Şinasi "yeğdir" ifadesi

ile atasözünü vermişlerdir.

۲۵۹۶ عقلای دشمن عقلسز دوستدن ایودر .

21	Osmanlı Türkçesi	کوچک بیوکه تابع اولو
	Latince karakter ile yazılışı	Küçük büyüğe tâbi olmalı.
	Fransızcası	Les petits doive nt obéir aux grands.
	Yaklaşık Çevirileri	Küçükler büyüklere itaat etmeli.

۳۲۰۹ کوچک بیوکه تابعدر .

Şinasi: 3029 nolu "Küçük büyüğe tabidir." Atasözü yukarıdaki ile anlam olarak örtüşür. Son vurgu birinde "tabi olmalı" diğerinde "tabidir" ifadeleriyle yapılmıştır.

22	Osmanlı Türkçesi	سزگی دوستکه دوستکی ده دشمنکه آجه
	Latince karakter ile yazılışı	Sırfu dostuña, dostuñu da düşmanuña açma.
	Fransızcası	Dissimule avec ton ami, et cache son nom à ton ennemi.
	Yaklaşık Çevirileri	Arkadaşına sır verme, arkadaşının adını da düşmanından gizle.

۲۱۹۳ سزگی دوستکه دوستکی دشمنکه آجه .

Şinasi: 2193 nolu atasözü ile aynı. Şinasi'de dahi anlamındaki "da" ifadesi yoktur. Ayrıca bu ifadeye yakın bir kullanımı Ebuzziya'dan Şinasi'ye ilave edilmiş olan;

2532 nolu "Akıl isen açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır. O da söyler dostuna."

۲۵۳۲ § عاقل ایسهك آجه سزك دوستکه دوستکک

دوستی واردر اوده سوبلر دوسته .

ifadesini de görmekteyiz.

	Osmanlı Türkçesi	ایکی دلی یه براصلو قومشالر
--	------------------	----------------------------

23	Latince karakter ile yazılışı	İki deliye bir uslu qomuşlar.
	Fransızcası	Pour un sage, on trouve deux fous.
	Yaklaşık Çevirileri	Bir akıllıya, iki deli bulunur.

Şinasi: 716 nolu atasözüyle aynıdır.

۷۱۶ ایکی دلی به براوسلو قومیشلر .

24	Osmanlı Türkçesi	سرچەدن قورقان داری اکبسون
	Latince karakter ile yazılışı	Serçeden qorqan darı ekmesün.
	Fransızcası	Si tu crains les moineaux, ne sème pas de mil.
	Yaklaşık Çevirileri	Serçeden korkuyorsan darı ekme.

İtalyanların bu atasözünde, anlamı tersinden ifade ettiğini açıklayarak bu sözün İtalyanca karşılığını vermiştir: "Les italiens disent au contraire: Non restar per gli uccelli Di seminare i pizelli"

Yani; "Durmayın kuşlar için
Ekin ekinlerinizi"

۲۱۵۸ سرچەدن قورقان طاری اکمز .

Şinasi: 2158 nolu "Serçeden korkan tarı ekmez." Atasözü yukarıdaki sözle örtüşür. Son kelimelerinde farklılık göze çarpar. Birinde "ekmesin" diğeri "ekmez" olarak kullanılmıştır.

25	Osmanlı Türkçesi	اسکی سپرکه دامه اتارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Eski süpürge dama atarlar.
	Fransızcası	On jette à la rue les vieux balais.
	Yaklaşık Çevirileri	Eski süpürgeyi sokağa atarlar.

Bu sözün çevirisinde kültürel fark bir defa daha tezahür etmiştir. Türk geleneğinde eski eşyalar, günü gelip başka bir amaca hizmet etmesi için ve tekrar kullanılabile adına bir çeşit depo görevinde dama atılır. Fransa'da ise bu tür eşyalar eskিয়েince sokağa(çöpe) atılır.

۴۰۳ اسکی سپرگه دامه آتارلر .

Şinasi: 403 nolu atasözü ile aynı.

26	Osmanlı Türkçesi	ياغموردن قاچن طولويه اوغرادى
	Latince karakter ile yazılışı	Yağmurdan kaçan toluya uğradı.
	Fransızcası	En fuyant la pluie, on rencontre la grêle.
	Yaklaşık Çevirileri	Yamurdan kaçarken, doluya rastladı.

۳۸۲۰ ياغموردن قاچارکن طولويه طونلدى .

Şinasi: 3820 nolu "yağmurdan kaçarken toluya tutuldu." atasözü yukarıdaki atasözüyle aynıdır. Sadece "uğradı" ifadesini Şinasi'de "tutuldu" olarak vermiştir.

27	Osmanlı Türkçesi	چوق ارپه آتی چاتلر
	Latince karakter ile yazılışı	Çoq arpa atı çatlatır.
	Fransızcası	Trop d'orge fait crever le cheval.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok arpa atı çatlatır.

Şinasi: 1633 nolu atasözü ile aynı.

۱۶۳۳ چوق ارپه آتی چاتلادر .

28	Osmanlı Türkçesi	صقال باشنه قوربان اولسون
	Latince karakter ile yazılışı	Sakal başına qurban olsun.
	Fransızcası	Sacrifions la barbe pour sauver la tête.

	Yaklaşık Çevirileri	Başı kırtarmak için sakalı kurban edelim.
--	---------------------	---

Şinasi: 2303 nolu "Sakal başa kurban olsun." Atasözü ile yukarıdaki söz aynıdır. Birinde

۲۳۰۳ مقال باشه قربان اولسون .

"başma" diğeri "baş" ifadesi kullanılmıştır.

29	Osmanlı Türkçesi	تیزکیدن تیز یورلور
	Latince karakter ile yazılışı	Tiz(tez) kiden(giden) tiz yorulur.
	Fransızcası	Qui va vite se lasse vite.
	Yaklaşık Çevirileri	Çabuk giden, çabuk yorulur.

۱۰۶۳ تیز کیدن تیز یورلور .

Şinasi: 1463 nolu atasözü ile aynı.

30	Osmanlı Türkçesi	عورتک اوکتی عورته کچر
	Latince karakter ile yazılışı	Avratıñ öğüdi avrata keçer.
	Fransızcası	Conseil de femme est bon pour femme.
	Yaklaşık Çevirileri	Kadın öğüdü kadına iyidir.

Şinasi: 2612 nolu atasözü ile aynıdır. Jaubert'in eserinde "öğüt" ifadesi yazılırken bir baskı

۲۶۱۲ عورتک اوگودی عورته کچر .

hatasının olması muhtemeldir.

31	Osmanlı Türkçesi	یارامزادم بازار بوزار ابو ادم بازار یاپار
	Latince karakter ile yazılışı	Yaramaz adam pazar bozar, eyü adam pazar yapar.
	Fransızcası	Le méchant dérange et l'homme de bien concilie les affaires. (littéraire: le marché).
	Yaklaşık Çevirileri	Kötü adam iş(pazarlık) bozar, iyi adam işleri (pazarlıkta) uzlaştırır.

۳۷۸۸ یارمماز آد بازار بوزار ابو آد بازار یاپار .

Şinasi: 3788 nolu atasözü ile aynı.

32	Osmanlı Türkçesi	طوغرو سویینی شهردن قوارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Doğru söyliyeni şehirden qovarlar.
	Fransızcası	L'homme véridique est chassé de la ville.
	Yaklaşık Çevirileri	Doğru sözlüyü şehirden kovarlar.

۳۴۰۱ طوغری سویینی شهردن قوارلر .

Şinasi: 2451 nolu atasözü ile aynı

33	Osmanlı Türkçesi	یارامزه کندو بلا سنی بتر
	Latince karakter ile yazılışı	Yaramaza kendi belası yeter.
	Fransızcası	Le mal atteint celui qui le fait.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötülük, yapana dokunur.

۳۱۷۸ کوتوک کندی بلاسی کندینه بتر .

Şinasi:3178 nolu "Kötünün kendi belası kendine yeter." ifadesi ile yukarıdaki ifade anlam bakımından örtüşür. Kelime tercihleri bakımından Jaubert "yaramaz" Şinasi "kötünün" ifadesini kullanır. Şinasi ayrıca "kendine" ifadesiyle sözün daha geniş yapısını vermiştir.

	Osmanlı Türkçesi	بنی صایانک قوی ایم صایانک سلطانن ایم
	Latince karakter ile yazılışı	Beni sayarıñ kuluyum, sayımarıñ sultanı yım.

34	Fransızcası	Je suis le serviteur celui qui m'honore, et le sultan de celui qui me compte pour rien.
	Yaklaşık Çevirileri	Bana hürmet edenin hizmetkârıyım, etmeyeninin sultanı.

۵۹۴ § استينك قولى يم استينك ساتلانى .

Ebuzziya'dan Şinasi'ye ilave: 594 nolu "İsteyenin kuluyum, istemeyenin sultanı." şeklindeki atasözü yapı olarak örtüşmese de anlam olarak yukarıdaki ifadenin bir özü niteliğindedir.

35	Osmanlı Türkçesi	حيوان اولور سبرى فالور انسان اولور آدى فالور
	Latince karakter ile yazılışı	Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür adı kalır.
	Fransızcası	Le cheval meurt, sa selle reste; l'homme finit, son nom reste.
	Yaklaşık Çevirileri	At ölür semeri kalır, adam ölür adı kalır.

۱۷۲۰ حيوان اولور سبرى فالور؛ انسان اولور آدى فالور.

Şinasi: 1720 nolu atasözü yukarıda verilen söz ile benzeşmektedir. "Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır." Görüldüğü gibi yegâne fark; birinde "adı" diğesinde "eseri" kelimesinin kullanılmasıdır.

35	Osmanlı Türkçesi	دلنى صببط ايدن باشنى قورتارر
	Latince karakter ile yazılışı	Dilini zapt iden başını kırtarır.
	Fransızcası	Qui maîtrise sa langue sauve ses jours.
	Yaklaşık Çevirileri	Diline sahip olan gününü kırtarır.

۱۹۹۱ دىلنى طوتان باشنى قورتارر .

Şinasi: 1991 nolu atasözünde Fransızca eserde "zapt etmek" olarak kullanılan ifadenin yerine "tutmak" ifadesi ile geçmektedir.

37	Osmanlı Türkçesi	كندوندىن دوشن اغلاماز
	Latince karakter ile yazılışı	Kendünden(kendinden) düşen ağlamaz.
	Fransızcası	Qui tombe par sa faute ne doit pas se plaindre.
	Yaklaşık Çevirileri	Kendi hatasıyla düşen yakınmaz.

۳۰۷۵ كدى دوشن اغلاماز ايكى گوزدن چيقار .

Şinasi: 3075 nolu "Kendi düşen ağlamaz, iki gözden çıkar." Atasözü ile yukarıdaki atasözü yapı bakımından örtüşmese de anlam bakımından örtüşür. Şinasi, genişleme yoluyla "iki gözden çıkar" ifadesinin de bulunduğu yapıyı vermiştir.

38	Osmanlı Türkçesi	عربده قرتلنجه ابري يولى كوسترن چوقدر
	Latince karakter ile yazılışı	Araba kırılınca eyü yol gösteren çoqdur.
	Fransızcası	Avant que le chariot se brise, les gens qui montrent le droit chemin sont nombreux.
	Yaklaşık Çevirileri	Araba kırılınca doğru yol gösteren çok olur.

۲۵۶۴ عربده قيرلنجه يولى كوسترن چوق اولور .

Şinasi: 2564 nolu atasözü ile benzer yapıdadır. Jaubert'in eserinde "eyü yol gösteren" yani iyi yol gösteren ifadesi Şinasi'de sadece "yol gösteren" olarak geçmektedir.

	Osmanlı Türkçesi	عبيسر دوست آرابين دوست سز قالور
--	------------------	---------------------------------

39	Latince karakter ile yazılışı	Ayıbsız dost arayan dostsuz kalır.
	Fransızcası	Qui cherche un ami sans défauts reste sans amis.
	Yaklaşık Çevirileri	Hatasız dost arayan dostsuz kalır.

۲۶۱۳ عیبسز دوست آرایان دوستسز قالور .

Şinasi: 2613 nolu atasözü ile aynı.

40	Osmanlı Türkçesi	انسان انسانک آینه سی در
	Latince karakter ile yazılışı	İnsan insanın aynasıdır.
	Fransızcası	L'homme est le miroir de l'homme.
	Yaklaşık Çevirileri	İnsan insanın aynasıdır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

41	Osmanlı Türkçesi	چوق باشان چوق بلز چوق کزن چوق بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Çoq yaşayan çoq bilmez, çoq gezen çoq bilir.
	Fransızcası	Ce n'est pas en vivant longtemps, c'est en voyant beaucoup, qu'on apprend quelque chose.
	Yaklaşık Çevirileri	Uzun yaşayarak değil, çok görerek bir şeyler öğrenilir.

۱۶۵۰ چوق باشان چوق بلز - چوق کزن چوق بلور .

Şinasi: 1654 nolu atasözü ile aynı.

42	Osmanlı Türkçesi	هر یوقشک انیشی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Her yokuşu inşi var.
	Fransızcası	Toute monte à sa descente.
	Yaklaşık Çevirileri	Her yokuşun inşi var.

۳۷۳۲ هر یوقشک برایشی وار هر انیشک بر یوقشی وار .
۳۷۳۳ هر یوقشک برایشی .

Şinasi: 3732 nolu "Her yokuşun bir inşi var, her inşin bir yokuşu var." ve 3733 nolu "Her yokuşun bir inşi." atasözleri Jaubert'in eserinde geçen atasözünün anlam olarak eşdeğeri. Birincisi artırmalı, ikincisi eksiltmeli veya öz şekliyle verilmiştir.

43	Osmanlı Türkçesi	دکندن گل بترکدن دکن
	Latince karakter ile yazılışı	Dikenden gül biter, gülden diken.
	Fransızcası	La rose naît de l'épine, et l'épine de la rose.
	Yaklaşık Çevirileri	Dikenden gül biter, gülden diken.

۱۹۶۹ دکندن گل بترکدن دکن .

Şinasi: 1969 nolu atasözü ile aynı.

44	Osmanlı Türkçesi	قزم سکا دیریم کلتم ایشسون
	Latince karakter ile yazılışı	Kızım sana diyerem, gelinim işitsün.
	Fransızcası	Ma fille, c'est à vous que je parle, afin que ma bru me comprenne.
	Yaklaşık Çevirileri	Kızım sana söylüyorum, gelinim beni anlasın.

۲۸۸۶ قزم سکا - دیریم کلتم سن دکنه .

Şinasi: 2886 nolu "Kızım sana söylüyorum, gelinim sen dinle." atasözü ile yukarıdaki atasözü aynı anlamda kullanılır. Jaubert'te "diyerim" ve "işitsin" ifadelerine karşılık Şinasi'de "söyleyim" ve "sen dinle" ifadeleri verilmiştir.

45	Osmanlı Türkçesi	تنبیل قوتیم یوقدر دیور
	Latince karakter ile yazılışı	Tenbel quvvetim yoqdur diyor.
	Fransızcası	Le paresseux dit: Je n'ai pas la force.
	Yaklaşık Çevirileri	Tembel: -Gücüm yoktur.

۱۴۴۷ تنبیل قدرتم یوق دیور .

Şinasi: 1447 nolu "Tembel kudretim yoq der." atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak örtüşür. Sadece kullanımdan kaynaklı küçük farklar vardır. Jaubert'teki "kuvvetim" ve "diyor" ifadeleri yerine Şinasi'de "kudretim" ve "der" ifadeleri vardır.

46	Osmanlı Türkçesi	کدی بولندوغی یرده سچانلر باش قالدیر
	Latince karakter ile yazılışı	Kedi bulunmadığı yerde, sıçanlar baş qaldırır.
	Fransızcası	Quand le chat est absent, les souris lèvent la tête.
	Yaklaşık Çevirileri	Kedi olmadığında, sıçanlar başkaldırır.

۳۰۱۶ کدی بولندوغی یرده فارهلر باش قالدیر .

Şinasi: 3016 nolu "Kedinin bulunmadığı yerde fareler başkaldırır." Atasözü yapı ve anlam olarak yukarıdaki ifade ile örtüşmektedir. Ancak Jaubert'te "sıçan" Şinasi'de "fare" kelimesi kullanılmıştır.

47	Osmanlı Türkçesi	ایکی جانباز بر ایپده اویوناز
	Latince karakter ile yazılışı	İki cambaz bir ipde oynamaz.
	Fransızcası	Deux baladins ne dansent pas sur la même corde.
	Yaklaşık Çevirileri	İki cambaz bir ipde oynamaz.

۷۱۲ ایکی جانباز بر ایپده اویوناز .

Şinasi: 712 nolu atasözü ile aynı.

48	Osmanlı Türkçesi	بال بال دیمکه اغز طتلو اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Bal bal demekle ağız tatlı olmaz.
	Fransızcası	Ce n'est pas en disant miel, miel, que la douceur vient à la bouche.
	Yaklaşık Çevirileri	Bal, bal demekle ağıza tadı gelmez.

۱۰۱۹ بال بال دیمکه آغز طاتلی اولماز .

Şinasi: 1019 nolu atasözü ile aynı.

49	Osmanlı Türkçesi	اغلایان چوجغه مه ویرمز لر
	Latince karakter ile yazılışı	Ağlamayan çocuğa meme vermezler(vermezler).
	Fransızcası	On ne donne pas le sein à l'enfant qui ne pleure pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

۱۹۷ آغلایان چوجغه مه ویرمز لر .

Şinasi: 197 nolu atasözü ile aynı.

50	Osmanlı Türkçesi	یاشی ات بازارنده سورلر
	Latince karakter ile yazılışı	Yaşı at pazarında sorarlar.
	Fransızcası	C'est au marché aux chevaux qu'on s'informe de leur âge.
	Yaklaşık Çevirileri	Yaşı at pazarında sorarlar.

Bu atasözünün aktarımında yazar açıklama kısmında "Dans l'orient il n'est pas d'usage de s'informer de l'âge de quelqu'un" ifadesiyle doğu kültüründe birinin yaşını sorma âdetinin olmadığını ifade etmektedir.

۳۸۰۹ یشی آت پازارنده سوراولر .

Şinasi: 3809 nolu atasözü ile aynı.

51	Osmanlı Türkçesi	بخشش آتک دیشنه باقلماز
	Latince karakter ile yazılışı	Bahşış atfı dişine baqlmaz.
	Fransızcası	On ne regarde point aux dents d'un cheval donné.
	Yaklaşık Çevirileri	Bahşış atın dişine bakılmaz.

۱۰۴۳ بخشش آتک دیشنه باقلماز .

Şinasi: 1043 nolu atasözü ile aynı.

52	Osmanlı Türkçesi	دیبهچگی فکر ایله او یله سوبله
	Latince karakter ile yazılışı	Diyeceğifi fikre yle öyle söyle.
	Fransızcası	Pense à ce que tu veux dire, et parle en conséquence.
	Yaklaşık Çevirileri	Söylemek istediğini düşün ve ondan sonra söyle .

Şinasi'de bu sözün aynısına rastlanmamıştır. Ancak 2065 nolu atasözünde

۲۰۶۵ دوشتهدن سوبله . اول دوشون

“Düşünmeden söyleme” ve sözün devamına “Evvel düşün” ifadesi konularak bu anlamda bir ifade kullanılmıştır.

53	Osmanlı Türkçesi	قرعه بلبل بیرنه ساتمه استوس
	Latince karakter ile yazılışı	Qarga bülbül yerine satma istersin.
	Fransızcası	Tu cherche à vendre un corbeau pour un rossignol.
	Yaklaşık Çevirileri	Kargaya bülbül yerine satmaya çalışırsın.

۲۷۰۱ قرعهی بلبل ده ساتار .

Şinasi: 2741 nolu “Kargaya bülbül diye satar.” atasözü benzer gibi görünse de yukarıda verilen sözde birini aptal yerine koymak anlamında bir anlam içerirken Şinasi’de uyruk, açıkgozlu, iş bitiren anlamı vermektedir.

54	Osmanlı Türkçesi	ییمش اولمایان اصابه طاش آتازلر
	Latince karakter ile yazılışı	Yemiş olmayan ağaca taş atmazlar.
	Fransızcası	On ne jette pas de pierres à l'arbre stérile.
	Yaklaşık Çevirileri	Meyvesi olmayan ağaca taş atılmaz.

۳۸۹۹ یشی اولمایان آصابه طاش آتازلر .

Şinasi: 3899 nolu atasözü ile aynı.

55	Osmanlı Türkçesi	سکا اولدر دیدیلر ایسه اولدر دیدیلر
	Latince karakter ile yazılışı	Sağa ur didiler ise öldür dime diler.
	Fransızcası	On t'as dit de battre, et non de tuer.
	Yaklaşık Çevirileri	Sana döv dediler, öldür demediler.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

56	Osmanlı Türkçesi	دنیا دوکئوردشمن دوکئمز
	Latince karakter ile yazılışı	Dünya dükenür(tükenir), düşman dükenmez(tükenmez).
	Fransızcası	Tout finit ici-bas, hors inimitié.
	Yaklaşık Çevirileri	Dünyada herşey tükenir, düşman tükenmez.

۲۰۳۶ دنیا توکئور دشمن توکمز .

Şinasi: 2036 nolu atasözü ile aynı.

	Osmanlı Türkçesi	خصتیه دوشک می صوروس
--	------------------	---------------------

57	Latince karakter ile yazılışı	Hastaya döşek mi sorarsın?
	Fransızcası	Est-ce au malade qu'il faut parler du lit?
	Yaklaşık Çevirileri	Hastaya yatak mı sorulur?

۱۷۷۳ خسته دوشک سورولاز .

Şinasi: 1773 nolu "Hastaya döşek sorulmaz." atasözü olumsuz, Jaubert'te soru şekli ile verilmiştir. Yapısal olarak fahi olsa da anlam olarak eşdeğer olduğu ifade edilebilir.

58	Osmanlı Türkçesi	گنج بکه خدمت اتیک و کیرات تیمار اتیک نه قدر کوچدر .
	Latince karakter ile yazılışı	Genç beke hizmet etmek ve kır ata tınar etmek ne kadar güçtür.
	Fransızcası	Servir un jeune prince, étriller un cheval fougueux, sont de deux choses très difficiles.
	Yaklaşık Çevirileri	Genç beye hizmet ile kır ata tınar iki zor iştir.

۳۲۵۲ گنج بکه خدمت کوچدر .

Ebuzziya'nın Şinasi'ye ilavesi: 3252 nolu atasözünün anlamı yukarıdaki atasözümüyle örtüşmektedir. Ebuzziya'nın ilavesinde söz kısaltılarak sadece temel anlam öbeği verilmiştir: "Genç beye hizmet güçtür."

59	Osmanlı Türkçesi	گل دکنسز اولماز و صفا چقا سز اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Gül dikensiz olmaz ve sefa cefasız olmaz.
	Fransızcası	Point de roses sans épines, point de plaisir sans peine.
	Yaklaşık Çevirileri	Dikensiz gül, cefasız sefa olmaz.

Bu atasözümüyle yapı bakımından uyuşan ifadeye rastlanmamıştır. Fakat anlam bakımından 3330 nolu "Gül dikensiz, sümbül şikensiz olmaz." atasözünün bu ifadeyi karşıladığı

söylenbilir.

۳۳۳۰ گل دکنسز سنبل شکنسز اولماز .

60	Osmanlı Türkçesi	حق سوز آجی اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Hak söz acı olur.
	Fransızcası	La vérité est amère.
	Yaklaşık Çevirileri	Gerçek acıdır.

۱۶۹۵ حق سوز آجیدر .

Şinasi: 1690 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Yapısal farkı; birinde "acı olur" diğeri "acıdır" ifadesi kullanılmıştır.

61	Osmanlı Türkçesi	دوست ایله به ایچ ایش ویریش اتنه
	Latince karakter ile yazılışı	Dost ile ye iç alışveriş(alışveriş) etme.
	Fransızcası	Bois et mange avec ton ami; ne traite point avec lui d'affaires (d'intérêt).
	Yaklaşık Çevirileri	Dostunla ye iç ama onunla iş tutma.

۲۰۰۱ دوست ایله به ایچ آیش ویریش اتنه .

Şinasi: 2001 nolu atasözü ile aynı.

62	Osmanlı Türkçesi	گوزدن اولاق کوزکلدن دخی اولاق
	Latince karakter ile yazılışı	Gözden uzaq olan gönülden dahi uzaq.
	Fransızcası	Quiconque est loin des yeux est encore plus loin du cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Gözden uzak olan gönülden de uzak olur.

۳۲۷۹ کوزدن اراق اولان گولگدن دخی اراق اولور .

Şinasi: 3279 nolu atasözü yukarıdaki atasözünü örtüşmektedir. “Gözden irak olan, göfülden dahi irak olur.” Şinasi’de “uzak” yerine “irak” kelimesi kullanılmıştır.

63	Osmanlı Türkçesi	ادم ادمی صلت برکوه الدائر
	Latince karakter ile yazılışı	Adam adamı salt bir kere aldatır.
	Fransızcası	Un homme en trompe un autre une fois seulement.
	Yaklaşık Çevirileri	Adam adamı tek bir kez aldatır.

۹۰ ادم ادمی برکوه الدادر .

Şinasi: 90 nolu atasözü ile aynı.

64	Osmanlı Türkçesi	دلدن گلن الدن کلسه هر فقرا پاشاه اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Dilden gelen elden gelse, her fuğara paşa olur.
	Fransızcası	Si tout ce qu'on desire é tait possible, chaque faquir serait pacha.
	Yaklaşık Çevirileri	Arzu edilen her şey gerçekleşeydi, her fakir paşa olurdu.

۱۹۷۷ دلهدن گلان الدن کلسه هر فقرا پادشاه اولور .

Şinasi: 1977 nolu atasözünü örtüşmektedir. Ancak Jaubert “paşa”, Şinasi “Padişah” kelimesini kullanmıştır.

65	Osmanlı Türkçesi	آرق طاووقدن سبیز تربیت اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Anç tavukdan semiz tirit olmaz.
	Fransızcası	On ne fait pas de bon bouillon avec une poule maigre.
	Yaklaşık Çevirileri	Zayıf tavukla güzel haşlama olmaz.

۱۳۱ آریق اتدن سبیز تربیت اولماز .

Şinasi: 131 nolu atasözü Jaubert’in eserinde geçen atasözü ile benzer özellikler taşır. Jaubert “ank tavuk”, Şinasi “ank at” ifadesini kullanmıştır.

66	Osmanlı Türkçesi	طبعارندن شیسی دیلین دکنزده برچقور اچار
	Latince karakter ile yazılışı	Tama kârdan şey diliyen, de füzde bir çuqur açar.
	Fransızcası	Demander quelque chose à l'avare, c'est vouloir creuser un puits dans la mer.
	Yaklaşık Çevirileri	Cimriden bir şey istemek denizde kuyu kazmayı istemektir.

Tamahkârlıkla ilgili birkaç atasözü bulunmasına rağmen, bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

67	Osmanlı Türkçesi	باشنی اوده طوتن ادم قلبه لقه قلباعی عیب ایدر
	Latince karakter ile yazılışı	Başını evde tutan adam kalabalıqta kalpağı gayb ider.
	Fransızcası	L'homme à tête légère perd son bonnet dans la foule.
	Yaklaşık Çevirileri	Dikkatsiz adam kalabalıkta kalpağını kaybeder.

Yazar burada verdiği dipnotta atasözünün birebir çevirisini yapmıştır. Edebi olarak şu şekilde ifade edildiğini “Littéraire: l'homme qui laisse sa tête au logis perd son turban dans la foule.” belirtmiştir. Yani “Kafasını evde bırakan adam, kalabalıkta türbanını kaybeder.” diyerek kaynak dile daha yakın bir aktarma yoluna gitmiştir.

۹۸۷ باشی اوده طوتان غلبه لقدمه قالباغن غائب ايدر .

Şinasi: 987 nolu atasözüyle aynı anlamdadır. Jaubert'te "tutan adam" ifadesi, Şinasi'de "tutan" olarak geçer: "Başını evde tutan, kalabalıkta kalpağını kaybeder."

68	Osmanlı Türkçesi	قاشنهده طرنق استر
	Latince karakter ile yazılışı	Qaşınmağa tırnaq ister.
	Fransızcası	Pour se gratter, il faut des ongles.
	Yaklaşık Çevirileri	Kaşınmak için tırnak gerek.

۲۷۸۰ قاشنهده طرنق استر .

Şinasi: 2780 nolu "Kaşınacak tırnak ister." atasözü yapı ve anlam olarak Jaubert'in "qaşınmağa tırnaq ister." ifadesiyle örtüşmektedir. İçeriğinde yerel söyleyişten kaynaklı imlâ farkı olduğu ifade edilebilir.

69	Osmanlı Türkçesi	مالز یوغیسه عرض مز اولسون
	Latince karakter ile yazılışı	Malmız yoğsa ırzımız olsun.
	Fransızcası	Si nous n'avons point de richesses, ayons de l'honneur.
	Yaklaşık Çevirileri	Zenginliğimiz yok ise de, onurumuz olsun.

۳۴۰۳ مالز یوق ایسه عرض مز وار اولسون .

Şinasi: 3403 nolu "Malmız yok ise ırzımız var olsun." ifadesi yukarıdaki ifadeyle anlam olarak örtüşmektedir. Kelime eklemeye yoluyla Şinasi'de söz genişlemiştir. Yukarıda olmayan "yok" ve "var" kelimeleri burada kullanılmamıştır.

70	Osmanlı Türkçesi	کوزمزی اچالم یوخسه اچارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Gözümüzü açalım, yohsa açarlar.
	Fransızcası	Ouvrons les yeux, de peur qu'on ne (nous) les ouvre.
	Yaklaşık Çevirileri	Gözümüzü açalım, aksi takdirde açırırlar.

۸۱ آج کوزیگی یوقسه اچارلر .

Şinasi: 81 nolu "Aç gözünü yoksa açarlar." atasözü ile yukarıdaki atasözü anlam olarak örtüşür ancak biri diğerinden yapı, yer ve kullanım özellikleri bakımından farklıdır.

71	Osmanlı Türkçesi	سببسیز باعمرق دلیکدر
	Latince karakter ile yazılışı	Sebebsiz bağırmaq deliliktir.
	Fransızcası	Se plaindre sans motif est folie.
	Yaklaşık Çevirileri	Sebebsiz yakınmak deliliktir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

72	Osmanlı Türkçesi	احتیاطدن سلامت اولور
	Latince karakter ile yazılışı	İhtiyattan selamet olur.
	Fransızcası	De la prévoyance naît le salut.
	Yaklaşık Çevirileri	İhtiyattan selamet doğar.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

73	Osmanlı Türkçesi	قورد قولایندن طوتیق پک کوچدر
	Latince karakter ile yazılışı	Qurdu qulağından tutmaq çok güçtür.
	Fransızcası	Il est difficile de saisir le loup par les oreilles.
	Yaklaşık Çevirileri	Kurdu kulaklarından tutmak zordur.

Şinasi: 2948 nolu “Kurt kulağından tutulmaz.” atasözü ile yukarıdaki kullanım anlam olarak örtüşür. Şinasi daha öz olan ifadeyi kullanmıştır.

74	Osmanlı Türkçesi	عربه ایلن طاوشان طوتلور
	Latince karakter ile yazılışı	Araba ilen tavşan tutulur.
	Fransızcası	On prend (souvent) le lièvre avec des chariots à bœufs.
	Yaklaşık Çevirileri	Tavşan (genellikle) öküz arabasıyla tutulur.

Yazar, bu atasözünün aktarımında kültürel olarak bir açıklama yapma gereği duymuştur. “C’est-à-dire, on réussit souvent avec une sage lenteur.” Yani “Bazı şeyler (acele etmeden) bilgece bir yavaşlıkla başılır.” diyerek ifadeye açıklık getirmiştir.

Şinasi’de bu söz 2562 numarada tam tersi bir anlamı ile verilmiştir: “Araba ile tavşan avlanmaz.”

75	Osmanlı Türkçesi	ایکی قارپوز بر قوتنعه صغماز
	Latince karakter ile yazılışı	İki karpuz bir qoltuğa sığmaz.
	Fransızcası	On ne porte pas deux melons d’eau sous la meme aisselle.
	Yaklaşık Çevirileri	İki karpuz bir koltukta taşınmaz.

Şinasi: 721 nolu atasözü ile aynı.

76	Osmanlı Türkçesi	دکلمدوکندن چوق ادم هیچ برشی بلزویکلش ایدر
	Latince karakter ile yazılışı	Dinlemediğinden çok adam hiçbir şeyi bilmez ve yanlış ider.
	Fransızcası	Beaucoup de gens ignorent faute d’avoir su entendre.
	Yaklaşık Çevirileri	Çoğu insan dinlemeyi bilmediğinden cahil kalır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

77	Osmanlı Türkçesi	بر دفعه دوشن ادم بر دخی دوشیز
	Latince karakter ile yazılışı	Bir defa düşen adam bir daha düşmez.
	Fransızcası	L’homme une fois tombé ne retombe pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Bir defa düşen adam bir daha düşmez.

Bu atasözünün Fransız kültüründe şu şekilde ifade edildiği açıklanır: “C’est notre dicton, une fois par terre, il n’y a plus à tomber.” Yani; “Bizde şöyle derler; Bir kez yere yapışınca, bir daha düşülmez.”

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

78	Osmanlı Türkçesi	تلکی الداتلماز
	Latince karakter ile yazılışı	Tilki aldatılmaz.
	Fransızcası	On ne trompe pas le renard.
	Yaklaşık Çevirileri	Tilki aldatılmaz.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır. Ancak Ebuzziya’nın ilave ettiği

1403 nolu “تلکی ایکی دفعه طوزاغه دوشیز.” “Tilki iki defa tuzağa düşmez.” sözü yukarıdaki ifadenin yakın bir kullanımıdır.

79	Osmanlı Türkçesi	زنگینه مال ویرن دکزه صو کتور
	Latince karakter ile yazılışı	Zengine mal viren denize su götürür.
	Fransızcası	Donner aux riches, c’est porter de l’eau à la mer.
	Yaklaşık Çevirileri	Zengine vermek, denize su taşımaktır.

Şinasi: 2126 nolu atasözü ile aynı.

۲۱۲۶ زَنَكِيهَ مَالٍ وَيَزِنُ دَاكِرُهُ سَوَا كَوْنُورِ .

80	Osmanlı Türkçesi	هرشی کسندوسنه چکمه ملو
	Latince karakter ile yazılışı	Herşe yi kendisine çekmemeli.
	Fransızcası	Il ne faut pas rapporter tout à soi.
	Yaklaşık Çevirileri	Herşe yi kendisine yontmamalı ('mal e tme meli' anlamında).

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

81	Osmanlı Türkçesi	بزم صالریمز سوزلریمز اویاجق
	Latince karakter ile yazılışı	Bizim amellerimiz sözlerimize uyacak.
	Fransızcası	Nos actions doivent être conformes à nos paroles.
	Yaklaşık Çevirileri	Yaptıklarımız sözlerimize uygun olmalı.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

82	Osmanlı Türkçesi	حلال مال ضایع اولمز ناحق مال تیز ضایع اولور شیطان الور
	Latince karakter ile yazılışı	Helal mal zayı' olmaz, nahaq mal tiz zayı' olur; şeytan alır.
	Fransızcası	La fortune bien acquise subsiste, le bien mal acquis périt et est emporté par le diable.
	Yaklaşık Çevirileri	Helal servet kaybolmaz, haram mal telef olur ve şeytan alır.

۱۷۱۰ حلال مال ضایع اولمز .

Şinasi: 1710 nolu "Helal mal zayı olmaz" atasözü anlam olarak yukarıdaki ifadenin bir özeti mahiyetindedir.

83	Osmanlı Türkçesi	راحت استین ادم صاعر کور دلسز اولیچق
	Latince karakter ile yazılışı	Rahat isteyen adam sağır, kör, dilsiz olucak.
	Fransızcası	Quiconque ve ut vivre en paix doit être sourd, aveugle et muet.
	Yaklaşık Çevirileri	Kim rahatlık ister ise sağır, kör ve dilsiz olmalı.

۲۰۸۵ راحت استین صاعر. کور. دلسز اوله لیدر .

Şinasi: 2085 nolu "Rahat isteyen sağır, kör, dilsiz olmalıdır." ifadesi yukarıdaki ifadeyle anlamca örtüşür. Ancak Şinasi'de "adam" ifadesi eksiltilmiş, "olucak" yerine "olmalıdır" ifadeleri kullanılmıştır.

84	Osmanlı Türkçesi	امام او سورنجه جماعت سچار
	Latince karakter ile yazılışı	İmam osurunca cemaat sıçar.
	Fransızcası	Quand l'imam s'oublie, l'assemblée perd le respect qui lui est dû.
	Yaklaşık Çevirileri	İmam sıçarsa, cemaat ona duyduğu saygısını yitirir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

85	Osmanlı Türkçesi	کدی بو قنی اورتربی سربنی صعلیور
	Latince karakter ile yazılışı	Kedi bu kanı örter gibi sarmı saqlıyor.
	Fransızcası	Il ne faut pas faire mystère des choses futiles.
	Yaklaşık Çevirileri	Boş şeylere gizem atfetmemek gerek.

Yazar birebir çevirinin hedef kültürde bir şey ifade etmediği endişesiyle olsa gerek, bu sözün çevirisini kastedilen anlam ilişkisi ile verme yolunu seçmiştir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

86	Osmanlı Türkçesi	بادولت باشه يا قوسغون لسه
	Latince karakter ile yazılışı	Ya devlet başa, ya qusgun leşe.
	Fransızcası	Honneurs excessifs, ou humiliations extrêmes.
	Yaklaşık Çevirileri	Ya mutlak onur, ya mutlak utanç.

Yazar birebir çevirinin yerine, bu sözün anlam ilişkisinden yola çıkarak hedef kültüre aktarım yolunu seçmiştir.

Şinasi: 3772 nolu atasözü ile aynı.

87	Osmanlı Türkçesi	غیرلره حاضر ایتدوکی خندعه دوشدی
	Latince karakter ile yazılışı	Gayrılara hazır itdüğü (ettiği) hendeğe düşdi (düştü).
	Fransızcası	Il est tombé dans la fosse qu’il avait creusée pour les autres.
	Yaklaşık Çevirileri	Başkaları için kazdığı kuyuya düştü.

Bu söz ile birebir örtüşen bir ifadeye Şinasi’de rastlanmamıştır. Fakat benzer ya da yakın anlamda şu ifadelerden bahsedilebilir.

2771 nolu atasözü: “Kazma kuyuyu kendin düşersin.” veya

۶۸ : ال ایچون قیو قازان انک ابتدا کندی دوشر .

468 nolu atasözü: “El için kuyu kazan en ibtida kendi düşer.”

88	Osmanlı Türkçesi	سفرة سپرمة یعنی چوق یبه
	Latince karakter ile yazılışı	Sofra süptürme, yani çok yeme.
	Fransızcası	Il ne faut pas faire table nette.
	Yaklaşık Çevirileri	Sofradan doymadan kalkmalı.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

89	Osmanlı Türkçesi	قورد قارتالدىن قورتلماز
	Latince karakter ile yazılışı	Qurt qartaldan qurtulamaz
	Fransızcası	Le loup est exposé aux serres de l’aigle.
	Yaklaşık Çevirileri	Kurt kartalın pençesine maruz kalır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

90	Osmanlı Türkçesi	سنک پرمغک ایله سنی اوله
	Latince karakter ile yazılışı	Seniñ parmağın ile seni ölç.
	Fransızcası	Mesure-toi à ton aune.
	Yaklaşık Çevirileri	Kendi arışımınla kendini ölç.

Bu ifadeyi kendi kültüründe söylenildiği gibi çeviren yazar ardından dipnotta arşın ifadesi yerine atasözünde “parmağın ile” ifadesi olduğunu belirtir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

	Osmanlı Türkçesi	استمد وکی پشکش قبول اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	İstemedüğün peşkeş kabul olmaz.

91	Fransızcası	Il ne faut pas accepter le présent qui déplaît.
	Yaklaşık Çevirileri	Hoşa gitmeyen hediyeyi kabul etmemek gerek.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

92	Osmanlı Türkçesi	هپسینی بزجیله مز بللملوایز
	Latince karakter ile yazılışı	Hepsini bizcilemiz(biz kendimiz) bilmemelüyiz (bilmemeliyiz.).
	Fransızcası	Ne jugeons pas des autres d'après nous-mêmes.
	Yaklaşık Çevirileri	Başkalarını kendimize göre yargılamamalıyız.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

93	Osmanlı Türkçesi	سن دایما بر سیاه حبشی کی سن
	Latince karakter ile yazılışı	Sen daima bir siyah habeshî gibisin.
	Fransızcası	Tu ressembles à un nègre abyssin.
	Yaklaşık Çevirileri	Habeşli bir zenciye benzersin.

Yazar bu cümleye anlam kargaşasına yol açmamak için açıklama getirmiştir. Dipnotta "C'est-à-dire, tu es toujours le même." diyerek bu ifade ile kastedilmek istenenin "Yani, sen hep aynımsın" sözü olduğunu belirtmektedir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

94	Osmanlı Türkçesi	دوتندن قورتلیق ایچون اتش ایچینه دوشه
	Latince karakter ile yazılışı	Dütünden qurtulmaq için ateş içine düşme.
	Fransızcası	Ne te jette pas dans le feu pour éviter la fumée.
	Yaklaşık Çevirileri	Dumandan kaçmak için kendini ateşe atma.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

95	Osmanlı Türkçesi	زورسز بوشی اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Zorsuz bir şey olmaz.
	Fransızcası	Rien sans peine.
	Yaklaşık Çevirileri	Zahmetsiz şey yoktur.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

96	Osmanlı Türkçesi	بوایش چوق مومدن قوقار
	Latince karakter ile yazılışı	Bu iş çok mumdan qoqar.
	Fransızcası	C'est une affaire qui sent la cire.
	Yaklaşık Çevirileri	Bu iş, mum kokar.

Bu ifadenin aktarımında dipnot verilerek açıklama yapılmıştır. "C'est-à-dire, c'est une affaire importante et dont la conclusion exigera beaucoup de veilles." Yani, bu önemli bir iş ve bu işten sonuç almak için çok uyanık olmak gerektiği ifade edilmektedir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

97	Osmanlı Türkçesi	طتلو سوزی یورکنک اود
	Latince karakter ile yazılışı	Tath sözü, yüreğinde od.
	Fransızcası	Miel dans la bouche, fiel dans le cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Ağızda balı, gönülde gamı.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

98	Osmanlı Türkçesi	دلی در اولکه زنگیندر و لکن فقرا کی کچنور
	Latince karakter ile yazılışı	Delidir ol ki zengindir velakin fuqara gibi geçinür.
	Fransızcası	Bien fou est le riche qui vit comme un pauvre.
	Yaklaşık Çevirileri	Fakir gibi yaşayan zengin, delinin ta kendisidir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

99	Osmanlı Türkçesi	ایکی قبله به طابنک دین اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	İki kıbleye tapanın din olmaz.
	Fransızcası	Qui se tourne vers deux kibléh n’a point de foi.
	Yaklaşık Çevirileri	İki kıbleye yönelenin, imanı olmaz.

Bu atasözünün aktarımında dipnot ile açıklama ihtiyacı duyulmuştur. “C’est-à-dire, qui sait les rites de deux religions différentes n’appartient à aucune.” Yani; “İki ayrı dinin ayinlerini uygulayan, hiç birisine ait olamaz.”

Şinasi: 723 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Jaubert “tapanın”, Şinasi “tapanda” ifadesini kullanmıştır.

100	Osmanlı Türkçesi	الله دیین محروم قالماز
	Latince karakter ile yazılışı	Allah diyen mahrum qalmaz.
	Fransızcası	Qui a recours à Dieu n’est pas privé (d’aide).
	Yaklaşık Çevirileri	Allah’a yönelen (yardımdan) mahrum olmaz.

Şinasi: 509 nolu atasözü ile aynıdır.

101	Osmanlı Türkçesi	جان جانک بولداشی در
	Latince karakter ile yazılışı	Can canın yoldaşdır.
	Fransızcası	L’ame est la compagne de l’ame.
	Yaklaşık Çevirileri	Can canın yoldaşdır.

Bu atasözünün dipnot açıklamasında şu ifadelere yer verilir: “C’est-à-dire, l’homme doit secourir son semblable.” Yani, insan eşinin (hemcinsinin, kardeşinin) yardımına koşar.

Şinasi: 1498 nolu atasözü ile aynı.

102	Osmanlı Türkçesi	هرنه ویررسن الکنه ابله اول کلور سننگه
	Latince karakter ile yazılışı	Her ne virtürsen eliñle ile, ol gelür seniñle.
	Fransızcası	Tout ce que tu donnes, tu l’emporteras avec toi.
	Yaklaşık Çevirileri	Her verdiğin şeyi, yanında götürceksin.

Şinasi: 3558 nolu “Ne verirsen eliñle o gider seniñle.” atasözü yukarıdaki atasözü ile aynı anlamdadır. Birinde “gelir seniñle” diğeri “gider seniñle” şeklinde kullanmıştır. Ayrıca Şinasi’de başta bulunan her ifadesi bulunmamaktadır.

103	Osmanlı Türkçesi	دوشمیلرئث النی طوت رتی الکندن سنی طوتر
	Latince karakter ile yazılışı	Düşmüşlerin eliñi tut, Rabbi eliñden seni tutar.
	Fransızcası	Tends la main aux malheureux, Dieu ne t’abandonnera pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Garibana (zavallı) el uzat, Allah seni yüzüstü bırakmayacak.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

104	Osmanlı Türkçesi	نه اكرسن انى بيجرسن
	Latince karakter ile yazılışı	Ne ekersen anı (onu) biçersin.
	Fransızcası	Tu moissonneras ce que tu auras semé.
	Yaklaşık Çevirileri	Ne ektiysen onu biçeceksin.

Şinasi: 3523 nolu atasözüyle aynı.

۳۵۲۳ نه اكرسهك آنى بيجرسن .

105	Osmanlı Türkçesi	الله دن باشه يازلمش كله جك
	Latince karakter ile yazılışı	Allah'tan başa yazılmış gelecek.
	Fransızcası	Ce que Dieu écrivit sur ton front t'arrivera.
	Yaklaşık Çevirileri	Allah'ın anlına yazdığı, başına gelecek.

Şinasi: 996 nolu atasözü Jabubert'in eserindeki ile birebir eşleşme de aynı anlamı ifade eder: "Başa yazılan gelir." Şinasi açıklamasında "Alında" yazılanın başa geleceği şeklinde eder.

۹۹۶ باشه يازيلان كلور آينده .

106	Osmanlı Türkçesi	هر كندو عيبنى بلهر
	Latince karakter ile yazılışı	Her kendü ayıbını bilmez.
	Fransızcası	Chacun ignore ses propres défauts.
	Yaklaşık Çevirileri	Kimse kendi ayıbını bilmez.

Ebuzziya'dan Şinasi'ye ilave: 3682 nolu atasözü ile aynı.

۳۶۸۲ هر كس كدى عيبنى بلهر .

107	Osmanlı Türkçesi	مدارادن اوزاق اولان الدهن يقيندر
	Latince karakter ile yazılışı	Müdaradan uzak olan Allah'dan yağındır.
	Fransızcası	Qui s'éloigne de la feinte s'approche de la divinité.
	Yaklaşık Çevirileri	Gösteriştenden uzaklaşan, Allah'a yaklaşır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

108	Osmanlı Türkçesi	ياراملر ايله يار اوله ابولردن عبرت ال
	Latince karakter ile yazılışı	Yaramazlar ile yâr olma, eyülerden ibret al.
	Fransızcası	Fuis les méchants et prends exemple des bons.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötülerden kaç, iyilerden örnek al.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

109	Osmanlı Türkçesi	زمان ايله و صانيله مشمشلر ايرشور
	Latince karakter ile yazılışı	Zaman ile ve saman ile mişmişler irişirler.
	Fransızcası	Avec du temps et de la paille les abricots mûrissent.
	Yaklaşık Çevirileri	Kayıtlar zaman ve saman ile olgunlaşır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

110	Osmanlı Türkçesi	سرکه فوچيندن بال دامله سيلن دخى چوق سنك طوتلور
	Latince karakter ile yazılışı	Sirke fuçından bal damlasıyla dahi çok sinek tutulur.

	Fransızcası	On prend plus de mouches avec un rayon de miel qu'avec un tonneau de vinaigre.
	Yaklaşık Çevirileri	Sirkenin fiçisındansa bir damla balla daha çok sinek tutulur.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

111	Osmanlı Türkçesi	فقرا لره ويرن الله و يرر
	Latince karakter ile yazılışı	Fuqaralara viren Allah'a virir.
	Fransızcası	Qui donne aux pauvres donne à Dieu.
	Yaklaşık Çevirileri	Fakire veren Allah'a verir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

112	Osmanlı Türkçesi	زمان صمان ساتار
	Latince karakter ile yazılışı	Zaman saman satar.
	Fransızcası	Le temps fait vendre tout, jusqu'à la (plus vile) paille.
	Yaklaşık Çevirileri	Zaman (en kötü) samanı bile satar.

Şinasi: 2113 nolu atasözü ile aynı.

۲۱۱۳ زمان صمان ساتار .

113	Osmanlı Türkçesi	ايولك بليين ادم يرينه صايلهاز
	Latince karakter ile yazılışı	Eyülik bilmeyen adam, adam yerine sayılmaz.
	Fransızcası	L'ingrat ne mérite pas d'être compté parmi les hommes.
	Yaklaşık Çevirileri	Nankör, adam yerine konulmayı hak etmez.

Şinasi: 759 nolu atasözü ile aynı.

۷۵۹ ايولك بليين ادم صايلهاز .

114	Osmanlı Türkçesi	صوچيني برنجير پسنك اوزرينه اتيق حوانك كونايدر
	Latince karakter ile yazılışı	Suçunu bir gayrusının üzerine atmaq Hava'nın günahıdır.
	Fransızcası	Rejeter une faute sur autrui, c'est commettre le péché d'Ève.
	Yaklaşık Çevirileri	Suçu başkasına atmak, Havva'nın günahını işlemektir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

115	Osmanlı Türkçesi	صقتلر اوكتلر
	Latince karakter ile yazılışı	Sıqıltılar öğütler.
	Fransızcası	Les embarras portent conseil.
	Yaklaşık Çevirileri	Her sıkıntı bir nasihat taşır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

116	Osmanlı Türkçesi	آز ييين چوق بر چوق ييين آز ير
	Latince karakter ile yazılışı	Az yiyen çoq yer, çoq yiyen az yer.
	Fransızcası	Qui mange peu profite beaucoup; qui mange trop se nuit.
	Yaklaşık Çevirileri	Az yiyen çok faydasını görür, çok yiyen çok zararını görür.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

	Osmanlı Türkçesi	دلينگ يورگي اغزنك درو عاقلنگ دلي يوركنك در
--	------------------	--

117	Latince karakter ile yazılışı	Deliniñ yüreği ağızındadır ve âkiliñ dili yüreğindedir.
	Fransızcası	Le fou tient son cœur sur sa langue, le sage tient sa langue dans son cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Delinin yüreği dilindedir, akılının dili yüreğindedir.

۱۸۹۷ دلیک بوزکی آغزئنددر : عاقلک دلی بوزکئنددر .

Şinasi: 1897 nolu atasözü ile aynı. Yeğâne fark Jaubert'in eserinde cümlede "ve" ifadesi var iken Şinasi'de onun yerine " ." işareti konulmuştur.

118	Osmanlı Türkçesi	هر اعلامه نکت کوله سی واردر
	Latince karakter ile yazılışı	Her ağlamanın gülmesi vardır.
	Fransızcası	Tout événement qui fait pleurer est accompagné d'un événement qui fait rire.
	Yaklaşık Çevirileri	Her ağlatan olay, bir güldüren olayı beraberinde getirir.

۳۶۱۱ هر آغلامه نك بزگوله سی وار .

Şinasi: 3611 nolu atasözü ile aynı.

119	Osmanlı Türkçesi	بزی ابر بوله کنون و اوکت ویرن او ائمت بیوک دوستمزد
	Latince karakter ile yazılışı	Bizi e yü yola götür en ve öğüt viren o eñ büyük dostumuzdur.
	Fransızcası	Notre ami est celui qui nous dirige et nous conseille bien.
	Yaklaşık Çevirileri	Dost dediğin doğruyu gösteren ve öğüt verendir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

120	Osmanlı Türkçesi	راحتله کچنیک ایچرن فنا طبعلرنی سبط ائنه سنی ائٹ کوچک بولد
	Latince karakter ile yazılışı	Rahatla geçinmek için, fena tabiatlarını zapt etmesini eñ gerçek yoldur.
	Fransızcası	Le plus sûr moyen de vivre en paix consiste à re primer ses passions.
	Yaklaşık Çevirileri	Rahat geçinmek için en doğru yol ihtiraslarını zapt etmeden geçmektir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

121	Osmanlı Türkçesi	سنا صوار ایدنه ایروکت ایلله او یله هم او هم الله سنی سور
	Latince karakter ile yazılışı	Sana zarar idene eyülük eyle, öyle hem o hem Allah seni sever.
	Fransızcası	Fais du bien à qui te nuit, tu seras aimé de Dieu et de ton enne mi lui-même.
	Yaklaşık Çevirileri	Sana zarar dokunana iyilik et, hem o hem Allah seni sever.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

122	Osmanlı Türkçesi	دل آدمی بیان ایدر
	Latince karakter ile yazılışı	Dil adamı beyan eder.
	Fransızcası	Le discours, c'est l'homme.

	Yaklaşık Çevirileri	Sözü, insanın kendisidir.
--	---------------------	---------------------------

Şinasi: 1975 nolu atasözü ile aynı.

۱۹۷۵ دیل آدمی بیان ایدر .

123	Osmanlı Türkçesi	بر ابوشراب و بردلبر عورت ایکی طتلو زهردر
	Latince karakter ile yazılışı	Bir e yü şarab ve bir dilber avret iki tatlu zehirdir.
	Fransızcası	Bon vin et femme jolie sont deux agreables poisons.
	Yaklaşık Çevirileri	İyi bir şarap ve güzel bir kadın iki tatlı zehirdir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

124	Osmanlı Türkçesi	ممكن سزاولان شيلرى اراده وارزوله
	Latince karakter ile yazılışı	Mümkünsüz olan şeyleri arama ve arzulama.
	Fransızcası	Ne désire et ne demande pas l'impossible.
	Yaklaşık Çevirileri	İmkânsız arzulayıp isteme.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

125	Osmanlı Türkçesi	فقيرلرث نسقى اولدر
	Latince karakter ile yazılışı	Fakirle riîi teselli ölündür.
	Fransızcası	La mort est la consolation du pauvre.
	Yaklaşık Çevirileri	Ölüm fakirin tesellidir.

Şinasi: 2678 nolu atasözü ile aynıdır.

۲۶۷۸ فقيرك نسقى اولدر .

126	Osmanlı Türkçesi	نه اصل كه ياشارسق اوبله اولوروز
	Latince karakter ile yazılışı	Ne asil ki yaşarsak öyle ölürüz.
	Fransızcası	Nous mourons comme nous avons vécu.
	Yaklaşık Çevirileri	Nasıl yaşadıkysak öyle öleceğiz.

۳:۹۲ نامل ياشارسق اوبله اولوروز .

Şinasi: 3492 nolu “Nasıl yaşarsak öyle ölürüz.” atasözü yukarıdaki ifadeyle aynı anlamdadır. Sadece yukarıda verilen cümleye nazaran “ki” bağlacı verilme miştir. Jaubert’in bu ifadenin başındaki “nasıl” kelimesini yazarken imlâ hatası yaptığı da göze çarpar.

127	Osmanlı Türkçesi	چوق قوجاقليان آز دوشور
	Latince karakter ile yazılışı	Çoç qucaqlıyan az düşürür.
	Fransızcası	Qui trop embrasse mal étreint.
	Yaklaşık Çevirileri	Çoğu kucacağına alanın, azı elinde kahr.

Şinasi: 1644 nolu atasözü ile aynı.

۱۶۴۴ چوق قوجاقليان آز دوشور .

128	Osmanlı Türkçesi	چوچه تالیف اولان آز بر یسه پتسور
	Latince karakter ile yazılışı	Çoça telif olan, az birisine yetştir .
	Fransızcası	Qui trop entreprend finit peu.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok işe kalkışan, azını bitirir.

Şinasi’de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı.

129	Osmanlı Türkçesi	دل قلیچدن چوق اولدر
	Latince karakter ile yazılışı	Dil kılıçdan çoç öldürür.
	Fransızcası	La langue tue plus de gens que l'épée.
	Yaklaşık Çevirileri	Dil kılıçtan çok adam öldürür.

Bu sözün birebir aynısı bulunmamakla birlikte kelime farkı ile aynı anlamı ifade eden kullanımı Şinasi’de 1979 nolu atasözü ile verilmiştir. “Dil kılıçtan keskindir.”

۱۹۷۹ دیل قلیچدن ککیندر .

130	Osmanlı Türkçesi	ایشیزلک کوچلرک باباسیدر
	Latince karakter ile yazılışı	İşizlik güçleri babasıdır.
	Fransızcası	Le désceurement est le père des soucis.
	Yaklaşık Çevirileri	İşiz kalmak kaygıların babasıdır.

Şinasi: 682 nolu atasözüyle aynı.

۶۸۲ ایشیزلک کوچلرک باباسیدر .

131	Osmanlı Türkçesi	هزیز علم یوموشق دوشکنک پانناز
	Latince karakter ile yazılışı	Aziz-i ilm, yumuşaq döşekte yatmaz.
	Fransızcası	La célébrité ne s'acquiert pas sur un lit de plume.
	Yaklaşık Çevirileri	Şan kuş tüyü yataкта kazanılmaz.

Şinasi: 2570 nolu atasözü ile aynı.

۲۵۷۰ عزیز علم یوموشق دوشکنک پانناز .

132	Osmanlı Türkçesi	حصنک بورسایه کندی
	Latince karakter ile yazılışı	Hasnufi Bursa'ya ke tdi.
	Fransızcası	Ton enne mi est parti pour Brousse.
	Yaklaşık Çevirileri	Düşmanın Bursa'ya gitti.

Yazar burada dipnot ile açıklama yapmıştır. Bu atasözleyle kastedilen şeyin "tu te tourmentes inutilement" yani "boşuna üzülyyorsun" ya da "boşuna debeleniyorsun" demek olduğunu ifade etmektedir.

Şinasi: 1779 nolu atasözü ile aynı.

۱۷۷۹ حصنک بورسایه گندی .

133	Osmanlı Türkçesi	یردمیر کوک بقو
	Latince karakter ile yazılışı	Yer demir, gök baqır.
	Fransızcası	La terre est de fer, et le ciel d'airain.
	Yaklaşık Çevirileri	Yer demir, gök bakır.

Bu atasözünü aktarıırken yazar hedef kültürde nasıl algılanması gerektiğine ilişkin dipnot verme gereği hissetmiştir. Bu sözün anlamı "rien ne réussit" yani "hiç birşey başaramadık" ve ya "hiç birşey ybitiremedik" şeklinde ifade edilmiştir.

Şinasi: 3875 nolu atasözü ile aynı.

۳۸۷۵ یردمیر کوک بقو .

134	Osmanlı Türkçesi	زمانه اویبق کمرک
	Latince karakter ile yazılışı	Zamana uymaq gerek.
	Fransızcası	Il faut s'accommoder au temps.
	Yaklaşık Çevirileri	Zamana uymaq gere kir.

Şinasi: 2110 nolu atasözü ile aynı.

۲۱۱۰ زمانه اویبق کمرک .

135	Osmanlı Türkçesi	ایولک ایله دئیزه براق بالیق بلیزسه خالق بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Eyülik eyle defuze biraq, balıq bilmezse Hâlik bilir.
	Fransızcası	Fais du bien et jette-le à la mer; si les poissons l'ignorent, Dieu le saura.
	Yaklaşık Çevirileri	İyilik et de nize at, balık bilmezse Allah bilir.

Şinasi: 757 nolu atasözüyle aynı.

۷۵۷ ایولک ایت دکره آت بالیق نئیزه خالق بیلور .

136	Osmanlı Türkçesi	قول دېديكى اولماز الله دېديكى اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Kul dediği olmaz, Allah dediği olur.
	Fransızcası	Ce n'est pas ce que projette la créature, mais ce que veut le créateur, qui arrive.
	Yaklaşık Çevirileri	Yaratılmış olanın öngördüğü değil, yaratanın istediği başa gelir.

۳۹۹۰ قولك دېديكى اولماز اللهك دېديكى اولور.

Şinasi: 2990 nolu atasözleriyle aynı. Sadece yukarıda “kul” kelimesi “kulun” olarak verilmiştir.

137	Osmanlı Türkçesi	چون تير قضاكمان قدردن اتلور سپر حذر ايله دفع اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Çün tir qaza keman-ı qaderden atlır siper hezar ile def olunmaz.
	Fransızcası	Quand la flèche de la destinée a été lancée, ce n'est pas le bouclier de la prudence qui garantit de ses coups.
	Yaklaşık Çevirileri	Kader oku yaydan çıkınca, ihtiyat kalkanı onun darbesinden korumaz.

Şinasi'de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı.

138	Osmanlı Türkçesi	اگرى اوتور دوغرو سويله
	Latince karakter ile yazılışı	Eğri otur, doğru söyle.
	Fransızcası	Assi eds-toi de travers, mais parle juste (rectè).
	Yaklaşık Çevirileri	Eğri otur, doğru söyle.

Şinasi: 451 nolu atasözü ile aynı.

۵۱: اگرى اوتور. طوغرى سويله.

139	Osmanlı Türkçesi	نصيبك وار اربسه كلور بئندن نصيبك بو عيسه دوشر دهندن
	Latince karakter ile yazılışı	Nasibiñ var ise gelür Yemenden, nasibiñ yoğ ise düşer dehenden.
	Fransızcası	Si tu es heureux, le bonheur te viendra du fond de l'Témen; si tu ne l'es pas, il t'échappera du bord de tes lèvres.
	Yaklaşık Çevirileri	Talihliysen, mutluluk Yemen'in dibinden sana gelir, değilsen dudağının kenarından kaçır gider.

۳۵۰۹ نصيبكده وارسه كلور بئندن، نصيبكده بوقسه دوشر دهندن.

Şinasi: 3509 nolu “Nasibiñde varsa gelir Yemenden, nasibiñde yoksa düşer dehenden.” atasözü ile yukarıdaki söz anlam olarak aynıdır. Jaubert'te “dehenden” ifadesi imlâ yahut matbuat hatasından nokta konmamıştır. Bu, çevirisi ile kıyaslanınca anlaşılacaktır.

140	Osmanlı Türkçesi	هرگون بيرام دكل مكر دلي به
	Latince karakter ile yazılışı	Her gün bayram değil meğer deliye.
	Fransızcası	Tous les jours ne sont pas jours de fête, si ce n'est pour les fous.
	Yaklaşık Çevirileri	Deli değilsen, hergün bayram değil.

۱۹۰۱ دلي به كوره هرگون بايرام.

Şinasi: 1901 nolu “Deliye göre her gün bayram.” atasözü yukarıdaki atasözünü anlam olarak karşılar. Ancak yapı bakımından biri diğerinden farklıdır.

141	Osmanlı Türkçesi	تهی دست قیویه وارسن اماندی اویور دیرلر اکتک بر بخشش واریشه افندم کل بیور دیرلر
	Latince karakter ile yazılışı	Teh-î dest-i qapuya varsın efendi uyuyor dirler, eliñde bir bahşış var ise efendim gel buyur dirler.
	Fransızcası	Si tu te présentes les mains vides, on te dira : L'effendi dort; si tu viens avec un présent, on te dira : Effendi, daignez entrer.
	Yaklaşık Çevirileri	Eli boş birinin karşısına varırsan sana "efendi uyuyor" derler; bir hediye ile gelirsen sana "efendi içeri buyur" derler.

Şinasi'de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı.

142	Osmanlı Türkçesi	سود ایله کیرن خوی جان ایله چقار
	Latince karakter ile yazılışı	Süd ile giren huy can ile çıkar.
	Fransızcası	Le naturel qu'on suce avec le lait ne s'en va qu'avec la vie.
	Yaklaşık Çevirileri	Süt ile emilen huy, ancak hayatla birlikte insanı terkeder.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır. Ancak Şinasi'de aynı anlam

۱۵۰۳ جان چیتانجه خوی چیتماز .

ifade eden;

1503 nolu "Can çıkmayınca huy çıkmaz." atasözü verilmiştir.

143	Osmanlı Türkçesi	گل چنکل سزومحبت انکل سز اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Gül çengelsiz ve muhabbet engelsiz olmaz.
	Fransızcası	Point de roses sans épines ni d'amours sans jalousie.
	Yaklaşık Çevirileri	Dikensiz gül, kıskançlık olmadan aşk olmaz.

Şinasi: 3329 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Fakat birinde "muhabbet" kelimesi "diğerinde

۳۳۲۹ گل چنگلسز یار انگلسز اولماز .

"yar" kelimesi kullanılmıştır.

144	Osmanlı Türkçesi	صبر ایلمک شاذلق اختاردر
	Latince karakter ile yazılışı	Sabreylemek şazelik anahtarıdır.
	Fransızcası	La patience est la clef de la joie.
	Yaklaşık Çevirileri	Sabır mutluluğun anahtarıdır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır. Ancak Şinasi'de aynı anlam

۲۳۰۰ صبرک سوکی سلامتدر .

ifade eden; 2300 nolu "Sabrın sonu selamettir." atasözü verilmiştir.

145	Osmanlı Türkçesi	اسکی پنوق بز اولماز و ترازمدیردن قلیج اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Eski panbuq bez olmaz ve taramaz demirden kılıç olmaz.
	Fransızcası	Avec de vieux coton on ne fait pas de toile neuve, ni avec de mauvais fer de bonnes épées.
	Yaklaşık Çevirileri	Eski pamuktan yeni bez, kötü demirden iyi kılıç olmaz.

۳۹۷ اسکی پاموقدن بز اولماز؛ کوتودمردن قلیج اولماز .

Şinasi: 397 nolu atasözü ile anlam olarak örtüşmektedir. "taramaz" ifadesi yerine Şinasi "kötü" kelimesi ile atasözünü vermiştir.

146	Osmanlı Türkçesi	آتیلن اوق دونیز
	Latince karakter ile yazılışı	Atılan oq dönmez.
	Fransızcası	Le trait lancé ne revient pas.

	Yaklaşık Çevirileri	Atılan ok geri dönmez.
Şinasi: 52 nolu atasözü ile aynı. Ancak Jaubert'in eserinde "ok dönmez" ifadesi ile verilirken Şinasi'de "ok geri dönmez" olarak geçmektedir. ۵۲ آتیان اوکی گری دو تتر .		
147	Osmanlı Türkçesi	بیر چپلاقی بیک جبهه لوسویرماز
	Latince karakter ile yazılışı	Bir çıplaq bin cebelü so ymaz.
	Fransızcası	Mille cavaliers ne sauraient dépouiller un homme nu.
	Yaklaşık Çevirileri	Bin atlı bir çıplığı soyamaz.

۱۱۲۸ § برچیلای بیك زهلی سویمز .

Şinasi'nin eserine Ebuzziya'nın ilavesi: 1148 nolu atasözü ile benzer yapıdadır. Jaubert "cebelü" Ebuzziya "zarhlı" ifadesini kullanmıştır.

148	Osmanlı Türkçesi	بوگونکی بومورطه یاربینکی طاوقدن یکدر
	Latince karakter ile yazılışı	Bu günkü yumurta, yarımkı tavuqtan yeğdir.
	Fransızcası	L'œuf d'aujourd'hui va ut mieux que la poule de demain.
	Yaklaşık Çevirileri	Bu günkü yumurta yarımkı tavuktan iyidir.

Şinasi: 1299 nolu atasözü ile örtüşür. Sonu bir "yeğdir" ifadesi ile diğeri "iyidir" ifadesiyle

۱۲۹۹ بوگونکی بومورطه یاربینکی طاوقدن ابودر .

biter.

149	Osmanlı Türkçesi	دشمن قرنجه ایسه فیل کبی طن
	Latince karakter ile yazılışı	Düşman qarıncı ise fil gibi zan.
	Fransızcası	Tiens pour un éléphant ton ennemi, ne fût-il pas plus gros qu'une fourmi.
	Yaklaşık Çevirileri	Karıncadan dahi büyük değilsen bile, düşmanını fil gibi gör.

Bu söz Şinasi'de bulunmamaktadır. Bu sözle yakın olduğu ifade edilebilecek bir kullanımı

2028 nolu atasözünde

۲۰۲۸ دشمن قارنجه ایسه کندیکي مردانه ییل .

"Düşman karınca ise kendini merdane bil." ifadeleriyle yer almaktadır.

150	Osmanlı Türkçesi	ایاقی ایاقی نردبانہ چقارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Ayak ayak nerdübanı çıkarlar.
	Fransızcası	C'est degré par degré qu'on monte au haut de l'escalier.
	Yaklaşık Çevirileri	Merdiven başına, aşama aşama çıkarlar.

Şinasi: 350 nolu atasözünde kelimele rin yerleri değişik olmasına karşın aynı anlam ifade eder:

"Nerdübanı(merdiveni) ayak ayak çıkarlar."

۳۵۰۰ نردبانی ایاقی ایاقی چقارلر .

151	Osmanlı Türkçesi	یرارآت مهوزة احتیاج یوق
	Latince karakter ile yazılışı	Yarar at mahmuza ihtiyac yoq.
	Fransızcası	Bon cheval n'a pas besoin d'éperons.
	Yaklaşık Çevirileri	İyi atın mahmuza ihtiyacı yok.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır. Yakın anlamda olduğu ifade

edilebilecek bir kullanımı 3983 nolu atasözünde "Yürük ata kamçı olmaz." ifadesiyle yer almaktadır. **۳۹۸۳ یوروک آتہ قامچی اولماز .**

152	Osmanlı Türkçesi	قورقۇق بازگان فايك انمز
	Latince karakter ile yazılışı	Qorqaq bezirgân fayda etmez.
	Fransızcası	Le négociant trop craintif ne fait pas fortune.
	Yaklaşık Çevirileri	Korkak (risk almayan) satıcı servet biriktiremez.

Şinasi: 2917 nolu "Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar." atasözü anlam olarak yukandaki sözle örtüşmektedir. Ancak yapı olarak Jaubert'te "fayda etmez" olarak verilen ifade

Şinasi'de "ne kâr eder ne zarar" olarak verilmiştir. **۲۹۱۷ قورقۇق بازگان نه کار ایدر نه ضرر .**

153	Osmanlı Türkçesi	گوملك قفتاندىن يقين در
	Latince karakter ile yazılışı	Gömlek qaftandan yağındır.
	Fransızcası	La chemise est plus près du corps que l'habit.
	Yaklaşık Çevirileri	Gömlek vücuda elbiseden daha yakındır.

Şinasi: 3327 nolu atasözü ile aynıdır. **۳۳۲۷ گوملك قفتاندىن يقيندر .**

154	Osmanlı Türkçesi	هر عسردن صكوه بر يسر واردر
	Latince karakter ile yazılışı	Her usrden sonra bir yusrü vardır.
	Fransızcası	Après la peine vient le plaisir.
	Yaklaşık Çevirileri	Tasadan sonra mutluluk gelir.

Şinasi: 3658 nolu "Her usranî bir yusrü var." atasözünün anlam olarak karşılığıdır. Yapısal

olarak küçük farklar görülmektedir. **۳۶۵۸ هر عسردك بر يسرى وار .**

155	Osmanlı Türkçesi	خدمت اتبکه اوکرتين ائنديلک دخی انمز
	Latince karakter ile yazılışı	Hizmet etmeğe öğrenme yen efendilik dahi etmez.
	Fransızcası	Qui n'apprend pas à obéir ne saura jamais commander.
	Yaklaşık Çevirileri	İtaati öğrenmeyen, emretmeyi asla bilmez.

Şinasi: 1805 nolu "Hizmet öğrenme yen efendilik etmez." atasözü yukandaki atasözünün

eksiltilmiş halidir. **۱۸۰۵ قان ائنديلک ائمز .**

156	Osmanlı Türkçesi	قان ائيله قانون ايله
	Latince karakter ile yazılışı	Qan eyleme, qanun eyle.
	Fransızcası	Ne veise point de sang, et sois soumis aux lois.
	Yaklaşık Çevirileri	Kan dökme, kanuna tabi ol.

Şinasi: 2793 nolu "Kan etme, kanun eyle." atasözü yukandaki sözle aynıdır. Ancak "eyleme"

ifadesi Şinasi'de "etme" olarak kullanılmaktadır. **۲۷۹۳ قان ائمه قانون ايله .**

157	Osmanlı Türkçesi	مصاحبتلرک خيويسى اورتە سی
	Latince karakter ile yazılışı	Maslahatları hayrî ortası.
	Fransızcası	En toutes choses c'est le milieu qu'il faut choisir.
	Yaklaşık Çevirileri	Her şeyin ortasını seçmek gerek.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

	Osmanlı Türkçesi	حقيقت اوزره اولان دوستلق اوغوره بعلو دکدر
--	------------------	---

158	Latince karakter ile yazılışı	Haqiqat üzere olan dostluq uqura baqlu deqlidir.
	Fransızcası	L'amitié véritable est indépendante des événements.
	Yaklaşık Çevirileri	Gerçek dostluk olaylardan bağımsızdır.

Şinasi'de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı.

159	Osmanlı Türkçesi	تغری دن قورقن آدمدن قورقماز
	Latince karakter ile yazılışı	Teñridan qorqan, adamdan qorqmaz.
	Fransızcası	Qui craint Dieu ne craint pas les hommes.
	Yaklaşık Çevirileri	Allah'tan korkan, adamdan korkmaz.

۱۴۴۰ تگری دن قورقن آدمدن قورقماز .

Şinasi: 1440 nolu "Tañridan korkan, kuldan korkmaz." ifadesi yukarıdaki ifadeyle aynıdır. Ancak Jaubert'te "adamdan", Şinasi'de ise "kuldan" ifadesi kullanılmıştır.

160	Osmanlı Türkçesi	کیجه ننگ بیوک فارنی وار الله بلور یارین نه طوغرر
	Latince karakter ile yazılışı	Giceniñ büyük qarnı var, Allah bilür yarın ne toğurur.
	Fransızcası	La nuit est grosse du lendemain; Dieu sait ce qu'éclairera l'aurore.
	Yaklaşık Çevirileri	Gece yarına gebe, Allah bilir şafağın nasıl aydınlanacağını.

۳۲۵۹ گجه لر کبدر .

Şinasi: 3259 nolu atasözü yukarıdaki atasözü ile aynı anlamda kullanılmıştır. Yapısal olarak birbirine aynı değildir. Eksiltilmiş ve öz niteliğinde verilmiştir: "Geceler gebedir."

161	Osmanlı Türkçesi	طاغ طاعه اولاشیر انسان انسانه اولاشور
	Latince karakter ile yazılışı	Tağ tağa ulaşmaz, insan insana ulaşır.
	Fransızcası	Les hommes se rencontrent, et non pas les montagnes.
	Yaklaşık Çevirileri	Dağ dağla kavuşmaz da insan insana kavuşur.

۳۳۹۷ طاغ طاعه قاوشماز انسان انسانه قاوشور .

Şinasi: 2397 nolu atasözü ile anlam olarak örtüşür. Jaubert "ulaşur-ulaşmaz" Şinasi "kavuşur-kavuşmaz" ifadeleri ile sözü aktarmıştır.

162	Osmanlı Türkçesi	خطا بندن عطا سندن
	Latince karakter ile yazılışı	Hata benden atâ senden.
	Fransızcası	Je puis faillir, mais tu dois pardonner.
	Yaklaşık Çevirileri	Ben hata yapabilirim ancak sen affetmelisin.

۱۷۸۱ خطا بندن عطا سندن .

Şinasi: 1781 nolu atasözü ile aynı.

163	Osmanlı Türkçesi	قضا کلدکده دیکه دانیش کور اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Qaza geldikte dide danış kör olur.
	Fransızcası	Lorsque le destin se déclare, le plus clairvoyant devient aveugle.
	Yaklaşık Çevirileri	Kader başa gelince, en basiretli bile kör olur.

۲۸۳۰ قضا کفجه دانش گوزی کور اولور .

Şinasi: 2830 nolu "Kaza gelince danış gözü kör olur." atasözü ile yukarıdaki söz anlam olarak örtüşür. Yapı olarak Şinasi'de daha güncel bir ifade tarzı görülür.

164	Osmanlı Türkçesi	قچه الك قپوسنه قچهسونلر قپوگا
	Latince karakter ile yazılışı	Qaçma elifi qapusunu, qaçmasunlar qapuña
	Fransızcası	Ne frappe pas à la porte d'autrui, si tu veux qu'on ne frappe point à la tienne.
	Yaklaşık Çevirileri	Kendi kapının tıklanmasını istemiyorsan, başkasının kapısını tıklatma.

Şinasi: 1564 nolu atasözü ile yukarıdaki atasözü yapısal olarak kullanılan kelimeler bakımından birbirine uymaz. Ancak anlamı yekdiğeri ile aynıdır: "Çalma elin kapısını, çalarlar kapını."

۱۵۶۴ چاله الك قپوسنی چالارلر قپوگی .

165	Osmanlı Türkçesi	بیشک یه اعاجک صورما
	Latince karakter ile yazılışı	Yem işini ye ağacını sorma.
	Fransızcası	Mange le fruit, et ne t'inquiète pas de l'arbre.
	Yaklaşık Çevirileri	Meyvesini ye, ağacından tasa etme.

Şinasi'de bu kullanım ile yapı bakımından örtüşen bir ifadeye rastlanmadı. Ancak anlam

۹۲۶ اوزمنی یه ده باغنی صورمه .

açısından 926 nolu

"Üzümünü ye de bağını sorma." atasözü yukarıdaki atasözle örtüşür.

166	Osmanlı Türkçesi	دامله یه دامله یه کول اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Damlaya damlaya göl olur.
	Fransızcası	C'est goutte à goutte que se forment les lacs.
	Yaklaşık Çevirileri	Damlaya damlaya göl olur.

Şinasi: 1830 nolu atasözü ile aynı.

۱۸۳۰ دامله یه دامله یه کول اولور .

167	Osmanlı Türkçesi	قابلی شاکرد اوسته اولور اوسته دن
	Latince karakter ile yazılışı	Kabil-i şakird, usta olur ustadan.
	Fransızcası	L'apprenti intelligent surpasse quelquefois son maître.
	Yaklaşık Çevirileri	Zeki çırak bazen ustasını geçer.

Şinasi: 2717 nolu "Kabil-i şakird ustadan usta olur." atasözü yukarıdaki atasözünü karşılar.

۲۷۱۷ قابل شاکرد اوسته دن اوسته اولور .

Zamana göre daha güncel bir ifade şeklindedir.

168	Osmanlı Türkçesi	صاغ اوکوزه چیرک صپان نه ایلمسون
	Latince karakter ile yazılışı	Sağ öküzü çürük sapanı ne eylesün?
	Fransızcası	Que peut faire un boeuf vigoureux attelé à une mauvaise charrue ?
	Yaklaşık Çevirileri	Güçlü öküz çürük sabana sürülürse ne yapabilir.

Şinasi'de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı. Ancak kullanılan kelimeler

yönünden biri diğerini anımsatan Şinasi'de geçen 2277 nolu;

۲۲۷۷ صاغ اوکوزه چیرولک صپان ضرر ایتمز .

“Sağ öküze çürük saman zarar etmez.” atasözü ile ilişkili olabileceği izlenimi vermektedir.

169	Osmanlı Türkçesi	ایودن فناسی اولماز مکر فقیر اوله
	Latince karakter ile yazılışı	İyüden fenası olmaz meğer faqir ola.
	Fransızcası	L'homme probe ne cesse de l'être que lorsqu'il tombe dans la misère.
	Yaklaşık Çevirileri	İnsana sefalete düşünceye kadar dürüst denir.

Bu ifadenin hedef dilde daha iyi anlaşılması için yazar dipnot vermiştir; “Misère et loyauté vont rarement de compagnie.” Yani, “Yoksullukla dürüstlük nadiren bir arada bulunur” diyerek atasözünün anlamını açıklamıştır.

۶۲۷ انسانک کوتوسی اولماز مکرکه زوکورد اوله .

Şinasi: 627 nolu “İnsanın kötüsü olmaz meğerki zügürt ola.” atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak birbirini karşılar. Ama kullanılan kelime yapıları farklılık göstermektedir.

170	Osmanlı Türkçesi	ایلك اورن اوچبی در مشکته اورن بوچی در
	Latince karakter ile yazılışı	İlk uran oçqıdır, soñra uran boçqıdır.
	Fransızcası	Qui touche le premier au but est habile; qui n'y atteint que le second n'a aucun mérite.
	Yaklaşık Çevirileri	Hedefe ilk vuran ustadır, ikinci ulaşan hiçbir şeye layık değildir.

۷۴۵ ایلك اوران اوچیدر .

Şinasi: 745 nolu “İlk uran oçqudur.” ifadesi yukarıda daha uzun bir yapıyla verilmiştir. Anlam bakımından yukarıdaki ifadeyi karşılamaktadır.

171	Osmanlı Türkçesi	ییین بلمز طوغریان بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Yiyen bilmez, toğrayan bilir.
	Fransızcası	Ce n'est pas le consommateur, c'est le producteur, qui connaît la valeur des choses.
	Yaklaşık Çevirileri	Tüketen değil, üreten bilir ürünün değerini.

۳۹۴۴ ییین تینز طوغریان بلور .

Şinasi: 3944 nolu atasözü ile aynı.

172	Osmanlı Türkçesi	عورت اوی یاپار عورت اوی یقاز
	Latince karakter ile yazılışı	Avrat evi yapar, avrat evi yıkar.
	Fransızcası	La femme fait la prospérité ou la ruine d'une maison.
	Yaklaşık Çevirileri	Kadın bir evin ya mutluluğu ya da felaketidir.

۲۶۱۱ عورت او یاپار عورت او ییقار .

Şinasi: 2611 nolu “Avrat ev yapar, avrat ev yıkar.” atasözü aynı anlamı ifade eder. Kelimelerin imlâsında küçük farklar mevcuttur.

173	Osmanlı Türkçesi	اورته لق طارقدن یالکز بومرطه ایودر
	Latince karakter ile yazılışı	Ortalıq tavuqdan yalnız yumurta eyüdü.
	Fransızcası	Un tien vaut mieux que deux tu l'auras.
	Yaklaşık Çevirileri	Sahip olduğun bir, sahip olacağın ikiden iyidir.

Şinasi'de bu kullanım ile örtüşen bir ifadeye rastlanmadı.

174	Osmanlı Türkçesi	فایده ضررک قرداشی در
	Latince karakter ile yazılışı	Fayda zararın qardaşıdır.
	Fransızcası	La perte est la sœur du gain.
	Yaklaşık Çevirileri	Kayıp kazancın kardeşidir.

Şinasi: 2666 nolu atasözü ile aynıdır.

۲۶۶۶ فایده ضررک قرداشیدر .

175	Osmanlı Türkçesi	بکنزسن وپردیکی آقچه ئی کرو آل
	Latince karakter ile yazılışı	Bekenmezsen virdiği aqçeñi gerü al.
	Fransızcası	Si le présent que je t'ai fait ne t'est point agréable, reprends l'argent qu'il t'a coûté.
	Yaklaşık Çevirileri	Eğer sana verdiğim hediye hoşuna gitmediyse, ödediğin parayı geri al.

Şinasi'de bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma rastlanmadı.

176	Osmanlı Türkçesi	اسکی یار اسکی جام
	Latince karakter ile yazılışı	Eski yar, eski hamam.
	Fransızcası	Vieil ami, vieux bain.
	Yaklaşık Çevirileri	Eski dost, eski hamam.

Yazar bu söze dipnot ile açıklama getirmiştir: "Ce qui veut dire, sans doute, que la fréquentation d'un homme de bien est, au moral, ce qu'un long usage du bain est au physique." Yani "Şüphesiz ki iyi bir insanla ahbablık manevi, uzun süren bir hamam ise maddi anlamda kullanılmıştır." denmektedir.

Şinasi'de bu sözün birebir aynısına rastlanmamıştır. Aynı anlama gelen 399 numarada "Eski hamam, eski tas." ifadesi yer almaktadır.

177	Osmanlı Türkçesi	ات اوغرلندقدنصکره می اخورک قپوسنی قپارس
	Latince karakter ile yazılışı	At uğurlandıqtansofıra mı ahurñ kapısını gaparsın?
	Fransızcası	Est-ce quand le cheval a été volé que tu fermes la porte de l'écurie ?
	Yaklaşık Çevirileri	At çaldıktan sonra mı ahırın kapısını kapatıyorsun?

۲۱ آت چاندقدن صکره آخورک قپوسنی قپار .

Şinasi: 21 nolu atasözü Jaubert'in eserindeki ifade ile kelime farkıyla da olsa örtüşmektedir. "uğurlandıktan" ifadesi Şinasi'de "çalındıktan" olarak ifade edilmiştir. Jaubert'te "uğurlandıqtansonra" ifadesi ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmıştır.

178	Osmanlı Türkçesi	اولش اشک بولدک نالی چقارمق استرس
	Latince karakter ile yazılışı	Ölmüş eşek bulduñ, nalı çıqarmaq istersin.
	Fransızcası	Tu trouves un âne mort, et tu lui arraches les fers.
	Yaklaşık Çevirileri	Ölmüş eşek buldun, nalım sökmek istersin.

۸۹۷ اولش اشک نالی سوکر .

Şinasi: 897 nolu "Ölmüş eşeğin nalım söker." atasözü ile yukarıdaki atasözü anlam itibarıyla örtüşür. Şinasi'de yapı bakımından daha kısa ve öz olan verilmiştir.

179	Osmanlı Türkçesi	هر کیمیک باغی وار یورکنده داعی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Her kimiñ bağı var, yüreginde dağı var.
	Fransızcası	Qui possède un jardin porte une blessure dans son cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Kimin bir bahçesi varsa yüreğinde yarasını taşır.

۳۷۱۰ هر کیمیک باغی وار یورکنده داعی وار .

Şinasi: 3710 nolu atasözü ile aynı.

180	Osmanlı Türkçesi	کون کچر عمر دوکنور دلی سونور که بیرام کلور
	Latince karakter ile yazılışı	Gün geçer umr dükenir, deli sevinür ki bayram gelür.
	Fransızcası	Le jour passe, la vie s'écoule, et cependant le fou se réjouit de l'approche du jour de fête.
	Yaklaşık Çevirileri	Gün geçer, hayat akar, deli bayram yaklaşıyor diye sevinir.

۳۳۴۷ کون کچر. عمر توکنور. دلی سونور که بیرام کلور.

Şinasi: 3347 nolu atasözü ile anlam olarak örtüşür. Ama kullanılan kelimeler güncellik bakımından birbirinden farklıdır. “Gün geçer ömür tükenir, deli sevinir ki bayram gelir.”

181	Osmanlı Türkçesi	دولتلیوه دوقن کچ فقرادن صاقن کچ
	Latince karakter ile yazılışı	Devletlüye dokun keç, fuqaradan sakın keç.
	Fransızcası	Vis avec le riche, éloigne-toi du pauvre.
	Yaklaşık Çevirileri	Zengin ile yaşa, fakirden uzaklaş.

Bu atasözünün açıklamasında şu ifadelere yer verilmiştir: “C'est-à-dire (d'après l'un des préjugés superstitieux qui ont tant de force sur l'esprit des Orientaux), crains l'influence funeste que peut exercer sur toi la présence d'un être malheureux.” “Yani (doğu düşüncesi yapısında çok güçlü bir yere sahip batıl önyargılara göre) uğursuz bir kişinin varlığının senin

üzerinde bırakacağı uğursuz etkilerinden sakın.” ۱۹۱۴ دولتلیوه دوقن کچ. فقرادن صاقن کچ .

Şinasi: 1914 nolu atasözü ile aynı.

182	Osmanlı Türkçesi	بال طوتن پارمعن یالار
	Latince karakter ile yazılışı	Bal tutan parmağın yalar.
	Fransızcası	Le voleur de miel se lèche les doigts.
	Yaklaşık Çevirileri	Bal hırsızı parmağını yalar.

۱۰۲۵ بال طوتان پارمغنی یالار .

Şinasi: 1025 nolu atasözü ile aynı.

183	Osmanlı Türkçesi	آت بئنک قلیچ قوشاننک
	Latince karakter ile yazılışı	At bineniñ, kılıç quşanıñ.
	Fransızcası	Le cavalier doit se pourvoir d'un sabre.
	Yaklaşık Çevirileri	Atlının bir kılıç edinmesi gerek.

۱۶ آت بئنک قلیچ قوشاننک .

Şinasi: 16 nolu atasözü ile aynıdır.

184	Osmanlı Türkçesi	یگلمیان براله
	Latince karakter ile yazılışı	Yañılmayan bir Allah.
	Fransızcası	Dieu seul est infaillible.

	Yaklaşık Çevirileri	Yanılmayan tek Allah'tır.
--	---------------------	---------------------------

۳۸۳۶ باکلمیان برالله .

Şinasi: 3836 nolu atasözü ile aynıdır.

185	Osmanlı Türkçesi	زحمتسز بال ینمز
	Latince karakter ile yazılışı	Zahme tsiz bal yenmez.
	Fransızcası	Point de plaisir sans peine.
	Yaklaşık Çevirileri	Zahme tsiz zevk olmaz.

۳۱۰۵ زحمتسز بال ینمز .

Şinasi: 2105 nolu atasözü ile aynı.

186	Osmanlı Türkçesi	ازاجک اقچم غوغاسز باشم
	Latince karakter ile yazılışı	Azacık aççem, göğasız başım.
	Fransızcası	Peu d'argent, peu de procès.
	Yaklaşık Çevirileri	Az para, az sorun.

۱۰۳ آزیجق آشم. غوغاسز باشم .

Şinasi: Bu atasözünün yaklaşık karşılığı Şinasi'de 143 numarada "Azıcık aşım, güresiz başım." olarak verilmiştir. Jaubert'te "akçe", Şinasi'de "aş" olarak ifade edilmiştir.

187	Osmanlı Türkçesi	چوق بلن چوق یگور
	Latince karakter ile yazılışı	Çoç bilen çoç yafulur.
	Fransızcası	Qui sait beaucoup se trompe souvent.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok bilen sık sık yanılır.

۱۶۳۵ چوق بیان چوق یا کور .

Şinasi: 1635 nolu atasözü ile aynı.

188	Osmanlı Türkçesi	بکله انانیه صوبه طابینه کچ کونه انانیه عورت سوزینه الدانه اتکث بورکنه طابینه
	Latince karakter ile yazılışı	Beyle re inanma, suya dayanma. Geçğine inanma, avrat sözine aldanma, atfî yürüğüne dayanma.
	Fransızcası	Ne te fie pas aux discours des grands, à la durée du calme sur la mer, à la clarté du jour qui fuit, à la vigueur de ton cheval, ni à la parole des femmes.
	Yaklaşık Çevirileri	Büyükle nin nutkuna, denizin sükûnetine, akan günün aydınlığına, atının gücüne bir de kadınlarn sözüne inanma.

Şinasi: 1080 nolu sözde Jaubert'in esrinde geçenden eksik olduğu müşahade edilmektedir. Anlam ifadesi olarak örtüşmektedir. "Beyle re inanma, suya dayanma. Geçkinle kan sözüne

aldanma" şeklinde ifade edilmiştir. **آداننه .**

۱۰۸۰ بکله انانیه. صوبه طابینه. کچ کونه قاری سوزینه

189	Osmanlı Türkçesi	قز اناسندن کورمینیجه سفرای دوشره مز
	Latince karakter ile yazılışı	Qız anasından görme yince sofraya döşürmez.
	Fransızcası	Avant d'en avoir reçu l'ordre de sa mère, une fille ne doit point enlever les plats de dessus la table.
	Yaklaşık Çevirileri	Kız annesinde n emir almayınca, masanın üstünden tabakları kaldırmaz.

Şinasi: 2882 nolu “Kız anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz.” atasözü yukarıdakiyle anlam olarak örtüşür ve onun daha güncel bir kullanımıdır. “Döşüm ez” ifadesi Şinasi’de

“kaldırmaz” olarak kullanılmıştır.

۲۸۸۲ قرآنسندن گورمىنجه سفرهنى قالدیرماز .

190	Osmanlı Türkçesi	اَلْ اِيچون آغليان كوزسز قالور
	Latince karakter ile yazılışı	El için ağlayan gözsüz qalur.
	Fransızcası	Qui pleure pour tout le monde finit par perdre les yeux.
	Yaklaşık Çevirileri	Herkes için ağlayan, gözünden olur.

Şinasi: 467 nolu atasözü Jaubert’in verdiği ile kelimesi kelimesine uyuşmasa da anlam olarak örtüşmektedir. “El için ağlayan iki gözden çıkar.”

۶۷: ال ايچون آغلايان ايكي كوزدن چيقار .

191	Osmanlı Türkçesi	قره يه صابون دلي يه اوكت نه ايلسون
	Latince karakter ile yazılışı	Qaraya sabun, deliye öğüt ne iyelün.
	Fransızcası	Rien de plus inutile que les conseils à un fou et le savon à un nègre (pour se blanchir la peau).
	Yaklaşık Çevirileri	Zenciye (derisini beyazlatmak için) sabun, deliye öğüt ne fayda.

Şinasi: 2761 nolu atasözüyle aynı.

۲۷۶۱ قارهه صابون دلي يه اوگود نيلسون .

192	Osmanlı Türkçesi	کناره کور بزین آل اناسن کور قزین آل
	Latince karakter ile yazılışı	Kenarı gör bezini al, anasın gör kızın al.
	Fransızcası	Prends l'étoffe d'après la lisière, et la fille d'après la mère.
	Yaklaşık Çevirileri	Kenarına göre bezi, anasına göre kızı al.

۲۸۱ آتسه باق قزین آل. کنارینه باق بزین آل .

Şinasi: 281 nolu “Anasına baq kızını al, kenarına baq bezini al.” Atasözü ile yukarıdaki atasözü anlam olarak örtüşür. Kullanımda yerellik özelliğinden doğan farklar vardır.

193	Osmanlı Türkçesi	بالق آولایانک کوتی عبوده کرک
	Latince karakter ile yazılışı	Balıq avlayaıı kötü suda görüñ.
	Fransızcası	Le pêcheur doit s'habituer à l'eau trouble.
	Yaklaşık Çevirileri	Balıkçı bulanık suya alışkın olmalı.

Bu söz ile örtüşen bir ifadeye rastlanmamıştır.

194	Osmanlı Türkçesi	آته بقمه دونه بقمه ايچنك كي جانہ باق
	Latince karakter ile yazılışı	Ata baqma, dona baqma, içindeki cana baq.
	Fransızcası	Ne considère ni l'extérieur du cheval ni sa robe, mais ses qualités.
	Yaklaşık Çevirileri	Atın ne dışına ne elbisesine bak, atın niteliğine bak.

۵: آته باقمه طونه باق. ايچنده كي جانہ باق .

Şinasi: 45 nolu atasözünde çok benzeşiyor gibi görünen bu sözde önemli anlam kaymasının olduğu ifade edilebilir. Jaubert'in "dona bakma" ifadesi Şinasi'de tam tersi bir anlamda "dona bak" olarak ifade edilmiştir. Bu sözü bugünlerde de "dona bakma" olarak ifade ettiğimiz göz önüne alındığında burada bir yazım yanlışlığı veya baskı hatasının da olabileceği varsayılabilir.

195	Osmanlı Türkçesi	کلمک ارادت کتمک اجازت
	Latince karakter ile yazılışı	Kelmek iradet, gitmek icazet.
	Fransızcası	On vient quand on veut, on s'en va quand on peut.
	Yaklaşık Çevirileri	İsteyince gelirsin, müsaadeyle gidersin.

Şinasi: 3231 nolu "Gelmek iradet, gitmek icazet iledir." atasözü yapı bakımından yukardaki atasözünü "iledir" kelimesi ile kullanımını vermiştir.

۳۲۳۱ گلمک ارادت کتمک اجازت الیهدر .

196	Osmanlı Türkçesi	قونشیق او قومقدن ایودر
	Latince karakter ile yazılışı	Qonuşmaq oqumaqdan evüdir.
	Fransızcası	On s'instruit plus par la conversation que par la lecture.
	Yaklaşık Çevirileri	Okumaktansa konuşarak daha çok bilgi edinilir.

Şinasi: 2933 nolu atasözü ile aynı.

۲۹۳۳ قونشیق او قومقدن ایودر .

197	Osmanlı Türkçesi	کیٹک عربہ سنک بولنور سک انک تکی سنی چاعر
	Latince karakter ile yazılışı	Kimiñ arabasında bulunursañ onuñ türküsünü çağır.
	Fransızcası	Si tu te trouves dans le chariot de quelqu'un, chante sa romance.
	Yaklaşık Çevirileri	Eğer birinin arabasında bulunursan onun şarkısını söyle.

Bu atasözünde geçen *türkü* ifadesine dipnotla bir açıklama getirilir: "On sait que les mots français *roman et romance* viennent du nom de l'une des langues que parlaient anciennement nos aïeux. Par un motif semblable, les Ottomans appellent aujourd'hui *turkiat* leurs pièces écrites en langue turke proprement dite, et *turki* leurs chansons." Şunu ifade eder: "Biliyoruz ki Şinasi'de bir kelime olan roman ve romans atalarımızın konuştuğu dillerden birinin adından gelmektedir. Tam da benzer bir anlayışla Osmanlılar bugün Türkçe yazılmış yazılı türlerine *türkiyat*, şarkılarına da *türkü* derler.

Şinasi: 3136 nolu "Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır." atasözü içerik ve yapı bakımından benzerlikler içerse de Jaubert'te bu söz olumlu bir tavsiye niteliğindedir. Ancak

۳۱۳۶ کیمک عربہ سنہ بولنور سک انک تکی سنی چاعر .

Şinasi'de olumsuz bir ifade ile verilmiştir.

198	Osmanlı Türkçesi	حرام حرامه کیدر
	Latince karakter ile yazılışı	Haram harama gider.
	Fransızcası	Le mal tourne à mal.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötü kötüye yönelir.

۱۶۸۷ حرامدن کلان حرامه کیدر .

Şinasi: 1687 nolu "Haramdan gelen harama gider." Atasözü anlam olarak yukardaki atasözünü örtüşür. Ama "gelen" ifadesi yukarıda kullanılmamıştır.

	Osmanlı Türkçesi	یوز ویردیپلر علی یه گلندی سچدی خالی یه
--	------------------	--

199	Latince karakter ile yazılışı	Yüz verdiler Ali'ye geldi sıçdı halıya.
	Fransızcası	Donnez acces à Aly, il ne tardera pas à salir vos meubles.
	Yaklaşık Çevirileri	Aliye giriş izni verdiniz, eşyalarımızı kirletmekte gecikmedi.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

200	Osmanlı Türkçesi	اوکسز اوغلان کوبکی کندو کسر
	Latince karakter ile yazılışı	Öksüz oğlan köbeki(göbeği) kendü(kendi) keser.
	Fransızcası	L'orphelin coupe lui-meme son nombril.
	Yaklaşık Çevirileri	Yetim kendi göbeğini kendi keser.

Bu atasözünü açıklarken "C'est-à-dire, se suffit à lui- meme" ifadesiyle dipnot verilmiştir.

Yani; "kendi kendine yeter" denilmiştir.

Şinasi: 875 nolu "Öksüz çocuk göbeğini kendi keser." ifadesi yukarıdaki atasözünüyle örtüşmektedir. Ancak Jaubert'te "oğlan", Şinasi'de "çocuk" kelimesi kullanılmıştır.

201	Osmanlı Türkçesi	محبت صادق ایودر کشینک اقرباسندن
	Latince karakter ile yazılışı	Muhabet sadıq eyüdüür kişiniñ aqrabasından.
	Fransızcası	Mieux vaut ami que parent.
	Yaklaşık Çevirileri	Dost akrabadan iyidir.

۲۲۷۲ صادق دوست اقربادن بگدر .

Şinasi: 2272 nolu "Sadıq dost akrabadan yeğdir." Atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak örtüşmektedir. Jaubert'te "muhabbet sadık" ve "iyidir" ifadeleri Şinasi'de "sadık dost" ve "yekdir" ifadeleri kullanılmıştır. Ayrıca Jaubert'te geçen "kişinin" ifadesi Şinasi'de yoktur.

202	Osmanlı Türkçesi	عاشق اولان کورددر
	Latince karakter ile yazılışı	Aşık olan kördür.
	Fransızcası	L'amoureux est aveugle.
	Yaklaşık Çevirileri	Aşık kördür.

۲۵۲۱ عاشق اولان کورددر .

Şinasi: 2521 nolu atasözü ile aynıdır.

203	Osmanlı Türkçesi	کشینک حرمتی کندو آلدک در
	Latince karakter ile yazılışı	Kişiniñ hürmeti kendi elindedir.
	Fransızcası	L'honneur d'un homme dépend de lui.
	Yaklaşık Çevirileri	Kişinin onuru kendisine bağlıdır.

۳۱۱۷ کشینک حرمتی کندی آلددر .

Şinasi: 3117 nolu atasözü ile aynıdır.

204	Osmanlı Türkçesi	حرمت و محبت ایکی باشدن اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Hürmet ve muhabbet iki başdan(baştan) olur.
	Fransızcası	Les égards et l'amitié doivent être réciproques.
	Yaklaşık Çevirileri	Saygı ve dostluk karşılıklıdır.

Şinasi: 3049 nolu "Muhabbet iki baştan olur." Atasözü yukarıdaki ifadeyle anlam olarak örtüşür. Ancak yapı bakımından farklıdır. Şinasi'de "hürmet ve" ifadeleri olmadan

kullanılmıştır.

۳۰۰۹ محبت ایکی باشدن اولور .

	Osmanlı Türkçesi	چۆملەك يوارلنك قباغنى بولدى
205	Latince karakter ile yazılışı	Çömlek yuvarlandı qapağını buldu.
	Fransızcası	A force de chercher, on trouve l'orifice de la marmite.
	Yaklaşık Çevirileri	Araya araya, tencerenin kapağı bulundu.

Şinasi: 1449 nolu atasözü Jaubert'in kullanımı ile örtüşmektedir. Jaubert'te "çömlek" olarak kullanılan kelime Şinasi'de "tencere" kelimesi ile verilmiştir.

۱۴۴۹ تجره يوارلاندی قباغنى بولدى .

	Osmanlı Türkçesi	جان ويرمينجه جان ايله کيرنمز
206	Latince karakter ile yazılışı	Can virmeyince can ile kirinmez.
	Fransızcası	Les hommes ne s'intéressent à nous qu'autant que nous nous intéressons à eux.
	Yaklaşık Çevirileri	Başkasına ne kadar alaka gösterirsek o kadar alaka görürüz.

Bu atasözü ile örtüşen bir ifade bulunamamıştır. Ancak 1506 nolu "Can gitmeyince canan ele girmez." ifadesi ile benzerlik taşımaktadır. Aynı ifade oldukları yönünde bir düşüncemiz olsa

da buna gerçekçi deliller getirmek olanaksız görünmektedir. ۱۵۰۶ جان کمنجه جانان اله گيرمز .

	Osmanlı Türkçesi	قوشو طارنى قوشو به قاز کونور
207	Latince karakter ile yazılışı	Qoşunun tavuğu qoşuya qaz görünütr.
	Fransızcası	La poule du voisin nous paraît une oie.
	Yaklaşık Çevirileri	Komşunun tavuğu bize kaz görünütr.

Şinasi: 2931 nolu atasözü ile aynı.

۲۹۳۱ قومشونك طارنى قومشويه قاز گورينور .

	Osmanlı Türkçesi	جفای چکمن آدم صفانك قدرنى بلمز
208	Latince karakter ile yazılışı	Cefa çekmeyen adam sefanî qadrini bilmez.
	Fransızcası	Qui n'a pas éprouvé la peine ignore le prix du plaisir.
	Yaklaşık Çevirileri	Sıkıntı çekmeyen, mutluluğun kıymetini bilmez.

Şinasi: 1017 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Jaubert'in "adam" kelimesi Şinasi'de "aşık"

kelimesi ile sunulmuştur. ۱۵۱۷ جفای چکمن عاشق صفانك قدرنى بلمز .

	Osmanlı Türkçesi	يالنجى كيمدر ايشتيكىنى سويليندر
209	Latince karakter ile yazılışı	Yalancı kimdir? – İştidiğini(işittiğini) söyleyendir.
	Fransızcası	Le menteur, quel est-il ? — C'est celui qui répète tous les ouï-dire.
	Yaklaşık Çevirileri	Yalancı kimdir? –İştittiğini tekrar edendir.

۳۸۳۹ يالانجى كيم ايشتيكىنى سويلر .

Şinasi: 3839 nolu "Yalancı kim? –İştittiğini söyler." ifadesi ile yukarıdaki ifade aynıdır..

Ancak deyiş farkı ve yerel kullanım özelliklerinin sonucu küçük farklar gözlemlemekteyiz.

	Osmanlı Türkçesi	دوسته بریشیل یسراق
210	Latince karakter ile yazılışı	Dosta bir yeşil yapraq.
	Fransızcası	Il suffit à un ami d'une simple feuille d'arbre.
	Yaklaşık Çevirileri	Dosta basit bir ağaç yaprağı kafidir.

۲۰۰۳ دوست بریشیل یاپراق .

Şinasi: 2003 nolu atasözü ile aynı.

211	Osmanlı Türkçesi	فلان بیرک صومنی بیوک اییش سکا نه
	Latince karakter ile yazılışı	Falan yerii somunu, büyük imiş saña ne?
	Fransızcası	Que t'importe la qualité du pain d'un autre pays ?
	Yaklaşık Çevirileri	Başka ülkenin ekmeğinin kalitesinde n sana ne?

۲۷۰۸ فلان برك صومنی بیوکش سکا نه .

Şinasi: 2708 nolu atasözü ile aynıdır.

212	Osmanlı Türkçesi	کوکل کی سورسه کوزل اودر
	Latince karakter ile yazılışı	Göñül kimi severse güzel odur.
	Fransızcası	Est beau ce qui plaît au cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Göñül kimi severse güzel odur.

۳۳۱۹ کوکل کی سورسه کوزل اودر .

Şinasi: 3319 nolu atasözü ile aynı.

213	Osmanlı Türkçesi	قاچمق بدنن طونتیق سندن
	Latince karakter ile yazılışı	Qaçmaq bana, tutmaq sana.
	Fransızcası	C'est à moi de fuir, à toi de m'atteindre.
	Yaklaşık Çevirileri	Kaçmak bana, tutmak sana.

۲۷۲۴ قاچمق بدنن. طونتیق سندن .

Şinasi: 2724 nolu "kaçmaq benden. Tutmaq senden" atasözü ile Jaubert'te yer alan ifade anlam olarak örtüşmektedir. Ancak yapı bakımından birbirinden farklıdır.

214	Osmanlı Türkçesi	قول خطاسز اولماز خطا توبه سز اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Qul hatasız olmaz, hata tevbesiz olmaz.
	Fransızcası	Point de créature sans défaut, point de péché sans repentir.
	Yaklaşık Çevirileri	Yaratılan hatasız olmaz, pişmanlık duyulmayan hata olmaz.

۲۹۸۵ قول خطاسز اولماز خطا توبه سز اولماز .

Şinasi: 2980 nolu atasözü ile aynı.

215	Osmanlı Türkçesi	مونت اردن عورت ایودر
	Latince karakter ile yazılışı	Muvanes erden avrat e yüdr.
	Fransızcası	Mieux vaut être femme qu'homme efféminé.
	Yaklaşık Çevirileri	Efemine erkek olmaktansa kadın olmak iyidir.

Müennes, kadın, kadını, dişi

۳۴۶۹ محنت اردن عورت یگدر .

Şinasi: 3469 nolu "Muhannes erden avrat yeğdir." atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak örtüşür. Jaubert'in ifadesinde muhannes kelimesinin ya yerel kullanımla muvanes olarak yazıldığı veya bir inlâ hatasından yanlış yazıldığı düşünülmektedir. Ayrıca birinde "iyidir" ötekinde ise aynı ifadenin daha eski bir kullanımı "yeğdir" kelimesi tercih edilmiştir.

216	Osmanlı Türkçesi	تُرک دانشمند اولور ادم اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Türk danışmend olur, adam olmaz.
	Fransızcası	Le Turk peut devenir savant, il ne devient jamais humain.

	Yaklaşık Çevirileri	Türk bilgin olur ama asla adam olamaz.
--	---------------------	--

Bu atasözünün içindeki Türk kelimesinin açıklanması amacıyla dipnot verilmiştir: "C'est-à-dire, le grossier nomade." "Yani kaba göçebe" diye rek açıklanmıştır.

۱۷۷۴ ترک دانشمند اولور، آدم اولماز .

Şinasi: 1474 nolu (Asıl eserde numaralandırma sehven 4474 diye yazılmış.) atasözü ile aynıdır.

217	Osmanlı Türkçesi	حمامه کیرن نولر
	Latince karakter ile yazılışı	Hamama giren terler.
	Fransızcası	Celui qui entre au bain transpire.
	Yaklaşık Çevirileri	Hamama giren terler.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

218	Osmanlı Türkçesi	چوق کولن چوق اغلر
	Latince karakter ile yazılışı	Çoç gülen çoç ağlar.
	Fransızcası	Qui rit beaucoup ple ure beaucoup.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok gülen çok ağlar.

Şinasi: 1646 nolu atasözü ile aynı.

۱۶۴۶ چوق کولن چوق اغلار .

219	Osmanlı Türkçesi	صناعت چوپ آلتنه در
	Latince karakter ile yazılışı	Sanaat cop atandadır.
	Fransızcası	L'art s'acquiert avec peine.
	Yaklaşık Çevirileri	Sanat güçlükle elde edilir.

Bu atasözünün açıklanmasında içindeki cop kelimesinin "Litt. sous le bâton" yani "sopa" anlamında kullanıldığı belirtilmiştir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır. Ancak sanatın önemini ele alan farklı atasözleri mevcuttur.

220	Osmanlı Türkçesi	سری ویرمک اولور سری عیان ایلمک اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Ser'i vermek olur, sır a yan eylemek olmaz.
	Fransızcası	On peut donner sa tête, mais son secret, jamais.
	Yaklaşık Çevirileri	Kelle yi ver ama sır asla.

۲۱۶۴ سر ویرمک سر ویرمک .

۲۱۶۵ سر ویرمک سر ویرمک .

Şinasi: 2164 nolu "Ser verir sır vermez." ve 2165 nolu "Ser verip sır vermemei." Atasözleri yukarıdaki atasözü ile anlam yönünden örtüşür. Ancak Şinasi'de belirtilen atasözleri zamanına göre daha güncel ve öz biçiminde verilmiştir.

221	Osmanlı Türkçesi	عجله ایلمن یوروین یولده قالور
	Latince karakter ile yazılışı	Acele ilen yürüyen yolda çalır.
	Fransızcası	Qui court trop vite reste en chemin.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok hızlı koşan yolda kahr.

Şinasi: 2546 nolu atasözü ile aynıdır.

۲۵۴۶ عجله ایلمه یوروین یولده قالور .

	Osmanlı Türkçesi	آدمه کزک در
	Latince karakter ile yazılışı	Adama adam gerekdir.

222	Fransızcası	A un homme il faut un homme.
	Yaklaşık Çevirileri	İnsana insan gerek.

Yazar bu sözü bir dipnot ile açıklama gereği duymuştur. “C’est-à-dire, l’homme de cœur recherche l’homme de cœur.” “Yani gönül adamı, gönül adamını arar.”

۸۹ آدم آدمه لازم اولور .

Şinasi: 89 nolu atasözü Jaubert’in eserinde verdiği örnekle örtüşen bir anlamda kullanılmıştır. Tek farkı “gerekdir” ifadesi “lazım olur” şeklinde kullanılmasıdır.

223	Osmanlı Türkçesi	ياره لو اشك پك چاصر
	Latince karakter ile yazılışı	Yaralı eşek çok çağırır.
	Fransızcası	L’âne blessé se plaint toujours.
	Yaklaşık Çevirileri	Yaralı eşek çok yakırır.

Atasözünde geçen “Yaralı eşek” ifadesi bir dipnot ile açıklanmıştır. “C’est-à-dire, l’homme sans caractère.” “Yani karaktersiz insan” diye ifade edilmiştir.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmamıştır.

224	Osmanlı Türkçesi	سرت سِرکه کندی قابنه ضرر ايدر
	Latince karakter ile yazılışı	Sert sirke kendi qabına zarar ider.
	Fransızcası	Le vinaigre trop fort ronge le vase destiné à le contenir.
	Yaklaşık Çevirileri	Keskin sirke içinde bulunduğu kaba zarar verir..

Şinasi: 3037 nolu “Keskin sirke kabına zarar eder.” Atasözü Jaubert’in derlediği söz ile anlam bakımından örtüşmektedir. Yapı bakımından Şinasi’nin derlediği ifade daha öz ve kısa bir

۳۰۳۷ ککین سِرکه قابنه ضرر ايدر .

nitelik taşır.

225	Osmanlı Türkçesi	اشکئی اول بغله صکره نگرى به اصبرله
	Latince karakter ile yazılışı	Eşegini evvel bağla, sofrıa teñriya ismarla
	Fransızcası	Attache d’abord ton âne, puis tu le recommanderas à Dieu.
	Yaklaşık Çevirileri	Önce eşegini bağla, sonra Allah’a emanet et.

Şinasi: 428 nolu atasözü ile aynı.

۴۲۸ اشکئی اول بغله صکره نگرى به استازله .

226	Osmanlı Türkçesi	اول طعام صکره کلام
	Latince karakter ile yazılışı	Evvel taam, sofrıa kelam.
	Fransızcası	La nourriture d’abord, les discours après.
	Yaklaşık Çevirileri	Önce yemek, sora sohbet.

Şinasi: 560 nolu atasözü ile aynı.

۵۶۰ اول طعام صکره کلام .

227	Osmanlı Türkçesi	سببسىز کيمسى دوشمن ايدنمير
	Latince karakter ile yazılışı	Sebepsiz kimseyi düşman edinme.
	Fransızcası	Ne te fais point d’ennemis sans motif.
	Yaklaşık Çevirileri	Sebepsiz kimseyi düşman edinme.

Şinasi: 2153 nolu “Sebepsiz kimseyi düşman etme.” Atasözü ile yukarıdaki atasözü anlam açısından örtüşmektedir. Ancak yapı biraz farklıdır.

۲۱۵۳ سببسىز کيمسى دشمن ايمه .

	Osmanlı Türkçesi	دوسته چوق واران اشکئی صورت کورر
--	------------------	---------------------------------

228	Latince karakter ile yazılışı	Dosta çoq varan, aksi surat görür.
	Fransızcası	Qui visite trop ses amis, s'expose à trouver grise mine.
	Yaklaşık Çevirileri	Dostlarını çok ziyaret eden, aksi surat bulmayla karşı karşıya kahr.

۲۰۱۱ دوسته چوق واران اكنى يوز گورر.

Şinasi: 2011 nolu atasözü ile aynı. Ancak Jaubert bu atasözününün "surat", Şinasi ise "yüz" ile kullanımını vermeyi tercih etmiştir. "Dosta çoq varan aksi yüz görür"

229	Osmanlı Türkçesi	قراڭقلاڭ كوز قپادوغنه كيم بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Karanlıkta göz kapadığın kim bilir.
	Fransızcası	Qui ne ut savoir ce qui se passe dans l'obscurité ?
	Yaklaşık Çevirileri	Karanlıkta ne olup bittiğini kim bilir?

Şinasi: 2823 nolu "Karanlıkta göz kırpar." atasözü Jaubert'te geçen atasözününün bir özetini

niteliğindedir.

230	Osmanlı Türkçesi	بوش توربه ايله آت طوتلماز
	Latince karakter ile yazılışı	Boş torba ile at tutulmaz.
	Fransızcası	On n'attrape pas le cheval avec un sac vide.
	Yaklaşık Çevirileri	Boş torba ile at tutulmaz.

Şinasi: 1261 nolu atasözü ile aynıdır.

231	Osmanlı Türkçesi	غريب قوشك يوا سنى تڭرى ياپار
	Latince karakter ile yazılışı	Garib kuşuñ yuvasını teñri yapar.
	Fransızcası	La Providence construit le nid des oiseaux étrangers.
	Yaklaşık Çevirileri	Garip kuşun yuvasını Allah yapar.

Şinasi: 2645 nolu atasözü ile aynı. Ancak yukarıda "tanrı" kelimesi Şinasi'de "Allah" olarak

kullanılmıştır.

232	Osmanlı Türkçesi	بچاق يارهسى اوڭلور دل يارهسى اوڭلور
	Latince karakter ile yazılışı	Bıçak yarası oñuludur, dil yarası oñulmaz.
	Fransızcası	On guérit des coups de couteau, on ne guérit pas des coups de langue.
	Yaklaşık Çevirileri	Bıçak yarası iyileşir, dil yarası iyileşmez.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

233	Osmanlı Türkçesi	اوغرى اول حرامى اول انصافى آلدن قوم
	Latince karakter ile yazılışı	Eğri ol, haramı ol, insafı elden çoma.
	Fransızcası	Sois brigand, sois voleur, mais ne cesse pas d'être juste.
	Yaklaşık Çevirileri	Haydut ol, hırsız ol ama adaleti bırakma.

Bu atasözünde geçen haydut ve hırsız ifadeleri ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. "On sait que, chez les peuples de l'Orient, les mots de voleur et de brigand n'excluent pas entièrement l'idée

d'une certaine justice. C'est dans ce sens que le mot grec **κλέπτης** ou, suivant la prononciation moderne, **κλέφτης** a été traduit dernièrement par *guerrier, partisan, guérillas*, etc." "Doğu toplumunda haydut ve hırsızların tam anlamıyla adaletten uzaklaşmadıkları bilinmektedir. Tam da bu manada Yunanca "kleptis" ve sonraları telaffuzu değişerek "kleftis" 'e dönüşen kelime son olarak savaşçı partizan, gerilla gibi kelime anlamları ile çevrilmektedir.

Bu ifade ile yapı bakımından örtüşen bir kullanıma rastlanmamıştır. Anlam açısından Şinasi 631 nolu atasözünde "İnsaf dinin yarısıdır." İfadesi bu sözü karşıladığı ifade edilebilir.

234	Osmanlı Türkçesi	ایلچییه زوال یوق
	Latince karakter ile yazılışı	Elçiye zeval yoq.
	Fransızcası	A l'ambassadeur nul dommage.
	Yaklaşık Çevirileri	Elçiye zarar yok.

Şinasi: 742 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Ancak son kelime olarak biri "yok" diğeri "olmaz" ifadesini kullanmıştır.

235	Osmanlı Türkçesi	ایدن بولور
	Latince karakter ile yazılışı	Eden bulur.
	Fransızcası	Qui fait trouve.
	Yaklaşık Çevirileri	Eden bulur.

Ebuzziya'nın Şinasi'ye ilavesi: 667 nolu ifade ile aynıdır.

236	Osmanlı Türkçesi	اولش ارسلانک صقالن بولار
	Latince karakter ile yazılışı	Ölmüş aslanın saqalını yolar.
	Fransızcası	Il arrache la crinière au lion mort.
	Yaklaşık Çevirileri	Ölmüş aslanın yelesini yolar.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

237	Osmanlı Türkçesi	کاملی کامل بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Kâmilî kâmil bîlür.
	Fransızcası	L'homme de mérite se connaît en mérite.
	Yaklaşık Çevirileri	Mezhiyetli olan, mezhiyetten anlar.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmamıştır.

238	Osmanlı Türkçesi	دوسته باشه دشمنه ایاغه بقارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Dost başa düşman ayağa baqarlar.
	Fransızcası	On voit (avec plaisir) la figure d'un ami et les pieds d'un adversaire (qui fuit)
	Yaklaşık Çevirileri	Dostun yüzüne (mutlulukla), (kaçan) rakibin ayaklarına bakılır.

Şinasi: 2002 nolu atasözü ile aynı. Ancak Şinasi'de kelimelerin yeri değişerek şu şekilde

verilmiştir: "Dost başa baqar, düşman ayağa." ۲۰۰۲ دوست باشه باقار دشمن آياغه .

239	Osmanlı Türkçesi	يارامز قوڭشونك يدي محللهدك جبرارى وار
	Latince karakter ile yazılışı	Yaramaz goñşunun yedi mahalleyedek zararı var.
	Fransızcası	L'influence d'un mauvais voisin se fait sentir jusqu'au septième quartier de la ville.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötü komşunun etkisi şehrin yedi mahallesine değin hissedilir.

۳۱۷۳ كوتوقومشونك يدي محللهيه ضررى وارد.

Şinasi: 3173 nolu "Kötü komşunun yedi mahalleye zararı var." Atasözü ile yukarıdaki atasözü örtüşür. Jaubert'te "yaramaz komşu", Şinasi'de "kötü komşu" olarak ifade edilir.

240	Osmanlı Türkçesi	ایشدلمش خبر اولماز جهانك
	Latince karakter ile yazılışı	İşitilmemiş haber olmaz cihanda.
	Fransızcası	Ici-bas rien d'inouï.
	Yaklaşık Çevirileri	Dünyada duyulmadık hiçbir şey olmaz.

۶۹۶ ایشدلمش جهانده خبر اولماز.

Şinasi: 696 nolu "işitilmemiş cihanda haber olmaz." atasözü yukardaki sözle aynı anlam değeri taşır. Ancak yapısal olarak kelimelerin dizilişinde farklılık görülmektedir.

241	Osmanlı Türkçesi	بیوک باشك بیوک اغریسی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Büyük başın büyük ağrısı var.
	Fransızcası	Grandeurs entraînent soucis.
	Yaklaşık Çevirileri	Büyüklük sıkıntıları beraberinde getirir.

Şinasi: 1324 nolu atasözü ile örtüşür. Ancak birinin sonu "var" kelimesi ile biterken diğeri yakın anlamda "olur" ifadesi ile biter.

۱۳۲۰ بیوک باشك بیوک آغریسی اولور.

242	Osmanlı Türkçesi	بیك تاسه بر بورج اودهمز
	Latince karakter ile yazılışı	Biñ tasa bir borç ödemez.
	Fransızcası	Mille larmes ne paient pas une dette.
	Yaklaşık Çevirileri	Bin gözyaşı bir borcu ödemez.

۱۲۲۹ بيك تاسه بر بورج اودهمز.

Şinasi: 1229 nolu atasözü ile aynı.

243	Osmanlı Türkçesi	سگره گلن کیم ایسه قیوی اول قپار
	Latince karakter ile yazılışı	Soñra gelen kim ise qapuyı ol qapar.
	Fransızcası	Quel que soit le dernier venu, c'est lui qui doit fermer la porte.
	Yaklaşık Çevirileri	Son gelen kim olursa olsun kapıyı kapatmak ona düşer.

Bu atasözüne ilişkin dipnotta şu ifadeler yer alır: "C'est-à-dire, qui doit répondre de tout. Les Italiens ont aussi ce proverbe, mais ils lui donnent un tout autre sens." "Yani, her söylenileni yapar. İtalyancada da bu atasözü vardır ama İtalyanlar bu söze bambaşka bir mana

۲۳۲۲ سگره گلان قیوی قپار.

۲۳۲۳ سگره گلان کیم ایسه قیوی او قپار.

vermektedirler."

Şinasi: 2322 nolu “Sonra gelen kapıyı kapar.” atasözü anlam bakımından ve 2323 nolu “Sonra gelen kim ise kapıyı o kapar.” atasözü hem anlam hem yapı bakımından yukarıdaki atasözünü ile aynıdır.

244	Osmanlı Türkçesi	باش كيدنجه آياقی پايدار اولماز.
	Latince karakter ile yazılışı	Baş gidince ayaq payidar olmaz.
	Fransızcası	Quand on perd la tête, les pieds perdent leur aplomb
	Yaklaşık Çevirileri	Baş gidince ayaklar dengeyi kaybeder.

Şinasi: 976 nolu atasözü ile aynı.

245	Osmanlı Türkçesi	يورکی آت يمين آرترر
	Latince karakter ile yazılışı	Yörük at yemini arttırır.
	Fransızcası	Le bon cheval donne du cœur au cavalier.
	Yaklaşık Çevirileri	İyi at binicisine yüreğini verir.

Şinasi: 3984 nolu “Yörük at yemini kendi arttırır.” atasözü yukarıdaki atasözü ile aynıdır.

Şinasi’de Jaubert’ten farklı olarak “kendi” ifadesini görürüz.

246	Osmanlı Türkçesi	عربه يولندن چقه
	Latince karakter ile yazılışı	Araba yolundan çıkma.
	Fransızcası	Il ne faut point sortir de la route tracée.
	Yaklaşık Çevirileri	Yol boyundan asla çıkma.

Bu söze Şinasi’de rastlanmamıştır.

247	Osmanlı Türkçesi	صاغ اوکوزه چورک صمان ضرار ائمز
	Latince karakter ile yazılışı	Sağ öküzü çürük saman zarar etmez.
	Fransızcası	A boeuf bien portant mauvaise paille n’est point nuisible.
	Yaklaşık Çevirileri	Semiz öküzü kötü samanın zararı dokunmaz.

Şinasi: 2277 nolu atasözü ile aynı.

248	Osmanlı Türkçesi	اشکه سمری بوک دکل
	Latince karakter ile yazılışı	Eşeğe semeri yük değil.
	Fransızcası	Le bât ne pèse point à l’âne.
	Yaklaşık Çevirileri	Eşeğe semeri yük olmaz.

Şinasi:424 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Yapısal olarak ilaveler ve farklı kelimeler kullanılmakla birlikte aynı anlamda kullanılır. “Eşeğin semeri kendine yük gelmez.”

249	Osmanlı Türkçesi	يیک ایشیت بر سويله
	Latince karakter ile yazılışı	Biñ işit, bir söyle.
	Fransızcası	Écoute mille fois, ne parle qu’une seule.
	Yaklaşık Çevirileri	Bin kez dinle bir sefer söyle.

Şinasi: 1228 nolu atasözü ile aynı.

	Osmanlı Türkçesi	شربة كسدوكی پارمق اعرماز
--	------------------	--------------------------

250	Latince karakter ile yazılışı	Şeriat kesdüğü parmaq ağrılmaz.
	Fransızcası	Le doigt légalement coupé ne fait point de mal.
	Yaklaşık Çevirileri	Yasalara uygun olarak kesilen parmak ağrılmaz.

Şinasi: 2224 nolu atasözü ile aynı.

۲۲۲۴ سکوت اقراردن گلور .

251	Osmanlı Türkçesi	هر کسی به کندو خوبی خوش کلور
	Latince karakter ile yazılışı	Her kişiye kendü huy hoş gelür.
	Fransızcası	Chacun se plaît dans ses penchants.
	Yaklaşık Çevirileri	Herkesin kendi meyili hoşuna gider.

Şinasi: 30704 nolu "Herkes kendi huyu hoş gelir." atasözü yukarıdaki atasözü ile örtüşmektedir. Kelime yerleşimi ve kullanımı bakımından küçük farklar olmakla birlikte anlam olarak aynıdır.

۳۷۰۴ هر که کندی خوبی خوش گلور .

252	Osmanlı Türkçesi	قورد توبنی دکشدرر خوبی دکشدرمز
	Latince karakter ile yazılışı	Qurt tüyünü değiştirir, huyunu değiştirmez.
	Fransızcası	Le loup change de poil et ne change point de naturel.
	Yaklaşık Çevirileri	Kurt tüyünü değiştirir huyunu değiştirmez.

۲۹۴۳ قورد توبنی دکشدرر خوبی دکشدرمز .

Şinasi: 2943 nolu atasözü ile aynı.

253	Osmanlı Türkçesi	دیلنجینک یوزی قره توربسی طولودر
	Latince karakter ile yazılışı	Dilencinin yüzü qara, torbası doludur.
	Fransızcası	La face du mendiant est noire, mais souvent sa besace est pleine.
	Yaklaşık Çevirileri	Dilencinin yüzü karadır ama genellikle torbası doludur.

Şinasi: 1988 nolu atasözü ile aynı. Sadece yazımında Jaubert "doludur", Şinasi "dolidır" diye

۱۹۸۸ دیلنجینک یوزی قره توربسی طولودر .

ifade etmiştir.

254	Osmanlı Türkçesi	افندیکنک نظری آته تیماردر
	Latince karakter ile yazılışı	Efendinin nazarı ata timardır.
	Fransızcası	Le coup d'œil du maître vaut pour le cheval un pansement.
	Yaklaşık Çevirileri	Sahibinin bakışı ata ilaç gibi gelir.

۴۴۳ افندیکنک نظری آته تیماردر .

Şinasi: 443 nolu atasözüyle aynı.

255	Osmanlı Türkçesi	تکلیف جهنمه اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Teklif cehennemde olur.
	Fransızcası	Les cérémonies peuvent être bonnes en enfer.
	Yaklaşık Çevirileri	Tören cehennemde iyi olabilir .

۱۴۳۵ تکلیف جهنمه اولور .

Şinasi: 1435 nolu atasözü ile aynı.

	Osmanlı Türkçesi	حصدن صاقن قارنجه ایسه ده
	Latince karakter ile yazılışı	Hasmından saqın, qaranca ise de.

256	Fransızcası	Il ne faut point mépriser un ennemi, quelque faible qu'il puisse être.
	Yaklaşık Çevirileri	Ne kadar zayıf olursa olsun düşmanımı küçümsemeyim.

Şinasi: 1777 nolu atasözü ile aynı.

۱۷۷۷ خستیدن صاقن قارنجیه ایسه ده ..

257	Osmanlı Türkçesi	صوگک پشمانلق فایله اتمیز
	Latince karakter ile yazılışı	Soñ pişmanlıq fayda etmez.
	Fransızcası	Repentir tardif ne sert à rien.
	Yaklaşık Çevirileri	Geç pişmanlık bir işe yaramaz.

Bu söz ile anlam bakımından örtüşen iki ifadeye rastlanmıştır. Birincisi Ebuzziya'dan Şinasi'ye ilave edilen 2329 nolu "Son pişmanlık akçe etmez." atasözüdür. İkincisi Şinasi'deki

۲۳۲۹ § صوگک پشمانلق آچه اتمیز .

2330 nolu "Son pişmanlık ele girmez." ifadesidir.

۲۳۳۰ صوگک پشمانلق اله کیرمز .

258	Osmanlı Türkçesi	بوگون بگا ایسه یارن سگادر
	Latince karakter ile yazılışı	Bugün baña ise yarın sañadır.
	Fransızcası	Hodie mihi, cras tibi.
	Yaklaşık Çevirileri	Bugün bana yarın sana.

Şinasi: 1294 nolu atasözü ile aynı.

۱۲۹۴ بوگون بگا ایسه یارین سگا .

259	Osmanlı Türkçesi	هرسوز سوبله که یرک قولاغی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Her sözü söyleme ki yerin kulağı var.
	Fransızcası	Ne profère pas toute sorte de paroles, car la terre a des oreilles.
	Yaklaşık Çevirileri	Her türden sözü ağzına alma, zira yerin kulakları var.

Şinasi: 3636 nolu "Her sözü söyleme, yerin kulağı var." atasözü ile örtüşür. Ancak Jaubert'in

۳۶۳۶ هرسوزی سوبله یرک قولاغی وار

ifadesinde "ki" kullanımı da vardır.

260	Osmanlı Türkçesi	کورنندن کورنمز چوق
	Latince karakter ile yazılışı	Görünenden görünmez çoq.
	Fransızcası	Il y a moins de choses visibles que d'invisibles.
	Yaklaşık Çevirileri	Görünenler görünmeyenlerden daha azdır.

۳۲۷۲ گورینوردن کورنمز چوقدر .

Şinasi: 3272 nolu atasözü yukarıdaki atasözü ile anlam bakımından uyumaktadır. Yayı bakımından da benzer ifadeler kullanılmıştır. "Görünürden görünmez çoqtur."

261	Osmanlı Türkçesi	طوتلییان اوغری بکدن طوغری
	Latince karakter ile yazılışı	Tutulamayan ogri, bekden doğru.
	Fransızcası	Le voleur qui ne se laisse pas surprendre passe pour le plus honnête des hommes.
	Yaklaşık Çevirileri	Yakalanmayan hırsız, insanların en namuslusu gibi görünür.

۲۴۷۴ طوتلییان اوغری بکدن طوغری .

Şinasi: 2474 nolu atasözü ile aynı.

	Osmanlı Türkçesi	عشقک وارایسه طاعلره دوش
--	------------------	-------------------------

262	Latince karakter ile yazılışı	Âşığıñ varası dağlar taşlar.
	Fransızcası	Si tu es amoureux, cours les montagnes.
	Yaklaşık Çevirileri	Âşık olduysan, dağlara koş.

Bu söz ile örtüşen bir ifade bulunamamıştır. Ancak 2578 nolu atasözü aynı anlamda değerlendirilebilir: "Aşkın varsa dağlara düş"

۲۵۷۸ عشقك وار ايسه طاغلره دوش .

263	Osmanlı Türkçesi	آدم اولدركه اقرارندن دونمه
	Latince karakter ile yazılışı	Adam oldur ki iqrarından dönme.
	Fransızcası	Celui-là est véritablement homme qui ne fausse pas sa parole.
	Yaklaşık Çevirileri	Gerçek insan sözünü bakmayan insandır.

۹۲ آدم اولدركه اقرارندن دونمه .

Şinasi: 92 nolu atasözü ile aynıdır. Ancak Jaubert'in eserinde dönmez ya da dönmeye ifadesi imlâ yanlışlığından veya basım hatasından olsa gerek "dönme" olarak yazılmıştır.

264	Osmanlı Türkçesi	آدم يکلیق ايله معرفتلا اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Adam yañılmaq ile marifetli olur.
	Fransızcası	C'est à force de se tromper que l'homme devient habile.
	Yaklaşık Çevirileri	İnsan yanıla yanıla yetenekli olur.

Şinasi: 95 nolu atasözü ile yakın anlam ifade etmektedir. Jaubert'in eserinde "marafetli"

ifadesi Şinasi'de "alim" ifadesi le verilmiştir.

۹۵ آدم یا کلمنه عالم اولور .

265	Osmanlı Türkçesi	قوزغونه كوزل كيمدر ديمشله بنم ياورولرم ديمش
	Latince karakter ile yazılışı	Quzguna güzel kimdir demişler benim yavrularım demiş.
	Fransızcası	Quels sont les plus jolis oiseaux? dem andait-on à la corneille. — Ce sont mes petits, répondit- elle.
	Yaklaşık Çevirileri	Kuzguna kuşların en güzeli hangisi diye sormuşlar, benim yavrularımdır demiş.

۲۹۶۶ قوزغونه صورمشله كوزل كيمدر ياورولرم ديمش .

Şinasi: 2966 nolu "Kuzguna somuşlar güzel kimdir? Yavrularımdır demiş." atasözü ile anlam olarak örtüşmektedir. Ancak yapı yerleşim olarak farklılık vardır.

266	Osmanlı Türkçesi	طوگوزدن قل قوپارمق هنردر
	Latince karakter ile yazılışı	Doñuzdan qıl qoparmaq hünerdir.
	Fransızcası	Il y a du mérite à arracher un poil au sanglier.
	Yaklaşık Çevirileri	Domuzdan kıl koparmak yetenektir.

۲۴۶۵ طوموزدن قيل قوپارمق هنردر .

Şinasi: 2465 nolu atasözü ile aynı. Yazımında Jaubert yerel ağız ile "donuz", Şinasi "domuz" kelimesini ile atasözünü vermiştir.

	Osmanlı Türkçesi	آت پرينده اشك بغليه
--	------------------	---------------------

267	Latince karakter ile yazılışı	At yerine eşek bağlama.
	Fransızcası	N'attache pas l'âne à la place du cheval.
	Yaklaşık Çevirileri	Atın yerine eşeği bağlama.

Şinasi: 50 nolu atasözü ile aynıdır. Ancak birinin fiili "bağlama" diğerini "bağlamadı" olarak ifade edilmiştir.

۵۰. ات یرینه اشک باغلادی .

268	Osmanlı Türkçesi	ات ايله طریق اراسنه کیرمه
	Latince karakter ile yazılışı	Et ile tırnaq arasına girme.
	Fransızcası	Ne te mets entre l'ongle et la chair.
	Yaklaşık Çevirileri	Et ile tırnak arasına girme.

Şinasi: 329 nolu atasözü ile aynı. Son kelimeler küçük farklar içerir: biri "girme" diğeri

"girilmez" kelimesini kullanmıştır.

۳۲۹. ات ايله طریق آرسنه کیرمز .

269	Osmanlı Türkçesi	اتالار صناعتی اوغلاننه میراندیر
	Latince karakter ile yazılışı	Atalar sanatı oğlana mirasdır.
	Fransızcası	L'industrie des pères doit être l'héritage des enfans.
	Yaklaşık Çevirileri	Babaların mesleği çocuklarına mirastır.

Şinasi: 7 nolu atasözü ile aynıdır.

۷. اتالار صنعتی اوغلاننه میراندیر .

270	Osmanlı Türkçesi	اتالار سوزینی طوتیاننه بیانه اتالار
	Latince karakter ile yazılışı	Atalar sözünü tutmayanı yabana atalar.
	Fransızcası	Qui n'écoute point les conseils de ses parens est indigne d'en avoir.
	Yaklaşık Çevirileri	Ailelerinin nasihatlerini dinlemeyen ondan yoksun kalır.

Şinasi: 6 nolu atasözü ile aynıdır.

۶. اتالار سوزینی طوتیانی بیانه اتالار .

271	Osmanlı Türkçesi	آتش دوشدوکی یری یاقار
	Latince karakter ile yazılışı	Ateş düştüğü yeri yakar.
	Fransızcası	Une étincelle embrase (quelquefois) le lieu ou elle tombe.
	Yaklaşık Çevirileri	Kıvılcım (bazen) düştüğü yeri kuşatır.

Şinasi: 32 nolu atasözü ile aynıdır.

۳۲. آتش دوشدوکی یری یاقار .

272	Osmanlı Türkçesi	اکمکی پالکز بیین یوکن کندو قالدیر
	Latince karakter ile yazılışı	Ekmeği yalnız yiyen, yükün kendin kaldıracaktır.
	Fransızcası	Celui qui mange seul son pain est seul à porter son fardeau.
	Yaklaşık Çevirileri	Ekmeğini tek başına yiyen yükünü taşıyamada tek kalır.

Şinasi: 347 nolu atasözü ile aynıdır. Sadece "ekmek" ifadesi Şinasi'de ekmeğin eskiden yerel kullanımı "etmek" hali ile yazılmıştır.

۳۴۷. اکمکی کندو یین یوکی کندو قالدیر .

273	Osmanlı Türkçesi	آچق آغز آچ قالماز
	Latince karakter ile yazılışı	Açık ağız aç qalmaz.
	Fransızcası	Bouche qui parle ne reste pas affamée.
	Yaklaşık Çevirileri	Konuşan ağız aç kalmaz.

Şinasi: 80 nolu atasözü ile aynıdır.

274	Osmanlı Türkçesi	آچ طواق کندیسى ارپه انبارده کورر
	Latince karakter ile yazılışı	Aç tavuq kendisi arpa anbarda görür.
	Fransızcası	La poule qui a faim trouve d'elle-même l'orge dans le grenier.
	Yaklaşık Çevirileri	Aç tavuk kendini ambardaki arpayla sanır.

Şinasi: 62 nolu atasözü ile benzer anlam ifade eder. Jaubert'te "arpa anbarda" ifadesi Şinasi'de "buğday anbarında" şekliyle ifade edilmiştir.

275	Osmanlı Türkçesi	آجک قارنى طوبار كوزى طوبهار
	Latince karakter ile yazılışı	Acıñ qarnı doyar gözü doymaz.
	Fransızcası	Le ventre se rassasie, et non les yeux.
	Yaklaşık Çevirileri	Karın doyar, göz doymaz.

Şinasi: 69 nolu atasözü ile aynıdır.

276	Osmanlı Türkçesi	اخشام ايسه يات صباح ايسه كيٹ
	Latince karakter ile yazılışı	Ahşam ise yat sabah ise git.
	Fransızcası	Lève-toi le matin et couche-toi le soir.
	Yaklaşık Çevirileri	Sabah kalk akşam yat.

Bu atasözünün dipnotunda şu açıklamaya yer verilmiştir: "C'est-à-dire fais chaque chose en son temps." "Yani her şeyi zamanında yap."

Şinasi: 210 nolu atasözü ile aynıdır.

277	Osmanlı Türkçesi	التون قيهتن صراف بلور
	Latince karakter ile yazılışı	Altun qıyemetin sarraf bilür.
	Fransızcası	Le prix de l'or, c'est le changeur qui le connaît.
	Yaklaşık Çevirileri	Altının fiyatını sarraf bilir

Şinasi: 237 nolu atasözü ile aynıdır.

278	Osmanlı Türkçesi	التونى صرافه جوهرى قوبهجيده صور
	Latince karakter ile yazılışı	Altunu sarrafa, cevheri quyumcuuya sor.
	Fransızcası	Informe-toi de l'or au changeur, et des bijoux au joaillier.
	Yaklaşık Çevirileri	Altın sarraftan, mücevheri cevahirden sor.

Şinasi: 238 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Şinasi'de atasözü şu şekilde ifade edilmiştir: "Altunu sarafa sor, cevheri kuyumcuya."

۲۳۸ آلتونی صرافه سور جوهری قیومچی به .

279	Osmanlı Türkçesi	توز اکمک بلین اٹ دن کوتودر
	Latince karakter ile yazılışı	Tuz ekmeğın bilmeyen itden kötüdür.
	Fransızcası	Celui qui ne connaît point le prix du pain et du sel, est plus méprisable qu'un chien.
	Yaklaşık Çevirileri	Ekmeğın, tuzun kıymetini bilmeyen köpekten daha aşağılıktır.

Şinasi'de bu söz ile örtüşen bir ifade bulunamamıştır. Ancak 4381 nolu

۴۰۸۱ طوز اتمک حتی نینان عاقبت گوزدن جیقار .

"Tuz ekmek hakkını bilmeyen akıbet gözden çıkar." atasözü aynı anlamda değerlendirilebilir:

280	Osmanlı Türkçesi	تیز بتن تیز یتیر
	Latince karakter ile yazılışı	Tez biten, tez yiter.
	Fransızcası	Qui croît vite meurt vite.
	Yaklaşık Çevirileri	Çabuk yetişen, çabuk ölür.

Şinasi'de bu söz ile örtüşen bir ifade bulunamamıştır.

281	Osmanlı Türkçesi	عاریتی آت بنن تیز اینر
	Latince karakter ile yazılışı	Ariyeti at binen tez iner.
	Fransızcası	Qui enfourche un cheval d'emprunt ne le monte pas longtemps.
	Yaklaşık Çevirileri	Ata ödünç binen üstünde uzun süre durmaz.

Ariyeti: eğri, iğreti

۲۵۱۶ عاریتی آت بنن تیز اینر .

Şinasi: 2516 nolu atasözü ile aynıdır.

282	Osmanlı Türkçesi	طتلوبه طتلو سویله
	Latince karakter ile yazılışı	Tatluya tatlı söyle.
	Fransızcası	Sois doux envers celui qui te parle avec douceur.
	Yaklaşık Çevirileri	Sana tatlı konuşana karşı tatlı ol.

Şinasi: 2371 nolu "Tatlı ye tatlı söyle." atasözü anlam olarak tam örtüşmemektedir. Bunun nedeni bu iki sözün kullanımında zamanla birbiri ile içi içe geçmiş olabileceği şeklinde ifade

edilebilir.

۲۳۷۱ طاتلی به طاتلی سویله .

283	Osmanlı Türkçesi	طتلو دل یردن یلانی چقارر
	Latince karakter ile yazılışı	Tatlı dil yerden yılanı çıkarır.
	Fransızcası	La bonté fait sortir les serpents de terre.
	Yaklaşık Çevirileri	İyilik yılanı yerden çıkarır.

Bu atasözünü yazar dipnotla açıklama gereği duymuştur: "Ceci fait probablement allusion à quelque superstition orientale." "Bu söz doğuluların hurafe inanışlarından muhtemel bir

benzetmedir.

Şinasi: 2369 nolu atasözleriyle aynı. Ayrıca Ebuzziya'nun ilave ettiği 1370 nolu

طائي ديل بيلان دليكن چقارر . § ۲۳۷۰

"Tatlı dil yalamı deliğinden çıkarır." atasözü yukarıdakilerle aynı anlamdadır. Günümüzde de bu şekli ile kullanılmaktadır.

284	Osmanlı Türkçesi	صبر سلامة ايومك ملاعة
	Latince karakter ile yazılışı	Sabr selame t, e yümek mülaane t.
	Fransızcası	La patience procure le salut, la précipitation est suivie de l'infortune.
	Yaklaşık Çevirileri	Sabır kurtuluşu sağlar, acele talihsizlik getirir.

Eyümek: acele etmek

Mülaane: talihsizlik

Şinasi: 2300 nolu "sabırın sonu selame tdir." Ve

صبرك سوکی سلامتدر . ۲۳۰۰

عجبه ايشه شيطان قارىشور . ۲۵۴۴

2544 nolu "Acele işe şeytan karışır." İki atasözü yukarıdaki ifadeyi anlam olarak birlikte karşılar. Ancak yapı olarak her biri diğerinden farklıdır.

285	Osmanlı Türkçesi	كوجله كيدن كوپك آو اولمز
	Latince karakter ile yazılışı	Güçle giden köpek av avlamaz.
	Fransızcası	Le chien qu'on traîne par force ne chasse pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Zorla giden köpek av yapmaz.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

286	Osmanlı Türkçesi	دشمن دشمنك حالندن بيلز
	Latince karakter ile yazılışı	Düşman düşmanımı halinden bilmez.
	Fransızcası	L'ennemi est mauvais juge de son ennemi.
	Yaklaşık Çevirileri	Düşman düşmanımı yanlış yargılar.

Şinasi: 2025 nolu atasözü ile aynı.

دشمن دشمنك حالندن بيلز . ۲۰۲۵

287	Osmanlı Türkçesi	قانی قانله بيقامازلر قانی صوايله بيقارلر
	Latince karakter ile yazılışı	Qanı qanla yıqamazlar, qanı su ile yıqarlar.
	Fransızcası	Le sang ne se lave pas avec du sang, mais avec de l'eau.
	Yaklaşık Çevirileri	Kan kanla yıkanmaz, kan su ile yıkanır.

قانی قان ايله بومازلر قانی صوايله بويارلر . ۲۷۹۷

Şinasi: 2797 nolu "Kanı kan ile yumazlar, kan su ile yuyarlar." atasözü ile Jaubert'te geçen yukarıdaki söz anlam olarak örtüşmektedir. Ancak Jaubert'te "yakamazlar" ve "yıkalarlar" ifadeleri Şinasi'de "yumazlar" ve "yuyarlar" olarak verilmiştir.

	Osmanlı Türkçesi	دمير تاونك ياپلور
	Latince karakter ile yazılışı	Demir tavında yapılır.

288	Fransızcası	On forge le fer tendis qu'il est chaud.
	Yaklaşık Çevirileri	Demir sıcakken dövülür.

۱۶۶۸ تیمور طائنده دوکولور دمر طائنده .

Şinasi: 1468 nolu atasözü ile aynı anlamı ifade eder. Ancak Şinasi Jaubert'in "tavında yapılı" ifadesini "tavında dövülür" ifadesi ile vermiştir. Açıklamasında bu sözün "Demir tavında." şeklinde de ifade edildiği vurgulanır. Bu söz 1905 numarada da şu şekliyle verilmiştir: "Demir tavında dövülür"

۱۹۰۵ دمر طائنده دوکولور .

289	Osmanlı Türkçesi	کدی جگری کوروب یتشمزسه بوگون اروج در دیور
	Latince karakter ile yazılışı	Kedi ciğeri görüb ye tışme zse bu gün oruçtur diyor.
	Fransızcası	C'est aujourd'hui jeûne, dit le chat en voyant du foie auquel il ne peut atteindre.
	Yaklaşık Çevirileri	Kedi uzanamadığı ciğeri görünce bugün oruçtur(ramazan) der.

۳۰۲۸ کدی یتشمزسه جگری پیس دیور .

Şinasi: 3028 nolu "Kedi yetişemediği ciğere pis der." atasözü Jaubert'te farklı bir yapıda karşımıza çıkar. İki söz anlam olarak örtüşse de yapı olarak biri diğerekinden farklıdır.

290	Osmanlı Türkçesi	کرکی کرکمز ایکن برگون کرک اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Gereği gerekmez iken bir gün gerek olur.
	Fransızcası	Ce qui n'est pas nécessaire un jour peut l'être un autre.
	Yaklaşık Çevirileri	Lazım olmayan bir şey, gün olur bir diğerine lazım olur.

۳۲۲۴ کرکی کرکمز ایکن برگون کرک اولور .

Şinasi: 3224 nolu atasözü ile aynı.

291	Osmanlı Türkçesi	در یاده کی بالقی صاتلماز
	Latince karakter ile yazılışı	Deryadaki balık satılmaz.
	Fransızcası	On ne vend pas le poisson qui est encore dans la mer.
	Yaklaşık Çevirileri	Denizdeki balık satılmaz.

Bu atasözünün birebir aynısı Şinasi'de yoktur. Şu haliyle 1869 numarada verilmiştir:

۱۸۶۹ دگرده کی بالقی بازار اولماز .

292	Osmanlı Türkçesi	اوجی اوده یولجی بولک کرک
	Latince karakter ile yazılışı	Avcı avda, yolcu yolda gerek.
	Fransızcası	Il faut savoir être casanier au logis, et vo yageur en route.
	Yaklaşık Çevirileri	Yolcu yolda, evcil(evde oturmasını seven) evde olmalı.

Şinasi: 3957 nolu atasözü anlam olarak Jaubert'in eserindeki karşılar. Ancak daha kısa şekli

ile verilmiştir: "Yolcu yolunda gerek." ۳۹۵۷ یولجی یولنده کرک .

	Osmanlı Türkçesi	اوکه ایله قالقان زبان ایله اوتور
--	------------------	----------------------------------

293	Latince karakter ile yazılışı	Ovge ile çalğan ziyan ile oturur.
	Fransızcası	Celui qui se lève en colère se couche avec dommage.
	Yaklaşık Çevirileri	Öfke ile kalkan zarar ile oturur.

۸۷۰ اوڭکه ایله قالغان زیان ایله اوتورور .

Şinasi: 870 nolu atasözü ile aynı.

294	Osmanlı Türkçesi	دلی به طاش اگدرمه
	Latince karakter ile yazılışı	De liye taş afıdırma.
	Fransızcası	Ne parle pas de pierres au fou.
	Yaklaşık Çevirileri	De liye taştan söz etme.

Şinasi: 1900 nolu atasözü ile aynı. Ancak Jaubert'te "andıрма" diye geçen ifade Şinasi'de

"anma" olarak geçmektedir.

۱۹۰۰ دلی به طاش آگمه .

295	Osmanlı Türkçesi	نه سورم یاریمی نه صورم حالنی
	Latince karakter ile yazılışı	Ne severim yarımi, ne soranım halini.
	Fransızcası	Plus j'aime mon ami, plus je m'informe de son état.
	Yaklaşık Çevirileri	Artık sevme m arkadaşımı, sormam halini.

Şinasi: 3547 nolu atasözüyle aynı.

۳۵۴۷ نه سورم یاری نه آگارمه آدینی .

296	Osmanlı Türkçesi	پاشقی بالحق سز اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Paşmaq balçıq sız olmaz.
	Fransızcası	La chaussure n'est jamais exempte de boue.
	Yaklaşık Çevirileri	Çank çamursuz olmaz.

Paşmaq: Çank

Bu atasözünün açıklama yapılan dipnotta şu ifadeler yer alır: "C'est-à-dire, les êtres vils et bas font toujours des bassesses." "Yani, adi ve aşağı yaratıklar her zaman alçaktır."

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

297	Osmanlı Türkçesi	صارغٹک اغاردو غنه بقمه صبونی ویره سید در
	Latince karakter ile yazılışı	Saruğ ufi ağarduğuna bacma, sabunu veresi yedir.
	Fransızcası	Ne regarde pas à la blancheur du turban; le savon fut pris à crédit.
	Yaklaşık Çevirileri	Turbanın beyaz oluşuna bakma, sabunu borç alındı.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

298	Osmanlı Türkçesi	ازته به قالان قصادن قورقه
	Latince karakter ile yazılışı	Erteye qalan qazadan qorqma.
	Fransızcası	Ne redoute pas l'accident dont on te menace pour le lendemain.
	Yaklaşık Çevirileri	Seni ertesi gün için tehdit eden kazadan korkma.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmadı.

299	Osmanlı Türkçesi	زور اویونی بوزار
	Latince karakter ile yazılışı	Zor oyunu bozar.
	Fransızcası	La violence gâte les jeux.
	Yaklaşık Çevirileri	Zor oyunu bozar.

Şinasi: 2134 nolu atasözü ile aynı.

۲۱۳۴ زور اویونی بوزار .

300	Osmanlı Türkçesi	سندن دولتو اولان ایله اورتاق اولما
	Latince karakter ile yazılışı	Senden devletlü olan ile ortağ olma.
	Fransızcası	Ne t’associe pas avec plus puissant que toi.
	Yaklaşık Çevirileri	Senden güçlü olan ile ortak olma.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmadı.

301	Osmanlı Türkçesi	قورد محله سنک آو اولماز
	Latince karakter ile yazılışı	Qurd mahallesinde av olmaz.
	Fransızcası	Il ne faut pas chasser sur les brisées du loup.
	Yaklaşık Çevirileri	Kurdun arazisinde av yapılmaz.

۲۹۵۴ قورد محله سنده آولماز .

Şinasi: 2954 nolu “Kurd mahallesinde avlamaz.” ifadesi ile Jaubert’te geçen ifade yapı bakımından farklı olsa da anlam bakımında benzer özellikler içerir.

302	Osmanlı Türkçesi	یانان ارسلاندن کزن تلکی یکدر
	Latince karakter ile yazılışı	Yatan arslandan gezen tilki yeğdir.
	Fransızcası	Mieux vaut renard vivant que lion mort.
	Yaklaşık Çevirileri	Yatan aslandan gezen tilki iyidir.

۳۷۶۴ یانان ارسلاندن کزن تلکی اودر .

Şinasi: 3764 nolu “Yatan arslandan gezen tilki iyidir.” atasözü ile yukarıdaki atasözü aynı anlamdadır. Tek değişiklik söyleyiş farkından kaynaklı “yeğdir” ifadesi yerine “iyidir” ifadesinin kullanılmasıdır.

303	Osmanlı Türkçesi	صو اوپور دشمن او بوماز
	Latince karakter ile yazılışı	Su uyur, düşmen uyumaz.
	Fransızcası	L’eau dort, l’ennemi ne dort pas.

	Yaklaşık Çevirileri	Su uyur düşman uyum az.
--	---------------------	-------------------------

۳۳۴۰ سو اوپور دشمن اوپوماز .

Şinasi: 2340 nolu atasözü ile aynı.

304	Osmanlı Türkçesi	بونك كميلر بوغلور سن صنداليله نره يه كيدر سن
	Latince karakter ile yazılışı	Bende gemiler boğulur, sen sandalliyle(sandal ile) nereye gidersin.
	Fransızcası	Ici des vaisseaux ont été submergés; qu'y viens-tu faire avec ta fragile nacelle ?
	Yaklaşık Çevirileri	Burada gemiler batır, sen bu dayanıksız sandalınla ne yaparsın?

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanım a Şinasi'de rastlanmadı.

305	Osmanlı Türkçesi	عربه ياغلامينجه يورومز
	Latince karakter ile yazılışı	Araba yağlamayınca yürümez.
	Fransızcası	Le char n'avance pas sans que l'on graisse ses roues.
	Yaklaşık Çevirileri	Tekerini yağlamayınca araba gitmez.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanım a Şinasi'de rastlanmadı.

306	Osmanlı Türkçesi	بالك بر بهاسيك بر
	Latince karakter ile yazılışı	Balda bir, bahasıda bir.
	Fransızcası	Le miel est une chose, mais le prix du miel en est une autre.
	Yaklaşık Çevirileri	Bal bir şey, fiyatı başka bir şey.

۱۰۲۳ بالده بر بهاسی ده بر .

Şinasi: 1023 nolu atasözü ile aynı.

307	Osmanlı Türkçesi	قورقلو دوشن صونگی خیر اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Qorqlu düşün soñu hayır olur.
	Fransızcası	On s'inquiète souvent de choses qui finissent par avoir de bons résultats.

	Yaklaşık Çevirileri	Sonu güzel biten Şeylerin öncesi genellikle endişe verir.
--	---------------------	---

۲۹۲۲ فوقولو دونك سوكي خيريدر .

Şinasi: 2922 nolu "Korkulu düşün sonu hayırlıdır." atasözü ile yukarıdaki ifade anlam olarak örtüşür. Ancak kelime tercihinde küçük farklar vardır. Birindeki "hayır olur" ifadesi ötekinde "hayırlıdır" şeklinde verilmiştir.

	Osmanlı Türkçesi	يوك باجدن اغلاماز
308	Latince karakter ile yazılışı	Yük bacdan ağlamaz.
	Fransızcası	Le riche ne doit pas se plaindre des droits de péage .
	Yaklaşık Çevirileri	Zengin vergi yükümlülüğünde n yakınmaz.

Bac:vergi

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

	Osmanlı Türkçesi	عقل ياشك دكل باشك در
309	Latince karakter ile yazılışı	Aqıl yaŐda değil baŐtadır.
	Fransızcası	La sagesse n'est pas dans le nombre des années, mais dans la tête.
	Yaklaşık Çevirileri	Bilgelik yaŐta değil, baŐtadır.

۲۶۰۱ عقل ياشده دكل باشده در .

Şinasi: 2601 atasözü ile aynı.

	Osmanlı Türkçesi	بولجي يه يول كرك
310	Latince karakter ile yazılışı	Yolcuya yol gerek.
	Fransızcası	Au voyageur il faut du chemin (1). C'est-à-dire, la chose la plus nécessaire au voyageur, c'est le moyen de continuer sa route.
	Yaklaşık Çevirileri	Yolcuya yol gerek.

۳۹۵۸ بولجي يه يول كرك .

Şinasi: 3958 nolu atasözü ile aynı.

311	Osmanlı Türkçesi	پورکدن یورکه یول وار
	Latince karakter ile yazılışı	Yürekden yüreğe yol var.
	Fransızcası	Il y a un chemin du cœur au cœur.
	Yaklaşık Çevirileri	Kalpten kalbe yol var.

۳۹۷۸ یوره کدن یورکه یول وارد .

Şinasi: 3978 nolu atasözü ile aynıdır.

312	Osmanlı Türkçesi	اندن ایوسی بو قدر نه بلورم نه کوردم
	Latince karakter ile yazılışı	Andan eytüsü yoqdur, ne bulurum ne gördüm.
	Fransızcası	Rien de mieux que ceci: je n'en sais rien, je n'ai rien vu.
	Yaklaşık Çevirileri	Bundan iyisi yok; ne bilirim bunun gibisini, ne gördüm.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

313	Osmanlı Türkçesi	کیمسه نیک آهی کیمسه به فالماز
	Latince karakter ile yazılışı	Kimseniñ ahı kimseye qalmaz.
	Fransızcası	Les soupirs de l'infortuné ne profitent à personne.
	Yaklaşık Çevirileri	Mazlumun ahından kimseye yarar gelmez.

۳۱۳۰ کیمسه نیک آهی کیمسه ده فالماز .

Şinasi: 3130 nolu "Kimsenin ahı kimsede kalmaz." Atasözü ile çok küçük yapısal fark dışında aynıdır: "kimseye" yerine "kimsede" ifadesinin kullanılması.

314	Osmanlı Türkçesi	دوه به دکن کرکٹ آلیجه بوینی اوزادر
	Latince karakter ile yazılışı	Deveye diken gerek, alınca boynunu uzadır.
	Fransızcası	Il faut des chardons au chameau; c'est pour les avoir qu'il allonge le cou.
	Yaklaşık Çevirileri	Deveye diken gerek, onu almak için boynunu uzatır.

Bu atasözünün aynısı Şinasi’de bulunmamaktadır. Ancak 1939 numarada “Deveye ot lazımsa boynunu uzatır.” ifadesi yere almaktadır.

315	Osmanlı Türkçesi	خام سوز صاحبینک در
	Latince karakter ile yazılışı	Ham söz sahibiniñ dir.
	Fransızcası	Les paroles amères nuisent à celui qui les a dites.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötü söz, söyleyene zarar verir.

۱۷۴۳ خام سوز صاحبینک در .

Şinasi: 1743 nolu atasözü ile aynı.

316	Osmanlı Türkçesi	اسکی صمانلری قارشدرما
	Latince karakter ile yazılışı	Eski samanları qarışdırma.
	Fransızcası	Il ne faut pas remuer les vieilles pailles.
	Yaklaşık Çevirileri	Eski samanları karıştırmamalı.

۴۰۶ اسکی صمانلری قارشدرما .

Şinasi: 406 nolu atasözü ile aynıdır. Son kelime birinde “karışdırma” diğeriinde “karışdırır” olarak geçer.

317	Osmanlı Türkçesi	سکسنک سناز اوکرنن قیامتک چالار
	Latince karakter ile yazılışı	Sekseninde saz öğrenen kıyamette çalar.
	Fransızcası	Qui apprend à jouer d'un instrument à quatre-vingts ans se fera entendre au jour du jugement dernier.
	Yaklaşık Çevirileri	Seksen yaşında bir instrüman çalmayı öğrenen, kıyamet günü dinletir ancak.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi’de rastlanmadı.

318	Osmanlı Türkçesi	قارنجه قدرنجه
	Latince karakter ile yazılışı	Qarınca qadarınca.
	Fransızcası	La fourmi agit selon ses forces.

Yaklaşık Çevirileri	Karıncanın gücü yettiği kadarını yapar.
---------------------	---

۲۷۷۶ قارنجیه قدرنجیه .

Şinasi: 2747 nolu ifade ile aynı.

319	Osmanlı Türkçesi	اولولرک سوزی یره دوشمز دنیا طوره لو
	Latince karakter ile yazılışı	Ululanî sözü yere düşmez dünya durah.
	Fransızcası	Tant que le monde durera, les paroles des grands ne tomberont point à terre.
	Yaklaşık Çevirileri	Büyüklerin sözü dünya döndükçe yere düşmeyecek.

۸۵۱ اولولرک سوزی یره دوشمز دنیا طوره .

Şinasi: 851 nolu "Uluların sözü yere düşmez dünya durdukça." atasözü yukarıdaki ifade ile aynıdır. Tek fark ilkinde "durah" ikincisinde "durdukça" kullanımıdır.

320	Osmanlı Türkçesi	واررق واررق بولنور اراق
	Latince karakter ile yazılışı	Varaq varaq bulunur araq.
	Fransızcası	A force d'aller on arrive.
	Yaklaşık Çevirileri	Gide gide menzile ulaşılır.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

321	Osmanlı Türkçesi	توزلو حلوايه بکزر
	Latince karakter ile yazılışı	Tuzlu hehvaya be fizer.
	Fransızcası	Il ya des paroles qui ressemblent à des confitures salées.
	Yaklaşık Çevirileri	Bazı sözler vardır ki tuzlu reçele benzer.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

Osmanlı Türkçesi	عاشق اگا دیر لکه فاده یور یوب ایزی بلتمک کفر کدر
------------------	--

322	Latince karakter ile yazılışı	Âşık aña derler ki, qarda yürüyüp izi belletmezsiñi gerekdir.
	Fransızcası	On nomme amoureux celui qui, en courant sur la neige, ne laisse point de traces de ses pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Karda koşup adımlarının izini hiç bırakmayana aşık derler.

۳۵۱۹ عاشق آگا دیرلرکه قارده گروب ایزینی بللی اتمه .

Şinasi: 2519 nolu atasözü ile aynı.

323	Osmanlı Türkçesi	صوفی در صوغان یهز اله کیرسه قبوغین ده قوماز
	Latince karakter ile yazılışı	Sofidir soğan yemez, ele girse qabuğunda qomaz.
	Fransızcası	Il fait le dévot et ne mange pas d'ognons (en public); mais s'il lui en tombe dans les mains, il n'en laisse pas même la pelure.
	Yaklaşık Çevirileri	(Toplum içinde) Solu soğan yemez der, eline düşse kabuğunu bile bırakmaz.

۳۳۲۷ صوفیدر صوغان یز بولسه قبوغنی قوماز .

Şinasi: 2327 nolu “Sofidir soğan yemez bulsa qabuğunu qoymaz.” atasözü, küçük ifade farkları dışında yukarıdaki sözle aynıdır. Jaubert'te “ele girse” ifadesi Şinasi'de “bulsa” olarak kullanılmıştır.

324	Osmanlı Türkçesi	یولی ایو بلن یورولمز
	Latince karakter ile yazılışı	Yolu eyu bilen yorulmaz.
	Fransızcası	Qui connaît le chemin ne se fatigue pas.
	Yaklaşık Çevirileri	Yolu bilen yorulmaz.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı. Ancak bu anlama yakın ifadeler bulunmaktadır. 3954 nolu

۳۹۵۴ یول ایله کیدن یورولماز .

“Yol ile giden yorulmaz.”

۳۹۶۲ یولدن کیدن یورولماز .

ve 3962 nolu “Yoldan giden yorulmaz.” İfadeleri yakın anlamlı atasözlerine örnek gösterilebilir.

325	Osmanlı Türkçesi	طوق نه بلور اجک حالندن
	Latince karakter ile yazılışı	Tok ne bilür acıñ halinden.
	Fransızcası	Quelle idée peut se former de la faim l'homme qui jouit de tout en abondance ?

	Yaklaşık Çevirileri	Varlık içinde yüzen açlık hakkında ne bilir.
--	---------------------	--

۲۴۵۹ طوق آجک حالندن تئرز .

Şinasi: 2459 nolu "Tok açın halinden bilmez." atasözü ile yukarıdaki atasözü aynı anlamdadır. Sadece yerel söyleyiş ve kullanım farkları göze çarpar.

326	Osmanlı Türkçesi	یا زور یا زر یا شهردن سفر
	Latince karakter ile yazılışı	Ya zor, ya zer, ya şehirden sefer.
	Fransızcası	De trois choses l'une : du pouvoir, de l'or, ou quitter la ville.
	Yaklaşık Çevirileri	Şu üç şeyden birisi: zorbalık, altın ya da şehirden gitmek.

Bu ifadeyle örtüşen bir kullanıma Şinasi'de rastlanmadı.

327	Osmanlı Türkçesi	چرا ديبينه صيا و بزمز
	Latince karakter ile yazılışı	Çıra dibine sayha virmez.
	Fransızcası	Le flambeau n'éclaire pas sa base.
	Yaklaşık Çevirileri	Meşale dibini ısıtmaz.

۳۴۶۳ موم ديبنه ايئق و بزمز .

Şinasi: 3463 nolu atasözü ile örtüşmektedir. Ancak bazı kelime lerin yakın ve ya eş anlamlıları kullanılmıştır. Anlam olarak birbir örtüşmektedir. "Mum dibine ışık vermez."

328	Osmanlı Türkçesi	اولم قره دوه در كه هر قپوده چوكر
	Latince karakter ile yazılışı	Ölüm kara deve dir ki her kapıda çöker.
	Fransızcası	La mort est un chameau noir qui s'agenouille devant toutes les portes.
	Yaklaşık Çevirileri	Ölüm her kapının önüne çöken kara devenir.

۸۹۳ اولم رده در كه هر كسك قپونه چوكر .

Şinasi: 893 nolu "Ölüm bir deve dir ki herkesin kapısına çöker." İfadesi anlam olarak örtüşür yapı olarak küçük farklar vardır. Yukarıdaki "kara deve" aşağıda yalnızca "deve" olarak geçmektedir. Yukarıda "her kapıda" ifadesi aşağıda "herkesin kapısında" olarak karşımıza çıkar.

329	Osmanlı Türkçesi	كردك آتی بر چایرده آباق بصدومی زمان اوت بتئز
	Latince karakter ile yazılışı	Kürdüf atı bir çayırda ayaq başığı zaman ot bitmez.

	Fransızcası	Lorsque le cheval d'un Kurde a foulé la terre, l'herbe cesse d'y croître.
	Yaklaşık Çevirileri	Kürdün atı bir toprağa basınca orada ot büyümez.

Şinasi`de bu ifadeyle örtüşen bir atasözüne rastlanmamıştır.

330	Osmanlı Türkçesi	هدیه بوجلو اولما یا دوکنک استرلریا بیرامک
	Latince karakter ile yazılışı	Hediyeyle borçlu olma, ya düğünde isterler ya bayramda.
	Fransızcası	N'accepte aucun présent, car on te le redemandera, soit aux jours de noce, soit aux jours de fête.
	Yaklaşık Çevirileri	Hiçbir hediye kabul etme, ya düğünde ya bayramda senden geri istenir.

Şinasi`de bu ifadeyle örtüşen bir atasözüne rastlanmamıştır.

331	Osmanlı Türkçesi	کور یاننه وارنجه سنک کوزکی قاپه
	Latince karakter ile yazılışı	Kör yanına varınca sende gözünü qapa.
	Fransızcası	Lorsque tu visites un aveugle, ferme les yeux.
	Yaklaşık Çevirileri	Körü ziyaret ederken sen de gözlerini kapat,

۳۱۹۰ کورک یاننه وارنجه سنک کوزکی قاپه .

Şinasi: 3190 nolu “Körün yanına varırsan sen de bir gözünü kapa.” Atasözü yukarıdaki ifadeyle anlam olarak örtüşür. Küçük yapı farkı hariç birebir aynıdır.

332	Osmanlı Türkçesi	عاشقه بغداد اوزاق دکل
	Latince karakter ile yazılışı	Aşığa Bağdat uzaq değil.
	Fransızcası	Bagdad n'est pas loin pour un amant.
	Yaklaşık Çevirileri	Aşığa Bağdat uzak değil.

Yazar bu atasözünün açıklamasını dipnotta şu şekilde vermiştir: “C'est-à-dire, rien n'est difficile à l'amour.” “Yani aşık için hiçbir şey zor değil.”

۲۵۲۵ عاشقه بغداد اوزاق دکلر .

Şinasi: 2525 nolu atasözü kelimesi kelimesine aynı değilse de anlam olarak aynıdır. Birinde “uzak” diğerinde eşanlamlısı “ıraq” kelimesi kullanılmıştır.

	Osmanlı Türkçesi	قورد قوجه پنجه کوپکک مسخرسی اولور
--	------------------	-----------------------------------

333	Latince karakter ile yazılışı	Qurt koca yunca köpeğifi masharası olur.
	Fransızcası	Les chiens se moquent du loup qui vie illit.
	Yaklaşık Çevirileri	Köpekler, yaşlı kurtla alaya derler.

۲۹۵۶ قورد قوجانجه کوپک مسخره سی اولور .

Şinasi: 2946 nolu atasözü ile aynı.

334	Osmanlı Türkçesi	ساقناڭ کوزه چوپ دوشر
	Latince karakter ile yazılışı	Sakınafı göze çöp düşer.
	Fransızcası	L'homme par trop prudent finit par se blesser l'œil contre une poutre.
	Yaklaşık Çevirileri	Çok dikkatli olmaktan adamın gözü sonunda bir tozdan yararlanır.

۲۲۸۷ ساقلان کوزه چوپ دوشر .

Şinasi: 2287 nolu atasözü ile aynı.

335	Osmanlı Türkçesi	یقلن یقلنی سور
	Latince karakter ile yazılışı	Yıqlan yıqlanı sever.
	Fransızcası	L'homme ruiné aime celui qui lui ressemble.
	Yaklaşık Çevirileri	Yıkılan adam kendine benzeyeni sever.

۳۹۱۵ یقلان یقلانی سور .

Şinasi: 3914 nolu atasözü ile aynı.

336	Osmanlı Türkçesi	هر زیان بر فند
	Latince karakter ile yazılışı	Her ziyan bir fend.
	Fransızcası	Tout accident est une leçon.
	Yaklaşık Çevirileri	Her kaza bir derstir.

۳۳۵ هر زیان بر اوکوددر .

Şinasi: 3635 nolu "Her ziyan bir öğüttür." atasözünün kullanımı eşdeğerdir. Sadece son kelimeleri birinin "fend" diğerinin "öğüt" tür.

337	Osmanlı Türkçesi	تلكینک ماقت کلهجکی کورکچینک دکانیدر
	Latince karakter ile yazılışı	Tilkinin akibet geleceği kürkçünün dükkamıdır.

Fransızcası	La fin ordinaire du renard est la boutique du pelletier.
Yaklaşık Çevirileri	Tilkinin muhtemel sonu kürkçü dükkandır.

۱۲۵۶ تلکینک کروب کا جی کورکی دکانیدر.

Şinasi: 1456 nolu "Tilkinin gezip geleceği kürkçü dükkandır." atasözü yukandaki ifade ile aynıdır. Ancak aralarında küçük söyleyiş ve kullanım farkları vardır.

338	Osmanlı Türkçesi	نکس ایله جو مردک خرجی بردر
	Latince karakter ile yazılışı	Nakes ile cömerdiñi harcı birdir.
	Fransızcası	La dépense de l'avare et celle du prodigue sont, en dernier résultat, les mêmes.
	Yaklaşık Çevirileri	Cimrinin de cömerdin de en nihayetinde harcaması aynıdır.

Şinasi'de bu ifadeyle örtüşen bir atasözüne rastlanmamıştır.

339	Osmanlı Türkçesi	جهانك يار اول بار اولما
	Latince karakter ile yazılışı	Cihanda yar ol bar olma.
	Fransızcası	Sois ami dans le monde, et ne sois à charge à personne.
	Yaklaşık Çevirileri	Şu dünyada herkes ile arkadaş ol, kimseye yük (engel) olma.

Bu sözü yazar dipnotta şu şekilde açıklar: "C'est-à-dire, si tu veux avoir des amis, ne sois à charge à personne. Les Italiens disent : *Ci vuole amici assai, ne provi pochi.* " Yani, dostun olsun istersen kimseye yük olma. İtalyanlar bu söze karşılık şöyle derler: Kim çok arkadaş isterse, ez denemesin(çok denesin)"

۱۵۳۶ جهانده بار اول بار اولما .

Şinasi: 1536 nolu atasözü ile aynı.

340	Osmanlı Türkçesi	کیمینه های کیمینه وای وای
	Latince karakter ile yazılışı	Kimine hay hay, kimine vayvay.
	Fransızcası	Les uns rient, les autres pleurent.
	Yaklaşık Çevirileri	Kimileri güler, kimileri ağlar.

۳۱۳۸ کینه های های کینه وای وای .

Şinasi: 2138 nolu atasözü ile aynı.

341	Osmanlı Türkçesi	اکری گمی طوغرو سفر
	Latince karakter ile yazılışı	Eğri gemi doğru sefer.
	Fransızcası	Quelquefois le vaisseau s'incline, mais la route n'est pas moins droite.
	Yaklaşık Çevirileri	Gemi bazen eğilse de yolu ondan daha doğru değil.

۵۳: اکری گمی طوغری سفر .

Şinasi: 453 nolu atasözü ile aynı.

342	Osmanlı Türkçesi	کچمه نامرد کوپریسندن قوپارسون صوسنی
	Latince karakter ile yazılışı	Geçme namerd köprüsünden qoparsun su seni.
	Fransızcası	Ne passe pas sur le pont du méchant; souffre plutôt que le torrent t'entraîne.
	Yaklaşık Çevirileri	Kötülerin köprüsünden geçme; sel götürse seni bile dayan.

۳۲۲۰: کچمه نامرد کوپریسندن قوپارسون صوسنی .

Şinasi: 3220 nolu atasözü ile aynı.

343	Osmanlı Türkçesi	غافل باش دشمنه یراشور
	Latince karakter ile yazılışı	Gafil baş düşmana yaraşur.
	Fransızcası	Nos distractions sont utiles à nos ennemis.
	Yaklaşık Çevirileri	Dalgınlığımız düşmana yarar.

۲۶۳۸: غافل باش دشمنه یراشور .

Şinasi: 2638 nolu atasözülle aynı.

344	Osmanlı Türkçesi	گوئل معصومدر کوردیگنی اومار
	Latince karakter ile yazılışı	Gönül masumdur gördüğünü umar.
	Fransızcası	Le cœur est un enfant; il espère ce qu'il désire.
	Yaklaşık Çevirileri	Gönül çocuk gibidir, canımın çektiğini ister.

۳۳۲۰: گوئل معصومدر کوردیگنی اومار .

Şinasi: 3320 nolu atasözü ile yapı bakımından aynıdır. Ancak son kelimedede biri "umar" diğeri "ister" ifadesini kullanmıştır.

345	Osmanlı Türkçesi	وېرن ال الاتك اوستنده در
	Latince karakter ile yazılışı	Veren el alanın üstündedir.
	Fransızcası	La main qui donne est au-dessus de celle qui reçoit (3). On dit en arabe vulgaire:
	Yaklaşık Çevirileri	Veren el alanın üstündedir.

Anlam yönünden benzer atasözleri var ise de Şinasi' de bu ifadeyle örtüşen bir atasözüne rastlanmamıştır.

346	Osmanlı Türkçesi	دوه دوه یرینه چوکر
	Latince karakter ile yazılışı	Deve deve yerine çöker.
	Fransızcası	Le chameau s'agenouille avec les chameaux.
	Yaklaşık Çevirileri	Deve deveyle çöker.

۱۹۲۸ دوه دوه یرینه گوچر *

Şinasi: 1928 nolu atasözü ile ok benzerlik göstermektedir. Şinasi'nin eserinde bir yazım yanlışlığının olması kuvvetle muhtemeldir. Jaubert "çöker", Şinasi "göçer" ifadesi ile atasözünü belirtmişlerdir. Günümüzde de bu sözü "çöker" olarak kullandığımızdan ötürü bizlerde yazım yanlışlığı kanaati oluşmuştur.

347	Osmanlı Türkçesi	کوچک بیور دلی اوصلنور
	Latince karakter ile yazılışı	Küçük büyür deli uslanır.
	Fransızcası	Le petit grandira, le fou pourra devenir sage.
	Yaklaşık Çevirileri	Küçük büyür, deli uslanır.

۳۲۰۷ کوچک بیور دلی اوصلنور .

Şinasi: 3207 nolu atasözü ile aynı.

348	Osmanlı Türkçesi	صولنه داوول چالارسن
	Latince karakter ile yazılışı	Soluna (sol el-solak) davul çalarsın.
	Fransızcası	Tu frappes le tambour de travers.
	Yaklaşık Çevirileri	Davulu tersinden çalyorsun.

۲۳۳۳ سولنه طاول چالار .

Şinasi: 2333 nolu "Soluna davul çalar." atasözü ile aynıdır. Sadece Jaubert'te "çalarsın" ifadesi Şinasi'de "çalar" ifadesi kullanılmıştır.

349	Osmanlı Türkçesi	کیمسنهنگ ناصبني کیمسه ییز
	Latince karakter ile yazılışı	Kimseniñ nasibini kimse yemez.
	Fransızcası	Nul ne profite de ce que le destin réserve à un autre.
	Yaklaşık Çevirileri	Kaderin bir başkasına yazdığından hiç kimse yararlanamaz.

۳۱۳۲ کیمسه نك قسمتی کیمسه ییمز .

Şinasi: 3132 nolu "Kim senin kısmetini kimse yemez." Atasözü ile yukarıdaki atasözü anlam olarak örtüşmektedir. Sadece kelime tercihinde birinde "nasibini" ötekinde "kısmetini" ifadesi öne çıkmıştır.

350	Osmanlı Türkçesi	یاز ییچی، کندینه کم یازماز
	Latince karakter ile yazılışı	Yazıcı kendine kem yazmaz.
	Fransızcası	L'auteur n'écrit rien qui lui soit contraire.
	Yaklaşık Çevirileri	Yazar kendi alayhine hiçbir şey yazmaz.

۳۸۰۲ یاز ییچی کندینه کم یازماز .

Şinasi: 3802 nolu atasözüyle aynı.

351	Osmanlı Türkçesi	دیلگ کیمی یوقدر اما کیمی قرار
	Latince karakter ile yazılışı	Dilin kemiği yokdur amma kemiği karar.
	Fransızcası	Bien que la langue n'ait point d'os, elle les brise.
	Yaklaşık Çevirileri	Dilin kemiği yoktur ama kemiği kırar.

Bu sözün birebir aynısı Şinasi'de yoktur. Ancak 1980 numarada "Dilin kemiği yok nereye çevirsen oraya döner." ifadesiyle yer almaktadır.

352	Osmanlı Türkçesi	ایکیت میدانک بلو اولور
	Latince karakter ile yazılışı	İğit meydana belli olur.
	Fransızcası	C'est dans l'occasion que l'homme brave se fait connaître.
	Yaklaşık Çevirileri	Cesur adam fırsat ortaya çıkınca tanır.

۳۹۴۱ بکیت میدانده بللی اولور .

Şinasi: 3941 nolu atasözü ile aynı.

353	Osmanlı Türkçesi	امام اوینه باقلوا کتمش ایسه سکا نه
	Latince karakter ile yazılışı	İmam evine baqlava gitmiş ise saña ne?
	Fransızcası	On couvre de mets délicats la table de l'imam... Que t'importe ?
	Yaklaşık Çevirileri	İmamın sofrası tatlılarla donatılmış, sana ne?

Şinasi: 606 nolu “İmam evine baqlava girmiş sana ne?” ifadesi, yukarıdaki atasözü ile aynı yapı ve anlamdadır. Sadece, ilk cümledeki “ise” kullanımı Şinasi’de yoktur. Jaubert “İmam”, Şinasi “İmamın” ifadesini kullanmıştır.

354	Osmanlı Türkçesi	قربان خطایه قالقان اولور
	Latince karakter ile yazılışı	Kurban hataya qalqan olur.
	Fransızcası	Le désintéressement est un bouclier contre les fautes.
	Yaklaşık Çevirileri	Kurban hataya karşı kalkan olur.

۲۹۳۶ قربان خطایه قالقاندر .

Şinasi: 2936 nolu “Kurban hataya kalkandır.” ifadesi ile yukarıdaki ifade yapı ve anlam bakımından örtüşür. Tek fark “kalkan olur” ifadesi yerine “kalkandır” ifadesinin kullanılmasıdır.

355	Osmanlı Türkçesi	کور اولدرکه دوşدوکی قویبه بردخی دوشر
	Latince karakter ile yazılışı	Kör oldur ki düştüğü quyuya bir dahi düşer.
	Fransızcası	Celui-là est véritablement aveugle qui tombe deux fois dans la même fosse.
	Yaklaşık Çevirileri	Aynı çukura iki kez düşen gerçekten kördür.

۳۱۷۹ کور اولدرکه دوشدوکی قویبه بردخا دوشه .

Şinasi: 3179 nolu atasözü ile aynıdır.

356	Osmanlı Türkçesi	مرکمالک بر زوالی وارد
	Latince karakter ile yazılışı	Her kemaliñ bir zevali vardır.
	Fransızcası	Toute qualité est accompagnée d'un défaut.
	Yaklaşık Çevirileri	Her güzelin bir kusuru vardır.

۳۷۰۸ هر کمال بر زوالی هر زوالک بر کالی .
۳۷۰۹ هر کالک بر زوالی .

Şinasi: 3708 nolu "Her kemalin bir zevali, her zevalin bir kemali." ve 3709 nolu "Her kemalin bir zevali." Atasözleri yapı bakımından olmasa da anlam bakımından yukarıdaki atasözü ile örtüşmektedir.

357	Osmanlı Türkçesi	هر اعاچک کولکه سی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Her ağacın kölgesi var.
	Fransızcası	Tout arbre a son ombre.
	Yaklaşık Çevirileri	Her ağacın kölgesi(gölgesi) var.

۳۶۰۹ هر آناچک کولگه سی وار .

Şinasi: 3609 nolu atasözü ile aynı.

358	Osmanlı Türkçesi	هر شیخ صونکی وار
	Latince karakter ile yazılışı	Her şeyin sonu var.
	Fransızcası	Toute chose a sa fin.
	Yaklaşık Çevirileri	Her şeyin sonu var.

۳۶۴۲ § هر شیخ بر صونکی وار .

Ebuzziya'dan Şinasi'ye ilave: 3642 nolu "Her şeyin bir sonu var." atasözü ile örtüşür. Ancak yukarıda "sonu" ifadesi bu ifadede "bir sonu" şeklinde verilmiştir

5. SONUÇ

Karşılaştırmasını yaptığımız atasözlerinin 111 adedi yani yaklaşık üçte birinin her iki eserde birebir aynı olduğu görölmüştür. 179 adet atasözü birbiri ile çeşitli bakımdan benzer özellikler göstermektedir. Benzerlik diye ifade ettiğimiz şey aslında bir atasözünün küçük kullanım farklarından doğan değişikliklerdir. Bu farklar kullanımla alakalı olabilir, kelime tercihinden doğan farklar olabilir ya da yapısal farklardan kaynaklanabilir. Jaubert'te yer alan 68 adet atasözü veya ifadeye Şinasi'de rastlanamamıştır. Jaubert eserinde yerel kullanım özelliklerine daha fazla yer vermiştir. Bu nedenle, esasen aynı atasözü küçük farklarla Şinasi'de de karşımıza çıkmaktadır. Jaubert'te geçen çoğu atasözünün anlam ve yapı bakımından Şinasi'de geçen atasözleri ile örtüştüğünü de müşahede etmekteyiz.

Bu çalışmada yapılan mukayeseler çerçevesinde Jaubert ve Şinasi'nin atasözlerinin derlenmesinde yerel unsurları önceleyen bir yolu seçtikleri görölmektedir. Fransızca ve Türkçe dillerinde anlam olarak birbirini karşılayan, her iki dilde de aynı öğütleri ve düşünce biçimini içeren atasözlerinin de çokluğu dikkat çekmektedir. Yabancı dil öğretiminde Jaubert'in kültürel aktarım boyutuyla anlam ve kazanım kayıpları olmayan ya da mümkünse en az olan atasözlerini derlemesi ve bunları yabancı dil öğretiminde kullanması, bunların bilinçli bir tercih olduğunu düşündürmektedir. Birebir aktarım yapamadığı veya kültürel karşılıklarını bulamadığı durumlarda yazar açıklayıcı bilgi notu verme ve parantez içinde açıklama gereği duymuştur.

Yazarın bazı kelimelerin imlâsında yaptığı hatalardan Arap harflerini etkili bir biçimde kullanamadığı da anlaşılmaktadır. Bu ve benzeri durumlardan ötürü Şinasi ve Jaubert eserlerinde imlâ farklılıkları ortaya çıkmıştır. Sosyolojik bakımdan Jaubert'in her alandan olumlu ve olumsuz manaya gelecek atasözlerini tarafsız bir bakış açısıyla derlediği düşünölmektedir.

Bu bağlamda Şinasi'nin Fransızcaya hâkim olması nedeniyle bu ve benzeri Fransızca yazılmış eserlerden yararlanmış olabileceği, yöntem ve yazım tercihlerinde örnek alabileceği izlenimi vermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1982). Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim), III. Cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- AKSOY, Ömer Asım (1965). Atasözleri ve Deyimler, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- BALCI, Mustafa (2015). *Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem Ve Uygulamalar 1, Yunus Emre Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- BOZKURT, Eshabil ve Karadağ, Ayşe Banu (2013). *Fransızca-Osmanlı Türkçesi Atasözleri Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Turkish Studies, İnternaional Periodical For The Languages, Litterature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/10 p.175-183, Ankara.
- JAUBERT, Amédée (1833). *Éléments de la Grammaire Turke à l'usage des élèves de L'École Royale et Spéciale des Langues Orientales Vivantes*, Imprimeriede Firmin Didot Frères, Paris.
- OY, Aydın (1988). İslam Ansiklopedisi, "Atasözü" maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt 4, p.44-46, İstanbul.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat (1952). Türk Ata Sözlere, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- ÖZTÜRK, Nuran (2016). *19. Yüzyılda Mısır'da Yazılmış Türkçe-Farsça Dil Öğretimi Kitabındaki Türk Atasözleri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 9, Sayı 42, p.349-361, Türkiye.
- PARLATIR, İsmail (2008). Atasözleri ve Deyimler 1 – Atasözleri, Yargı Yayınevi, Ankara.
- SENEMOĞLU, Osman (2005). *Les proverbes français et turcs*, Dilbilim XIII, Revue du Département de la langue et littérature française de l'Université d'Istanbul.
- ŞAHİN, Abdullah ve YEŞİLYURT, Erhan (2015). *Osmanlı Dönemi İngilizlere Türkçe Öğretiminde Deyimler ve Atasözleri*, International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume 3, Issue, p. 172-194, Germany.
- ŞİNASİ, İbrahim ve EBUZZİYA, Tefvik (1302 "M.1885"). Durûb-ı Emsâl-i Osmaniyye, Mabaay-ı EbuZZiya, Kostantiniyye.

EKLER

Ek 1: Jaubert'in Türkçe Dilbilgisi Kitabı İç Kapak Görüntüsü

ÉLÉMENTS
DE LA
GRAMMAIRE TURKE,
A L'USAGE DES ÉLÈVES
DE L'ÉCOLE ROYALE ET SPÉCIALE
DES LANGUES ORIENTALES
VIVANTES,

PAR P. AMÉDÉE JAUBERT,

CHEVALIER DE LA LÉGION-D'HONNEUR ET DE L'AIGLE ROUGE DE PRUSE,
CONSEILLER-D'ÉTAT EN SERVICE EXTRAORDINAIRE, MEMBRE DE L'INSTITUT
(ACADÉMIE ROYALE DES INSCRIPTIONS ET BELLES-LETTRES), ANCIEN SECRÉ-
TAIRE-INTERPRÈTE DU ROI POUR LES LANGUES ORIENTALES, PROFESSEUR DE
TURK PRÈS LA BIBLIOTHÈQUE DU ROI, CORRESPONDANT DE L'INSTITUT ROYAL
DE HOLLANDE, ETC.

Deuxième Edition.

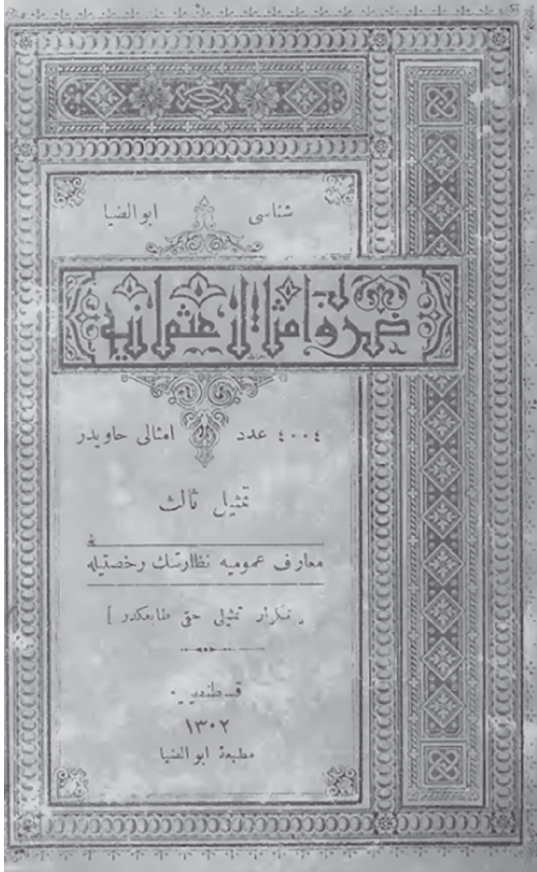

PARIS,
IMPRIMERIE DE FIRMIN DIDOT FRÈRES,
RUE JACOB, N° 24.

1833.

EKLER

Ek 2: Şinasi ve Ebuzziya'nın Durub-ı Emsal'isinin Dış Kapak Görüntüsü

Öğretim Elemanlarının Eğitim Ortamına İlişkin Algıları¹

Cumhur GÜNKÖR*

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretim elemanlarının eğitim ortamına ilişkin algılarını belirlemektir. Bu amaçla, öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve alt boyutlarına yönelik algıları ve bu algılarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ayrıca eğitim ortamı ve alt boyutları hakkındaki algıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın modeli betimseldir. Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi ve ölçek formları kullanılmıştır. Sonuç olarak, öğretim elemanlarının; eğitim ortamının fiziki ortam alt boyutuna ilişkin ifadelere büyük ölçüde katılma eğiliminde, yönetsel-akademik ortam alt boyutuna ilişkin ifadelere genel olarak katılma eğiliminde, eğitsel ortam alt boyutuna ilişkin ifadelere kısmen katılma eğiliminde oldukları görülmüştür. Öğretim elemanlarının eğitim ortamı ölçeği ile fiziksel ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında unvan açısından genel olarak akademik kariyer basamaklarında üst unvanlarda çalışanlar lehine anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarının eğitim ortamı ölçeği ile alt boyutlarına ilişkin algılarının çalışılan bölüme göre (özellikle Yabancı Diller Eğitimi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi ve Güzel Sanatlar Eğitimi bölümlerinin daha yüksek, Özel Eğitim ve Eğitim Bilimleri bölümlerinin ise daha düşük toplam puan ortalamaları ile) anlamlı olduğu görülmüştür

Anahtar Kelimeler: Öğretim, Eğitim ortamı, Fiziki ortam, Akademik ortam, Algı.

1- Bu çalışma Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye ve Eğitim Ortamına İlişkin Algıları: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği isimli doktora tezinden üretilmiştir.

* Dr., Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, e-posta: cumhur.gunkor@tcmb.gov.tr

Faculty Members' Perceptions on Educational Environments

Abstract

The purpose of this study is to determine faculty members' perceptions on educational environments. For this purpose, faculty members' perceptions on the educational environment and its sub-dimensions and whether these perceptions differ according to the demographic characteristics of faculty members are researched. In addition, it is analyzed whether there is a meaningful relationship between the perceptions of faculty members on educational environment and its sub dimensions. The study is a descriptive survey model study. A personal data form and a questionnaire is prepared by the researcher and used for collecting research data. The results of the study show that faculty members are in highly participate trend to physical environment factor of educational environment, in generally participate trend to administrative-academic environment factor of educational environment and in partially participate trend to training environment factor of educational environment. Faculty members' perceptions on educational environment and its factors are meaningful (especially high averages of total points in Department of Foreign Languages Education, Department of Secondary School Science and Mathematics Education and Department of Fine Arts Education, low averages of total points in Department of Special Education and Department of Educational Sciences) according to the working department.

Keywords: Education, Educational environments, Physical environments, Academic environment, Perception.

GİRİŞ

Eđitim bilimi literatürü açısından bakıldığında, daha nitelikli bir eğitim için eğitim ortamının nasıl olması gerektiği sorusunun dünya tarihinin en önemli dűőünürlerinin gündeminde yer tuttuğu söylenebilir. Konfüçyüs hayatta başarının birincil koőulu olarak öğrenmek için bir sevgi ortamının önemini vurgular. Bu dűőünce günümüz eğitim sistemlerinde eğitsel çıktı ve başarıda pozitif tutumların değerlendirilmesi açısından her geçen gün önem kazanmaktadır. Öđrenci merkezli öğretim anlayışının fikir babası olarak nitelenebilecek dűőünür St. Augustine ise öğreticinin kelimelerle aktaramayacağı bilgi ve deneyimleri eğitim ortamında duyarak ve hissederek algılayacağını iddia etmektedir. ek filozof Comenius (1592–1650), eğitim sürecini yaőam boyu devam eden bir süreç ve sosyal dünya ile insan arasındaki en önemli köprü olarak tanımlayarak eğitim ortamının hayatla i içe olduğunu vurgulamıőtır (UNESCO, 2012, s.14-19).

Comenius uygun bir eğitim ortamının sağlanması için sınıf içi eğitimi mümkün olduğu kadar kısa tutarak boş zaman aktiviteleri ve bireysel özel çalışmaya da zaman ayrılması gerektiğini, ortamdaki her şeyin öğrenenlerin kapasitelerini en üst düzeyde ortaya çıkaracak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Piaget, 1993, s.5). Rousseau'ya göre öğretenin rolü ezberletme yerine, bireyin doğasında bulunan yetenekleri ortaya çıkarmak için doğal evre içinde oyunlar ve yansımaları kullanarak doğal geలిőim aőamalarında çocuklara rehberlik etmektedir. Ancak bu şekilde, bireylerin özerk yetiőkinler olarak potansiyel yeteneklerine ulaőmaları mümkün olacaktır. Rousseau'nun birey odaklı bakışım aksine Dewey eğitim-öğretimin sosyal bağlar ve iletişim boyutlarına vurgu yaparak eğitim ortamının önemini vurgulamıştır (UNESCO, 2012, s.20).

Günümüz dünyasında eğitim sistemleri, toplumun hızlı deđerően bilgi ve beşeri sermaye taleplerine cevap verecek şekilde őekillenmek zorundadır. Öğretim programları, metotları, materyalleri ve teknolojilerindeki yenilikler, eğitim

kurumlarının eğitim ortamlarında da düzenleme ve planlamaya ilişkin değişiklikleri gerektirmektedir. Bu anlamda, eğitim ortamının eğitim kurumunun amaçlarına ulaşmasında en önemli boyutlardan biri olduğu söylenebilir.

Eğitim Ortamının Tanımı ve Özellikleri

Ortam, bir kimsenin ya da bir insan topluluğunun yaşayışını etkileyen ruhsal, toplumsal ve kültürel etkilerin bütünü olarak tanımlanabilir (Oğuzkan, 1993, s.107). Ortam, örgütün işlevsel çevresi ile toplumsal çevresinin etkileşimi ile oluşur. Örgütsel davranış ortamı örgütlerin iklimine göre ayrılık gösterir. Eğitim ortamı sınıfın fiziksel ve davranışsal öğretim ortamlarının birleşmesiyle oluşur. Amaçlara ulaşmaya en uygun fiziki düzenlemeler, çok yönlü hazırlıklara dayalı etkili bir eğitim planı, bu planın uygulanışında gözlenmek istenen öğretmen ve öğrenci davranış örüntüleri ortamın öğeleri olarak görülebilir (Baştepe, 2009, s.79).

Genel olarak eğitim ortamı; eğitsel etkinliklerin meydana geldiği, öğretme-öğrenme süreçlerindeki iletişim ve etkileşimin olduğu, personel araç-gereç, tesis ve örgütlenme gibi öğelerin oluşturduğu bir alan, bir çevre olarak tanımlanabilir. Eğitim ortamı aynı zamanda bilgi iletişiminin yer aldığı, öğrencinin etkileşimde bulunduğu ve eğitim etkinliklerinin meydana geldiği çevre anlamına da gelmektedir (Alkan, 1979, s.21–26). Eğitim ortamının niteliğini belirleyen özellikler, kaliteli eğitim-öğretim ortamı sağlayabilmek için etkililik, ilgililik ve bağlılık unsurları ile bu unsurları oluşturan temel prensipler (güvenilir, sağlıklı, eşit, kapsamlı) çerçevesinde tanımlanabilir (UNESCO, 2012, s.11).

Güvenli ve eğitsel çıktıları destekleyici bir eğitim ortamının tesisinde birçok etken rol oynamaktadır. Öğrenme sürecinin gerçekleştiği yerde olumlu bir atmosferin yaratılması daha az eğitsel sorunu, daha fazla yaratıcılığı ve zarif bir çalışma ortamını beraberinde getirir. Bu anlamda eğitim ortamı, eğitsel hedeflere ulaşabilmek için fiziksel, yönetsel, akademik ve eğitsel boyutlar arasında denge kurabilmektir (Woolfolk, 2004). Hopkins'e (1994) göre ancak bu denge üzerinde iş birliğine dayalı bir çalışma kültürü geliştirilebilir. Personel geliştirme, katılımın artırılması, memnuniyet anketleri, liderlik, koordinasyon ve iş birliğine dayalı planlama ile böyle bir çalışma kültürü oluşturulabilir.

Görsel, mimari ve fiziksel olarak kullanılış bir eğitim ortamı daha ilk bakışta eğitsel etkinliklerin değerini ortaya koyar. Eğitim etkinliklerinin gerçekleştirildiği bina ve diğer fiziksel etkenlerin tasarımına özel bir ilgi ve sorumluluk gösterilmelidir. Eğitim ortamının fiziksel boyutu sadece öğrencilerin öğrenme süreçleri ve motivasyonları üzerinde değil aynı zamanda öğreticilerin tutum, davranış ve performansları üzerinde de büyük etkiye sahiptir (Dawson ve Parker, 1998). Berner (1993), Hawkins ve Overbaugh'a (1988) göre, fiziksel boyut eğitim ortamının katılımcıları (öğrenci, öğretici, diğer çalışanlar vb.) üzerinde, motivasyon, eğitsel başarı ve performans açılarından etkili olduğunu iddia etmektedir.

Eğitim Ortamının Boyutları

Eğitsel etkinliklerin oluştuğu fiziksel, sosyal ve psikolojik içerikli bir evre olarak eğitim-öğretim ortamının öğretme-öğrenme etkinliklerine göre düzenlenmesi gerekir. Diğer bir ifade ile söz konusu evre ile öğrencinin etkileşim boyutlarının eğitim hedefleri doğrultusunda düzenlenmesi ve yönetilmesi gerekmektedir. Planlı ve etkili bir eğitim ortamı sağlamak için mevcut gücü hedefler yönünde etkili, sistemli, olumlu ve eşgüdümlü içinde kullanabilmek üzere yönetim ve eğitim-öğretim kadrosunu uygun bir düzene koymak ve gerekli olanaklarla donatmak gerekmektedir (Alkan, 1979, s.145). Bu anlamda, eğitim kurumlarının fiziksel ve sosyal ortamının öğrenme süreçlerini ve kalitesini etkilediği konusunda ortak bir anlayışın bulunduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, dünya çapında yapılan eğitim kurumları ve eğitim etkinlik araştırmaları üzerine Sammons vd. (1996) tarafından yapılan bir meta-analize göre eğitim ortamı açısından; profesyonel liderlik, ortak vizyon ve hedefler, öğrenme ortamının özellikleri, motivasyon, yüksek beklentiler, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, ilerlemenin izlenmesi, öğrenci hak ve sorumlulukları, amaca yönelik öğretim, öğrenen organizasyon ve okul-aile iş birliği olmak üzere 11 belirgin tema belirlenmiştir.

Eğitim ortamı, daha genel olarak ele alınacak olursa, eğitim kurumunun fiziki ve psikolojik yapısının bir bütünü olarak değerlendirilebilir (UNESCO, 2012, s.71). Eğitim ortamının fiziki şartları ile ilgili yapılan çalışmaların özetle bina, güvenlik, hijyen, sağlık, araç-gereç, donanım, çalışma ortamı, spor ve sosyal

alanlar, ortamın aydınlığı ve temiz hava durumu gibi çok çeşitli konulara odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalar tematik olarak eğitim ortamının fiziki şartları; okul veya eğitim alanını çevreleyen doğal ortamın kalitesi, rekreasyon alanları dahil olmak üzere bileşik ve okul binalarının tasarımı ve yapısı ve bahçe alanları, okul binalarının iç ve dış durumu, öğrenci başına düşen öğrenme alanı (sınıf, kütüphane, laboratuvar vb.), mensuplara (öğrenci, öğretici vb.) sunulan temel imkânları, iç tasarım, sınıf planlaması, kütüphane, laboratuvar, kafeterya ve sosyal alanlar ve ışık, akustik, renk ve havalandırma gibi iç ortam özelliklerinin kalitesi şeklinde özetlenebilir (UNESCO, 2012, s.49-50).

Eğitim ortamının psikolojik şartlarının neler olduğu ile ilgili literatürde çeşitli araştırma ve çalışmalar bulunmakla beraber üzerinde anlaşmaya varılmış bir sınıflandırma bulunmamaktadır. Diğer taraftan, 2000 yılında Singapur’da 13 devlet okulunda öğrenim gören 1.512 öğrenci ile yapılan araştırma psikolojik şartlara ilişkin belirgin ifadeler sunmaktadır. Söz konusu araştırmaya göre bu ifadeler; öğrencilerin çatışma durumları ve sıklıkları, öğrenciler arasındaki arkadaşlık ilişkilerinin yoğunluğu, öğrencilerin mutluluk ya da mutsuzluk durumları ve yoğunlukları, çalışma ve ödevlerin aşırı zor ve motivasyon azaltıcı olma durumu, öğrencilerin ödev ve çalışmalarını yardımlaşmadan yapma durumu ve çalışma ve ders ortamının eğlenceli olup olmaması şeklinde özetlenebilir (UNESCO, 2012, s.16).

Literatürde eğitim ortamının belirleyicileri ile eğitimin etkililiği arasındaki etkileşim, bir yandan sınıf ikliminin (fiziki ortam, sosyal sistem, davranış ve beklentiler) öğrenci motivasyonuna olan etkisi, diğer yandan eğitimin etkiliğinin (nitelik, fırsat eşitliği, öğretime ayrılan zaman) eğitsel çıktılara (bilişsel, duyuşsal) olan etkisi ile bunların birbiriyle olan etkileşimi olarak değerlendirilebilir (Cree-mers ve Reezigt, 1999, s.31).

Higgins vd. (2005) eğitim ortamını değerlendirirken sistem ve süreçler, okul bina ortamı, sınıfların fiziki ortamı, ürün-hizmetler ve iletişim olmak üzere beş boyut belirlemiştir:

Yönetmelik-Akademik Ortam (Sistem ve Süreçler) boyutu ile ilgili olarak; farklı grupların farklı algı ve ihtiyaçlara sahip olduğu, öğrencilerin tutum ve davranışlarının hayati derecede önemli olduğu, eğitim ortamı ve davranışlar arasında bağlantı olduğu ve çalışanların moral düzeyinin eğitim ortamının kritik bir yönü olduğu,

Fiziksel Ortam (Okul Bina Ortamı) boyutu ile ilgili olarak; ortamın temel fiziki özelliklerinin (dekorasyon, araç-gereç, havalandırma, sıcaklık, gürültü düzeyi gibi) öğrenme üzerindeki etkisini ortaya koyan güçlü ve tutarlı delillerin bulunduğu, ortamın aydınlatma ve renk durumunun öğrenme üzerinde etkili olduğuyla ilgili önemli delillerin bulunduğu ve eğitim ortamında fiziki açıdan asgari standartların sağlandığı durumda, bu standartların artırılmasının eğitsel çıktılar üzerinde çok az etkide bulunduğu,

Eğitsel Ortam boyutu ile ilgili olarak; amaç ve süreçlere uygun olarak düzenlenen oturma düzeninin eğitsel çıktılar üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, sınıfların teknolojik altyapı ve bilişim imkânlarının eğitsel çıktılar üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, görev, yükümlülük, araç-gereç ve eğitim alanının hem öğreticiler hem de öğrenenler tarafından sahiplenilmesinin önemli olduğu ve sınıfın konfor düzeyini artıran fiziki özellikleri ve tutumların eğitsel başarı düzeyini artırdığı belirtilmektedir.

Bu boyutların eğitim ortamını değerlendirmek için oldukça kapsamlı ve açıklayıcı olduğu söylenebilir. Araştırmacı tarafından geliştirilen ve bu makalenin “Yöntem” bölümünde açıklanan eğitim ortamı ölçeğinin boyutlarının da yukarıda belirtilen boyutlarla örtüştüğü görülmektedir.

AMAÇ

- Konuyla ilgili literatür incelendiğinde eğitim ortamının tanımı ve özellikleri üzerine çeşitli çalışma ve araştırmaların bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan yükseköğretim kurumlarındaki eğitim ortamını ve akademisyenlerin eğitim ortamına ilişkin algılarını belirlemeye yönelik literatürde çalışma bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında eğitim faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde devamı için eğitim ortamının son derece önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle, öğretim elemanlarının eğitim ortamına ilişkin algılarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi faydalı olabilir.

- Bu araştırmanın amacı, öğretim elemanlarının eğitim ortamına ilişkin algılarını saptamaktır. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara cevap aranacaktır:

- Öğretim elemanlarının eğitim ortamına ve eğitim ortamının alt boyutları-

na (fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam) ilişkin algıları nasıldır?

- Öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algıları; cinsiyet, medeni durum, yaş, gelir, unvan, çalışılan bölüm ve sivil toplum kuruluşlarına (STK) üyelik durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçladığı için araştırmanın modeli betimseldir.

Çalışma Grubu

Öğretim elemanlarının eğitim ortamına ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın evrenini Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiği için örneklem alınmamıştır. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, tam zamanlı olarak görev yapmakta olan 591 öğretim elemanından 355'i (%60) araştırmaya katılmıştır. Söz konusu 355 ölçekten eksik cevaplandığı tespit edilen 29'u yetersiz kabul edilerek elenmiş olup, yeterli kabul edilen 326 ölçek verisi (%55) ile analizlere devam edilmiştir.

Aşağıda Tablo 1'de çalışma grubunu oluşturan öğretim elemanlarının bölüm ve unvan itibarıyla dağılımları oranlarıyla birlikte gösterilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma Grubunun Bölüm/Unvan Dağılımı*

Unvan/Bölüm		BÖTE	EB	GSE	İE	OFMA	OSA	ÖE	TE	YDE	Toplam
Prof. D r.	n	2	19	24	21	20	20	1	5	4	116
	f	1	9	7	10	7	6	1	3	3	47
	%	50	47	29	48	35	30	100	60	75	40,5
Doç. Dr.	n	10	16	11	36	14	13	3	5	12	120
	f	7	11	6	23	9	6	1	4	10	77
	%	70	69	55	64	64	46	33	80	83	64,2
Yrd. Doç. Dr.	n	3	23	16	26	5	11	5	4	20	113
	f	2	11	8	16	4	5	1	3	10	60
	%	67	48	50	62	80	45	20	75	50	53,1

Araş. Gör.	n	17	49	23	56	27	11	28	17	14	242
	f	10	37	7	36	13	11	8	7	13	142
	%	59	76	30	64	48	100	29	41	93	58,7
Toplam	n	32	107	74	139	66	55	37	31	50	591
	f	20	68	28	85	33	28	11	17	36	326
	%	63	64	38	61	50	51	30	55	72	55,2

Not: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğ. (BÖTE), Eğitim Bilimleri (EB), Güzel Sanatlar Eğ. (GSE), İlköğretim Eğ. (İE), Ortaöğretim Fen ve Matematik Alan. Eğ. (OFMA), Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğ. (OSA), Özel Eğitim (ÖE), Türkçe Eğ. (TE), Yabancı Diller Eğ. (YDE)

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya en yüksek katılım oranı bölüm bazında YDE Bölümünden (%72) ve unvan bazında Doç. Dr. unvanından (%64) gerçekleşmiştir.

Araştırmaya katılan 326 öğretim elemanının bağımsız değişkenlere göre dağılımlarına ilişkin Tablo 2 aşağıdadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı

(n=326)		f	%
Cinsiyet	Kadın	177	54,3
	Erkek	149	45,7
Medeni Durum	Evli	230	70,6
	Bekar	96	29,4
	21-30	92	28,2
	31-40	90	27,7
Yaş	41-50	81	24,8
	51-60	47	14,4
	61+	16	4,9
Bölüm	BÖTE	20	6,1
	EB	68	20,9
	GSE	28	8,6
	İE	85	26,1
	OFMA	33	10,1
	OSA.	28	8,6
	ÖE	11	3,4
	TE	17	5,2
	YDE	36	11

	Prof. Dr..	47	14,4
Unvan	Doç. Dr.	77	23,6
	Yrd. Doç. Dr.	60	18,4
	Araş. Gör.	142	43,6
STK Üyelik Durumu	Evet	108	33,1
	Hayır	218	66,9

Tablo 2’de çalışma grubunun yarısından fazlasının kadın (%54), büyük oranda evli (%70) ve herhangi bir STK’ya üye olmadığı (%67) görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Öğretim elemanlarının eğitim ortamına ilişkin algılarının belirlenmesi için oluşturulan ve 22 maddeden oluşan Öğretim Elemanları Eğitim Ortamı Algısı Ölçeği eğitim ortamının özelliklerine ilişkin çalışmalar taranarak öğretim elemanlarının eğitim ortamı algılarının belirlenmesi için gerekli maddeler yazılarak hazırlanmıştır. Söz konusu ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek için uzman görüşleri alınmıştır. Yapı geçerliliğini belirlemek için ise ön uygulama kapsamında elde edilen verilere madde (faktör) analizi yöntemi uygulanmıştır. Son olarak Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ölçeklerin güvenilirliğini belirleyebilmek için hesaplanmıştır.

Ölçeğin tüm maddeleri (olumsuz cümle bulunmadığı için) “*Tamamen Katılıyorum.*” seçeneğinden “*Kesinlikle Katılmıyorum.*” seçeneğine kadar 5,4,3,2,1 Likert tipi ölçek şeklinde puanlanmıştır. Verilerin bilgisayar ortamına aktarılmasından sonra 32 maddeden oluşan ölçeğin faktör yapısı, veri analiz tekniklerinden biri olan Temel Bileşenler Analizi yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu analizle Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ,831 olarak bulunmuş ve Eigen değeri 1,00’den büyük olan faktörler/maddeler ölçeğe alınmıştır. Ölçeğin birbirinden bağımsız alt faktörlerini belirlemek için varimax dik döndürme yöntemi seçilmiş olup, faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak 0,30 değeri baz alınmıştır.

Analizler söz konusu ölçeğin 3 faktörlü bir yapıda olduğunu göstermektedir. Faktör yüklerinin; 1.faktör için ,560 ile ,910 aralığında, 2.faktör için ,578 ile ,812 aralığında ve 3.faktör için ise ,576 ile ,895 aralığında olduğu görülmüştür.

Ortaya çıkan bu 3 faktörlü yapının, ölçek taslağı hazırlanırken incelenen literatürde ele alınan eğitim ortamı boyutlarına (fiziki, yönetsel/akademik ve eğitsel ortam) uygun olduğu söylenebilir. Analiz sonucunda, ön uygulama için hazırlanan 32 maddelik ölçek taslağının 10 maddesi (39,40,41,42,43,44,45,52,53,55), faktör yük değerlerinin düşük olması veya birden fazla faktörle bağlantısı nedeniyle, ölçek dışında bırakılarak nihai ölçek 22 maddeden oluşturulmuştur.

Analiz sonucunda nihai ölçekteki faktör yük değerlerinin, 3 faktörün her birisi için ,560 ile ,910 aralığında ve yüksek düzeylerde değiştiği görölmüştür. Analiz sonucunda 3 faktörlü olarak belirlenen ölçeğin alt faktörlerinin her birisi için madde toplam korelasyonları; 1. faktör için ,441 ile ,991; 2. faktör için ,329 ile ,650; 3. faktör için ise ,544 ile ,963 arasında değiştiği görölmektedir. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanmıştır. Bu hesaplama 305 kişilik örneklemden elde edilen veriler ile oluşturulmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alpha) ,936; alt faktörlerden elde edilen iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla ,925 ,876 ve ,933 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Ön uygulama sonunda nihai hâle gelen ölçek, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde çalışmanın evrenini oluşturan 591 öğretim elemanından gönüllü 355 öğretim elemanı tarafından araştırmacı ile birlikte doldurulmuştur. Söz konusu 355 ölçekten eksik cevaplandığı tespit edilen 29'u yetersiz kabul edilerek elenmiş olup, yeterli kabul edilen 326 ölçek verisi ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sayısal değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değer olarak verilmiştir. Sayısal ölçümlerin normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov testi, basıklık ve arpıklık katsayısının 0 ilâ 1 aralığında olup olmadığı ve ek olarak ölçümünün basıklık ve arpıklık katsayısının standart hatasına bölünmesi ile elde edilen z istatistiğinin 2.58'den düşük çıkıp-çıkmadığı incelenmiş ve 0.01 düzeyinde dağılımın normalden aşırı sapma göstermediği bulunmuştur.

Sosyo-demografik ve bazı değişkenler bakımından iki grup için bağımsız örneklemeler için t testi ve ikiden fazla grup arasındaki farklar ilişkisiz ölçümler için tek faktörlü ANOVA ile incelenmiştir. İki den fazla grup arasındaki farklılıklar Scheffé ve LSD testi ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. İstatistiksel değerlendirmelerde p değeri <0.05 ise sonuç istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Hesaplamalarda SPSS 21 programı kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada birinci alt amaç “Öğretim elemanlarının eğitim ortamına ve eğitim ortamının alt boyutlarına (fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam) ilişkin algıları nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt amaca ilişkin bulgular aşağıda verilmektedir.

Aşağıda Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretim elemanlarının; fiziksel ortam alt boyutuna, 3,41 madde ortalaması ve 30,07 toplam puan ortalaması ile *Katılıyorum*. düzeyinde katılma eğilimi gösterdikleri görülmektedir. Diğer taraftan, yönetsel-akademik ortam alt boyutuna, 3,02 madde ortalaması ve 24,12 toplam puan ortalaması, eğitsel ortam alt boyutuna ise, 2,88 madde ortalaması ve 14,41 toplam puan ortalaması ile *Kısmen Katılıyorum*. düzeyinde katılma eğilimi gösterdikleri görülmektedir.

Tablo 3. Eğitim Ortamı Algısı Ölçeği Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

n=326	(Toplam)	(Madde)	ss
Fiziksel	30,70	3,41	7,11
Yönetsel-Akademik	24,12	3,02	5,53
Eğitsel	14,41	2,88	4,20

Tablo 3’deki bulgulara göre öğretim elemanlarının eğitim ortamının; fiziksel ortam alt boyutuna ilişkin ifadeler büyük ölçüde katılma eğiliminde, yönetsel-akademik ortam alt boyutuna ilişkin ifadeler genel olarak katılma eğiliminde, eğitsel ortam alt boyutuna ilişkin ifadeler kısmen katılma eğiliminde oldukları görülmüştür.

Eğitim ortamı ve sırasıyla fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algıların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 4 incelendiğinde, istatistiksel olarak cinsiyete göre ğretim elemanlarının fiziksel ortam ve yönetsel-akademik ortam alt boyutlarına ilişkin puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu ($t(324)=3,09$, $t(324)=2,20$, her biri için $p>0,05$) grlmektedir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Eğitim Ortamı Algıları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Eğitim Ortamı	K	177	68,55	14,08	324	1,010	0,313
	E	149	70,02	12,14			
Fiziksel	K	177	29,61	7,74	324	3,090	0,002
	E	149	31,97	6,06			
Yönetsel-Akademik	K	177	24,73	5,64	324	2,199	0,029
	E	149	23,38	5,32			
Eğitsel	K	177	14,20	4,34	324	-0,958	0,339
	E	149	14,65	4,03			

Tablo 4'deki bulgulara göre bu anlamlı farkın fiziksel ortam alt boyutunda erkekler lehine iken, yönetsel-akademik ortam alt boyutunda kadınlar lehine olduğu grlmektedir. Bu durumun erkeklerin kadınlara göre olumsuz fiziksel şartlara daha iyi adapte olmasından, diğer taraftan kadınların erkeklere göre iş tatmin düzeyinin yüksek olmasından (Clark, Andrew ve Oswald 1996, Clark 1997) kaynaklandığı ve Boor vd (2007) ve Clapham vd'nin (2007) konuyla ilgili çalışmalarına benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Eğitim ortamı ve sırasıyla fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algıların medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde, istatistiksel olarak medeni duruma göre ğretim elemanlarının eğitim ortamı ile fiziksel ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu ($t(324)=3,15$, $t(324)=2,83$, $t(324)=2,66$, her biri için $p<0,05$) grlmektedir.

Tablo 5. Medeni Durum Değişkenine Göre Eğitim Ortamı Algıları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Eğitim Ortamı	E	230	70,69	13,10	324	3,15	0,002
	B	96	65,69	12,93			
Fiziksel	E	230	31,40	7,12	324	2,83	0,005
	B	96	28,98	6,81			
Yönetsel-Akademik	E	230	24,48	5,38	324	1,84	0,067
	B	96	23,25	5,80			
Eğitsel	E	230	14,80	4,05	324	2,66	0,008
	B	96	13,45	4,41			

Tablo 5'deki bulgulara göre **eğitim ortamı ile fiziksel ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin bu anlamlı farkın evliler lehine olduğu** görülmektedir. Bu durumun evlilerin bekarlara göre daha fazla uyum, memnuniyet ve mutluluk eğiliminde olmasından (Stack ve Eshleman, 1998, Bülbül ve Giray, 2011) kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve sırasıyla fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algılarının yaşa göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için varyans analizi (ANOVA) testi yapılmıştır. Tablo 6'ya bakıldığında, istatistiksel olarak yaşa göre öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algı puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu ($F(4,321)= 6,85$, $F(4,321)= 6,27$, $F(4,321)= 2,54$, $F(4,321)= 4,88$, her biri için $p>0,05$) görülmektedir. Hangi yaş grupları arasında anlamlı farklılık olduğu Scheffe testine göre söz konusu tabloda verilmiştir.

Tablo 6'daki bulgulara göre; eğitim ortamı ve alt boyutlarının tamamında 21-30 ile 51-60 ve 61+ yaş grupları arasında 21-30 yaş grubu aleyhine, fiziksel ortam alt boyutunda 21-30 ile 41-50, 51-60 ve 61+ yaş grupları arasında yine 21-30 yaş grubu aleyhine, yönetsel-akademik ortam alt boyutunda 61+ ile 21-30, 31-40, 41-50 ve 61+ yaş grupları arasında 61+ yaş grubu lehine ve son olarak eğitsel ortam alt boyutunda 21-30 ile 61+ yaş grupları arasında 21-30 yaş grubu aleyhine, 41-50 ile 61+ yaş grupları arasında 41-50 yaş grubu aleyhine bir durum söz konusu olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Yaş Değişkenine Göre Eğitim Ortamı Algıları

Yaş	n	Ort.	Std. Sap.	F	p	Anlamlı Fark	
Eğitim Ortamı	21-30	92	64,78	12,96	6,85	0,000	21-30 ile 61+, 21-30 ile 51-60
	31-40	90	69,22	11,61			
	41-50	81	69,60	13,08			
	51-60	47	73,78	13,86			
	61+	16	79,43	13,14			
	Toplam	326	69,22	13,23			
Fiziksel	21-30	92	28,02	7,33	6,27	0,000	21-30 ile 41-50, 21-30 ile 51-60, 21-30 ile 61+
	31-40	90	30,72	6,92			
	41-50	81	31,62	6,48			
	51-60	47	33,08	7,09			
	61+	16	34,18	5,19			
	Toplam	326	30,69	7,11			
Yönetmel-Akademik	21-30	92	23,27	6,04	2,54	0,040	21-30 ile 61+, 31-40 ile 61+, 41-50 ile 61 +
	31-40	90	24,14	5,32			
	41-50	81	23,85	5,17			
	51-60	47	25,00	5,21			
	61+	16	27,62	5,16			
	Toplam	326	24,11	5,53			
Eğitsel	21-30	92	13,48	4,01	4,88	0,001	21-30 ile 61+, 41-50 ile 61+
	31-40	90	14,35	3,93			
	41-50	81	14,12	4,21			
	51-60	47	15,70	4,33			
	61+	16	17,62	4,31			
	Toplam	326	14,40	4,20			

Yaş ile memnuniyet düzeyi arasındaki olumlu ilişkiyi ortaya koyan çalışmalara (Bedeian, Ferris ve Kacmar, 1992) uygun olarak, ileri yaş gruplarına göre

erken yaş grupları aleyhine oluşan bu durumdan yola çıkılarak yaş ilerledikçe eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algıların daha olumlu hale geldiği söylenebilir.

Tablo 7'deki bulgulara göre; eğitim ortamı ve alt boyutlarının tamamında ve fiziksel ortam alt boyutunda *Araş. Gör.* ile *Prof. Dr.*, *Doç. Dr.* ve *Yrd. Doç. Dr.* unvanları arasında *Araş. Gör.* unvanı aleyhine, eğitsel ortam alt boyutunda ise *Araş. Gör.* ile *Prof. Dr.* unvanları arasında yine *Araş. Gör.* unvanı aleyhine bir durum söz konusu olduğu görülmektedir.

Tablo 7. *Unvan Değişkenine Göre Eğitim Ortamı Algıları*

	Unvan	n	\bar{x}	ss	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Ortamı	Prof. Dr..	47	73,57	15,17	11,17	0,00	Prof.-Araş. Gör. Doç.- Araş. Gör. Yrd. Doç.- Araş. Gör.
	Doç. Dr.	77	72,31	11,55			
	Yrd. Doç. Dr.	60	72,73	11,00			
	Araş. Gör.	142	64,62	12,95			
	Toplam	326	69,22	13,23			
Fiziksel	Prof. Dr..	47	32,27	7,21	17,52	0,00	Prof.-Araş. Gör. Doç.- Araş. Gör. Yrd. Doç.- Araş. Gör.
	Doç. Dr.	77	33,50	5,32			
	Yrd. Doç. Dr.	60	32,95	5,47			
	Araş. Gör.	142	27,69	7,44			
	Toplam	326	30,69	7,11			
Yönetmel-Akademik	Prof. Dr..	47	25,25	5,49	1,49	0,22	
	Doç. Dr.	77	24,32	5,17			
	Yrd. Doç. Dr.	60	24,53	5,20			
	Araş. Gör.	142	23,45	5,82			
	Toplam	326	24,11	5,53			
Eğitsel	Prof. Dr..	47	16,04	4,40	5,78	0,00	Prof.-Araş. Gör.
	Doç. Dr.	77	14,48	4,22			
	Yrd. Doç. Dr.	60	15,25	3,98			
	Araş. Gör.	142	13,47	3,99			
	Toplam	326	14,40	4,20			

Tablo 7'deki bulgulara göre; eğitim ortamı ve alt boyutlarının tamamında ve fiziksel ortam alt boyutunda *Araş. Gör.* ile *Prof. Dr.*, *Doç. Dr.* ve *Yrd. Doç.*

Dr. unvanları arasında Araş. Gör. unvanı aleyhine, eğitsel ortam alt boyutunda ise Araş. Gör. ile Prof. Dr. unvanları arasında yine Araş. Gör. unvanı aleyhine bir durum söz konusu olduğu görölmektedir. Akademik kariyer basamaklarında üst unvanlarda çalışan öğretim elemanlarına göre daha alt unvanlarda çalışanlar aleyhine oluşan ve Boor vd (2007), Clapham vd'nin (2007) ilgili çalışmalarıyla benzerlik gösteren bu durumdan yola çıkılarak, üst unvanlara yükseldikçe eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algıların daha olumlu hale geldiği söylenebilir.

Tablo 8'e bakıldığında, istatistiksel olarak çalıştıkları bölümlere göre öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algı puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görölmektedir. LSD testi sonuçlarına göre, eğitim ortamı alt boyutunda; EB bölümü ile GSE, İE, OFMA ve YDE bölümleri arasında EB bölümü aleyhine, ÖE bölümü ile yine GSE, İE, OFMA ve YDE bölümleri arasında ÖE bölümü aleyhine anlamlı farklılık olduğu; fiziksel ortam alt boyutunda; EB bölümü ile GSE, İE ve YDE bölümleri arasında EB bölümü aleyhine, ÖE bölümü ile GSE, BÖTE, İE, OSA ve TE bölümleri arasında ÖE bölümü aleyhine anlamlı farklılık olduğu; yönetsel-akademik ortam alt boyutunda; OFMA bölümü ile BÖTE ve EB bölümleri arasında OFMA bölümü lehine, YDE bölümü ile BÖTE, EB, İE ve TE bölümleri arasında YDE bölümü lehine anlamlı farklılık olduğu; eğitsel ortam alt boyutunda; EB bölümü ile GSE, OFMA, OSA, TE ve YDE bölümleri arasında EB bölümü aleyhine, ÖE bölümü ile GSE, OFMA, OSA, YDE ve TE bölümleri arasında ÖE bölümü aleyhine anlamlı farklılık olduğu görölmektedir. Diğer bölümlerle karşılaştırıldığında; özellikle YDE, OFMA ve GSE bölümlerinin daha yüksek, ÖE ve EB bölümlerinin ise daha düşük toplam puan ortalamalarına sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Bölüm Değişkenine Göre Eğitim Ortamı Algıları

	Bölüm	n	\bar{x}	ss	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Ortamı	BÖTE	20	67,00	11,36	2,51	0,01	EB-GSE, EB-İE, EB-OFMA, EB-YDE, GSE-ÖE, İE-ÖE, OFMA-ÖE, ÖE-YDE
	EB	68	64,67	13,61			
	GSE	28	71,60	11,61			
	İE	85	70,57	12,80			
	OFMA	33	71,66	10,74			
	OSA	28	69,85	13,58			
	ÖE	11	61,09	20,31			
	TE	17	70,00	14,08			
	YDE	36	73,38	12,26			
	Toplam	326	69,22	13,23			
Fiziksel	BÖTE	20	30,70	6,24	2,11	0,03	BÖTE-ÖE, EB-GSE, EB-İE, EB-YDE, GSE-ÖE, İE-ÖE,
	EB	68	28,73	8,41			
	GSE	28	32,07	5,77			
	İE	85	31,76	7,04			
	OFMA	33	30,90	4,72			
	OSA	28	31,14	6,44			
	ÖE	11	24,90	12,54			
	TE	17	31,41	6,66			
	YDE	36	31,69	5,18			
	Toplam	326	30,69	7,11			
Yönetmel-Akademik	BÖTE	20	22,15	4,59	2,54	0,01	BÖTE-OFMA, BÖTE-YDE, EB-OFMA, EB-YDE, İE-YDE, TE-YDE
	EB	68	22,82	5,50			
	GSE	28	24,50	5,15			
	İE	85	24,49	5,49			
	OFMA	33	25,30	5,24			
	OSA	28	23,46	5,16			
	ÖE	11	24,18	6,76			
	TE	17	22,11	5,65			
	YDE	36	26,83	5,60			
	Toplam	326	24,11	5,53			

Eğitsel	BÖTE	20	14,15	3,75	2,39	0,02	EB-GSE, EB-
	EB	68	13,11	3,83			OFMA, EB-
	GSE	28	15,03	3,65			OSA, EB-TE,
	İE	85	14,31	4,62			EB-YDE, GSE-
	OFMA	33	15,45	3,32			ÖE, OFMA-ÖE,
	OSA	28	15,25	4,02			OSA-ÖE, ÖE-
	ÖE	11	12,00	4,89			TE, ÖE-YDE
	TE	17	16,47	3,97			
	YDE	36	14,86	4,51			
	Toplam	326	14,40	4,20			

Tablo 9 incelendiğinde istatistiksel olarak STK üyelik durumuna göre öğretim elemanlarının fiziksel ortam ve yönetsel-akademik ortam alt boyutlarına ilişkin puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu görölmektedir. Tablodaki bulgulara göre; ortalamalar incelendiğinde bu anlamlı farklılıkların fiziksel ortam alt boyutu için STK'ye üye olmayanların ortalaması 30,12 iken, üye olanlarınkı ise 31,85 bulunmuştur. Bu durumda anlamlı farklılığın STK'ya üye olanların lehine olduğu söylenebilir. Yönetsel-akademik ortam alt boyutu için STK'ye üye olmayanların ortalaması 24,51 iken, STK'ye üye olanların ortalaması ise 23,32 bulunmuştur. Bu durumda anlamlı farklılığın STK'ya üye olmayanların lehine olduğu söylenebilir.

STK Üyelik Durumu		n	x	ss	sd	t	p
Eğitim Ortamı	E	108	69,57	11,69	324	0,36	0,72
	H	218	69,05	13,95			
Fiziksel	E	108	31,85	6,80	324	2,07	0,04
	H	218	30,12	7,20			
Yönetsel-Akademik	E	108	23,32	4,56	324	1,83	0,07
	H	218	24,51	5,92			
Eğitsel	E	108	14,39	3,99	324	-0,03	0,98
	H	218	14,41	4,31			

Tablo 10'a bakıldığında, istatistiksel olarak gelir düzeyine göre öğretim elemanlarının eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algı puanlarında anlamlı bir fark bulunduğu ($F(2,323)= 14,4$, $F(2,323)= 13,61$, $F(2,323)= 3,13$, $F(2,323)= 10,65$, her biri için $p<0,05$) görülmektedir. Hangi gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu Scheffe testine göre söz konusu tabloda verilmiştir. Tablodaki bulgulara göre; eğitim ortamı ve alt boyutlarının tamamında, fiziksel ortam ve eğitsel ortam alt boyutlarında 1000-4000 TL ile 4001-6000 TL ve 6001-8000 TL gelir düzeyleri arasında 1000-4000 TL gelir düzeyi aleyhine, yönetsel-akademik ortam alt boyutunda ise 1000-4000 TL ile 6001-8000 TL gelir düzeyleri arasında yine 1000-4000 TL gelir düzeyi aleyhine bir durum söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10. Eğitim Ortamı Algısı Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Puanların Gelir Düzeyine Göre Anova Sonuçları

	Gelir Düzeyi (TL)	n	\bar{x}	ss	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Ortamı	1000-4000	155	65,36	12,69	14,40	0,001	1000-4000 ile
	4001-6000	130	72,04	11,99			
	6001-8000	41	74,87	14,89			
	Toplam	326	69,22	13,23			
Fiziksel	1000-4000	155	28,65	7,13	13,61	0,001	1000-4000 ile
	4001-6000	130	32,26	6,49			
	6001-8000	41	33,43	6,85			
	Toplam	326	30,69	7,11			
Yönetsel-Akademik	1000-4000	155	23,35	5,83	3,13	0,045	1000-4000 ile
	4001-6000	130	24,63	5,05			
	6001-8000	41	25,36	5,52			
	Toplam	326	24,11	5,53			

Gelir düzeyi yüksek olan öğretim elemanlarına göre gelir düzeyi düşük olanlar aleyhine oluşan bu durumdan yola çıkılarak, ücret düzeyi ve iş tatmini arasında pozitif ilişki bulunduğunu ortaya koyan çalışmalara (Beutell ve Wittig-Berman, 1999; Igalens ve Roussel, 1998) paralel olarak, gelir düzeyi yükseldikçe eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algıların daha olumlu hale geldiği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretim elemanlarının çalışma ofisi, derslik ve koridorların aydınlatma, ısıtma ve havalandırma durumundan memnun oldukları ve çalışma ofislerinin ihtiyaçlarını karşıladığı, diğer taraftan, çalışma ofisi, derslik ve koridorların soğutma imkânlarının yetersiz olduğu, ayrıca derslikler ve eğitim faaliyetlerine ilişkin altyapı konusunda kısmen olumlu görüş belirttikleri, eğitsel çevreye ilişkin görüşlerinin ise olumsuz olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretim elemanlarının eğitim ortamının fiziksel ortam ve yönetsel-akademik ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında cinsiyetlerine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarının; eğitim ortamı ile fiziksel ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında medeni durum açısından evliler lehine, eğitim ortamı ile fiziksel, yönetsel-akademik ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında yaş açısından genel olarak ileri yaş grupları lehine, eğitim ortamı ile fiziksel ve eğitsel ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında unvan açısından genel olarak akademik kariyer basamaklarında üst unvanlarda çalışanlar lehine anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür.

Öğretim elemanlarının eğitim ortamı ile alt boyutlarına ilişkin algılarının çalışılan bölüme göre anlamlı olduğu görülmüştür. Yabancı Diller Eğitimi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Özel Eğitim ve Eğitim Bilimleri bölümleriyle ilgili bu anlamlı farklılıkların, söz konusu bölümlerin eğitim ortamlarının fiziksel, yönetsel, akademik ve eğitsel özelliklerinden kaynaklandığı ve nedenlerinin ayrıca araştırılabileceği söylenebilir. Öğretim elemanlarının eğitim ortamının fiziksel ve yönetsel-akademik ortam alt boyutlarına ilişkin algılarında STK'ya üyelik durumlarına göre; fiziksel ortam alt boyutunda STK'ya üye olanların lehine, yönetsel-akademik ortam alt boyutunda ise STK'ya üye olmayanların lehine anlamlı olduğu görülmüştür. Son olarak, öğretim elemanlarının gelir düzeyi yükseldikçe eğitim ortamı ve alt boyutlarına ilişkin algıların daha olumlu hale geldiği söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre eğitim ortamının niteliğinin artırılabilmesi için aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Eğitim ortamının fiziksel ortam alt boyutuna ilişkin olarak; çalışma ofisi, derslik ve koridorların soğutma imkanları iyileştirilebilir. Eğitim ortamının eğitsel ortam alt boyutuna ilişkin olarak; demokratik eğitim ortamının benimsenmesi, anlaşılması ve içselleştirilmesi için hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir, fakülte öğretim programları demokratik eğitim ortamını destekleyici içerik ve kazanımları içerecek şekilde düzenlenebilir. Ayrıca sosyal faaliyetlerin sayısı ve kalitesi artırılabilir.

Eğitsel çevrenin (mimari, yeşil alan vb.) eğitsel faaliyetlere daha uygun hale getirilmesi için çalışmalar yapılabilir. Öğretim elemanlarının eğitim ortamı algılarını etkileyen fiziki, idari, akademik ve eğitsel faktörlere yönelik araştırma yapılabilir.

Kaynaklar

- Alkan, C. (1979). *Eğitim ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi.
- Baştepe, İ. (2009) Etkili okulun eğitim-öğretim süreci ve ortamı boyutlarının nitelikleri. *Elekttronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 76-83.
- Bedeian, A.G. Ferris, G.R. & Kacmar, K.M. (1992). Age, tenure and job satisfaction: a tale of two perspectives, *Journal of Vocational Behavior*, 40, 33-48.
- Berner, M.M. (1993). Building conditions, parental involvement, and student achievement in the district of Columbia public school system. *Urban Education*. 28(1), 6-29.
- Beutell, Nicholas J, & Wittig-Berman, Ursula. (1999). Predictors of work-family conflict and satisfaction with family, job, career, and life. *Psychological Reports*, 85(3), 893-903.
- Boor, K., Scheele, F., van der Vleuten, C. P. M., Scherpbier, A. J. J. A., Teunissen, P. W., & Sijtsma, K. (2007). Psychometric properties of an instrument to measure the clinical learning environment. *Medical Education*, 41, 92-99.
- Bülbül, ř., & Giray, S. (2011). Sosyodemografik özellikler ile mutluluk algısı arasındaki ilişki yapısının analizi. *Ege Akademik Bakış* 11, 113-123.
- Clark, E., Andrew J., & Oswald B. (1996). Satisfaction and comparison income. *Journal of Public Economics*, (61), 359-381.
- Clark, E. (1997). Job satisfaction and gender: why are women so happy at work? *Labour Economics*, 4(4), 341-372.
- Clapham, M., Wall, D., & Batchelor, A. (2007). Educational environment in intensive care medicine - use of postgraduate hospital educational environment measure (PHEEM). *Medical Teacher*, 1-8.
- Creemers, B., & Reezigt, G. (1999). *The role of school and classroom climate in elementary learning environments*. London and New York: Routledge Falmer.
- Dawson, C., & J.R. Parker (1998). *A descriptive analysis of the perspective of Neville high school teachers regarding the school renovation*. The Mid-South Educational Research Association'da sunulmuş bildiri. New Orleans, LA.
- Hawkins, H.L., & Overbaugh, B.L. (1988). The interface between facilities and learning. *Council of Educational Facility Planners Journal*, 26, 4-7.
- Hopkins, D. (1994). *School improvement in an era of change*. School Development Series. United Kingdom: Books International, Inc.
- Igalens, Jacques & Roussel, Patrice. (1998). A Study of the Relationships between Compensation Package, Work Motivation and Job Satisfaction. *Journal of Organizational Behavior*, 20, 1003-1025.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay & D. Kömürcü, Çev.). İstanbul: Bilim ve Sanat.
- Oğuzkan, A.F. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Emel.
- Piaget, J. (1993). *Jan Amos Comenius*. *Prospects*, 23(1/2), 173-96.

- Pong, S. (1997). Family structure, school context, and eighth-grade math and reading achievement, *Journal of Marriage and the Family*, 59(2), 734–46.
- Sammons, P. (1996). Do schools perform consistently across outcomes and areas? Merging traditions; the future of research on school effectiveness. London: Cassells.
- Stack, S., & Eshleman, J.R. (1998). Marital status and happiness: A 17-Nation Study. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 527-536.
- UNESCO Institute for Statistics. (2012). Lessons from research on learning environments. *Technical Paper No.9*. Canada.
- Woolfolk, A. (2004). *Educational psychology*. Boston: Allyn&Bacon.

Alim Kahraman Türk Hikayeciliğini Konuştu: Kendi Hikâyesi

Modern Türk Hikâyesinin köklerinin 1797’de yayınlanan *Muhayyelât-ı Aziz Efendi*’ eserine kadar indiğini görüyoruz. Belki biliyorsunuzdur, *Muhayyelât-ı Aziz Efendi* bizdeki eski hikâyecilikten yeni hikâyeciliğe evrilmenin ilk metinlerinden biri kabul edilir. Ama tabii ki yine eski hikâyenin özellikleri ağır basan bir metindir. Burada eski hikâye dediğimiz zaman daha çok eski halk hikâyelerini kastediyoruz. 19. yüzyıl içinde bazı realist halk hikâyeleri damarı var. Bunların önceki hikâyelerden farkı, şahıslar ve mekân olarak ayağının biraz daha yere basıyor olması. Bazı coğrafi mekân isimleri geçiyor: İstanbul geçiyor...

1891’de Samipaşazade Sezai’nin *Küçük Şeyler* kitabı yayınlanır. Buradaki hikâyeler bizdeki Avrupai tarzın gerçek anlamda ilk örnekleridir. Ondan önce neler var? Ahmet Midhatlar, Emin Nihatlar var. Bunlar 1870’li yıllarda kendi hikâye tarzlarını ortaya koydular. Eski geleneksel hikâyeye yeni romanın karışımını yaptılar. Şimdi bazı meslektaşlarımız onları küçümser. Derler ki “Ne olacak, meddah hikâyelerinden, onlardan bunlardan almışlar. Eskilerdeki ders çıkarma yöntemi var!”. Bazı yeni tezler hazırlanıyor şimdi. Bunlardan okuduğum birinde, Ahmet Midhatlar falan için “Nasıl küçümsersiniz onları!” diye adeta isyan ediliyor. Ben de aynı fikirdeyim. Tabii bunları fazla gözde büyötmeye de gerek yok. Çok zayıf tarafları da var o hikâyelerin. Ama en azından bugünkü hikâye yazarlarının faydalanabileceği bazı deneyimleri de içeriyor.

Küçük Şeyler’in yayınlanmasıyla hakikaten Türkçe’de, modern, Avrupai anlamda hikayeye karşılaşıyoruz. *Modern Türk Hikâyesi* kitabımda Samipaşazade Sezai’nin “Pandomima” hikâyesiyle Halit Ziya’nın ve Reşat Nuri’nin

birer hikâyesinin karşılaştırmasını yaptım. “Pandomima” her unsuru yerli yerinde, kuvvetli bir hikâye. Halit Ziya bu *Küçük Şeyler*’i daha İzmir yıllarında görüyor. Biliyorsunuz onun bir İzmir dönemi var, bir de İstanbul dönemi. Aslında İstanbul’da doğuyor. Eyüp’te doğmuştur Halit Ziya. Fatih Rüştüyesini bitiriyor. Sonra ailesi İzmir’e geliyor. İzmir’de *Hizmet* gazetesini çıkarıyor, ilk romanları, uzun hikayeleri... Sonra, 1890’lı yıllarda İstanbul’a geliyor. Bu ikinci gelişinde İstanbul’daki edebiyat ortamına giriyor. İşte daha bu aşamadan önce, İzmir yıllarında Halit Ziya Batı edebiyatını tanıyor. Fransız yazarlarını orijinal dilinden okuyor, onlara benzer hikâye örnekleri yazmayı deniyor, bunları yayımlıyor. Fakat bir gün *Küçük Şeyler* eline geçince adeta çarpılıyor 1897-1899 arasında *Sabah* ve *İkdam* gazetesinde yayımladığı yüz elliye yakın hikayeye bizde hikâyenin ikinci babası olur. Kendisi “Benim hikâyelerim *Mai ve Siyah* romanı kadar popüler olmuştu o dönemde,” diyor.

1797’de çıkan *Muhayyelât* 1850 ile 1872 arasında yedi, sekiz defa daha basılmış. Bir de o dönemde Ermeni harfleriyle Türkçe hikâyeler var. Bunları da unutmayın. Ermeni harfleriyle *Akabi Hikâyesi* mesela ama metin Türkçe. Bunların Türk okuyucuyu ne kadar ulaştığını bilmiyoruz. Belki sadece Ermeniler arasında yaygındı.

Halit Ziya bizde Batıcı bilinir. Batıcılığın babası denir onun için. Bence Halit Ziya Batılı olanı gerçekleştirmiştir ama Batıcı değildir. Yani Batılılıkla Batıcılığı ayırıyorum ben. Batılı türleri getiren Halit Ziya’dır, romanı getiren odur; psikolojik çözümleme Halit Ziya ile gelir. Batıcı olmak başka bir şeydir. Nereden anlıyoruz? Onun Batıcı olmadığına iki örnek vereceğim. Bir tanesi şu: O dönemde “roman” kavramına karşı çıkıyor Halit Ziya. Diyor ki, neden Batıdan alalım biz bu kavramı. Bakın, Türkçeyi savunan bir adam var karşımızda. “Roman” kavramı Batılı olduğu için karşı çıkıyor ve *Hikâye* diye bir kitap yazıyor. Bugünkü harflerle de yayımlandı o kitap Yapı Kredi Yayınlarından, gördünüz mü bilmiyorum: *Hikâye*... Ancak, bu kitapta anlattığı şey romandır. “Roman”ı karşılamak için “hikâye” diyor. O zaman daha türler ayrışmamış. Romanın tarihini anlatıyor. Daha çok da Batıdaki tarihini. Bizde çok yeni bir tür çünkü henüz.

Niye öyle koyuyor adını? Bir kavram teklif ediyor. O yıllarda kavram teklifleri var. Mesela bir iki tanesini söyleyeyim. *Sergüzeşt* adına dikkat etmek

lazım. *Sergüzeşt* bir tür adı değil. Ama yine de dikkat etmek lazım, Samipaşa-zade Sezai'nin kitabının adına. Mesela *Müsameretnâme*'de dikkatimi çekti. Her bölüm için “fıkaret” yani “fıkralar” diyor. Fıkra biliyorsunuz parçalardır, bölümlerdir. Dikkat ederseniz burada fıkaret kelimesi bir nevi hikâyenin karşılığı. Mehmet Celâl diye bir adam var. Kötü şeyler yazmış ama o da kavram arayışı içinde. “Romancık” diyor hikâyeye. O da öyle bir şey teklif ediyor. Recaizade “ufak hikâye” diyor. “Batıda zaten nouvelle derler buna” diyor. Nouvelle de tam bugünkü hikâyenin karşılığı değil aslında. Bugün İngilizlerin “short story” dedikleri kısa hikâyeye, tam bizim dört sayfalık beş sayfalık hikâyenin karşılığı.

Şimdi bu şekilde belli bir süreç içinde yerleşiyor hikâye kavramı. Özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra hikâye deyince Ömer Seyfettin'i görüyoruz. Ömer Seyfettin'in bir özelliği de çalışmalarını, edebiyatçılığını tamamen hikâyeye hasretmesi. Şairliği de var, şiiirler yazmış ama onlar çok kuvvetli şeyler değil. Sadece hikâyecilik! Romancılık yok. *Yalnız Efe* diye romanı andırır bir çalışması var, o da yarım kalmış. Şimdi, demek ki o yıllardan sonra bu kavram oturuyor. 1930'lara geldiğimizde Türk Dili üzerine yeni çalışmalar başlıyor. Ta Ömer Seyfettin döneminde, 1911'deki *Genç Kalemler*'le sembolize edilen sadeleşme hareketi 1934'lerde başka bir biçimde tekrar gündeme geliyor, ama bu kez biraz aşırı... O dönemin tamamen bu yeni dili kullanmayı deneyen gazeteleri var. Yeni sözlüklerin hazırlığına giriliyor. *Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu*, 1935... “Hikâye” yerine “öykü” kavramını ilk orada görüyoruz. Ama şunu söyleyeyim, sonraki yıllarda Nurullah Ataç yazılarında kullanıp dile yerleştiriyor bu tür kelimeleri.

Bugün biz ne diyelim; “hikâye” mi “öykü” mü? Ben *Kayıp Hikayeci* diye bir kitap yazdım, ilk hikâye kitabım... Eğer yeni kullanıma uysaydım ona “Yitik Öykücü” adını koymam gerekecekti. Fakat o zaman anlatmak istediğim anlatılmış olmayacaktı. Ancak yeri geldiğinde bu iki kavramı da kullanıyorum ben.

Tekrar tarihî seyre dönersek *Küçük Şeyler*'den sonra, Halit Ziya, ondan sonra da Ömer Seyfettin hikâyeye babalık yapıyor. Halide Edib, Refik Halit, Yakup Kadri diye devam eder bu isimler. Dünya ölçeğinde bakarsak üç usta ile özdeşleşen üç tarzdan söz edebiliriz. Birincisi Fransız hikâyeci

Maupassant'ın klasik hikâye tarzı. Kısaca giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bulunan hikâyecilik diye tanımlayabiliriz bunu. Bizde Ömer Seyfettin'in tarzı ona tekabül eder.

Memduh Şevket Esendal diye bir yazar vardır; hayatı tam olarak hâlâ bilinmiyor. Türk hikâyeciliği ve Türk fikir hayatı içinde ayrı bir çizgidir o. Bu adam 1910'lardan 11'lerden itibaren hikâyeler yazmış. Ancak 1920'li yılların başında Azerbaycan'a büyükelçi olarak gönderiliyor. Oraya gidince, Çehov'u tanıyor; Rus hikâyesini tanıyor. 1925'te *Meslek* diye bir gazetede arka arkaya hikâyeler yayımlıyor. Çehov tarzını bize getiren adam odur. Çehov tarzı hikâye, bir bakıma, Maupassant tarzı hikayedeki giriş ve sonuç bölümlerinin atılmasıyla oluşmuş gibidir. Bu hikâyenin diğer temsilcisi de Sait Faik.

Burada şunu da söylemek istiyorum; bizde Batılılaşma Fransız edebiyatı kanalıyla başlayıp devam etmiştir. Ancak belli bir dönemden sonra, özellikle Rusya'dan gelen Türklerin de katkısıyla (Yusuf Akçurular, Ağaoğlu Ahmetler, Sadri Maksudiler... gibi) Rus edebiyatı alttan alta Türk edebiyatına etki eder. Aslında bizim edebiyatımızın gizli etki odaklarından biri Rus edebiyatıdır. Rus hikâyesinin sadeliği, daha insani olması ve bir doğu toplumu olarak Rusların bize benzeyen tarafları... İşte bu gizli etkinin kaynakları. Yani Avrupa bize benzemez ama Osmanlı İmparatorluğu ile Rus Çarlığı'nı karşılaştırırsanız ortak bazı yönler bulursunuz; çünkü aşağı yukarı aynı modernleşme süreçlerinden geçmişiz. Mesela Lâle Devri'nin karşılığı Deli Petro Dönemi'dir onlarda. Biz kızdığımız için Deli Petro diyoruz. Onlar Büyük Petro derler. Ruslar açısından bakarsak gerçekten büyük adamdır, öyle boş bir adam değildir. Normal olmayan tarafları var ama büyük bir devlet adamı. Tanzimat meselâ, onlarda da karşılığı var. Hatta bizde Abdülmecid zamanında yapılan toprak reformunun bile, Rusya'da önemli bir karşılığı bulunmaktadır. Rusya'da 1905'te Duma yani meclis açılıyor; bizdeki II. Meşrutiyet'in karşılığıdır (1908).

İkimiz de Doğu toplumuyuz bir defa. Ayrıca Batılılar Katolik'tir, bunu yabana atmamalı. Ruslar Ortodoks'tur. Ortodokslukla Katoliklik arasında da algılama ve bunun edebiyata yansması bakımından dünya kadar fark vardır. Dostoyevski'nin Hz. İsa anlatımlarına bakın, adeta bizdeki Hz. Peygamberin

anlatımlarını hatırlatır: Yufka yüreklilikle anlatılır. Batıdaki gibi katı değildir. Şunu görmüştüm Dostoyevski okumalarımda: Rus köylüsünün Hz. İsa algısında, Anadolu’da Süleyman Çelebi’nin Mevlid’i okunurken sessizce göz yaşı döken insanımızın algısını anımsatan bir taraf var adeta. Ama tabii onların farklı taraf Şu: Bir defa alkol hayatın içine çok fazla girmiş. Dostoyevski’ye sorarsanız Rus halkı içkicidir, hatta yalancıdır. Bir taraftan da eleştiriyor yani.

Fuzulî’nin bir sözü var: “*Benim Őiirlerim altın değil, gümüş değil, lâ’l değil, topraktır*” diyor. İşte bu “toprak” kelimesiyle ifade edilebilecek bir yön vardır Türk edebiyatında. Fransız edebiyatının parlıtısı karşısında Klasik Rus edebiyatı “toprak”la sembolize edilebilir. Toprak da kıymetlidir. Realiteyi, insan doğasını yakalama anlamında “toprak”.

Bizde Memduh Şevket, özellikle Çehov çevirilerini çok yapıyor ve onun hikâyelerinden kendisi de etkileniyor. Bunu kendisi de söyler: “*Bazı hikâyelerimi Çehov’dan aldım*” der. İşte bunlar da Rus edebiyatının Türk edebiyatına etkisini gösteriyor. Memduh Şevket farklı bir çizgi yakalamıştır. Sait Faik ile ikisi Türk hikâyeciliğine yeni bir tarz, yeni bir hava getirmiştir.

Sorularınız varsa onlara geçelim.

Bir Dinleyici: Hoş geldiniz sayın hocam.

AK: Hoş bulduk.

Dinleyici: Benim Şöyle bir sorum olacaktı. Adım: Gamze Dağ. 3. sınıf öğrencisiyim. Konuşmanızın başında da bahsettiğiniz gibi, belli bir dönemden sonra Batı edebiyatını örnek alıyoruz biz öyküde, öykülerimizde...

AK: Bütün türlerde aslında. Öyküyü konuşuyoruz ama bütün edebiyat türlerinde...

Dinleyici: Rol model olarak daha çok ona yöneliyoruz. Türk Edebiyatında Halit Ziya’dan Őimdiye kadar birçok öykücü geldi geçti; ama öyküde ne tarz gelişmeler oldu? Olumlu gelişmeler mi, olumsuz gelişmeler mi oldu?

AK: Onlara çok fazla girmedik. Biraz daha üzerinde duralım.

Dinleyici: O Avrupaî tarza gelebildik mi?

AK: Avrupaî tarzı zaten Halit Ziya'yla yakaladık. Yani; psikolojik çözümler ve diğer özellikleriyle Avrupaî tarzın ilk başarılı örneklerini verdi Halit Ziya. Ama Türk hikâyesi, tamamen de Avrupa'nın taklidi değildir. Hangi dilde yazıyorsanız, aynı zamanda siz yazdığınız dilde yeni bir şey ortaya koymuş oluyorsunuz. Çünkü dil başka. Her dilin kendi yüklenimleri söz konusu.

Kaldığımız yerden devam edersek özellikle 1950 ve 1970 tarihleri hikâyeciliğimiz açısından önemli; fakat 1970'i daha temel bir tarih olarak alıyorum. Çünkü 1970'ten sonraki Türk hikâyesi çok kanallı bir açılım tablosu ortaya koymuştur. Tabii dünyada ortak bazı temayüller var. 1990'lardan sonra postmodern anlayış etkili oluyor bizde de. Postmodern algı biçimi birçok hikâyeci tarafından kullanıldı; fakat herkes kendine göre şekillendirdi onu. Tekrar ediyorum, Türk hikâyeciliği taklit değildir. Hatta eski hikâyeden aldıklarına rağmen yeni ve orijinal hikâyeler kaleme alınabilmiştir. Geriye gidip, sözgelimi Ahmet Mithat'lara kadar baktığımızda, o dönem yazarlarından sonra gelen yazarlarda da yeni üretimler olduğu görülür.

Dinleyici: Öykü ve hikâye arasındaki fark nedir sizce?

AK: Ben aslında öykü ve hikâye diye ayırmıyorum. Onu yapmaya çalışanlar da oldu. Mesela diyorlar ki Sait Faik'ten sonra Türk hikâyesi yenilendi. Bunları öykü diye tanımlayalım, ondan öncekileri ise hikâye olarak adlandıralım. Böyle bir ayırım, tamamen mümkün değil. Mesela Sabahattin Ali'nin hikâyeleri hikâye midir, öykü mü? Birtakım temalar bakımından daha modern bulunabilir bu hikâyeler, fakat bir taraftan da son derece geleneksel bir anlatı metodu vardır Sabahattin Ali'nin. Romantik özellikleri söz konusudur mesela. O nedenle böylesi kesin ayrımlara gitmek doğru değil. Çünkü hala, 2017 yılında da hem eski tarzı takip ederek yazarlar hem de en yeni tarzda öyküler kaleme alanlar vardır. Yıl olarak ayıramazsınız. Adam, edebiyatın nabzını, yettiği çevreye, aldığı eğitime göre tutabiliyordur. Bazıları tam nabzın attığı yeri tutar, bazıları da nabzı başka yerlerde arar. Yani geride kalmışlar, olabilir. "Algılar değişti, bütün toplum değişti" diye bir şey olamaz. Bunu demek istiyorum. Algılar katman katman aynen duruyor. Bugün klâsik algıyı yahut daha eski bir algıyı, birileri yaşıyor olabilir. Ben köyde doğdum. On bir yaşına

kadar da orada kalıp ilkokulu bitirdim. Oradan Manisa, sonra İstanbul'a geldim. Hayat düzeni bakımından, üç yüz sene birden ileriye fırlamış gibi oldum. Böyle şeyler var, bizim toplumumuz katman katman. Aynı yüzyılda olmak aynı yüzyılın adamı olmak anlamına gelmiyor. Biz ikimiz yan yana geliyoruz, aynı yüzyılda yaşıyoruz ama aynı yüzyılın adamı değiliz aslında. Algı bakımından söylüyorum bunu. Böyle bakmak lazım olaylara. Zihin yapılarımız topluca aynı çağda, aynı yüzyılda değil...

Dinleyici: Cahit Zarifoğlu, hikâneyi seçmemde etkili olmuştur, demiş-tiniz bir kitabınızda.

AK: Yanlış aklında kalmış, şiirden caydırdı o beni. "Sen eleştiri yaz" dedi... İlk birkaç hikâyeden sonra on yedi sene hikâye yazamadım.

Cahit Zarifoğlu'yla biz dergi dolayısıyla tanıştık. Ben yirmi dört yaşındaydım, o da on altı yaş büyüktü benden, kırk yaşındaymış demek ki. *Mâverâ* diye bir dergi çıkıyordu o zaman Ankara'da. Duymuşsunuzdur, şimdi de gündeme getiriyorlar bazen. Oraya ilk hikâyelerimi gönderdim. Ha pardon, önce bir yazı gönderdim. Rasim Özdenören'in *Gül Yetiştiren Adam* diye bir romanı çıkmıştı. Mehmet Kaplan'dan öğrendiğim tahlil yöntemini de kullanarak yazmıştım o yazıyı. Sonra dergide bakmışlar, beğenmişler. O sıralar edebiyat dünyasında adı sanı olmayan biriydim. Sende eleştirmenlik var, diye bizi övdüler. Bu övgülerden güç alarak şiir ve hikâyelerimi de postaladım onlara. Cevap geldi, Cahit Bey çok nazik adamdı tabii, zarif adamdı. "Şiirin özel hayatında kalsın, yayımlamak için gönderme" diyordu. Ondan sonra, hikâyeye de şöyle diyor. Asıl moralimi o bozdu tabii. Hikâyelerim için de: "1940'lı yılların duyarlılığına sahipsin. Bir ayak, bir basma yerine sahipsin. Dilin eski, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı okuyor gibi oldum seni okurken" diyor. O da bir iltifatmış aslında, bugün deseydi çok iyi olurdu. O zaman Tanpınar çok gündemde değildi tabii. Ondan sonra bana o mektupta ne diyor biliyor musunuz? Modern romanlardan oku, bir tanesini bir deftere baştan sona kaydet diyor. "Wos" diye bir romanı söylemişti.

Modern bir romanı kopya etmek... Bu aslında hakikaten güzel bir şeydir. Ben hepsini yapmadım, epeyce okudum ancak oturup yazamadım. Fakat

ondan sonra “Asansör” diye bir hikâye yazdım. Fethi Gemuhluoğlu diye bir büyüğümüz vardı o zaman hayattaydı. Allah rahmet eylesin, onunla ilk karşılaşmamızı anlattım. Onu hemen dergiye koydu Zarifoğlu, değişmişsin, dedi. Fakat ben, eleştirmen yok diyorlar, mecburen eleştiri çalıştım. 17 sene... Ondan sonra eleştiriye hizmetimiz yeter, biraz da hikâyeye dönelim dedik. Biraz kabaca esprili anlattım. Ama buna benzer bir şey yani.

Dinleyicilerden Bir Başkası: Âlim Hocamız sağ olsun, var olsun bize ufuk açılımlarında bulundu. Yalnız tevazusu olduğunu düşünüyorum. Kendi hikâyenizi biraz anlatabilir misiniz?

AK: Evet yani kendi hikâyelerim hakkında ne diyebilirim.

Dinleyici: Size şöyle söyleyeyim, ben 10 yıldan beri yaklaşık yazılar da yazdım Hocam hakkında, hikâyesi hakkında... Ben yazdığımı değil de kurduğunu düşünüyorum. Bu da olumlu anlamda... Yani yalnızca iç gerçeği dış gerçeği anlatmak değil de bir yazıyı kurmak, yazıyı oluşturmak anlamında... Modern bir tavır bu. Bu husustan biraz bahseder misiniz?

AK: Tamam, tamam çok güzel. Hocanız benim çok değerli bir dostum. Benim hikâyem hakkında ilk akademik çalışmayı o yaptı. Ondan sonra yol açıldı benzeri çalışmalar geldi arkasından. Birkaç kişi de onun yazdığı yazıdan ilham alarak yazılar yazdı. Şimdi söylediği konu çok enteresandır. Anlatmak, hikâyeciliğin temelidir. Ama her anlatılan hikâye değildir. Kurmak, suni bir şey gibi görünür değil mi? Hâlbuki bu tamamen suni bir şey değildir.

Hikâye yazarken elbette “Ben şunu şöyle kurgulayayım.” diye oturuyorsunuz masaya. Yani yapma, **çok** suni bir kurgu da olmuyor. Bir bilinç oluyor elbette, ama eleştirmen gibi değil. Hikâye yazarken başka **şeyler devreye giriyor. Eleştirin bir dili varsa ilmî** anlatımın bir dili varsa hikâyenin de kendi dili var. Yani o anda hem hikâyenin kendi oluşunu zedelemekten hareket edebiliyorsunuz hem de bilinçle hareket edebiliyorsunuz. Bilmiyorum, tam olmadı ama. Belki senin söyleyeceğin bir şeyler vardır.

Dinleyici: Estağfurullah Hocam. Ben Âlim Kahraman hikâyesi üzerinde bir şey söylemek istiyorum. Onun hikâyeleri genelde iç gerçek, dış gerçekten

ziyade kurgunun serüvenini anlatan hikâyeler. Doğru mudur?

AK: Doğru, doğru!

Dinleyici: Üst kurmaca dediğimiz bir sistemi içeriyor. Burada eleştir-men kimliği de olduğu için eleştirmen, okuyucu vs. devreye giriyor. Yazmak-tan kastım şu: Okuyucu da yazmaya teşvik ediliyor, okuyucu da bir yandan yazarlığa doğru çevriliyor.

AK: Hikâyenin içine girmiş oluyor.

Dinleyici: Burada öykücü sanki yalnız öykü anlatıyor, bizimle beraber öyküyü anlatıyor. Ondan bu bir modern tavidir. Öykücülüğümüzde örneği yok, az örneği var. Çünkü genellikle öykücülük tavrı dış dünya, iç dünya vs. dir. Fakat sizin hikâyenizde bu kurmacanın kurmacası dediğimiz modern şeyler olduğu için sizin hikâyelerinizi öğrencilerimiz şöyle okusunlar: En azından bu postmodern **dönemde hikâyenin serüvenini anlamak bakımından da Âlim Kahraman hikâyesi önemli bir hikâye. Onun için de son kitabı** Karganın hikâyesi. Hikâye sahibi sadece karga mı, öykücü burada sadece araçsal bir şey midir? Bunlar, eleştirinin konuları... Bu anlamda da kuramsal bir hikâye yazı-yorsunuz. Onun için de başarılı bir hikâye bana göre.

AK: Evet benim hikâyelerimde -hocamın dediği doğru- edebiyatın me-selelerinin tartışılması da var, ama bir eleştiri yazısındaki gibi tartışılmıyor tabi orada. Yani yazının problemleri de hikâyenin içinde geçiyor ama teori olarak geçmiyor, yaşantı olarak geçiyor. Siz orada onu görüyorsunuz. Teoriyi bildiği-niz için de bunun içinde bu da var diyorsunuz. Hikâyeye girmiş! Tabii benim hikâyem hakkında konuşmak da bana düşmez onun için çok konuşmayayım, başka sorular varsa onlardan da alalım.

Bir Başka Dinleyici: Orhan Okay Hocayla uzun seneler beraber çalıştı-nız. Ondan da biraz bahseder misiniz? Öykülerinizi okur muydu Orhan Hoca?

AK: Okudu. Şimdi şöyle, Orhan Hoca ile bizim 22 senelik beraberliği-miz oldu **İSAM'da**. Ömrünün son 22 senesinde. Bu günlerde yayımlanacak *Tanıdığım Orhan Okay* diye bir kitap var. Baskı aşamasında. Orada yazdım. *Kayıp Hikâyeci*'yi yazarken, yazdığım bölümleri bazı arkadaşlara okuyordum.

Onlar da girdi aslında hikâyeye. Yalnız şunu şöyle anlamayın: Gündelik hayat aynen oraya girmiyor. Oranın mantığı içinde, yani aldığımız parça hayat içindeki gibi durmuyor orada. Başka bir şeye dönüşüyor onun içine girdiği zaman. Birebir biyografi gibi okumak yanlıştır hikâyeyi. Biyografiden birçok şey olsa da o, biyografi değildir. Hocanızın biraz önce modern tavrı dediği işte budur. Gündelik hayattan, kendi hayatından bir şeyler alıyor ama o artık kendisi olmuyor, hikâyenin içinde başka bir şeye dönüşüyor. Hikâyenin malı haline geliyor. Ve hikâyeler yazılış sürecini de içine alıyor.

Bir gün Orhan Hoca yeni bir hikâyemi okuyordu. Orada bir şey yazmıştım. “A!” dedi, “Alexandre Dumas’ın romanındaki gibi.” Dumas, bir romanını bir taraftan yazıyor bir taraftan da gazetede tefrika ediyormuş. Romandaki şahıslar kadrosu da geniş. Unutmuyayım diye kartonlara hepsinin birer suretini yapıp bir çubuğa dizmiş. Romanda ölen bir kahraman olunca, karışıklık olmasın diye onun kartonunu çıkarıyormuş. Romandaki kral ölmüş, onu çıkarıp yere atmış. Hizmetçi odayı düzeltirken yerde bulduğu Kralın suretini, yanlışlıkla düştüğünü sanıp tekrar çubuğa takmış. Yazar ölen kralı yaşıyormuş gibi romanı sürdürünce okuyuculardan o Kral ölmüştü diye tepkiler gelmeye başlamış. Romancı hatasını düzeltmek için, o Kral öldü. Bu onunla aynı ismi taşıyan torunu, diye açıklama yaparak durumu düzeltmeye çalışmış.

Hoca bana bunu anlatınca hoşuma gitti. Bunları bir yere yazabilir misiniz, dedim. Önünde ufak not kâğıtları vardı, onlara yazarak bana verdi. Sonraki hikâyeye bir kelime ilavesiyle aynen girdi bu anekdot.

Dinleyici: *Geçit* kitabınızdaki hikâyelerde edebiyat dünyasından isimler mi var?

AK: Öyle söyleyenler oldu; “biz de varız bu hikâyede” diye. Ondan sonra da siparişler gelmeye başladı. “Herkes girdi ben niye girmedim” diye.

Bakın, şu noktaya varabiliriz: Hocanın kurgulama dediği şey bir oyun aslında. Bir oyun oynuyorsunuz ama oyun hafife alma anlamında değil burada. Hayır, oyun her şeyin temelidir. Oyun olmasa çocuk hayatı öğrenemez. Oyunla başlar her şey. Demek ki biz hayatı oyunla öğreniyoruz. Hatta bu hayatın bir oyundan ibaret olduğu da söyleniyor Kutsal kitabımızda. Dünya hayatı aslında bir oyundan ibarettir. Ama nasıl bir oyun? Sorumluluğu olan bir oyun. Anlata-

bildim mi? İşte o oyun. İçin içinde öyle de bir oyun var yani.

Dinleyici: Biraz zel olacak mı bilemiyorum; yazma sürecini merak ettim, *Geçit*'i okuduktan sonra. Yani, o gerçekle kurgu arasındaki kaypak zemin, o belirsiz izgi... Orada yazma sürecini nasıl yaşıyorsunuz, onu merak ettim.

AK: Bu hikâyeleri ilk yazmaya başladığımda Adapazarı'na gidip geliyordum. Üniversitede hocayım orada. Sabah gidiyorum, akşam dönüyorum. Bazen erken kalkıyoruz, sabah saatlerinde falan... Ama şöyle bir şey oluyordu. Aynı gün içinde iki şehirde yaşamak insanın zihnini biraz karıştırıyor. Bazen İstanbul'da mıyım, Adapazarı'nda mıyım karışıyor. Anlatabildim mi? Böyle bir şey var. Modern hayatın getirdiği zihin bölünmelerinden biri de bu. Adam uçakla kısa zamanda yer değiştirebiliyor mesela. Öyle ki bazıları asıl yaşadığı mekân neresi karıştırıyor bazen. Birtakım şeyler kayıyor.

İşte o günlerde hikâye yazmaya başladım. Yazıyorum, yazıyorum, beğenmiyorum. Sonra yazma sürecini de kattım için içine. Yeni bir boyutta farklı bir akış başladı ve hızla ilerledi. "Kayıp Hikâyeci"nin ilk hikâyesi şöyle yazıldı. Bir gün Kadıköy'de Akmar pasajındayım. Bilir misiniz orayı? O zaman biraz daha farklıydı. Biz oraya kitap almaya giderdik sahaflara. Girişte birtakım eski kitaplar var. Onları karıştırırken elime ne geçti biliyor musun? Henüz çok yeni basılmış bir hikâye kitabı. O kadar çabuk nasıl düşmüş oraya bilmiyorum. Bu beni etkiledi. Hikâyenin doğuşu öyle oldu. Ama bu her şeyi de açıklamıyor. O ilk hikâyeyi bir sabah erkenden kalktım ve 45 dakikada içinde yazdım. Sonrasında birkaç kelimedenden fazla da değiştirmedim.

Dinleyici: Benim aslında bir sorum daha var, çok uzatmıyorsam. Yapıcı eleştirinin sınırları nedir sizin için? Nereye kadar bir eleştiriyi yapıcı buluyorsunuz?

AK: Eleştiriyi her zaman değerli buluyorum. Ama eleştiri, yapıcıysa daha kıymetli. Yani, eleştiri polemikse onun çok da faydası yok. Ama gerçek eleştirmenlerle hayatınızın özellikle yirmili yaşlarında karışlaşmak çok önemli. Söylediklerinden bir darbe alabilirsiniz belki, yaralanabilirsiniz. O, şifa verici bir yaradır. Hani, herkes neşteri kullanır ama cerrahın elinde devadır, katilin elinde öldürür. Uzmanı dokunacak. Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Tanıtım / Reviews

**Robert FULFORD, *Anlatının Gücü: Kitle Kültürü
Çağında Hikâyecilik*, çev. Ezgi Kardelen,
Kolektif Yayınları, İstanbul 2014,
(ISBN: 978-605-5029-26-5), 133 s.**

Arş. Gör. Sezin Seda ALTUN*

Robert Fulford'un *Kitle Kültürü Çağında Hikâyecilik* alt başlığıyla yayımlanan *Anlatının Gücü* kitabı Massey College işbirliğiyle Toronto Üniversitesi'nde ve CBC Radyosu'nda gerçekleştirilen Massey Konferansları serisi kapsamında kaleme alınmış; CBC Radyosu'nun Kasım 1999 yılında yayımladığı *Fikirler* serisinin bir parçası olarak tasarlanmıştır. Kitap, beş bölümden oluşmaktadır.

Kendi deyimiyle "büyük ya da mütevazı kamusal anlatıları kendi hayatlarımızın gerçek hikâyeleriyle birleştiren anlamsal bağları belirlemeye" (s.13) çalışan Robert Fulford, eserin "Dedikodu, Edebiyat ve Benlik Kaygıları" başlığını taşıyan ilk bölümünde çokça kötülen bir sanat olarak gördüğü dedikodu biçimindeki anlatının temellerini inceler. Dedikoduyu kurgunun biraz daha sofistike haliyle ilişkilendirerek insanların kendi kişiliklerini inşa ederken uydurdukları hikâyeler üzerinden ele alır. Anlatının dünya üzerindeki varlığına dedikoduyla, diğer bir deyişle bir kişiden diğerine anlatılan basit hikâyelerle

* Ar. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Elmek: sezin.seda@gmail.com

başladığını belirten yazar onun, bütün diğer büyük edebî eserlerde olduğu gibi endişelerimizi, korkularımızı ifade ettiğini, ahlâkî yargılar ortaya koyduğunu ve kısmen anlayabileceğimiz ironiler ile belirsizlikler barındırdığından söz eder. Dedikodunun yazın sanatını her daim beslediği tespitinde bulunur ve *Savaş ve Barış*'tan örnek vererek Tolstoy, Flaubert, Proust ve diğer birçok büyük roman-cının eserinde bir dedikodu yahut skandal havası bulunduğunu belirtir.

Kişisel hikâyelerimizin kimliğimizi inşa etmekte son derece önemli bir rol üstlendiği üzerinde duran Fulford, aktardığı örnek yaşam öyküleriyle söz konusu fikrini zenginleştirir. Hiç olmayanı olmuş gibi anlatmak yahut var olanı/yaşanmış abartarak ve her defasında yeni ve farklı ayrıntularla bezeyerek aktarmak şeklinde hayata geçirdiğimiz bu yeniden kurgulama yöntemiyle kimlik inşamızı gerçekleştirdiğimizi belirtir.

“Büyük Anlatılar ve Tarihin Örüntüleri” başlıklı ikinci bölümde, Edward Gibbon, H.G. Wells, Arnold Toynbee ve medeniyetin akışını büyük anlatılarıyla değiştirmeye çalışan diğer yazarların dünyasına adım atar. Anlatının medeniyet için çok önemli olduğunu, hatta medeniyetin kendisinin de zihinlerimizde bir anlatılar dizisi olarak yer tuttuğunu belirtir. XVIII. yüzyıldan bu yana anlatının temel işlevlerinden birinin kendilerinden ilham alıp bir şeyler öğrenmemizi sağlayacak sürükleyici hikâyeler anlatmak olduğunu aktarır. Büyük anlatının “değiştirilemez ve çürütülemez bir gerçeğin özgüveniyle” (s.39) konuştuğuna; fakat bu anlatının sürekli değişim halinde olduğuna dikkat çeker. Fulford bu noktada Batı medeniyetinin temel anlatısı İncil’i, XIX. yüzyılda ortaya çıkan ve tarihe kuramsal bir iskelet çizdiğini düşündüğü Karl Marx’ı, insan kişiliğine dair tüm sorulara cevap bulabileceği iddiasında olduğunu söylediği Sigmund Freud’u örnek olarak verir. Her toplumun sıklıkla, bilhassa da buhran anlarında atıfta bulunacağı bir büyük anlatı geliştirdiğine dikkat çeker. Günümüzde ABD ve Kanada da dâhil, Batılı ülkelerin çoğunun büyük anlatısının İkinci Dünya Savaşı olduğunu, bu savaşla ilgili olayların ve kişilerin kıyas yapabilmeyi mümkün kılan emsaller sunduğunu belirtir. 1940’lardan sonra ise tarihin gündelik hayata dair unsurları incelemesi gerektiğini savunan anlayışın yükselişe geçtiğini, akademide özellikle toplumsal tarihin yaygınlık kazandığını belirtir. Fulford’a göre bir tarihçinin kaleme aldığı dönemin belli başlı

gerçeklerini yazmak zorunda olması, onun bu gerçekleri bir araya getirirken yaptığı tercihleri göz ardı etmemize neden olmamalıdır. Bu noktada tarihyazımı pekâlâ bir tür yaratım süreci olarak görülebilir ve bu seçimlerin sonucunda öyküsel tarih adını verebileceğimiz bir anlatı türü ortaya çıkar.

Büyük anlatının aktörleri denebilecek isimleri sıralayan ve bunların tarihe bakışlarını anlatı bağlamında değerlendiren Fulford'a göre felsefi bir tarihçi olan Edward Gibbon, tüm tarihçiler gibi geçmişi anlamlandırmaya çalışır; fakat bunun tarihi bir kalıba sokarak değil, olaylar için getirilen belli açıklamaların kanıtlarını arayarak başarılabilceğini düşündüğünü bildirir. XIX. yüzyıla damgasını vuran Thomas Babington Macauley'in dehasının tarihî olayları güçlü anlatılara dönüştürebilme ve ele aldığı atmosferden yararlanarak bir tür görsel şölen yaratabilme yeteneğinden kaynaklandığını belirtir. Francis Parkman'ın büyük anlatının adını temize çıkardığından bahseder ve Donald Creighton, H.G. Wells, Oswald Spengler gibi isimlerin büyük anlatı kavramına yaklaşımları irdeler.

“Sokak Edebiyatı ve Haberlerin Şekillenışı” isimli bölümün odağında ise gazetecilik mesleğinin ve gazete anlatılarının nasıl oluştuğu, bu haberlerin onları okuyan kitle üzerinde nasıl bir etkisi olduğu vardır ve bu bağlamda şehir efsaneleri mercek altına alınır. Fulford, halk anlatılarının en canlı ve popüler biçimi olarak gördüğü şehir efsanelerinin aramızdaki varlığını kendiliğinden sürdürdüğünü belirterek bu efsanelerin, şehir sakinlerinin anlatının kadim kökleriyle ilişkide olmayı sürdürdüğünün de bir göstergesi olduğunu anlatır. Söz konusu efsanelerin en belirgin özelliğinin hem zaman hem de mekân bakımından bize yakın oluşları olduğunu vurgular. Şehir efsaneleri söz konusu olduğunda herkesin bir hikâyeciye yahut bir mit yazarına, diğer bir deyişle duyduğu hikâyeyi değiştirip dönüştüren, onu eğip bükerek esas bir kurguya kavuşturan kişilere dönüştüğüne dikkat çeker. Şehir efsanelerinin bir diğer özelliği ise yazarın ifadesiyle “bir isyan kadar öngörülemez ve tarihöncesi bir anıt kadar anonim” (s. 64) olmalarıdır. Deneyimlerimizin şehir efsanelerine şüpheyle yaklaşmadığımızı gösterdiğini, bir şeyi doğrulayamıyor oluşumuzun onun çekiciliğini azaltmadığını, hikâyeden duyduğumuz memnuniyetin şüphesizliğini etkisiz kıldığını dile getirir. Şehir efsanelerini kendi kendine gelişen

bir tür gazetecilik olarak tanımlayan Robert Fulford bunları, dünyayı hikâyeler biçiminde açıklama arzumuzun bir parodisi olarak görür.

Haber bültenlerinin icadının ve haberlerin birer metaya dönüşmesinin ise insanlık imgeleminde bir dönüm noktası teşkil ettiğini aktarır. Çünkü haberlerin insanlığa, olguları, öyküleri ve fikirleri bir araya getirebilecekleri yeni bir yöntem, bir çerçeve ve sistem sunduğunu düşünür. Yolunu haber bültenlerinin açtığı ve kamusal algıda kökten bir değişim yaratan günlük gazetelerin ise Hegel'in tespitiyle sabah duasının seküler karşılığına dönüştüğünü, nitekim İncil okuma oranı düşerken gazete okuma oranının arttığını, peygamber kıssalarının yerine aramızda yaşayan insanların hikâyelerini öncelikli kılar hale geldiğimizi ifade eder. Tarafsız gazetecilik yapılamayacağına, zira hikâye anlatımının tarafsızlık içinde gerçekleştirilemeyeceğine dikkat çeken yazar, televizyon haberleri ve belgesellerin de anlatı gazeteciliğinin görsel karşılığını yarattığını belirtir; Ernest Hemingway ile George Orwell'in gazeteci kimliklerinin yaratıcı yazma süreçlerini ne şekilde etkilediğini tespitte çalışır. Bu bağlamda yazarlarda anlatıyı daha cazip, daha etkili ve akılda kalıcı kılmak için gerçeklerle oynama temayülü bulunduğunun, diğer bir deyişle gerçekle kurgunun iç içe geçebileceğinin, gerçekleri bildirirken insanın genellikle tehlikeli bir biçimde kurguya yöneldiğinin altını çizer.

Robert Fulford eserin "Modernitenin Çatlak Aynası" başlıklı bölümünde Vladimir Nabokov ve Ford Madox tarafından benimsenen ve ilk kez Wayne Booth tarafından *Kurmacanın Retoriği* adlı eserde tanımlanan 'güvenilmez anlatıcı' kavramını ele alır; söz konusu kavram üzerinden postmodern teori hakkında tespitlerde bulunur. Edebiyat alanında, modernizmin XIX. yüzyıl boyunca hüküm süren natüralizm ve realizm akımlarına sırtını döndüğünü, karmaşık olanı, parodiyi, muğlaklığı ve ironik farkındalığı yüceltmeye başladığını, bu tür bir kuşkuculuk çağı anlatısının da güvenilmez anlatıcıyı ortaya çıkardığını belirtir. Edebiyatı gizemlerden arındırıp doğruluğunu araştırmayı, içini açmayı, sorgulamayı ve yapısını bozmayı amaçlayan ve bir tür özgürlük arayışı olan postmodern eleştiriden; aynı zamanda postmodern teorinin yaratımında herkesten çok emek verdiğini düşündüğünü Jacques Derrida'nın katkılarından söz eder. Postmodernistlerin genellikle anlatının aldatmaca olduğunu savundukları-

na, dünyanın başı, ortası ve sonuyla tutarlı bir yer olmadığına, bir öyküyü var etmek adına dünyayı tutarlı bir yer olarak sunan anlatıların ise yalan söylediğine, kurguya başvurmakta ısrarcı olunan hallerde ise bu kurgunun öz farkındalık taşıması gerektiğine, diğ er bir deyiş le kendisinin bir kurgudan ibaret olduğunu hatırlatmasına ihtiyaç olduğ una dikkat çeker. Robert Fulford kitabın bu bölümünü Ford Madox Ford'un İyi Asker, Agatha Christie'nin *Roger Ackroyd Cinayeti*, F. Scott Fitzgerald'ın *Muhteş em Gatsby*, Kazuo Ishiguro'nun *Günden Kalanlar*, John Banville'in *Tutanak Defterleri*, Nabokov'un *Solgun Ateş* eserlerindeki güvenilmez anlatıcı tiplerini değerlendirerek noktalar.

“Nostalji, Şövalyelik ve Düşler Âlemi” başlıklı son bölümde, Sir Walter Scott'ın *Ivanhoe* 'da kullandığı romantik anlatıdan başlayarak yirminci yüzyılda anlatının belirleyici rolünün televizyon ve sinema yıldızlarına devredildiği kitle kültürünün izini sürer. Scott'un anlatının daha önce hiçbir zaman sunmadığı bir olanağı, yaşanan dönemin insanların omuzlarına yüklediği taşralılıktan kurtulma ve başka bir çağda yaşamının nasıl duygular uyandıracaklarını anlama olanağını, okurlarının önüne serdiğ ini belirtir. Scott'un anlatılarını ortaçağ boyunca Fransa'da ve İngiltere'de popülerleş en aş k hikâyelerinden yararlanarak kurduğunu, şövalyeliğin gizemleri ve görevleri etrafında yükselen hikâyeler yazma fikrini ve bunu yaparkenki algısını ise *Canterbury Hikâyeleri*'nden *Don Kiş ot*'a dek uzanan edebî külliyata dayanarak oluşturduğunu vurgular. XX. yüzyılın başlarında yeni ve sarsıcı bir anlatım biçimi olarak ortaya çıkan sinemanın ise yeni yıldızlar yarattığı, bu yüzyılın özellikle kitlesel hikâyeciliğin yüzyılı olduğ u, matbu yayınlar, televizyon programları, filmler, radyo yayınları ve elbette internetin artık sonsuz sayıda hikâyeyi insanlığ a ulaştırdığı tespitlerinde bulunur. XX. yüzyılın en çarpıcı olgularından olan endüstriyel anlatının, diğ er bir deyiş le kitlesel üretim ve dağıtım için tasarlanan hikâyeciliğin yükseliş iyle birlikte söz konusu anlatının görünen ve yıldızlaş an yüzlerinin birer romantik kahramana dönüştüklerini belirtir. Robert Fulford anlatının zaferinin sevindirici mi endiş e verici mi olduğ unu sorgulayarak kitabı sonlandırır. Hakkında kesinlikle konuşulabilecek şey ise anlatının her zaman var olacağı, çağın değı ş en koş ullarına göre kendine yeni mecralar bulacağı ve her daim insan hayatının yeri doldurulamaz bir yoldaşı olarak son derece önemli bir rolü üstleneceğı gerçeğı-

dir. Robert Fulford'un söz konusu eseri, hayatlarımızın ve benliğimizin olmazsa olmazı olarak görülebilecek anlatı kavramını muhtelif yönleriyle ele alması; meseleyi doğru örnekler ve yerinde tespitlerle son derece kapsayıcı, açıklayıcı ve anlaşılır bir biçimde işlemesi; verimli ve keyifli bir okumaya fırsat sunması; okura içinde bulunduğu, havasını soluduğu çağın gerçekleri üzerine düşünme çağrısında bulunması gibi nedenlerle okunması ve dikkatlerden kaçmaması gereken bir eserdir.

Tanıtım / Reviews

**Ahmet Bican Ercilasun, Türk Kağanlığı ve
Türk Bengü Taşları,
Dergah Yayınları, İstanbul 2016, 757 s.,
ISBN: 978-975-995-781-0**

Gizem ULUSCU*

Runik yazının 1893 yılında Danimarkalı bilim adamı Vilhelm Thomsen tarafından çözülmesinden bu yana Türkçenin yazılı ilk metinleri üzerine pek çok çalışma yayımlanmıştır. W. Radloff'un *Die alttürkischen Inschriften der Mongolei* adlı eseriyle başlayan araştırmalar, 120 yılı aşkın süredir devam etmektedir. Bu süre zarfında yeni yazıtlar bulunmuş, yeni metin neşirleri yapılmış, yazıtlarda geçen sorunlu kelime, ibare ve cümlelerle ilgili okuma, anlamlandırma çalışmaları yapılmıştır.

Türk dilinin önemli bilim adamlarından Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un hazırladığı *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları* adlı eserle, Türk yazıtları üzerine yapılan çalışmalara bir yenisi daha eklenmiştir. Türk Kağanlığı ve Türk yazıtları üzerine kapsamlı bir inceleme niteliğinde olan eser, içerisinde özel görseller barındırmaktadır ve Dergah Yayınları tarafından prestij boy olarak yayımlanmıştır.

Kitap, Türk kağanlığının tarihi (s. 23 - 337), Türk yazıtlarının dil, edebiyat, tarih vb. bakımından incelenmesi (s. 339 - 493) ve üç metnin okunuşu (s. 339 - 757) olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

* Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Elmek: gizem.uluscu@hotmail.com

‘Türk ve Türk Kağanlığı’ adlı ilk bölümde (s. 23 - 337), öncelikle Türk Kağanlığının ortaya çıkış efsanelerine yer verilmiştir. Yazar, ‘6. yüzyılın ortalarında Köktürkler tarih sahnesine çıkarken dünyanın durumu nasıldı?’ (s. 31) sorusuna cevap aramış ve dönemin panoramasını çizmiş, daha sonra ise Köktürk tarihini bir bütün olarak ele almıştır. Özellikle Köktürklerin ikinci dönemi, yazıtlarla paralel anlatılmış, tarihî hadiselerle yazıtlardan tanıklıklar getirilmiştir. Böylelikle yazar, Köktürk tarihini yazarken başvurulacak en temel kaynağın yazıtlar olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yazarın akıcı anlatımı ve yapılan betimlemelerle eserin tarih kısmı adeta bir roman havasına bürünmüştür.

‘Türk Bengü Taşları’ adlı ikinci bölüm (s. 339 - 493) ise yazıtların incelenmesini içermektedir. Bu bölümde, yazıtlar hakkındaki genel bilgilerden (s. 339) sonra üç yazıtın bulunuşuyla ilgili bilgiler verilmiştir (s. 345). Köktürk alfabesinin kökeniyle ilgili görüşler etraflıca anlatılmıştır (s. 353). Köktürk yazısının imla özelliklerine değinilmiş (s. 362), sonrasında yazıtların detaylı dil incelemesi yapılmıştır (s. 363). Yazarın, Köktürkçenin dünya dilleri içindeki yerini belirlemeye çalışması da son derece önem arz etmektedir (s. 377). Ayrıca yazıtlar bir tarihî belge olarak ele alınmış ve yazıtlardaki tarih derinliği ortaya koyulmuştur (s. 388). Metinleri edebî açıdan ele alanların değerlendirmeleri verildikten sonra (s. 392) üç taşın kompozisyonu ve üslubu incelenmiştir (s. 401). Yazıtlar üzerine yapılan çalışmalar çeşitli alt başlıklar altında, son derece detaylı bir biçimde verilmiştir (s. 449).

Kitabın son bölümü (s. 339 - 757) Köl Tigin (s. 498), Bilge Kağan (s. 542) ve Tunyukuk (s. 594) yazıtlarına ayrılmıştır. Yazar, yazıtların Köktürk harfli özgün biçimini verdikten sonra transkripsiyonunu yapmış, metni Türkiye Türkçesine aktarmıştır. Köktürk harfli özgün biçimler Erhan Aydın’dan alınmıştır. Daha önceki metin yayımlarının aksine yazar, daha anlaşılır olması amacıyla transkripsiyonlu metinlerde de noktalama işaretleri kullanmıştır.

Bilindiği üzere *Köl Tigin / Kül Tigin* okuyuşları konusunda araştırmacılar ikiye bölünmüştür. Talat Tekin (Tekin 1995), Muharrem Ergin (Ergin 2011) gibi araş-

tırmacılar *Kül Tigin* okunuşunu tercih ederken Mehmet Ölmez *Kül Tegin* (Ölmez 2012) okunuşunu, Erhan Aydın *Köl Tegin* (Aydın 2012) okunuşunu tercih etmiştir. Ahmet Bican Ercilasun ise *ö* ile *Köl* şeklinde okumayı tercih etmiştir. Buna gerekçe olarak ise Kaşgarlı Mahmut'un "Karluk büyüklerine *köl irkin* lakabı verilir; 'onun akli birikmiş bir göle benzer' demektir." kaydını gösterir (Ercilasun 2016).

Aynı şekilde *Tonyukuk / Toñukuk, Tunyukuk / Tuñukuk* okuyuşu hâlâ yaygın olarak tercih edilmektedir. Muharrem Ergin (Ergin 2011), Erhan Aydın (Aydın 2012) gibi araştırmacılar *Tonyukuk* okuyuşunu tercih ederlerken Talat Tekin (Tekin 1995) ve Mehmet Ölmez (Ölmez 2012: 51) gibi araştırmacılar ise *Tunyukuk* okuyuşunu tercih etmişlerdir. Ahmet Bican Ercilasun da *Tunyukuk* okuyuşunu tercih eder. Ercilasun'a göre *tun* "ilk" demektir ve bu kelime bugünkü bazı lehçelerde *u* ile yaşamaktadır. Bu sebeple kelimenin *u* ile okunması gerekmektedir. Ayrıca bugünkü Türkçede *ń* sesinin bulunmaması sebebiyle metnin aktarmasında ve eserin inceleme kısımlarında kelimeyi daima *Tunyukuk* biçiminde yazdığını belirtmiştir (Ercilasun 2016: 15).

Ana Türkçe ve Eski Türkçenin ünlü sayısı konusu runik harfli metinlerin okunuşundan bu yana tartışılmıştır. Bilindiği üzere Yenisey yazıtlarının büyük bir bölümünde *kapalı e (è)* sesini göstermek için (Ǻ) işareti kullanılır. Orhun Yazıtlarında ise *kapalı e (è)* sesini göstermek için ayrı bir işaret kullanılmaz. Thomsen'in Yenisey Yazıtlarında *kapalı e (è)* ünlüsünün varlığını ortaya koymasından beri (Thomsen 1896: 15) bu harfin kullanıldığı sözcükleri, Mehmet Ölmez (Ölmez 2012), Erhan Aydın (Aydın 2012) gibi araştırmacılar yayımlarında *kapalı e (è)* ile okumuşlardır. Yine Árpád Berta (Berta 2010) da yayımında söz sonusu sözcükleri *kapalı e (è)* ile okumuştur. Ahmet Bican Ercilasun ise *ı* ile gösterilen kelimeleri *i* ile *bir-* 'vermek', *il* 'devlet, ülke', *ti-* 'demek' vb. şeklinde okurken ünlülerin gösterilmediği durumlarda da yine *yiti* 'yedi', *yigirmi* 'yirmi', *biř* 'beş' örneklerinde görülebileceği üzere *i* ile okumuştur (Ercilasun 2016).

Runik metin yayımlayıcılarının ihtilafa düştüğü bir diğer konu da Eski Uygur yazmalarında çift dudak *-w-*, *-w* ya da *-v-*, *-v* sesine dönüştüğü düşünölen

-b-, -b seslerinin varlığı meselesidir. Mehmet Ölmez (Ölmez 2012: 51) runik yazıda *b* ve *v* seslerinin yazımında bir ayırım gözetilmediğini, bu nedenle söz içi ve söz sonu *v*'lerin *b*¹ (δ) ve *b*² (⌘) kullanılarak yazıldığını düşünür. *b*¹ (δ) ve *b*² (⌘) kullanılarak yazılan *sav* 'söz, haber', *suv* 'su, ırmak', *kaviş-* 'buluşmak, birleşmek' gibi kelimeleri de *v* ile okur. Erhan Aydın (Aydın 2012) bu kelimeleri çift dudak *w*'si ile *saw* 'söz, haber', *suw* 'su, ırmak', *kawiş-* 'buluşmak, birleşmek' şeklinde okur. Ahmet Bican Ercilasun ise *b*¹ (δ) ve *b*² (⌘) kullanılarak yazılan kelimeleri yazıma sadık kalarak *b* ile *sab* 'söz, haber', *sub* 'su, ırmak', *kabiş-* 'buluşmak, birleşmek' şekillerinde transkripsiyonlamıştır (Ercilasun 2016).

Ercilasun'un eseriyle getirdiği yeni okuma ve anlamlandırma tekliflerinden bazılarını ise şu şekilde zikredebiliriz:

KT G 1'de geçen ve bugüne kadar *şadapıt* şeklinde okunan kelimeyi Ercilasun *şad apıt* şeklinde okumuş ve *apıt* kelimesinin *apa* kelimesinin *+t* ile yapılmış çokluk biçimi olduğunu kabul etmiştir (Ercilasun 2016: 633). Türkiye Türkçesine çevirisini ise "şadlar, apa beyler" şeklinde yapmıştır (Ercilasun 2016: 501).

KT G 3 ve BK K 2'de "İlgerü Şantun yazıka tegi süledim, taluyka kiçig tegmedim. Birigerü Tokuz Ersinke tegi süledim, Töpütke kiçig tegmedim." cümlelerinde geçen "kiçig tegmedim" ibaresi Talat Tekin tarafından "az kala durdum" (Tekin 1995: 34), Muharrem Ergin (Ergin 2011: 3) ve Erhan Aydın (Aydın 2012: 52) tarafından "ulaşmama az kaldı", Mehmet Ölmez tarafından "bir kez bile varmadım" (Ölmez 2012: 95) şeklinde tercüme edilmiştir. Ercilasun ise ibareyi "az ulaşmadım" şeklinde tercüme etmiştir. Ercilasun'a göre *kiçig* kelimesinin yerine *az* kelimesini koymak yeterlidir. Böylece cümle yapısı hiç değiştirilmeden "az ulaşmadım"; yani "çok ulaştım" anlamı ortaya çıkar (Ercilasun 2016: 633).

KT D 4'te PWRM şeklinde geçen ibare Talat Tekin (Tekin 1995: 38), Muharrem Ergin (Ergin 2011: 8), Mehmet Ölmez (Ölmez 2012: 84) ve Erhan Aydın (Aydın 2012: 57) tarafından *Purum* şeklinde okunmuştur. Ercilasun ise Osman Fikri Sertkaya'nın (Sertkaya 1982: 122-130) okuma ve anlamlandırma önerisine katılarak kelimeyi *Apa Urum* şeklinde okuyarak "Büyük Roma" olarak anlamlandırmıştır. (Ercilasun 2016: 509)

Yazar, transkripsiyon ve çeviri kısmının sonuna bir de notlar kısmı eklemiştir (s. 633 - 646). Bu notlar kısmında önceki çalışmalardan farklı okuyuş ve anlamlandırmaları gerekçeleriyle belirtmiştir. Eserin sonunda ise yazıtlarda geçen kelimelerin sözlüğü ve dizini ile (s.647 - 735) özel adlar dizini (s. 737 - 757) bulunmaktadır.

Alanında ufuk açan çalışmalarıyla Türkolojiye her daim hizmet eden Ahmet Bican Ercilasun’u tebrik eder, yeni çalışmalarını sabırsızlıkla beklediğimizi belirtmek isterim. Kutlug bolzun!

KISALTMALAR

- BK: Bilge Kağan
D: Doğu
G : Güney
K: Kuzey
KT: Köl Tigin

Kaynakça

- AKAR, Ali (2012): *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, Erhan (2012): *Orhon Yazıtları (Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)*, Kömen Yayınları, Konya.
- BERTA, Árpád (2010): *Sözlerimi İyi Dinleyin..... Türk ve Uygur Runik Yazıtlarının Karşılaştırmalı Yayını* (çev. : Emine Yılmaz), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- CEYLAN, Emine Yılmaz (1991): “Ana Türkçede kapalı e Ünlüsü”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, s.151-165.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2016): *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (2011): *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- ÖLMEZ, Mehmet (2010): Eski Türk Yazıtlarının Yeni Bir Yayımı Nasıl Olmalıdır, *I. Uluslararası Uzak Asya'dan Ön Asya'ya Eski Türkçe Bilgi Şöleni Bildirileri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyonkarahisar, s.211-220.
- ÖLMEZ, Mehmet (2012): *Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları*, BilgeSu Yayınevi, Ankara.
- RADLOFF, W. (1895). *Die alttürkische Inschriften der Mongolei*, St. Petersburg.
- SERTKAYA, Osman Fikri (1982): “Der Name ‘Gross-Rom = Byzanz’ in den köktürkischen Inschriften”, *Central Asiatic Journal*, 26/1-2, s. 122-130.
- TEKİN, Talat (1995): *Orhon Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk, Simurg Yayınları*, İstanbul.
- THOMSEN, Vilhelm (1896): *Inscriptions de l'Orkhon deshiffrées*, MSFOu V. Helsingfors.

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

Yayın İlkeleri

1. Dil ve Edebiyat Araştırmaları dergisi, dil ve edebiyat alanlarının yanı sıra tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, eğitim, iktisat tarihi, siyaset bilimi, iktisat, işletme gibi beşerî ve sosyal bilimler alanında yapılan özgün bilimsel çalışmalar-yayımlandığı uluslararası hakemli, elektronik ve basılı bir dergidir.

2. Makalelerin yayımlanabilmesi için, daha önce başka yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olması gerekir. Daha önce başka bir yerde yayımlanmış yazılara dergide kesinlikle yer verilmemektedir. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildirimler, ancak basılmamış olması halinde ve bu durumun açıkça belirtilmesi şartıyla kabul edilebilir. Bu türden yazıların etik sorumluluğu makale sahibine aittir.

3. Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Bahar/Nisan ve Güz/Ekim olmak üzere yılda iki sayı yayımlanır. Her yılsonunda derginin bir önceki yıllık dizini hazırlanır ve bu dizin Bahar/Nisan sayısında yayımlanır.

Bahar sayısı 30 Nisan ve Güz sayısı 31 Ekim tarihlerinde elektronik ve basılı olarak yayımlanır. Bahar sayısı için yazıların son gönderilme tarihi 1 Nisan, Güz sayısı için ise 1 Ekim tarihleridir. Bu sayıların haricinde arada çıkarılacak özel sayılar için de özel tarihler belirlenip ilan edilir.

4. Dergi, Yayın Kurulu tarafından belirlenen yurt içi ve dışındaki kütüphanelere, uluslararası indeks kurumlarına ve abonelere, yayımlandığı tarihten itibaren bir ay içerisinde gönderilir.

5. Çalışması yayımlanan yazarlara bir adet dergi gönderilir.

6. Yazımda ve kısaltmalarda TDK İmlâ Kılavuzu esas alınmalıdır.

7. Yazıların Değerlendirilmesi

Dil ve Edebiyat Araştırmaları dergisine gönderilen yazılar, önce Yayın Ku-

rule tarafından incelenir. Yayın için teslim edilen makalelerin değerlendirilmesinde akademik tarafsızlık ve bilimsel nitelik en önemli ölçüttür. Değerlendirme için uygun bulunan yazılar, alanda uzman kabul edilen iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır.

Hakemler kendilerine gönderilen yazıyı 20 gün içinde değerlendirir. Bu süre içerisinde raporunu göndermeyen hakemle irtibata geçilerek değerlendirme için hakeme bir defaya mahsus olmak üzere 10 gün ek süre verilir. Hakem bu sürede de raporunu gönderemezse değerlendirme süreci sonlandırılır.

Makale, yayımlanma aşamasına gelmiş, yukarıda açıklanan süreçlerden geçmiş, hakem raporları olumlu olsa bile, dil ve üslup sorunları, konu birliğindeki kopukluklar veya akademik etiğe uymayan talep ve davranışların fark edilmesi ve buna benzer durumlarla ilgili yazılar Yayın Kurulunun kararıyla yayından çıkarılır.

Yazarlar, katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte hakem raporlarına itiraz etme hakkına sahiptirler. Yayına kabul edilmeyen yazılar, yazarlarına iade edilmez.

8. Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanması kabul edilen yazıların telif hakkı Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği'ne devredilmiş sayılır. Yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve fotoğraflardan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

9. Yazım Dili

Dil ve Edebiyat Araştırmaları dergisinin yazım dili Türkiye Türkçesidir. Filoloji bölümü mensupları için ilgili dilde yazılmış makalelere ve diğer Türk lehçeleri ile yazılmış yazılara da yer verilebilir.

10. Yazıların Gönderilmesi

Yazım ilkelerine göre hazırlanmış çalışmalarınızı ***hakemliDERGI@tded.org.tr*** mail adresine gönderebilirsiniz.

Yazım Kuralları

Makalelerin, aşağıda belirtilen şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir:

1. Başlık: Başlık yalnızca ilk harfleri büyük olacak şekilde 14 punto büyüklüğünde ve koyu harflerle yazılmalıdır. Başlıkta en fazla 10 kelime yer almalıdır.

2. Yazar Ad(lar)ı ve Adres(ler)i:

Yazar(lar)ın ad(lar)ı ve soyad(lar)ı yazı başlığının sağı altında olmalı, soyadın tamamı büyük harflerle yazılmalı, yazarın unvanı, kurumu ve elektronik posta adresi dipnotta açıkça belirtilmelidir.

3. Özet: Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden ve en az 150, en fazla 300 kelimedenden oluşan Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır. Makalenin başlığı her iki özette de belirtilmeli, özet içinde yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir. Özetlerin altında bir satır boşluk bırakılarak, en az 5, en çok 8 sözcükten oluşan anahtar kelimeler verilmelidir.

4. Ana Metin: A4 boyutunda kâğıtlara, Microsoft Word programında, Times New Roman veya benzeri bir yazı karakteri ile, 12 punto, 1.5 satır aralığıyla yazılmalıdır. Sayfa yapısı A4 ebadında, kenar boşlukları sağıdan, soldan, üstten ve alttan 3 cm olmak üzere, 14 nk satır aralığıyla, iki yandan hizalı ve paragraf arası boşluğu, öncesi ve sonrası 14 nk olacak şekilde ayarlanmalı ve sayfalar numaralandırılmamalıdır.

Bir makalede sıra ile özet, ana metnin bölümleri, kaynakça ve (varsa) ekler bulunmalıdır. “Giriş”, “Sonuç” gibi başlıklar kullanıp kullanmama, çalışmanın türüne ve konunun gereğine bağlıdır. Fakat makalenin bir sonuç paragrafı bulunmalıdır. “Sonuç” araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olmalıdır. Metinde sözü edilmeyen hususlara “sonuç”ta yer verilmemelidir.

5. Bölüm Başlıkları:

Ana başlıklar:

Makalede, bütün başlıklar yalnızca ilk harfleri büyük olacak şekilde ve koyu yazılmalıdır. Ana başlıklar (ana bölümler, kaynaklar ve ekler) 14 punto ve koyu karakterde yazılmalıdır.

Ara ve Alt başlıklar:

Ara ve alt başlıklar 12 punto ve koyu karakterde yazılmalı; alt başlıkların sonunda iki nokta üst üste konularak aynı satırdan devam edilmelidir.

6. Tablolar ve Şekiller: Tabloların numarası ve başlığı bulunmalıdır. Tablo numarası üste, tam sola dayalı olarak dik yazılmalı; tablo adı ise, her sözcüğün ilk harfi büyük olmak üzere eğik yazılmalıdır. Tablolar metin içinde bulunması gereken yerlerde olmalıdır. Şekiller siyah beyaz baskıya uygun hazırlanmalıdır. Şekil numaraları ve adları şeklin hemen altına ortalı şekilde yazılmalıdır. Şekil numarası eğik yazılmalı, nokta ile bitmeli. Hemen yanından sadece ilk harf büyük olmak üzere şekil adı dik yazılmalıdır.

7. Resimler: Yüksek çözünürlüklü, baskı kalitesinde taranmış halde makaleye ek olarak gönderilmelidir. Resim adlandırmalarında, şekil ve çizelgelerdeki kurallara uyulmalıdır.

8. Kaynak Gösterme (Dipnot kullanma) ve Kaynakça:

Alıntılar tırnak içinde verilmeli; 140 kelimedenden az alıntılar satır arasında, daha uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan 1.5 cm içeride, blok hâlinde ve 1,5 satır aralığıyla 1 punto küçük yazılmalıdır.

Makalede yapılacak atıflar, ilgili yerden hemen sonra, parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayın yılı ve sayfa numarası sırasıyla verilmelidir. Eser adları eğik (italik) olmalıdır.

Örnek: (Okay 2016: 142.)

Birden fazla kaynak gösterileceği durumlarda eserler aynı parantez içinde, en eski tarihli olandan yeni olana doğru, birbirinden noktalı virgülle ayrılarak sıralanır.

Örnek: (Köprülü 1989: 125; Okay 2016: 115)

İki yazarlı kaynaklarda, araya tire işareti (-) konulur. İkidenden fazla yazarlı kaynaklarda ise ikinci yazarın soyadından sonra “vd.” kısaltması kullanılmalıdır.

Örnekler: (Andı-Akay 2010: 223). (Kaplan-Enginün vd. 1988: 217)

Yazarın adı, ilgili cümle içinde geçiyorsa, parantez içinde tarih ve sayfanın belirtilmesi yeterlidir.

Örnek: (2015: 23)

Yazarın aynı yıl yayınlanmış iki eseri varsa, yayın yılına bir harf eklenmek suretiyle gösterilir.

Örnekler: (Ahmet Midhat 2010a: 37), (Ahmet Midhatb: 72)

Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda yayınlanmış olan eserleri, adların ilk harflerinin de yazılması yoluyla belirtilir.

Örnekler: (Balcı, F. 2014: 83), (Balcı, M. 2014: 112)

Ulaşılamayan bir yayına metin içinde atıf yapılırken, bu kaynakla birlikte alıntının yapıldığı eser şu şekilde gösterilmelidir:

Örnek: (Köprülü 1924: 75'ten aktaran; Demirci 1998: 25)

Dipnotlar: Dipnotlar, sadece yapılması zorunlu açıklamalar için kullanılır. Buradaki atıflar da parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayın yılı ve sayfa numarası gelecek şekilde düzenlenmelidir. Örnek: (Çoruk 2016: 118)

Kaynakça: Makalede kullanılan bütün kaynaklar "Kaynakça"ya alınmalı, makalenin konusu ile ilgili olsa dahi, yazıda değinilmeyen belge ve eserler kaynakçaya dâhil edilmemelidir. Kaynaklar ana metnin sonunda yazar soyadlarına göre (Soyadı kanunundan öncekiler için yazar adı esas alınır.) harf sırasına göre verilmelidir. Eser adları eğik (italik) yazılmalıdır.

a. Kitap ve kitap niteliğindeki eserler

Yazarın soyadı (küçük harfle), adı (basım yılı), *kitabın adı*, basıldığı şehir: yayınevi.

Örnek: Okay, M. Orhan (2005), *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Eserin hazırlayıcısı, editörü, çevireni varsa, kitap adından sonra aşağıdaki gibi verilir:

Yazarın soyadı, adı, (basım yılı), *eserin adı*, [hazırlayan] hzl., [editör] ed. veya [çeviren] çev. adı soyadı, basıldığı şehir, yayınevi.

Örnek: Ersoy, Mehmet Akif (1991), *Safahat*, hzl. M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: İz Yayıncılık.

Stevick, Philip (2004), *Roman Teorisi*, çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Akçağ Yay. 2. bs.

Eserin cildi eser adından sonra, kaçınıcı baskı olduğu ise yayınevinden sonra belirtilir.

Örnek: Lekesiz, Ömer (2001), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 5*, İstanbul: Kaknüs Yay.

b. Süreli yayınlardaki yazılar:

Dergiler: Yazarın soyadı, adı (yıl, ay), “makalenin başlığı”, *derginin adı*, cilt no, sayısı: sayfa aralığı.

Örnek: Çetişli, İsmail (2000), “Bir Neslin veya Bir Şairin Romanı: Mâi ve Siyah”, *Türk Yurdu*, C. XX, S. 153-154, Mayıs-Haziran, s. 318-333.

Gazete yazılarında ise, yazarın soyadı, adı (yıl. ay. gün), “yazının başlığı”, *gazetenin adı*, (varsa) sayfa numarası verilir.

Mülakat ve röportajlarda yazar adı olarak bunları yapan kişiler verilir.

c. Tezler

Yazarın soyadı, adı, (tarihi), tezin başlığı, şehir: üniversite ve enstitü adı: (yayınlanmamış lisans/yüksek lisans/doktora tezi).

e. İnternette alınan bilgiler

Yazarın soyadı, adı, (son güncelleme tarihi), “internet belgesinin başlığı”, (erişim tarihi), internet adresi.

Örnek: Koçak, Ahmet (2014.01.01). “HİLMİ, Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi”

<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4126>

(Erişim tarihi: 2016.10.23)

Dipnot ve kaynakça yönteminde APA sistemi öncelikli olmakla beraber klasik atf ve dipnot yöntemi de (MLA-Chicago) kullanılabilir.

Yazışma Adresi

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Feshane Cad. Nu : 3
34050 Eyüp / İSTANBUL
Tel : 90 212 581 69 12
Faks : 90 212 581 12 54
www.tded.org.tr